

कार्यक्रम अंदाजपत्रक PERFORMANCE BUDGET

२०१८-२०१९
2018-2019

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
Agriculture, Animal Husbandry, Dairy Development and Fisheries
Department

२

पशुसंवर्धन

2

(ANIMAL HUSBANDRY)

कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचा क्रमांक	कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचे नाव
१	कृषि व पशु विभाग (कृषि)
२	कृषि व पशु विभाग (पशुसंवर्धन)
३	कृषि व पशु विभाग (दुग्धव्यवसाय विकास)
४	कृषि व पशु विभाग (मत्स्यव्यवसाय)
५	कृषि व पशु विभाग (फलित्यादन)
६	कृषि व पशु विभाग (मृदसंधारण)

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	तपशील	तक्ता क्रमांक	पृष्ठ क्रमांक
१	प्रस्तावना व सारांश कार्यक्रम	-	१ ते ३०
२	पशुसंवर्धन विभागाची प्रशासनिक रचना	-	३१ व ३२
३	वित्तीय विवरणपत्र (गोवदारा)	-	३३
४	विवरणपत्र योजनेतः विकास पंडळनिहाय (अविभाज्य भागासह) प्रत्यक्ष खर्च २०१५-२०१६ व २०१६-१७	-	३५
कार्यक्रमा क्रमांक - १ संचालन व प्रस्तावना (२०१)			
१	वित्तीय आवश्यकता	I	४२
कार्यक्रमा क्रमांक - २ पशुवैद्यकीय सेवा व पशु आरोग्य (१०१)			
१	वित्तीय आवश्यकता	I	४२
२	पशुवैद्यकीय सर्वे चिकित्सालय, तानुका लघु पशुवैद्यकीय सर्वेचिकित्सालय व शिल्पा पशुवैद्यकीय कृत्रिम रेतन उपकेंद्र यांचे कामकाज गोवदारा	II	४७
३	पशुवैद्यकीय सेवा पदार्थ निविदा संस्थेच्या कामकाजाचा आराखडा	III	५०
४	रोग अन्वेषण शास्त्रेतील विभागीय प्रयोगशाळांच्या कार्यभाराचा सारांश	IV	५२
५	राज्यस्तरीय पशुरोग अन्वेषण विभाग, पुणे अंतर्गत प्रयोगशाळांचे कार्य	V	५६
६	रथानंदरा रोग प्रतिबंधक फायकॉडे करतकाल	VI	६०
७	गुणनिरीक्षण प्रयोगशाळा, पुंढई यांचे कामकाज अडचाल	VII	६२
कार्यक्रमा क्रमांक - ३ गुणे व पशुसंस्था विकसन (१०२)			
१	वित्तीय आवश्यकता	I	६२
२	म.प.वि.पं. अंतर्गत वट्टू माता संगोपन केंद्र व राज्यस्तरीय पशुसंस्था प्रक्षेत्राकडील पशुसंस्थांची संख्या	II	६७
३	म.प.वि.पं. अंतर्गत वट्टू माता संगोपन केंद्र व राज्यस्तरीय पशुसंस्था प्रक्षेत्र व वट्टू संगोपन केंद्राच्या कार्यभाराचा तपशील	III	७२
४	म.प.वि.पं. अंतर्गत वट्टू संगोपन केंद्राकडील पशुसंस्थांची संख्या	IV	७५
५	म.प.वि.पं. अंतर्गत अतिशोष वट्टू बीज केंद्र पशुसंस्था व गोठोत रेतन बीज माध्याय्य हिशोब	V	७८
६	म.प.वि.पं. अंतर्गत अतिशोष वट्टू बीज व नि. कृ. रे. केंद्राच्या तपशील हिशोबाचा गोवदारा	VI	७९
७	म.प.वि.पं. अंतर्गत वट्टू माता व वट्टू संगोपन केंद्र यांचे संध्याचे गुणमंतर	VII	८०
८	म.प.वि.पं. अंतर्गत अतिशोष वट्टू बीज पेडी व नि. कृ. रे. केंद्र यांच्या बीज माता हिशोब	VIII	८२
कार्यक्रमा क्रमांक - ४ कुक्कुट विकास (१०३)			
१	वित्तीय आवश्यकता	I	८३
२	अंटी उबवणी केंद्र, सधन कुक्कुट विकास गट व बटक पैदास केंद्रातील (कुक्कुट/बटक) पक्ष्यांची संख्या	II	९०
३	अंटी उबवणी केंद्र, सधन कुक्कुट विकास गट व बटक पैदास केंद्र यांच्या कार्यभाराचा तपशील	III	९६

अनुक्रमणिका (समाप्त)

अ. क्र	तपशील	पृष्ठा क्रमांक	पृष्ठ क्रमांक
कार्यक्रम क्रमांक - ५ धेव व लोकर विकास (१०४)			
१	वित्तीय आवश्यकता	I	१८
कार्यक्रम क्रमांक - ६ वेरण व खण्ड विकास (१०७)			
१	वित्तीय आवश्यकता	I	१००
२	पशुसुखाय विरलेपण प्रयोगशाळा, पुणे - कार्यभार तपशील	II	१०२
कार्यक्रम क्रमांक - ७ विस्तार आणि प्रशिक्षण (१०९)			
१	वित्तीय आवश्यकता	I	१०३
२	प्रसिध्दी व प्रचार कार्यभाराचा गंधारा	II	१०५
३	विविध प्रशिक्षण पाठ्यक्रमात प्रशिक्षण घेतलेल्या व्यक्तींची संख्या	III	१०६
४	महाराष्ट्र रशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर - कार्यभार गंधारा	IV	१०८
कार्यक्रम क्रमांक - ८ प्रजानन, अन्वेषण व सांख्यिकी (११३)			
१	वित्तीय आवश्यकता	I	१०९
२	राज्यातील पशुपत्नी अदाजित संख्या व पशुजन्य पदार्थांचे अदाजित वार्षिक उत्पादन.	II	११०
कार्यक्रम क्रमांक - ९ इतर अशासकीय संस्थांना मदत (११९)			
१	वित्तीय आवश्यकता	I	१११
२	पशुसंवर्धनातोल भांडवली खर्च	II	११४
कार्यक्रम क्रमांक - १० पशुसंवर्धन सहकारी संस्थांना मदत (११५)			
१	राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम पुरस्कृत कुक्कुट पालन सहकारी संस्थांना घेतलेल्या अर्थसहाय्याचा तक्ता	I	११६
कार्यक्रम क्रमांक - ११ पशुवैद्यकीय संशोधन			
१	अखिल भारतीय तर्माखन संशोधन पत्रिका (FMD) - कायकाल तपशील	I	११७
कार्यक्रम क्रमांक - १२ महिलांचा आर्थिक विकास व स्वयंपूर्णकरण			
१	पशुसंवर्धन विभागापासून राशुवण्यात येणाऱ्या योजनांतून लाभार्थी व महिला लाभार्थींची संख्या	I	११८
कार्यक्रम क्रमांक - १३ विविध योजना			
कार्यक्रम क्रमांक - १४ याहिती तंत्रज्ञान बुद्धीकोष			
परिशिष्टे			
१	परिशिष्ट - १ पशुसंवर्धन विभागातोल संस्थांची संख्या		११९
२	परिशिष्ट - २ रा. वृ. वि. योजनेतर्गत जिल्हानिहाय तृतीय तंत्राचे अर्हिये		१२०
३	परिशिष्ट - ३ शेवर्गनिहाय झालेल्या प्रत्यक्ष / कल्पवयाची तसवीकरण अक्कडेवारी		१२२
४	परिशिष्ट - ४ अधिकारी व कर्मचारीविवरण गंधारा		१२३

कार्यक्रम अंदाजपत्रक - २०१६-१९

प्रस्तावना

पशुसंवर्धन हा शेतकरी व पशुपालकांचे वारमाही व्यवसाय आहे. पशुसंवर्धन हा व्यवसाय शेतोस पूरक तर आहेच परंतु आजच्या गतीमान युगात या व्यवसायास उद्योगाचे स्वरूप आले आहे. २०१६-१७ मध्ये राज्यातून एकूण अंदाजित दुध उत्पादन १०४०२ हजार मॅ. टन इतके होते. ते २०१५-२०१६ मधील १०१५३ हजार मॅ. टन अंदाजित दुध उत्पादनापेक्षा २.४५ टक्क्यांनी अधिक आहे. एकूण गाईच्या दुग्धोत्पादनामध्ये संकरीत गाईच्या दुधाचा वाटा ७६ टक्के आहे. २०१६-२०१७ मध्ये मांसाचे अंदाजित उत्पादन ८४५ हजार मॅ टन असून ते २०१५-२०१६ मधील ६७५ हजार मॅ. टन उत्पादनापेक्षा २५.१९ टक्क्यांनी अधिक आहे.

पशुसंवर्धनामुळे म्हारी तसेच प्राथमिक भागात गेल्या उपलब्ध झाला आहे. पशुपालन क्षेत्रात रोगात निर्मितोषी जमतीत जास्त क्षयता आहे. पशुसंवर्धनाच्या विविधांगी प्रकारांनी पशुपालक व पशुसंवर्धनाशी निगडित असलेल्या सर्व व्यक्तींमध्ये भरभराट झाल्याचे दिसून येते. प्राचीन भागवतीस जनसाधनांचा अधिक विकास होऊन त्यांचा सामाजिक व आर्थिक स्तर उंचावण्यास मोठा हातभार लागत आहे. हा उद्योग करणाऱ्या व्यक्तींना पेहनत व व्यवसायात प्रायोगिक रक्षित्यास त्यांना नवी शिक्कें रुकणो. म्हणूनच संपानाच्या डन्वर्तीसाठी पशुसंवर्धन विभाग, म्हाराष्ट्र शासन पशुपालन व्यवसायासाठी म्हत्वाची भूमिका बजावित आहे. पशुसंवर्धनामुळे व्यक्ती व समाजाच्या उन्नतीबरोबरच हा व्यवसाय राष्ट्रीय उत्पादनात भर घालण्यास निश्चितच मदत करतो. करण या व्यवसायातून निश्चित उत्पादने उद्य. मांस, ऊंदी व इतर पदार्थ व उपपदार्थ यांच्या निर्यातीमुळे देशात पर्यटन वलन प्राप्त होते. २०१५-२०१६ मधील चालू किंमतीनुसार तब्बकीत पशुपालनाचे उत्पादनाचे स्कूल मूल्य ५९,७५,१६७ लाख रुपये होते.

पशुपालना विकास व वळीसुद्धी सातत्याने आधुनिक शैली सुविधा उपलब्ध करून देणे उदा कुत्रिया रेतनाच्या सुविधा, पशुउत्प्रेषणासाठीच्या सोयी सुविधा जरी आधुनिक पद्धतीने औषधोपचार या दोन महत्वाच्या सेवा पशुसंवर्धन विभागातर्फे उपलब्ध आहेत. वरील दोन उद्दिष्टांच्या साधन पूर्तीसाठी विभागातर्फे खालील कार्यक्रम पशुसंवर्धनासाठी राबविले जाताना. सदरचे कार्यक्रम अंदाजपत्रक २०१६-१९ मध्ये विभागाने केलसे २०१६-१७ मधील तांत्रिक कार्य, २०१७-१८ मधील अर्पित कार्य व २०१८-१९ मधील लक्ष्य तसेच पशुसंवर्धन विभागाचा प्रशासनिक रचनेचा तपशील वर्गाविभाग त्कता, तसेच विभागाचे स्तर रचना त्कत क्र १ मध्ये दर्शविलेले आहे. योजनेत नोंदनातिलक्ष्य वितीय खर्चाचे त्कत व विभागाचे झालेले तांत्रिक कार्य पूर्वीत त्कत्यांमध्ये वितीय आवश्यकता २०१७-१८ यांचा समवेत आहे.

**कार्यक्रम क्रमांक - १
संचालन व प्रशासन**

कुत्रिय रेतनाद्वारे गाई-म्हारींमध्ये अनुवंशिक सुधारणा घडवून आणणे हे पशुसंवर्धन विभागाचे मुख्य उद्दिष्ट आहे. शेतकरी व पशुपालकांना संकरीत गाई व सुधारित म्हशी तसेच गाई, म्हशीच्या मूळ जातीच्या जतन व संवर्धनासाठी सुविधा व सांवी उपलब्ध करून दिल्या जातात. आधुनिक तंत्रज्ञान पद्धतीबाबत मार्गदर्शन केले जाते. शेतकरी, पशुपालक, शेतपट्टी व पशुसंवर्धनाशी निगडित व्यक्तींची सामाजिक व आर्थिक डन्वती साधने शक्य झाले म्हणून या कार्यक्रमांतर्गत खालील महत्वाच्या कार्यांचा समावेश होतो.

- १) कुत्रिय रेतनाच्या आधुनिक शैली सुविधा उपलब्ध करून देणे. त्कत पशुवैद्यकातर्फे कुत्रिय रेतनाचे कार्य करणे म्हणजेच कुत्रिय रेतनापासून सुधारित संकरीत वायरांची व म्हशीच्या पारड्यांची निर्मिती करणे
- २) पेशवतऱ्यांत, पशुपालकांना पशुसंवर्धनसंदर्भातील आध्यात्मिक ज्ञान देणे व पशुसुधन कार्यक्रमांकरिता प्रशिक्षित मनुष्यवळ निर्माण करणे.
- ३) गुरे व कुककुट यांना अत्राय विषयक सेवा सुविधा तसेच रोग प्रादुर्भाव रोडू नये म्हणून प्रतिबंधकत्मक लस टोचणी व रोग प्रादुर्भाव झाल्यास औषधोपचार व रोग नियंत्रण करणे
- ४) गुरे, म्हशी, शेंकट्या, मोफला व कुककुट यांच्या संकरीत/सुधारित जातींचे उत्पादन, जतन, संवर्धन व विकास साधणे तसेच सन्यातील भूशुद्ध मन्व्यताप्राप्त मूळ जातीचे जतन व संवर्धन करणे.

याशिवाय सत्यस्वीय प्रशासनकांगत, पुणे येथील सुखालयापट्टून नियोजन व अंदाजपत्रक यांचे नियंत्रण व प्रशासन केले जाते. पशुरोग अन्वेषण विभाग, पुणे-७ व पशुसंवर्धन पदार्थ निर्मिती सस्था पुणे-७ या संस्थांचेही नियंत्रण व प्रशासन आपुलत कार्यालयकाडून केले जाते. त्याकरमणे अधिकृत कार्यालयातूडे प्रादेशिक व जिल्हास्तरीय कार्यालयांचे नियंत्रण व प्रशासन आहे. पशुसंवर्धनाशी प्रमुख उद्दिष्टे व योजना पार पाडण्यासाठी राज्याचे एकूण सल विभाग असून व विभागांचे प्रमुख म्हणून प्रादेशिक पशुसंवर्धन शर-आयुक्त (७) हे नियंत्रण व प्रशासनाचे कार्य करतात. जिल्हाकारावर जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त व जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी नियंत्रण व प्रशासनाचे कार्य करीत असतात. उपरोक्त सर्व कार्यासंदर्भात लागणाऱ्या वितीय पोषवात व विवरणपत्रे त्कता क्रमांक १, २, ३ मध्ये दिलेले आहे. संचालन व प्रशासन यमाती लागणारी वितीय आवश्यकता त्कता क्र. १ मध्ये दिली आहे.

गुणनियंत्रण प्रयोगशाळा :

ही प्रयोगशाळा ओर मिल्क कॉलनी, मुंबई येथील परिवरत करविले आहे. पशु व पशुजन्य पदार्थ हे देशातर्फे विज्ञान अगि परदेशात निर्यात होताना. त्यासाठी या प्रयोगशाळेकडून मानवी सुरक्षिततेसाठी व पत यासाठी विविध निवाणुजन्य, विवाणुजन्य, परोपजीवकजन्य, गोमयन इत्यादी परिक्षणे निर्यात करण्यापूर्वी केले जाताना व तसः राखला देण्यात येतो. उपआयुक्त पशुसंवर्धन गुणनियंत्रण प्रयोगशाळा, मुंबई यांचे कार्यालय गुणच्या तपासणी क्रमाव्यतिरिक्त देवनार येथील जलसंधान्यात कर्तरीसाठी आलेल्या जनावरांची तपासणी राखले देण्याचे काम करते. याबाबतचा कार्यभार तपला क्रमांक २ मध्ये दर्शविला आहे.

कार्यक्रम क्रमांक - २

पशुवैद्यकीय सेवा व पशुआरोग्य

राज्यातील मौल्यवान पशुधनाचे आरोग्य अबाधित राहिल्यास त्यापासून जास्त उत्पादन होऊन पशुपालकांना आर्थिक फायदा होऊन कृषि विकासाचा दर वाढेल यासाठी राज्यातील पशुधनास पशुउपचाराच्या सुविधा देण्यासाठी विविध स्तरावर पशुवैद्यकीय दवाखाने कार्यरत आहेत. या दवाखान्यांमार्फत आजारी जनावरांची तपासणी करून अचूक रोग निदान व अनुषंगिक उपचार करणे तसेच सांसारिक रोग प्रादुर्भाव होऊ नये म्हणून प्रतिबंधक उपाय योजना करण्याची महत्त्वाची जबाबदारी आहे. सांसारिक रोगांचा प्रादुर्भाव उद्भवल्यास त्याचे निदान, उपचार व त्यावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी या पशुवैद्यकीय दवाखान्यांमार्फत कार्यवाही केली जाते. शिवाय पशुपालकांना पशुपालन व्यवसाय आर्थिकदृष्ट्या अधिक फायदेशीर ठरणेसाठी त्यांचेजवळ असणाऱ्या जनावरांना या दवाखान्यांमार्फत कृत्रिम रेतनाच्या सुविधा पुरविण्यात येतात. या बाबतची वित्तीय आवश्यकता तक्ता क्रमांक १ मध्ये दर्शविली आहे.

राज्यात खालीलप्रमाणे पशुवैद्यकीय संस्था कार्यरत आहेत.

१) जिल्हास्तरीय पशुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालये	:	३३
२) तालुका लघुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालये	:	१६८
३) पशुवैद्यकीय दवाखाने श्रेणी - १	:	१७४१
४) फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने	:	६५
५) पशुवैद्यकीय दवाखाने श्रेणी - २	:	२८४१

जिल्हास्तरीय पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालये :

राष्ट्रीय कृषि आयोगाच्या शिफारशीप्रमाणे राज्यातील प्रत्येक जिल्ह्याचे ठिकाणी जिल्हास्तरीय पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालय असणे आवश्यक आहे. त्याप्रमाणे पशुसंवर्धन विभागामार्फत ३३ जिल्ह्यांचे ठिकाणी जिल्हास्तरीय पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालय कार्यान्वित करण्यात आली असून त्या व्यतिरिक्त महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठामधोल ६ ठिकाणी (मुंबई, नागपूर, अकोला, शिरवळ, उदगीर व परभणी येथे) पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालये कार्यान्वित करण्यात आली आहेत. शासन निर्णय क्र. पसप्र-२०१४/प्र.क्र. ३८७/पदुम-१, मंत्रालय, मुंबई-३२ दि. ४-१-२०१८ अन्वये पालघर येथे जिल्हा पशुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालय स्थापनेस परवानगी मिळाली आहे. या पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालयांमार्फत खालीलप्रमाणे पशुवैद्यकीय सेवा पुरविल्या जातात.

१. आधुनिक व अद्ययावत पध्दतीचा अवलंब करून अचूक रोग निदान करून औषधोपचार करणे.
 २. आजारी जनावरांवर आवश्यकतंप्रमाणे आधुनिक यंत्रसामग्रीद्वारे सर्व प्रकारच्या शल्य चिकित्सा करणे.
 ३. कृत्रिम रेतनाच्या सोयी उपलब्ध करणे.
 ४. अचूक रोग निदानासाठी आधुनिक तंत्रज्ञानाचा अवलंब करणे.
 ५. सांसारिक रोग प्रादुर्भावाचे निदान करून आवश्यक औषधोपचार व रोग प्रादुर्भाव आटोक्यात आणणेसाठी उपाययोजना करणे.
 ६. आजारी जनावरांना गरजेप्रमाणे आंतररुग्ण कक्षात दाखल करून त्यांचेवर उपचार करणे.
 ७. तांत्रिक अधिकाऱ्यांना रोग उपचारासाठी मार्गदर्शन करणे.
- तक्ता क्र. २ मध्ये पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालयाचा कार्यभाराचा तपशील देण्यात आला आहे.

तालुका लघुपशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालये :

जिल्हास्तरीय पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालयामध्ये उपलब्ध असलेल्या सुविधा तालुकास्तरीयत उपलब्ध करून दिल्यास त्याचा फायदा अधिक शेतकऱ्यांना मिळेल या हेतूने शासनाने पशुसंवर्धन खात्याची पुनर्रचना मंजूर करताना राज्यातील १७२ तालुक्यांचे ठिकाणी तालुका लघु पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालयांची स्थापना केल्याचे आदेश निर्गमित केले. त्यानंतर या १७२ तालुका लघु पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालयांपैकी गोंदिया, हिंगोली, वाशिम व नंदुरबार या नवनिर्मित जिल्ह्यांचे ठिकाणी जिल्हा पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालये स्थापन केली. सध्या राज्यात १६८ तालुक्यांमध्ये तालुका लघु पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालये कार्यान्वित आहेत. या लघु पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालयामध्येही जिल्हा पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालयाप्रमाणे पशुवैद्यकीय सेवा उपलब्ध करून देण्यात येतात. या ठिकाणी आंतररुग्ण सुविधा उपलब्ध नाहीत. कार्यभाराचा तपशील तक्ता क्र. २ मध्ये दर्शविण्यात आला आहे.

पशुवैद्यकीय दवाखाने श्रेणी-- १ :

राज्यातील उर्वरित तालुक्यांचे ठिकाणी व तालुक्यातील काही मोठ्या गावांमध्ये ज्या ठिकाणी पशुधन घटक जास्त आहेत अशा ठिकाणी पशुवैद्यकीय दवाखाने श्रेणी-१ कार्यरत आहे. या दवाखान्यांमध्ये पदवीधर पशुवैद्यकांमार्फत पशुवैद्यकीय सेवा पुरविल्या जातात ज्यामध्ये पशुरुग्णांवर उपचार, रोग नियंत्रणासाठी प्रतिबंधक उपाययोजना, कृत्रिम रेतन सुविधा तसेच शल्यचिकित्सा या सुविधा पुरविल्या जातात. राज्यात स्थानिकस्तरीय व राज्यक्षेत्रिय असे एकूण १७४१ पशुवैद्यकीय दवाखाने श्रेणी-१ कार्यरत आहेत.

फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने :

राज्यातील दुर्गम-डोंगराळ भागात ज्या ठिकाणी पशुधन हे विखुरलेले स्वरूपात असते तेथे पशुवैद्यकीय दवाखाने कार्यरत करणे नियमाप्रमाणे शक्य नसल्याने या भागात फिरता पशुवैद्यकीय दवाखाना कार्यान्वित करण्यात आला आहे. सदर फिरते पशुवैद्यकीय दवाखान्यात पदवीधर पशुवैद्यकांकडून पशुवैद्यकीय दवाखाना श्रेणी-१ यांचे प्रमाणेच पशुवैद्यकीय सेवा पुरविल्या जातात.

पशुवैद्यकीय दवाखाने श्रेणी- २ :

राष्ट्रीय कृषि आयोगाच्या शिफारशीनुसार रज्यात दर ५००० पशुधन इटफामात १ पशुवैद्यकीय दवाखाना आरणे आवश्यक आहेत. त्यामुळे ग्राम पातळीवरील पशुधनास फिरकोळ पशुवैद्यकीय सेवा प्रविणोसाठी बिगर पदवीधर पशुवैद्यकांमार्फत पशुवैद्यकीय सेवा पुरविल्या जाऊ अख्यनेले २८४१ (राज्यवैद्यिक व म्यानिक्कलरीय) पशुवैद्यकीय दवाखाना श्रेणी-२ कार्यात आहेत. राज्यात भारतीय पशुवैद्यक परिषद कययदा, १९८४ अंमलान असून या कायद्याप्रमाणे बिगर पदवीधर पशुवैद्यक हे पशुधनवां-६ पशुवैद्यकीय सेवा देऊ शकतत्त त्याप्रमाणे या २८४१ पशुवैद्यकीय दवाखाने श्रेणी-२ यांची पशुपालकांना प्राथमिक पशुवैद्यकीय सेवा उदा. कृषिधन रक्षण तसेच जनावरांची पक्षमपट्टी या सेवा पुरविल्या जातात तसेच याकारिता इतर सेवाही त्यांचेकडून पदवीधर पशुवैद्यकांच्या मार्गदर्शनान्वये देण्यात येतात.

तपासणी नाके :

बाहेरच्या राज्यातून येणाऱ्या जनावरांमार्फत सांसांगिक रोगांचा प्रादुर्भाव होऊ नये म्हणून अंतरराज्य भिन्बवरील महत्वाच्या मार्गावर १३ तपासणी नाके कायदिल्ले असून त्यामार्फत बाहेरच्या राज्यातून येणाऱ्या जनावरांची तपासणी केली जाते व त्यावेळी निरोगी जनावरांनाच गल्यात प्रवेश दिले जातो. जिल्हा परिषदांकडे दवाखान्यांचे कामकाज तब्बत क्र. १ मध्ये देतं आहे.

पशुवैद्यकीय जीव पदार्थ निर्मिती संस्था, औष, पुणे-७ :

पशुजैव पदार्थ निर्मिती संस्था, पुणे या संस्थेमार्फत जनावरांच्या काही जिवाणू व विषाणू रोग प्रतिबंधक लस धावांचे उत्पादन केले जाते. त्याधप्रमाणे लसीकरणे लागणारी दावणे, रोगनिरोधक लागणारी अभिकरके, अन्टीबायोटिक्स केली जातात. या संस्थेमध्ये औषधी व मॉर्बिड प्रसाधने कायदा १९४० (सुधारित १९७०) मधील शंडसुल एअर नुसार लस धावांची निर्मिती केली जाते. संस्थेतील उत्पादनाची गुणवत्ता धावणे "इंडियन फार्माकोपोया" नुसार चेक्येवेली निर्मिती केल्या सुचनानुसार केले जाते व त्यानंतर लसधातू आपराखाती परवानगी दिली जाते. उत्पादित लस धावांची गुणवत्ता व गुणनिंत्रण धावणू करणे आवश्यक असते. सदर धावण्यासाठी या संस्थेकडे लस धाणी पैदास केंद्र आहे. लस निर्मिती व गुणनिंत्रणाच्या कामकाजामाठी हे केंद्र महत्वाची भूमिका ख्यावते. सदर संस्थेचे कार्यविवरण तब्बत क्रमांक ३ मध्ये वर्णविले आहे.

पशुरोग अन्वेषण विभाग, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-७ : उद्दिष्टे

१. राज्यवरील पशुधनमधील रोग प्रादुर्भावाच्या ट्रिक्कणी भेटी देऊन योग्य ते नमुने गोळा करणे व त्यावर विविध धावण्यांदारे प्रतिक्रिया करून रोग निदान करणे.
२. राज्यामधील पशुवैद्यकांना रोग निदान कळवून उपचार मुचवणे.
३. नवीन रोगांचर संशोधन करून उपाययोजना सुचवणे.
४. पशुधनवरील आर्थिक नुकसान टाळण्यासाठी आणि पशुधनचा उत्पादन क्षमता खर्चावण्यासाठी शय. सांसांगिक गर्भघात, स्तनदाह, विषबाधा, परांपरकीय रोग, जिवाणू व विषाणूस्व तसेच गोधन रोग, फ्लुवेल नाल्मॅनेरला रोग, इ. बाधन वाचण्या करून रोग आढळल्यात अडवण्यासाठी मार्गदर्शन करणे.
५. राज्यामधील पशुवैद्यकांचे आरोग्य सुरक्षित राखण्यासाठी रोगांचे नियंत्रण करणे.
६. अचूक व त्वरित रोगनिदान करण्यासाठी तंत्र विकसित करणे
७. राज्यामधील पशुवैद्यकांना, संशोधनांना आधुनिक तंत्रज्ञान, रोग निदान पद्धती आणि उपाययोजना याबाबत सभ्य परिचय देणे, प्रशिक्षण व साध्यांदारे मार्गदर्शन करणे.
८. निर्यात करायत्या पशुधन पदार्थांबाबत प्रमाणपत्र देणे.
९. राज्यात उद्भवलेल्या फुवीच्या रोग प्रादुर्भावाचा तसेच त्यावेळच्या हवाफनाच्या परिस्थितीचा अभ्यास करून भविष्यात उद्भवणाऱ्या रोग प्रादुर्भावाचे अंदाज करणे.

रोग अन्वेषण विभाग, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-७ अंतर्गत खालीलप्रमाणे राज्यस्तरीय प्रयोगशाळा कार्यात आहेत.

१. जिवाणूशास्त्र प्रयोगशाळा २. गोमूत्रशास्त्र प्रयोगशाळा ३. परोपजीवीशास्त्र प्रयोगशाळा ४. विषाणू प्रयोगशाळा ५. विज्ञानीशास्त्र प्रयोगशाळा ६. जिवाणू रोग व उशी संशोधन प्रयोगशाळा ७. फुफूट रोग निदान प्रयोगशाळा ८. लष्क सुक्षुण रोग निदान प्रयोगशाळा ९. पशुरोग मॉर्बिड विभाग १०. पशुरोग निदान.

सदर रोग अन्वेषण प्रयोगशाळेस केंद्र शासनाने पॉशयम विभागातील राज्यास्तरीय शंभर प्रयोगशाळा म्हणून घोषित केले असून त्याप्रमाणे सदर प्रयोगशाळेमार्फत गोवा, मध्यप्रदेश, गुजरात, त्बलीसराद व राज्यातील मसंगे सदर नागर हवेनी व दीव दमण या केंद्रस्थित प्रदेशातील पशुरोग निदानासाठी मार्गदर्शन करण्यात येते.

विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा :

राज्यामध्ये विभागीय स्तरावर ७ विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा आहेत. या प्रयोगशाळा कांदापूर, विपळूण, पुणे, नाशिक औरंगाबाद, अकोला आणि नागपूर येथे कार्यरत आहेत. या प्रयोगशाळांमधून पशुधनामधील राष्ट्रीय महत्त्वाच्या रोगांसाठी संशोधन करणे, रोग निदानासाठी कृषीविद्येच्या आर्यद्विजत कान्हे यागधुन रोग निदानाच्या पध्दतीद्वारे रोगाचे निदान करण्यासाठी क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना मार्गदर्शन करणे दमदारपणे कायदे केले जाताना. कडी विविध तपासणी या प्रयोगशाळांमध्ये शक्यता नसल्यास अशा तपासण्यांचे रोग नमुने! उभी नमुने त्यांचे मार्फत रोग अन्वेषण विभाग, पुणे यांचकडे पाठवले जातात. बऱ्यांतरेकत या प्रयोगशाळांकडून खाजगी व सरकारी पशुवैद्यक शास्त्रज्ञांना नियमित भेटी देऊन सल्लो, समीक्षण व तपास व नवेय इतिहास या गोष्टींवर तपासण्या केल्या जातात तसेच मरकडी व खाजगी कुक्कट प्रकल्पांना नियमित भेट देऊन सालपोनेल व येरेकम रोगांसंबंधी तपासण्या केल्या जाताना. इवान्दस रोग नियंत्रण संघर्षात पिपरी विषयक व औरंगाबाद या महानगरपालिकांच्या कार्यक्षेत्रात महानगरपालिकांच्या सहकार्याने कार्यवाही केली जाते. मरु संस्थांचे कार्यसिद्धीकरणात कर्मकांड ४, ५, ६ मध्ये दर्शविले आहे.

कार्यक्रम क्रमांक - ३

गुरे व म्हशींचा विकास

२०१२ व १२ च्या पशुधनसंख्येनुसार राज्यामध्ये एकूण ५३.१९ लाख दुग्धदायी गुरे व म्हशी होत्या. एकीकृत वृद्धी योजनेनुसार सन २०१६-२०१७ या वर्षात १०४०२ इजात ये. त्या इतके अंतिमिक दुग्धोत्पादन झाले आहे. या वर्षात एकूण अंदाजित ५.४ ११६ लाख दुग्धदायी गुरे व म्हशी होत्या. खाली दिलेल्या सुवातनुसार राज्यामध्ये गुरे व म्हशींचा विकास करण्यासाठी दुग्धोत्पादन खादीखादी विविध कार्यक्रम घडवत येतात.

१. लैंगिक आरोग्य निबंधन	३. जास्त दुग्धोत्पादन-सकारिता कृषिम रेतनाद्वारे स्वीकारण करणे
२. जनसंख्येचे आरोग्य सुधारणे	४. शेतकऱ्यांना पशुपालनाबाबत प्रशिक्षण देणे

वरील यत्नसुवातनुसार खालील योजनेद्वारे अंतिमिक सुधारणा घडवून आणण्यात येत आहेत.

- (१) खात्यांतर्गत पशुवैद्यक शास्त्रज्ञ (२) जिल्हा कृषिप रेतन केंद्रे (३) कित्ता परिषदांना संपर्कात आणणे (४) विशेष पशुधन उत्पादन कार्यक्रम, (५) दुग्धोत्पादन यंत्रणा. या यंत्रणेक जोडलेल्या कार्याची योजनावित्तीय मार्गदर्शी पुढे दिलेली आहे. नयेच विधीय आचरणकार्यवाहीची मार्गदर्शी माला क्रमांक एकमध्ये दिलेली आहे.

जिल्हा कृषिप रेतन केंद्रे :

पशुसंरक्षणाचा कृषिप रेतन व अतिशय महत्त्वाचा कार्यक्रम आहे. राज्यामध्ये सध्या एकूण ३४ जिल्हा कृषिप रेतन केंद्रे आहेत. शासन निर्णय क्र. पसप-२०१४/५६.क्र. ३८५/पशुम-२, मंत्रालय, मुंबई-३२ दि. ४-१-२०१८ अन्वये पालखर येथे जिल्हा कृषिप रेतन केंद्रे स्थापनेस पावनाची विनवली आहे. जिल्हास्तरीय कृषिप रेतन केंद्रे, उपकेंद्रे व पशुधनसंरक्षक केंद्रांना जिल्हा कृषिप रेतन केंद्राकडून कृषिप रेतनाच्या साहित्याचा पुरवठा केला जातो. उदा. पांढरे रेत पासा, शीय, गन, दखन पात्र इत्यादी वस्तू.

महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, अकोला :

राष्ट्रीय गुरे व म्हशी पैदास प्रकल्प या १०० टक्के येथे पुरवून योजनेच्या अंमलबजावणी अंतर्गत पशुवैद्यकीय विशेष तंत्रज्ञानाची सेवा अधिक प्रमाणात देण्यासाठी राज्यात महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ स्थापन करण्यास महाराष्ट्र शासन, कृषि, पशुसंरक्षण, दुग्धव्यवसाय व पर्यटनव्यवसाय विभाग शासन निर्णय : क्र. सौख्य-१०-२००१/५६.क्र. ५९/पशुम-४, दिनांक २-४-२००१ अन्वये नमूदकित्ता आहे. त्यानुसार मरु संस्था अंगण्ट, २००३ रोजी अकोला येथे कार्यरत झाली आहे. महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, अकोला येथे अतिशयताखाली गत वळू माता संगोपन क्षेत्रे व दोन वळू संगोपन केंद्रे आणि तीन अतिशय वळू बाज बाज निर्मिता प्रयोगशाळा आहेत. राष्ट्रीय गुरे व म्हशी पैदास प्रकल्पानुसार राज्याचे पशुवैद्यक विषयक धोरण साकारण्याबाबत महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळाकडून कार्यवाही सुरू आहे. २०१६-२०१७ याही मंडळकडून प्राप्त अख्यालाचा अभाव करवात आला आहे. वळू माता प्रसंग तावयडे येथे मूळ सिंदरी जर्सी जातीच्या खडुणी पैदास केली जाते. कोपरगांव, जल व वडसा या तीन प्रसंगी संकरित खडुणी पैदास केले जाते. पोहरा येथे गवळाक तर नूनोनी प्रसंगी खिस्वर या मूळ देशी वळुणी निर्मिता केली जाते. धरिण रेंड्यांच्या पैदासोचे काय हिंगोने येथील प्रसंगी संकरित केले जाते. औरंगाबाद आणि नागपूर ही दोन वळू संगोपन केंद्रे आहेत. वळू संगोपन केंद्रावर जोसाख्यात येणारे वळू गेडीत रेत प्रयोगशाळा, पुणे, औरंगाबाद व नागपूर येथे विषय संकलनाकारिता पुरविले जाताना मरु संस्थांचे कार्य विषयक तक्ता क्रमांक- २ म १ मध्ये दर्शविले आहे.

महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ यांच्या अधिनस्थ अख्यता संगोपन केंद्रे व वळू संगोपन केंद्रे आणि राज्यस्तरीय अधिनस्थ पशु वैदास केंद्रे :-

१. कोपरगाव (अहमदनगर)	: झोलीस्टन फ्रीसेन व एचएफ गिर संकरित वळू	६. हिंगोनी (हिंगोली)	: पांढरे वळू पैदास केंद्र
२. तावयडे (पुणे)	: शुद्ध जर्सी विदेशी वळू	७. फोहा (अकोला)	: गवळाक बापरकर वळू
३. जल (सांगली)	: गिर आणि गिर वळू नसी	८. नागपूर (नागपूर)	: वळू संगोपन केंद्र
४. नूनोनी (कोल्हापूर)	: शुद्ध खिस्वर, शुद्ध देशी वळू	९. वडसा (गडचिरोली)	: साहित्य जर्सी वळू
५. हर्षुट (औरंगाबाद)	: वळू संगोपन केंद्र	१०. हेटीकुडी (वयो)(राज्यस्तरीय)	: शुद्ध गवळाक, शुद्ध देशी वळू

म. व. वि. व अकोला यांची प्रमुख उद्दिष्टे व योजना :-

१. पशुपेढाणीच्या सुनिश्चित विकासासाठी शासकीय व खासगी संस्थांना प्रोत्साहित करणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे. तसेच राज्यातील कृषि व रचनाचे जिल्हा निहाय लक्ष्य ठरविणे व त्यांच्या पूर्ततेसाठी प्रयत्नांचा व साधनांचा वापर करणे.
२. राज्यत उच्चव्यवस्थापन दिव्या जाणाऱ्या कृषि व रचनाचे संस्था आणि शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे.
३. राज्यात क्षेत्रीय व राष्ट्रीय स्तरावर शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे.
४. राज्यत उच्चव्यवस्थापन दिव्या जाणाऱ्या कृषि व रचनाचे संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे.
५. राज्यात पशुपेढाणी प्रक्षेत्रात शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे.
६. राज्यात पशुपेढाणी प्रक्षेत्रात शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे.
७. राज्यात पशुपेढाणी प्रक्षेत्रात शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे.
८. राज्यात पशुपेढाणी प्रक्षेत्रात शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे.
९. राज्यात पशुपेढाणी प्रक्षेत्रात शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे.
१०. राज्यात पशुपेढाणी प्रक्षेत्रात शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे.

**कार्यक्रम क्रमांक - ४
कुक्कुट विकास**

१९ वी पशुपेढाणी २०१२ नुसार राज्यामध्ये एकूण कुक्कुट संख्या ३७८ लक्ष इतकी आहे. १८ व्या पशुपेढाणीच्या (सन २००७) तुलनेमध्ये एकूण पक्षी संख्येत २० टक्के वाढ झालेली आहे. आधुनिक पध्दतीने कुक्कुट पालन व्यवसाय करण्याकडे शेतकऱ्यांचा कल आहे. सुधारित जातीच्या पक्षीसंख्यामध्ये ३४.७३ टक्के अशी वाढ होऊ शकते आहे. एकात्मिक पद्धतीने योजना २०१६-१७ मधील पद्धतीनुसार राज्यात एकूण वार्षिक अंदाजित अडी उन्हाळी ५४८ कोटी इतके असून यामध्ये २०१५-१६ च्या तुलनेत ३५२ टक्के वाढ झाली आहे. शासकीय आयोग मंडळाने दर्यादेई दरम्यान १८० अंड्यांची शिफारस केल्याची आहवानी जारी केल्यात वरदेई पंतोवरी २७ अंड्यांची शिफारस आहे. राज्यात कुक्कुट पालन व्यवसाय वाढण्यासाठी शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे. राज्यात कुक्कुट पालन व्यवसाय वाढण्यासाठी शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे. राज्यात कुक्कुट पालन व्यवसाय वाढण्यासाठी शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे.

अ) पशुपेढाणी अडी उच्चव्यवस्थापन केंद्रे :

राज्यात पुणे, औरंगाबाद, कोल्हापूर व नागपूर या जिल्हांनी पशुपेढाणी अडी उच्चव्यवस्थापन केंद्रे स्थापन केल्याची आहवानी आहे. या वेदात देशी सुधारित जातीचे उच्चव्यवस्थापन अडी, एकात्मिक पद्धतीने पालन, तसेच शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे. राज्यात कुक्कुट पालन व्यवसाय वाढण्यासाठी शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे. राज्यात कुक्कुट पालन व्यवसाय वाढण्यासाठी शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे.

ब) सद्य कुक्कुट विकास गट :

राज्यामध्ये खालील १६ ठिकाणी सधन कुक्कुट विकास गट कार्यरत आहे.

मुंबई विभाग	• जालघर, (विपळूण, रत्नागिरी आणि पंण) रायगड	अहमदाबाद विभाग	• पशुपेढाणी (पाली) वीड
नाशिक विभाग	• नाशिक, धुळे, (कोपरगाव) अहमदनगर	अहमदाबाद विभाग	• पशुपेढाणी, वटपेडा, अकोला
नागपूर विभाग	• उस्मानाबाद, नांदेड	पुणे विभाग	• साकारा, (पल्लू) सांगली, सोलापूर

या सधन कुक्कुट विकास गट प्रक्षेत्रावरील शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे. राज्यात कुक्कुट पालन व्यवसाय वाढण्यासाठी शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे. राज्यात कुक्कुट पालन व्यवसाय वाढण्यासाठी शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे.

क) उच्चव्यवस्थापन केंद्र :

उच्चव्यवस्थापन केंद्रात शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे. राज्यात कुक्कुट पालन व्यवसाय वाढण्यासाठी शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे. राज्यात कुक्कुट पालन व्यवसाय वाढण्यासाठी शासकीय व खासगी संस्थांना मदत देणे व त्यांच्या मदतीने पशुपेढाणीचा विकास करणे.

घ) केंद्र पुरस्कृत योजना-- परसकरील कुक्कुट पालन :

सद्य योजनांसाठी केंद्राचे उच्चव्यवस्थापन मंडळाने २०१२-१३ मध्ये प्राप्त झाले होते. यानुसार राज्यातील १७ जिल्हांमध्ये २८ मंडळ केंद्रे स्थापित करण्यात आले. यानुसार एक मंडळ युनिटला दरिद्रता रेषेखालील ३०० लाभार्थी मान्य करण्यात आले होते. त्यात ४ मंडळांमध्ये ४५ पक्षी अनुक्रमे २०, १५ व १० असे तीन टप्प्यात पुरवण्यात आले यानुसार अंदाजे राज्यात ७९५९ लाभार्थीना लाभ देण्यात आला आहे.

राष्ट्रीय एकूट धन आभ्यास वा प्रकल्प आभ्यास ४०५६३ युनिट करिता संजुरीया प्रस्ताव केंद्र शासनाला पाठविण्यात आला. त्यानुसार सन २०१४-१५ मध्ये (किंदा ७५ टक्के व राज्य २५ टक्के) हेरस्य यप्रमाणे गरजातील १५ जिल्ह्यामध्ये प्रत्येकी १ प्रमाणे २५ म्दर युनिट स्थापन करण्यात आलेले आहेत. यात प्रत्येक म्दर युनिटला ३९३ तारिख रेषेखालील लाभार्थी मेलान करणान आलेले आहेत. सन २०१४-१५ करिता ५८१५ लाभार्थ्यांना लाभ देण्यात आला आहे

४) नासिध्दपूर्ण योजना - २००० मांसत पक्षी संगोपनाद्वारे कुक्कुट पालन व्यवसाय करणे :

गत्यात कुक्कुट पालन उपादानामाठी असलेला माळ वाय विचाराम ३३०० १२ ३२ पंचवार्षिक योजनेमध्ये १००० मांसत कुक्कुट पक्षी संगोपनाद्वारे कुक्कुट पालन व्यवसाय सुरू करणे ही योजना रबाविषयत के आहे. यामध्ये कुक्कुट पालन व्यवसाय करणाऱ्या कुक्कुट पक्षी, उपकरणे व इतर बाबीकरिता सर्वसाधारण प्रयोगांना लाभार्थ्यांना ५० टक्के अनुदान (जास्तीत जास्त रु. १२२५००/- च्या मर्यादेत), अनुसूचित जाती/जमाती प्रयोगांना लाभार्थ्यांना ७५ टक्के अनुदान (जास्तीत जास्त रु. १६८७५०/- च्या मर्यादेत), देण्यात येते. या योजनेअंतर्गत सन २०१६-१७ अर्थात सर्वसाधारण व अनु. जाती प्रवर्गाच्या एकूण १२६ लाभार्थ्यांना लाभ देण्यात आला.

५) जिल्हा नियोजन समितीकडील एकात्मिक कुक्कुट विकास योजना :

जिल्हा स्तरावर जिल्हा नियोजन समितीकडून परस कुक्कुट पालनाय चालना देण्यासाठी एकात्मिक कुक्कुट विकास कार्यक्रम राबविण्यात येतो. यामध्ये ५० टक्के अनुदानाचा (रु. ६००००/-) १०० एक दिवसीय सुधारित देतो पिलने व परकुळात पुर्ववर्णन येते. प्रकल्पाची किंमत रु. १६०००/- आहे तसेच २५ तलंगा व ३ नर पक्ष्यांचे गट ५० टक्के अनुदानात (रु. ३०००/-) लाभार्थ्यांना पुर्ववर्णन येते. तसेच यामध्ये किंमत रु. ६०००/- असून पक्ष्यांसाठी लागणाऱ्या उपकरणां, निवास देणेचा मांय लाभधारकरने येते. करावयाचे आहे. तसेच मांय मांयचे विविध आर्थिकता व कार्यभार तपशील तक्ता क्रमांक १, २, ३ मध्ये दर्शविला आहे.

६) राज्यातील १४ जिल्हात २६ सावंतजानिक खाजगी भागिदारी तत्वावर सधन कुक्कुट विकास गट स्थापना करणे :

गत्यात ३४ जिल्हापैकी १६ जिल्हात सधन कुक्कुट विकास गटांचे स्थापना करण्यात आलेले आहे. या मध्ये (जिल्हा) चंच्या २०१६ च्या अर्थसंकल्पिय धोरणात घोषणा केल्याप्रमाणे सन २०१६-१७ मध्ये गरजातील ठरणे. शिबुदुर्ग, नदुरवार, जळगाव, जालना, हिंगाळी, लखूर, कुलठगा, वाशिम, वर्धा, गडचिरोली, अहमदनगर, धंदपूर व गोरोया या नवीरत १४ जिल्हापैकी प्रत्येकी २ यप्रमाणे २६ सावंतजानिक खाजगी भागिदारी तत्वावर सधन कुक्कुट विकास गट स्थापन करणेबायत शासन निर्णय क्र. दिनांक २१ नोव्हेंबर, २०१६ व दिनांक २७ डिसेंबर, २०१६ अन्वये प्रशासकीय मान्यता प्राप्त झाली आहे

म्दर योजनेमध्ये एका गटाअंतर्गत १३०० नौ. फुटाव ५ पक्षी गृह बांधकाम, स्टोअर रुम, पाण्याची टाकी, विद्युतीकरण, बाघ व पाण्याची भंडी, बुडो, इतर उपकरणां व तारिककरण, १००० एक दिवसीय मिश्र पिले तपू अंडे उचवणक यंत्र, ३० आठवड्यांचे अंडवखरील ५०० पक्षी (नर - मादी), उबवणकीची ४०० अंडी, १००० एक दिवसीय गिन्लामाठी १० अटवडे कालाभरिसाठी खाद्य पुरवठा हा नेट पक्षी खाद्य शिकल (सिगल फेडो) या घटकांचा समावेश आहे. एका गटाची एकूण किंमत रु. १०,२७५ लक्ष असून सर्वसाधारण लाभार्थ्यां रु. ५,१३,७५०/- (५० टक्के अनुदान) व अनुसूचित जाती / जमाती लाभार्थ्यां रु. ७,७०,६२५/- (७५ टक्के अनुदान) देत आहे. तसेच ५ कटग्यांची कुक्कुट त्रययव प्रशिक्षणाकार्मिता (१०० टक्के अनुदान) रु. ४५०/- प्रति लाभार्थी प्रति दिन याप्रमाणे देत आहे.

सकल प्रकल्प :

प्रमाणे परसानील कुक्कुट पालन आणि अनुसूचित क्षेत्र आर्थिक उपायाने अंतराधील आंगणवाड्यातील मुलांच्या आहारात अंड्याचा पुरवठा करणे व व्यवसायगत निर्मिती करणाऱ्या सन २०१०-१८ व २०१९-२० या कालावधीत स्वयम प्रकल्प स्थापने या योजनेस सासन निर्णय क्र. कुक्कुट २०१७/प्र.क्र. २७१-पक्ष-४, मंत्रालय, मुंबई-३२, दि. २१-४-२०१७ अन्वये प्रशासकीय मान्यता प्राप्त आहे.

अनुसूचित क्षेत्र आर्थिक उपायाने अंतराधील १६ जिल्हापैकी (अणो, पालघर, रायगड, पुणे, नाशिक, अहमदनगर, नदुरवार, जळगाव, बुल्ले, अमरावती, वडनपल्लो, नागपूर, गडचिरोली, गोविया, धंदपूर, नंदेड) एकात्मिक बाल विकास प्रकल्पांच्या कार्यक्षेत्रात एकूण १०४ म्दर युनिटची (पक्षी संगोपन केंद्र) स्थापना करावयाची आहे प्रत्येक म्दर युनिट माफत ४१७ लाभार्थ्यांना ४ आठवडे वयचे प्रत्येकी २०-१५-१० प्रमाणे एकूण ४५ पक्षी तीन टय्यात वाटप करण्यात येवून पक्षी निवडण्यासाठी रु. १५००/- लाभार्थी याप्रमाणे एकूण ४३,३६८ लाभार्थ्यांना कुक्कुट पालन प्रशिक्षण देण्यात येईल. महाराष्ट्र राज्य प्रशिक्षण ज्येवनीयती अभियान (उपेड) माफत लाभार्थ्यांचे व यंत्रणेचे प्रशिक्षण व सधन बांधणे करण्यात येणार आहे. योजनेअंतर्गत क्लस्टर निश्चिती (गावे), म्दर युनिट व लाभधारकांचे अर्ज माफत, म्दर युनिट व लाभधारकांची निवड जिल्हास्तरीय माफतद्वारे करावयाची आहे.

अ. क्र.	योजनेतील घटक	परिमाण
१.	म्दर युनिट सख्या	१०४
२.	कुक्कुट पालन लाभार्थी संख्या (७) ४१७ लाभार्थी प्रति म्दर युनिट	४३,३६८
३.	४२७ लाभार्थ्यांना प्रति लाभार्थी रु. १,५००/- पक्षी निवडण्यासाठी	६४,०५२ लक्ष
४.	प्रति लाभार्थी (७) ४२ पक्षी (२०+१५+१०) असा ४ टय्यात ४३,३६८ लाभार्थी म्दर युनिट धारकास प्रति पक्षी १, २ व ३ न्या टय्यातार्थी देत एकूण रु. ५५०/- रु. ५८०/- व रु. ६००/- अनुक्रमे (११,५१,५६० पक्षी)	१,१४,४,५६ लक्ष
५.	म्दर युनिट धारकांचे रु. ६०,००० प्रति युनिट प्रमाणे टाकव्याने एक अंळणे अनुदान	६२ ४० लक्ष
६.	लाभार्थ्यांचे व यंत्रणेचे प्रशिक्षण व सधन बांधणे (७) ४२	२०१.७५ लक्ष
अ)	प्रकल्प एकूण खर्च	२,११०,२६ लक्ष
ब)	इतर आर्थिक व तात्कीचे खर्च, योजना मूल्यपायन व मादोलवार खर्च (एकूण प्रकल्प ५ टक्के)	१०५,५१+४० =
७	राज्य प्रकल्प समन्वय कक्ष.	१४५,५१ लक्ष
क)	प्रकल्पाचा एकूण खर्च (अ + ब)	२,२५५,७४ लक्ष

मराठवाडा पॅकेज अंतर्गत जालना जिल्ह्यात २ देशी/संकरित गाई/ म्हशींचा गट वाटप व २ शेळ्या व २ बोकड गट वाटप दिनांक १५-१०-२०१६ रोजीचा शासन निर्णयान्वये मराठवाडा पॅकेज अंतर्गत जालना जिल्ह्यात २० शेळ्या व २ बोकड व शेळ्यांचा वाडा (४५० स्क्वे. फु.) असा शेळी गट, ०२ देशी/संकरित गायी/ म्हशींचा गट वाटप करणे या योजनेस मान्यता प्राप्त झाली आहे. त्यानुसार सर्व प्रवर्गासाठी ५० टक्के अनुदान गाय गट रु. ५६,०००/- (Back Ended Subsidy) म्हैस गट ६६,०००/- (Back Ended Subsidy) २० शेळ्या व २ बोकड गट व शेळ्यांचा वाडा (४५० स्क्वे. फु.) रु. १,१४,७००/- (Back Ended Subsidy) सदरील योजनेत शासन निर्णयानुसार १,००० दोन देशी गाय/ संकरित गाय गट, १,००० म्हैस गट व २० शेळ्या अधिक २ बोकड यांचे १,००० गट वाटप करायचे आहेत.

राजे यशवंतराव होळकर महामेष योजना :

राज्यात मेंढी पालनाच्या व्यवसायास प्रोत्साहन देण्यासाठी राज्यस्तरीय योजनेअंतर्गत राजे यशवंतराव होळकर महामेष योजना ६ मुख्य घटकांसह राबविण्यासाठी दि. २ जून, २०१७ च्या शासन निर्णयानुसार मान्यता देण्यात आली आहे. सदर योजना केवळ भटक्या जमाती (भज-क) या प्रवर्गातील लाभार्थ्यांना लागू असेल.

१. पायाभूत सोई-सुविधेसह २० मेंढ्या अधिक १ मेंढा नर असा मेंढी गट वाटप ७५ टक्के अनुदान
२. सुधारित प्रजातीचे नर मेंढ्यांचे वाटप ७५ टक्के अनुदान
३. मेंढी पालनासाठी पायाभूत सोई-सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी अनुदान ७५ टक्के अनुदान
४. मेंढी पालनासाठी संतुलित खाद्य उपलब्ध करून देण्यासाठी अनुदान ७५ टक्के अनुदान
५. कुट्टी केलेल्या हिरव्या चान्याचा मुरघास बनवण्याकरिता गासड्या बांधण्याचे (Mini Silage baller cum wrapper) ५० टक्के अनुदान
६. पशुखाद्य कारखाने उभारण्यासाठी अनुदान ५० टक्के अनुदान

कार्यक्रम क्रमांक - ५

मेंढी व शेळी विकास कार्यक्रम

राज्यामध्ये १९ व्या पशुगणनेनुसार २५.८० लक्ष मेंढ्या व ८४.३५ लक्ष शेळ्या आहेत. यामध्ये उस्मानाबादी/संगमनेरी शेळ्या व दख्खनी मेंढ्यापेक्षा देशी शेळ्या-मेंढ्यांची संख्या फार मोठ्या प्रमाणावर आहे. राज्यात शेळ्यांच्या उस्मानाबादी, संगमनेरी प्रजाती व नुकतीच मान्यता मिळालेल्या बेरारी, कोकण कन्याल अशा एकूण ४ मान्यताप्राप्त प्रजाती आहेत आणि मेंढ्यांच्या माडग्याळ व डेककनी या २ प्रमुख प्रजाती आहेत. मेंढी व शेळी विकासाकरिता राज्यात महाराष्ट्र मेंढी व शेळी विकास महामंडळाची स्थापना कंपनी कायदा १९५६ अन्वये ८ ऑगस्ट, १९७८ व प्रत्यक्ष कार्यास सुरुवात दिनांक १ नोव्हेंबर, १९७९ पासून झाली. तसेच पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी महाराष्ट्र मेंढी व शेळी विकास महामंडळ असे नामकरण दिनांक २३ जून, २००३ पासून करण्यात आलेले आहे. महामंडळाचे कार्यक्षेत्र १० प्रक्षेत्र-बिलाखेड, पडेगांव, आंबेजोगाई, मुखेड, महुद, तिर्थ बु. तुळजापूर, दहिवडी, रांजणी, पांहरा आणि बोंद्री तसेच लोकर उपयोगिता केंद्र व मुख्यालय मेंढीफार्म, गोखलेनगर, पुणे-१६ येथे कार्यरत आहे.

महामंडळाच्या प्रक्षेत्रांमार्फत राबविण्यात येणारे विकासात्मक कार्यक्रम :

१. प्रक्षेत्रावर सुधारित जातीच्या शेळ्या-मेंढ्यांची पैदास करून त्यापासून उत्पादित होणारे सुधारित जातीचे मेंढे नर व बोकड शेळी-मेंढी पालकांना पैदाशीसाठी वाटप करण्यात येतात.
२. प्रक्षेत्रावर ३ दिवसाचे शेळी-मेंढीपालनाचे प्रशिक्षण दरमहा आयोजित करून लाभधारकांना या प्रशिक्षणाचा फायदा देऊन राज्यात स्वयंरोजगार उपलब्ध करणे.
३. मेंढपाळांच्या मेंढ्यांची लोकर यांत्रिक पध्दतीने कातरणी करण्याची सुविधा महामंडळामार्फत पुरविण्यात येते.
४. मेंढपाळांची लोकर रास्त दरात खरेदी करून त्यापासून लोकरवस्तू निर्मिती आणि विक्री करणे.
५. विविध शासकीय योजनांखाली शेळ्या-मेंढ्यांचे गटवाटप करणे, नवीन लसनिर्मितीकरिता शेळ्या-मेंढ्यांचा पुरवठा करणे, बकरी ईद कार्यक्रमाकरिता बोकड पुरवठा करणे तसेच वूलन एक्सपो आयोजित करणे.
६. मराठवाडा विकास कार्यक्रमांतर्गत उस्मानाबादी शेळीचे पैदास व विकास केंद्र स्थापन करण्यात आलेले असून या अंतर्गत उस्मानाबादी शेळीचे गट अनुदानावर वाटप करण्यात येत आहे.
७. राज्यातील गावठी शेळ्या-मेंढ्यांची अनुवंशिक गुणवत्ता सुधारावी या हेतूने राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेमध्ये शेळी-मेंढी पैदास ग्राम कार्यक्रमांतर्गत १००% अनुदानावर जातीवंत मेंढे नर/बोकडांचा पुरवठा करण्यात येत आहे.
८. राज्यामध्ये शेळ्या-मेंढ्यांकरिता संघटित बाजाराची संकल्पना लोकप्रिय व्हावी व शेळ्या-मेंढ्यांची खरेदी-विक्री ही जीवंत वजनावर होऊन शेळी-मेंढी पालकांची पिळवणूक न होता त्यांना योग्य दर मिळावे या हेतूने राष्ट्रीय कृषि विकास योजने अंतर्गत कृषी उत्पन्न बाजार समितीच्या आवारात शेळ्या-मेंढ्यांकरिता बाजार स्थापन करणे.
९. केंद्र पुरस्कृत माडग्याळ मेंढ्यांचे संवर्धन आणि विकास कार्यक्रम राबविणे.
१०. राज्यातील मेंढपाळांसाठी विमा योजना राबविणे.
११. महाराष्ट्रात विदेशी / स्थानिक / संकरित मेंढ्यांची पैदास प्रक्षेत्रे स्थापणे, विस्तार करणे आणि / अथवा त्या पुनर्गठित करणे.
१२. मेंढ्या आणि मेंढ्यांपासून उत्पादित होणाऱ्या वस्तूंच्या निर्यातीस प्रोत्साहन देणे, मेंढ्यांची पैदास करणे आणि विक्री करणे. वित्तीय आवश्यकता तक्ता क्र. १ मध्ये दर्शविली आहे.

कार्यक्रम क्रमांक - १

वैरण व खाद्य विकास

पशुधन्यांची गंग वनिकायणको. झावणको. इत्यादन व प्रजनन प्रपण क्रायम सहणुकरगत पशुधन्याला पावणसुचिचकुल पुरमा आदार वेणु अन्यत आयसक आदि कजेला र.यु.शु.श. पशुधन्याको आयवउक अमणको दिगो व वाउउलेलो वैरण उपलब्ध हांग्याच्या सुकृते. वेणु पिकायणालेण क्षेत्रामये हाद करुन वैरणोचें सुकृतेन व उपलब्धता वाउवणे. उपार्णन वेणोचें आयसक वेवहन उणव वरुन वैरणोचें घवत वरुणयासाडो कडवाकुडो वंशेण शरप करण. गनसाक्यापुधुं अतिरिक्त वेणोचें इत्यादन करुन. पशुधन्याकी रक्षणवत साडवण वेणु आण अपापर्यायक वेणोवा अव्वीय करणे (निकृष्ट प्रतोज्ञः वेणोवः पुनःवउवधणची प्रकिया. हावयुगानिक नंशोनने वैरण उत्यादन. भजात्या लागवड व इत्यादन इत्यादी) वा वनःसुवीरुन विभागा अंतर्गत वैरण विकासच कार्य करणुन वरी.

इपयसक नपद चदःसुवीरुन अतुंगणत. खलुलिप्रमाणें वेदः पुनूकृत व निक्त यार्णिक धाजननगत वैरण विकास योजनेची अपतलवणणणी वैरण विकास कसपारुत कःपुयात वत

अ) कोठः पुरसुक्त योजने (गष्टीच पशुधन अधिवान) :

- १) वनखेत्र नकसल्ला भोमगर उणोन. पाडोल उणोन. गयले व शरीर वृक्षण वाःपुन वैरण उतार्णत करणे.
- २) खनखवन वरण उणोवत करणे.
- ३) वैरण प्रियाण उतार्णन. प्रापण व विवरण
- ४) कनतर्णन कडवाकुडो यत्राचें विवरण
- ५) विद्युतकालित कडवाकुडो यत्राचें विवरण.
- ६) वेणोचो विदुः तयार करणयाचें इव्व क्षयनेचें सुनितः स्थान करण.
- ७) नपुक्षमतेच्या, ट्रेकरला चंडला वेणोवण वेणोवण विदुः तयार करणयाच्या सुनितः यत्राचें वेदु तयार करणःच मगोन वेणु काणणी यत्राच विवरण
- ८) सुवाच तथा कःपुयाचें वनितः स्थान करणःच वेणु अर्षरुणाय.
- ९) वायवाय प्रोटोच वेदु तयार करणःच वेदु यत्राचें स्थान.
- १०) क्षेत्रनहाय विवःचित क्षयनक्षण ः पशुधन कांडो व पशुधन निर्मिती वेदुचा म्यापनेकरीता अर्थसहाय्य.
- ११) पशुधन विवरणयण प्रयोगशाळाची म्यापना आधुनिककरण करणे.

ब) जिल्हा वार्षिक योजने :

जिल्हा वार्षिक योजने अंतर्गत पशुधन्याक शंतकःनाचो सुकृत न्या शंतपय वैरण पिकाची लागवड करुन पशुधन्याकी आवयवक वेणोचें उतार्णन करणुनःच व. २० ते ६.४० हेक्टर क्षेत्रामये वनःचे व १०००० प्रति लःभायी अनुगत यत्रांत वेणु पिकाच्य सुपार्णन प्रजातीच्य प्रपार्णन वेणुयणःच व सुवुवःविध पिकाच्य हांवाच विवरण करणयात येत.

क) पशुधन्या जिल्हा वार्षिक प्रयोगशाळा :

राज्यसंशोधन कारः व पशुधन्या विवरणयण प्रयोगशाळा, म्हःथयः आयुक्त पशुधनयाचें वाचें निवःवणःशाळे गांवःनःगा. पुणेःचे वेध अर्षरुत आहे. या प्रयोगशाळेंत पशुधन्याचें प्राणिकारु नपुन सपासले जातात तसेच खाद्यांतले विविध घटकंय नुसः. प्रथने, काबोदक, सिगंडर, मिडरुण इ. चें टक्केवरी वरीयनी नात. शाकःाच्या शरुधा जरी पशुधन्या प्रधाजे, अंनो उवःवणी फिदें, मडन सुकृतेत निक्काम गर गांवःकडुने शाळाणे मडुने निर्वाकतणःन नगःणःकाणता येतत. खाजगी सःसा तसेच वेणुयलाक सःकारणेन पशुधन्या व पशुधन्यासंबंधत नपुःयःचें विवरणयण करुणयात येत. या प्रयोगशाळेच्या कावःभारःका तःशांत लवः व. २ जथे वरीयले आहे.

कार्यक्रम क्रमांक - ७

विस्तार व प्रशिक्षण

धार्त हा कृषि प्रथन वेणु अःणु वेणोचो अर्षरुयःाचा प्राणुगाने कोष व संलग्न क्षेत्रार अटलंळून आहे देशांतले जनतेचा प्रमुख व्यवसाय जेव्हा हा अःणु वेणुस पुनूक वेणुयसव करुन पशुधन्यास अन्यत महत्त्व प्राप्त झःलेने आहे. पशुधन्या- हे पशुधन्याच्य सुकृतेने वनःकाचें व विवरणःशीन शासः अःणु वेणुयःचें सांख्य, नपुनवरीन गांवःीची धर पडत आहे वेणोचो प्रयोग थागावरुन नःसःहाय व इतर जंतुनात पशुधनयाचें वेणुचें म्यात प्राण झःलेने आहे पशुधन्याचें सुकृतेने पशुधन्याचें शाखाच्य आधुनिकीकरण विवरण हांवून पशुधन्याकाशःणःचो यान त्याबाबतची आधुनिक व अद्ययःयत शांतती मिळण अन्यत गरजेचें आण महत्त्वचें आहे

विस्तार कःसकःपःरुतः पशुधनयाचें विस्तृत प्रपणन प्रचार व परिमर्धी दिलो जातः वा अःणुत जिःवःमःकार वरुण मळाये. शिकुणे, इव्व इव्व, निवःगराळ प्रशिक्षण यंत्रे अद्ययःनित करणयात येतात. शरुधः प्रशिक्षण यंत्रे वेतःना नपुनःगांतले सुकृतेन परुड तसेच अनुसूचित जातः/जवःणीच्य प्रशिक्षणाखांवा ग्रःथःयः दिलें जातः, वेणुचें- वन त्याचें जीवनयण उंचावणयास मदत हांतें. या प्रशिक्षण यंत्रेनये पशुधनया, सुकृतेपःणः, पशुधनयाचें, कःणः वेणु, जगःवरीयःकेतले विविध वेणु. पशुधनयाचें, वेणुकरण, पशुआहार इत्यादी विवरणः शाकःाच्य व तांत्रिक माःेतः दिलो जात. आकःशाळणी, इव्वरुन वा माध्यमाद्वारे विपःयःतोल विविध कावःकःयांच प्रसिधः वेणुचें तसेच पशुधनयाचें विपःातले विविध विवरणः यंत्रे व्याख्यःने, भाषणे प्रसारित केली जातात. कृषि विभागामार्फत प्रकृतिगत वेणुच्य जाणःया शंनकरी मारियःानासुद्धा पशुधनयाचें संबंधत विवरण विवरणःाबतःचे परतःवःणुण शाःयांतले वेणु प्रसिधः केलें जातात.

महाराष्ट्र शासनाच्या पशुसंवर्धन विभागाद्वारे विभागास्तरीय/जिल्हाराज्यीय तसेच स्थानिक कार्यालयामार्फत पशुपालक शेतकरी यांचे पथदर्शक शिक्षण देण्यासुद्धा पाहिले जाईल. पशुसंवर्धन विषयक महत्त्वाच्या बाबींवर होणारे संशोधन, शास्त्रीय तंत्र, गोपचे अचूक निदान व त्याखरील परिणामकारक उपाययोजना याबाबत महत्त्वपूर्ण बाबींवरही अद्ययावत माहिती उपरोक्त यंत्रणेद्वारे पशुपालक/शेतकरी यांचे पथदर्शक शिक्षण देण्यास पाहिले जाईल.

राज्यस्तरीय प्रशिक्षण केंद्र, गोंयखेजूर, पुणे-१६ :

सन २००१ पासून आलेल्या पशुसंवर्धन विभागाच्या पुनर्रचनेनंतर होणाऱ्या प्रदक्षिणा अभ्यासक्रम या संस्थेचे नामकरण राज्यस्तरीय प्रशिक्षण केंद्र असे करण्यात येईल ही संस्था गोंयखेजूर, पुणे- १६ येथील पशुसंवर्धन विभागाच्या आशारात (घेडो फार्म) कार्यरत आहे. सन २००७-२००८ पासून या संस्थेमध्ये पशुसंवर्धन विभागाच्या अधिकारी/अतिथि संवर्गातील अधिकारी/कर्मचारी यांचे माझे पाच दिवसांच्या कालावधीचे संशोधन उजळणी प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केले जात होते. नवीन राज्य प्रशिक्षण धोरणानुसार या संस्थेमध्ये विविध प्रकारचे विविध कालावधीचे प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करणे त्यानुसार घ्याव्यात अधिकारी/कर्मचारी यांच्यासाठी खालीलप्रमाणे प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्याचे प्रस्तावित होते.

१. पायाभूत प्रशिक्षण (शासकीय संघटने नवीन प्रवेश केलेल्या अधिकारी/कर्मचारी यांच्यासाठी)
२. खालागत उजळणी प्रशिक्षण (खालागत अधिकारी/कर्मचारी यांच्यासाठी)
३. पदाभ्यास नंतरचे प्रशिक्षण (संशोधन अधिकारी/कर्मचारी यांच्यासाठी)
४. बदली नंतरचे प्रशिक्षण (संशोधन अधिकारी/कर्मचारी यांच्यासाठी)
५. रिटायरमेंट (आगिंदेशन) प्रशिक्षण कार्यक्रम (संशोधन अधिकारी/कर्मचारी यांच्यासाठी)

प्रशिक्षण कालावधीत प्रशिक्षण कार्यक्रमाच्या गरजेनुसार महत्त्वाच्या व नाश्वर्यक स्थाना भेटेचं आयोजन केले जाते. प्रशिक्षणाधीन संस्थेच्या आवारात उत्कृष्ट निवास व भोजन सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आली आहे तसेच संस्थेमध्ये ग्रंथालय सुविधा उपलब्ध आहे. प्रशिक्षणाधीन संबंधित विषयांमधील आधुनिक ज्ञान व माहिती देण्यात येते. एकूण खालागतारीकी ४०% व्यवसाय देण्यासाठी संबंधित विषयातील ज्ञान व अनुभवांचे महत्त्व वाढवण्यात येण्यात येतात. प्रशिक्षण कार्यक्रमात प्राप्त झालेल्या माहितीचा उपयोग अधिकारी/कर्मचारी त्यांच्या दैनंदिन कार्यात करून घेतात. त्यामुळे पशुपालक व शेतकऱ्यांना देण्यात येणाऱ्या संशोधन व तांत्रिक वस्तुसंपन्न होणे. सध्या पायाभूत तंत्रिक प्रशिक्षण शासकीय संघटने नवीन प्रवेश केलेल्या अधिकार्यांना देण्यात येते.

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ

महाराष्ट्र शासनाने महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ स्थापन करण्याचा निर्णय घेतला. १ एप्रिल, २००० पासून नागपूर (सेवेवरील) हिस, नागपूर-४४०००६) येथे विधी मंडळातील प्रस्ताव क्र. ७ अन्वये विद्यापीठ स्थापनेस सभागृहाने मान्यता दिली. दिनांक ३/१२/२००० रोजी सध्या विद्यापीठाचे औपचारिक उद्घाटन करण्यात आले.

महाराष्ट्र राज्य पशुवैद्यक परिषद

१ ऑगस्ट, १९९७ पासून महाराष्ट्र राज्यामध्ये भारतीय पशुवैद्यक परिषद सत्रयुक्त संमेलन आयोजित आला. नागपूर येथे शासन निर्णय क्रमांक एमएसआयडीसी-२०९६/२१३३७/सोआर-७४/१९/एडीएफ-३ दिनांक ३१/३/२००१ अन्वये महाराष्ट्र राज्य पशुवैद्यक परिषदेची स्थापना करण्यात आली. या परिषदेद्वारे राज्यस्तरीय पशुवैद्यक परीक्षा/कचेरी मंडळाचे काम केले जाते. पशुवैद्यकासंबंधीचे नियम व अटी, नवीन सुचनासंस्थापन, राज्यस्तरीय पशुवैद्यक सर्वविद्यालयीयतील संशोधक व तंत्रज्ञ नवीनर भर परिषद नियंत्रण क्षेत्राचे काम करणे, तसेच क. १ ने ४ मध्ये विनियोजित आनंद्यकता व विविध प्रशिक्षण कार्यक्रमांतील प्राशिक्षणाधीन मध्ये याची पाहिली देण्यात आली आहे.

कार्यक्रम क्रमांक - ८

प्रशासन, अन्वेषण व सांख्यिकी

आयुक्तालय, पशुसंवर्धन विभागाद्वारे राबविल्या जाणाऱ्या विविध विकास योजनांची नियोजनव्यवस्था दृष्टीने उपलब्ध साधन सापली व सध्याची व्यवस्था शक्यता या बाबींनी माहितीची वास्तव्यकता असते. त्याचप्रमाणे राबविल्या जाणाऱ्या विविध विकास योजनांमधील साधन केलेल्या प्रगतीची आवश्यक आकडेवारी संकलित करून त्याचे मूल्यमापन करणे गरजेचे आहे. यापुढून आगावी नियोजनासाठी आधारभूत माहिती मिळते. सांख्यिकी विभागात खालील तीन उपविभागांचा यत्नचला आहे.

१. सांख्यिकी कक्ष
२. एकत्मिक-सहर्षी योजना
३. पशुगणना

१. सांख्यिकी कक्ष : या कक्षद्वारे कार्यक्रम अद्ययावत, वार्षिक प्रगति अहवाल, आदिवासी विकास विभाग महानपत्रक व वार्षिक प्रशासन अहवाल, प्रशासकीय आर्थिक वार्षिक अहवाल प्रकाशित करणेसाठी माहिती पुरवणे. माध्यमप्राप्त कनकद्वान्यात कनक केंद्रांच्या जनसंख्या वैश्लेषिक अहवाल, पशुसंवर्धन सांख्यिकी वार्षिक अहवाल ३. कार्य केले जाते.

२. एकात्मिक पाहणी योजना : महाराष्ट्र शासनाच्या पशुसंवर्धन विभागात सन १९७० पासून एकात्मिक पाहणी योजना केंद्र शाखाच्या मार्गदर्शक मुद्द्यांनुसार चालविली आहे. योजनेचा मुख्य उद्देश जनसंख्येची एकूण दृष्टी, भंडी, भ्रम व लांकर या प्रमुख एकात्मिक पदांच्या उत्पादनाची अंदाजित आकडेवारी तयार करणे व पशुसंरक्षण पालन आणि जोपासना यंत्रणेचा अभ्यास करणे. या योजनेचे १९८४ पासून प्रत्येक वर्षीकरण करण्यात आले. प्रसून ही योजना केंद्र पुरस्कृत योजनांतर्गत योजना म्हणून ५० टक्के केंद्र हिस्सा अनुदानद्वारे सहाय्यता येते. या योजनेचे विश्वसनीय सांख्यिकी माहिती गोळा करण्याचे फल स्वरूप राबवत राबविले जाते. या पाहणीसाठी ६० स्टेज स्ट्रीटफंड्स इण्डम संपर्कात ठिकाणे या यांशुकीय पध्दतीत तयार केले जाते. केंद्र शाखाच्या मार्गदर्शक मुद्द्यांनुसार कृष्णसुंदरी वृद्धी संपूर्ण गळ्यातील एकूण पाहणी १५ टक्के पाहणी प्रत्येक पाहणी निवड केले जाते. सांख्यिकीय माहिती गोळा करण्याचे काम वर्षातील एकदा, पाचगळा व हिवाळा या तीन ऋतू मध्ये केले जाते.

३. पशुगणना : केंद्र शाखाच्या १०० टक्के केंद्र पुरस्कृत योजनेखाली या कामाबाबत दर पाच वर्षांनी पशुगणना करण्यात येते. १५ ऑक्टोबर, २०१२ हा मंदिपे दिवस घेऊन १५ सप्टेंबर, २०१२ ते १५ ऑक्टोबर, २०१२ च्या कालखंडात १९ लो पशुगणना २०१२ चे श्रेणिय काम पूर्ण करण्यात येऊन त्या अंतर्गत पशुधन विषयक माहिती संकलित करण्यात आले. केंद्र शासन नंतर या माहितीचे प्रकाशन करणार आहे. जिल्हांतर्गत पशुधन आणि कुक्कुट व कुक्कुटादी पक्ष्यांचा संख्या प्रजन झाली आहे. १९वी पशुगणना २०१२ चा अहवाल मार्च २०१५ मध्ये पशुसंवर्धन विभागाबाबत प्रकाशित करण्यात आलेला आहे. शाखेचे जिल्हाधिकारी/शासकीय पशुधन व कुक्कुट व कुक्कुटादी आकडेवारीचे संपर्क करण्यात आलेला आहे. सहाय्यी माहिती www.india.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध आहे.

कार्यक्रम क्रमांक - १

उत्तर अशासकीय संस्थांना मदत

या कार्यक्रमाखाली महाराष्ट्र संघ विकास महामंडळ यात त्यांच्यातर्फीत वेब पेटास पध्दतीचे सुधारणे व आधुनिकीकरण करणेसाठी धाव आदिवासी अनुदान देण्यात येते. या कार्यक्रमावरील शिस्तिय आकडेवारीबाबत तक्ता क्र. १ मध्ये माहिती दिली आहे.

कार्यक्रम क्रमांक - १०

पशुसंवर्धन सहकारी संस्थांना मदत

राष्ट्रीय महत्त्वाचे विकास निगम पुरव्हारी कुक्कुट पालन सहकारी संस्थांचे अयंभरण व कार्यभारचा तपशील तक्ता क्र. १ मध्ये दिलेला आहे.

कार्यक्रम क्रमांक - ११

पशुसंरक्षकीय संशोधन

पशुसंरक्षण विभाग पुरे-७ येथे अंशदान भरणेय समन्वित लाल मुकुट संशोधन प्रकल्प कार्यान्वित आहे. या प्रकल्पाची प्रमुख लक्ष्ये खालीलप्रमाणे आहेत :-

- (१) लाल मुकुट रोगाच्या प्रादुर्भावानेबाबत माहिती संकलित करणे.
- (२) सदर संकलित माहिती संपर्कितरण, निवारणच्या दृष्टीने आधारभूत ठरले व त्यामुळे रोगासंबंधीचे नियोजनप्रकल्प नियंत्रण करणे शक्य होते.
- (३) विशिष्ट ठिकाणाच्या खाज्या-खुराक्या रोग प्रादुर्भावाच्या ठिकाणा भेटी देऊन विभागजन्य पांशुणासाठी उतोनमुन पाळा करणे.
- (४) उतोनमुन्यांचे पांशुणातील कोणत्या विषाणू प्रसारण रोग प्रादुर्भाव आला आहे, याच्या चाचण्या करणे.
- (५) रोग प्रादुर्भावाचे विषाणू गट आढळून येण्या करणे.

या प्रकल्पा अंतर्गत खालीलप्रमाणे शिस्तिय विभाग आहेत :-

- (१) सारांशिक अहवाल (सारांशिक अहवाल वार्षिक)
- (२) विषाणुशास्त्र पर (विषाणुशास्त्र परीक्षा)

१. संसर्गशास्त्र गट : (एपीडेमीयोलॉजिकल युनिट)

लाळ खुरकून रोगनिबंधपत्रचे नियोजनासाठी लक्षणाचे माहिती गोळा करणे, रोगप्रारंभपूर्वीच रोगग्रस्त भागात, १३/१४/५५, यतस्वरूपे दाखर इ ठिकाणी भेटी देणे, माहितीचे सफलन करणे, उत्तीतपुनं गोळा करणे, क्षत्रिय पशुवैद्यकांना उत्तीतपुनं गं. अद्योपण विभाग एजे. वंये घाळवायामाठी कुप्या भुरगिपे ही कामे करते

या माहितीमुळे व प्रयोगशाळेतील साधनांच्या निष्कांनुसार एखाद्या भागात लाळ्या खुरकून रोगाच्या करदादाद्या निक्षोकरणाची माहिती दिली जाते व भविष्यात रोग होऊ नये म्हणून लळ्या-खुरकून रोगाच्या कांणत्या प्रकारचे लक्षोकरण करणे याचीही माहिती दिली जाते.

२. विवाहशास्त्र गट : (सांघरीणीजैकल युनिट)

लाळ खुरकून रोगास फाणीधुत विवाहाचा अभ्यास व वर्गीकरण उत्तम. लाळ्या वेळोवेळी उत्तमत्यांर कामे-नेष्टे किंवा संसर्गशास्त्र टॅप किंवा अत्याधुनिक इलायका टॅपच्या आधारे प्रांकिा करून लाळ खुरकून रोगाच्या विवाहांचा ए. ओ. मी. एरिया-१३. एका शाधून कटप. दावेभाराका तपसोल तक्ता १ मध्ये दर्शविला आहे.

कार्यक्रम क्रमांक - १२

महितांचा आर्थिक विकास व सक्षमीकरण

पशुसंवर्धन विभागाघारे सांघरीणीयारे सर्वकक लाभाच्या योजना दर्शवण्यात येतात. विरांठ घटका योजना, आर्थिकां अंत्यानेन योजनांतल केदिकल लाभाच्या योजना रक्कित्या जततत. या योजनांमध्ये माहलांरकक धोरणांनुसार महिलांघी आर्थिक विकसन व सक्षमीकरण या घांनेत करीन योजना गर्बितान ३० टक्के महिलांचा समावेश करून घेण्यात येता. या योजनांघटे महिलांघ वरिींघा समावेश शांती.

- (१) सरकिल कारखडी/फरुगेया शुधरिल आतीरुय परड्यांचे नोपासना करण्यासऱं अवंमदाय (१) तलांगा तदप
- (२) दुधरुय अनावरांघ्या गटांचा फुवडा करणे (५) अनुसुधित जलीरुय कुटुंबांघा गेळ्यांचे गट वादप.
- (३) दुधत्या जनावरांघा

महिला लाभाघींच्या उपरकत पाच वरिींमधंर प्रकणे मनुानंतर व अनुदान उपलभंनुसार विदंठ कसालघीं दुधाल जनावरांःशेळ्यावं गट फुवडा. तलांगाचे गट वादप फुले जातात. जयलाघ्या या धोरणनुसार सन २००२-२००३ या आर्थिक वर्षांपसून महिलांघा केंद्रीभूत मानून नियोजन करुणघे मुख्याने ठरविले आहे जावेभाराका तपसोल तक्ता क्र. १ मध्ये दर्शविले आहे.

कार्यक्रम क्रमांक - १३

विदिध योजना

अ) राष्ट्रीय कृषि विकास योजना : ११ व्या पंचवारिक योजनांमध्ये दुध दाढीवा वारििक दर ४ टक्के, अंडो उत्पादन व मस उत्पादन वाढीवा वारििक विकसन दर ६ टक्के गाढणयकरिता राष्ट्रीय कृषि विकसल योजनांतल पशुसंवर्धन विभागाम्यः ३२ योजनां गर्बांकरणाल आलेली आहेत. योजनांमध्ये महाराष्ट्र पशू व मलय विज्ञान विद्यापीठ, महाराष्ट्र वंरुया १६ बी.नांघा समावेश आहे. १२ व्या पंचवारिक योजना कारलाघी मध्येही राष्ट्रीय कृषि विकास योजनांचे अंमलबजावणी सुरु आहे सन २००८-०९ ते २०१७-१८ अघार पशुसंवर्धन विभागाच्या ५५ योजनां मदर आलेली आहेत. तसंच, सन २००८-०९ पासून शेतकऱ्यांघ्या दारात कृत्रिम रेतन सुविधा प्रविणे हा योजनांचे अंमलबजावणी सुरु आहे. सन २००८-०९ ते ऑक्टोबर, २०१७ या कालावधींत एकूण ५५ योजनांसाठी रु. ३६८.२२६ कोटी मंजूर निर्ध प्राप्त झाला आहे व रु. ३३५.६७६ कोटी निधीवा विनियोग करण्यात आलेला आहे. पारीशष्ट ३ मध्ये रा. कु. वि. योजनांतगत जिल्हाविहय कृत्रिम रेतनांचे उलोष्ट दर्शविले आहे.

ब) दुधाळ जनावरांचे गट वादप : रालाघ्या दुध उत्पादनामध्ये वाढ करणयवरोवरच प्रापीण भागांतल शेतकरी व पशुपालकांघा अर्थींनेमध्ये व स्वरोजगाराचे संधन उपलब्ध करून देण्यासाठी लाभाघींघा एकूण ६/४/२ संकरित गाडे / ६/४/२ दुधाळ म्हरींचे गट वादप काण्यात येणार आहेत. स्वरोजगारण प्रवांलेल लामाघींघा गट किमतीच्या ५० टक्के अनुदान आधि अनुसुधित जलीं घ जगातींघ्या लाभाघींघा प्रकल्प खर्चाघ्या ७५ टक्के अनुदान देण्यात येणार आहे. सर्वसाधारण प्रवांतींघे व अनुसुधित जलीं घ जगातींघ्या लाभाघींघा अनुक्रमे १० टक्के व ५ टक्के एवढा नियं स्वतः; उधारणे व उर्वरित नक्कल अनुक्रमे ४० टक्के व २० टक्के बँकेकडून कर्जलुपाने उपलब्ध करून घ्यायघाची आहे.

क) अंशतः ठरकाघट पाळतीने शेळी पालनाद्वारे शोकांकन्यांघा पुरक उपलब्ध मिळवून देणे : अंशतः ठरणक्य पध्तींन शेळी पालनाद्वारे राज्याच्या मांस व मांसजन्य पदार्थांघा उत्पादनामध्ये वाढ करणयवरोवरच प्रापीण भागांतल शेतकरी व पशुपालकांघा अर्थींनेमध्ये व स्वरोजगाराचे पुरक साधन उपलब्ध करून

देणे हे या योजनेचे उद्दिष्ट आहे. या योजने अंतर्गत १० शेळ्या व १ बोकड यांचे गट वाटप करण्यात येणार आहे. सर्वसाधारण प्रवर्गातील लाभार्थींना गट किमतीच्या ५० टक्के अनुदान आणि अनुसूचित जाती व जमातींच्या लाभार्थींना प्रकल्प खर्चाच्या ७५ टक्के अनुदान देण्यात येणार आहे. सर्वसाधारण प्रवर्गातील व अनुसूचित जाती व जमातींच्या लाभार्थींना अनुक्रमे १० टक्के व ५ टक्के एवढा निधी स्वतः उभारणे व उर्वरित रक्कम अनुक्रमे ४० टक्के व २० टक्के बँकेकडून कर्जरुपाने उपलब्ध करून घ्यावयाची आहे. या योजने अंतर्गत पश्चिम महाराष्ट्र, खानदेश आणि मराठवाडा विभागातील जिल्ह्यांमध्ये उस्मानाबादी व संगमनेरी या जाती तर कोकण व विदर्भ विभागातील जिल्ह्यांमध्ये स्थानिक हवामानामध्ये तग धरणाऱ्या शेळ्या व बोकड यांचे गट वाटप करण्यात येणार आहे.

ड) कामधेनु दत्तक ग्राम योजना : राज्यातील गाई व म्हशींचे दूध उत्पादनामध्ये लक्षणीय वाढ व्हावी यासाठी कामधेनु दत्तक ग्राम ही जिल्हास्तरीय योजना राबविण्याचे शासनाने निश्चित केले आहे. सदर योजने अंतर्गत पशुवैद्यकीय संस्थांचे कार्यक्षेत्रातील प्रत्येकी एक गाव दत्तक घेण्यात येणार असून सदर गावांमध्ये योजनाबद्धरित्या पशुसंवर्धनविषयक कार्यमोहिमा हाती घेण्यात येणार आहेत. सदर योजने अंतर्गत विभागाचे सर्व कार्य, उदा. जंतनाशके पाजणे, गोघोड-गोमाशा निर्मूलन, बंध्यत्व निवारण, लसीकरण इ. कामे निवडलेल्या दत्तक गावांमध्ये एकात्रितरित्या राबवावयाचे असल्याने त्याचा योग्य तो परिणाम दिसून आल्याशिवाय राहणार नाही असे सदर योजना राबविण्यामागील मुख्य सूत्र आहे. सदर योजना राबविण्याकरिता दिनांकनिहाय कृती आराखडा सर्व संस्थांना देण्यात येणार आहे. योजनेचे दूधवाढीचे उद्दिष्ट लक्षात घेता योजना सुरू करतेवेळी शेतकऱ्यांकडील दुधाळ जनावरनिहाय दूध उत्पादनाची आकडेवारी घेण्यात येऊन योजनेचा सहा महिन्याचा कालावधी संपल्यानंतर पुन्हा दूधवाढीसंबंधी सर्व आकडेवारी घेण्यात येऊन नेमकी फलनिष्पत्ती काय झाली याचा आढावा घेण्यात येता.

इ) १००० मांसल कुक्कुट पक्षी संगोपनाद्वारे कुक्कुट पालन व्यवसाय सुरू करणे : राज्यात कुक्कुट मांस उत्पादनास मोठा वाव आहे. १२ व्या पंचवर्षिक योजनेमध्ये १००० मांसल कुक्कुट पक्षी संगोपनाद्वारे कुक्कुट पालन व्यवसाय सुरू करणे ही योजना राबविण्यात येणार आहे. यामध्ये कुक्कुट पालन व्यवसाय करण्यासाठी कुक्कुट पक्षी गृह, उपकरणे व इतर बाबींकरिता खुल्या प्रवर्गातील लाभार्थींना ५०% अनुदान (रु. १,१२,५००/- मर्यादेत) व अनुसूचित जाती / जमाती प्रवर्गातील लाभार्थींना ७५% अनुदान (रु. १,६८,७५०/- मर्यादेत) देण्यात येणार आहेत.

फ) जागतिक बँक अर्थसहाय्यीत महाराष्ट्र कृषि स्पर्धाक्षम प्रकल्प : महाराष्ट्र शासनमार्फत पशुसंवर्धन, पणन व कृषि क्षेत्राच्या विकासासाठी हाती घेण्यात आलेल्या अनेक उपाययोजनांपैकी महाराष्ट्र कृषि स्पर्धाक्षम प्रकल्प (MACP) ही एक उपाययोजना आहे. महाराष्ट्र शासनाच्या धोरणांचा हा एक भाग आहे. महाराष्ट्र कृषि स्पर्धाक्षम प्रकल्पाचा उद्देश कृषि उत्पादकता वाढविणे, उत्पादित मालांच्या गुणवत्तेचा दर्जा वाढविणे आणि यासाठी शेतकऱ्यांना आत्म्याच्या (ATMA) माध्यमातून प्रशिक्षित करणे हा आहे. शेतकऱ्यांने पिकवलेल्या मालाला योग्य किंमत मिळावी यासाठी प्रचलित बाजार सुविधांचे बळकटीकरण आणि आधुनिकीकरण करण्याबरोबरच पर्यायी बाजारांच्या सोयी उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे. या प्रकल्पाद्वारे पशुजन्य पदार्थांच्या विपणनामधील स्पर्धा वाढवून याद्वारे शेतकऱ्यांच्या उत्पादनांना अधिक मूल्य उपलब्ध करून दिले जाणार आहे.

ग) केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय पशुधन अभियान : केंद्र शासनाने १२ व्या पंचवर्षिक योजने अंतर्गत विविध केंद्र पुरस्कृत योजना एकत्रित करून राष्ट्रीय पशुधन अभियान बा नवीन योजनेस प्रशासकीय मंजूरी प्रदान केलेली आहे. या अंतर्गत खालीलप्रमाणे ४ उप अभियानांचा समावेश केलेला आहे.

१) पशुधन विकास अभियान	३) पशुखाद्य व वैरण विकास उप अभियान
२) पूर्वोत्तर विभागातील वराह विकास उप अभियान	४) कौशल्य विकास, तंत्रज्ञान हस्तांतरण विस्तार उप अभियान.

शासनाने या अभियाना अंतर्गत राज्यस्तरीय कार्यकारी समिती व जिल्हा पशुधन अभियान समितीचे गठन केलेले आहे. या अभियानाच्या अनुषंगाने शासनाने दिनांक २० ऑक्टोबर, २०१४ रोजी शासन निर्णयद्वारे अभियानाची उद्दिष्टे, कार्यपद्धती आणि मार्गदर्शक सूचना निर्गमित केलेल्या आहेत.

ह) राष्ट्रीय गोकुळ अभियान : केंद्र शासनाने नव्याने ही योजना कार्यान्वित केली असून या अंतर्गत देशी जातींच्या जनावरांचे घटते प्रमाण रोखणे, देशी जातींमधील अनुवंशिक सुधारणा करणे, देशी जातींच्या जनावरांची उत्पादकता वाढविणे, तसेच उत्कृष्ट देशी जनावरांची संख्या वाढविणे आणि उत्कृष्ट देशी वळूंचा नैसर्गिक पैदाशीकरिता पुरवठा करणे ही उद्दिष्टे समाविष्ट करण्यात आलेली आहेत. ही योजना महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, अकोला यांचेमार्फत राबविण्यात येणार आहे.

पशुधन विमा योजना :

पशुधन विमा ही केंद्र पुरस्कृत योजना महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळामार्फत राज्यात २००६-०७ पासून राबविण्यात येत आहे. या योजनेचा प्रमुख उद्देश पशुधारकाकडे उपलब्ध असलेल्या जनावराचा नैसर्गिक आपत्ती, अपघात अथवा रोगामुळे आकस्मिक मृत्यू झाल्यास होणाऱ्या नुकसानापासून संरक्षण देणे हा आहे. सुरूवातीला ही योजना सहा जिल्ह्याकरिता राबविण्यात आली होती आणि सन २०१०-११ मध्ये १८ जिल्ह्यासाठी विस्तारीत करण्यात आली. सन २०१४-१५ पासून सदर योजना राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत राज्यातील संपूर्ण जिल्ह्यांमध्ये राबविण्यात येत आहे.

राष्ट्रीय गुरे पैदास प्रकल्प :

सन २०१४-१५ पासून राष्ट्रीय गुरे पैदास व दुग्धविकास कार्यक्रम नव्याने सुरू करणेत आला आहे. सदर योजनेकरिता केंद्र शासनाने महाराष्ट्रासाठी सन २०१४-१५ ते २०१६-१७ अखेर एकूण रु. ५४.३८ कोटी निधी मंजूर केला आहे. राष्ट्रीय गुरे व म्हैस पैदास प्रकल्प हा १०० टक्के केंद्र पुरस्कृत कार्यक्रम असून

तो पशु प्रजनन सेवेचे बळकटीकरण व विस्तारोकरण, देशी जातीचे संवर्धन तसेच ग्रामीण युवकासाठी स्वयंरोजगार निर्मिती करिता महाराष्ट्र पशुधन विभागाने अकोला यांचे मार्फत राबविण्यात येत आहे.

ज) राष्ट्रीय पशु उत्पादकता अभियान :

सन २०१७-१८ पासून सदर अभियानांतर्गत केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार खालीलप्रमाणे प्रमुख प्रकल्प राबविण्याचे निश्चित करण्यात आले.

१. **राष्ट्रीय पशु उत्पादकता अभियान अंतर्गत पशुसंजीवनी :** या योजनेअंतर्गत राज्यातील गाथी/म्हशींना टॉगोप करणे तसेच सर्व जनावरांकरिता आरोग्य पत्रिका (नकुल स्वास्थ्य पत्र) पुरविणे तसेच सर्व जनावरांचा डाटा नॅशनल डाटाबँसवर अपलोड करणे प्रस्तावित आहे.
२. **राष्ट्रीय पशु उत्पादकता अभियान अंतर्गत आधुनिक प्रजनन तंत्रज्ञान :** या योजनेचा उद्देश उच्च वंशावळीच्या व रोगमुक्त गाथी/म्हशींची उपलब्धता वाढविणे असून यामध्ये इन व्हिट्रो फर्टिलायझेशन, मल्टीपल ओहुलेशन इन धुण प्रत्यारोपण या बाबींचा समावेश करण्यात आलेला आहे.
३. **राष्ट्रीय पशु उत्पादकता अभियान अंतर्गत ई-पशुहाट/नकुल प्रजनन बाजार :** या योजनेचा उद्देश देशातील पशु प्रजनन करणाऱ्या संस्था व पशुपालन करणारे शेतकरी यांच्या मध्ये ई-मार्केट द्वारे जनावरांचे खरेदी विक्रीचे व्यवहारास प्रोत्साहन देणे प्रस्तावित आहे.
४. **राष्ट्रीय पशु उत्पादकता अभियान अंतर्गत देशी जनावरांची राष्ट्रीय जनुकीय केंद्र स्थापन करणे :** या योजनेअंतर्गत देशातील शुद्ध देशी गावंशा/म्हेशवंशाचे जतन व संवर्धन करण्यासाठी राष्ट्रीय पशु जनुकीय केंद्र स्थापन करणे प्रस्तावित आहे.

कार्यक्रम क्रमांक - १४ माहिती तंत्रज्ञान दृष्टीकोन

सद्यःस्थिती :

संकेत स्थळ : पशुसंवर्धन विभागाचा माहिती तंत्रज्ञान कक्ष, पुणे येथे स्थापन करण्यात आला आहे. विभागाचे "अडथळा रहित" संकेत स्थळ (<http://ahd.maharashtra.gov.in>) "मुक्त स्रोत सीएमएस Joomla / php "हे" वापरून विकसित केले गेले आहे. विभागाच्या विविध पैलूंच्या कामा संबंधित व्यापक माहिती मराठी (युनिकॉड वापरून) आणि इंग्रजीमध्ये उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. या व्यतिरिक्त, नमुना सर्वेक्षण अहवाल १९७२-७३ पासून, पशुगणना अहवाल १९७८ पासून २०१२ पर्यंत बर्ड फ्लू कृती आराखडा संबंधित कायदे आणि नियम, कार्यक्रम अंदाजपत्रके, वार्षिक अहवाल, माहिती अधिकार माहिती, नागरिकांची सनद सार्वजनिक डोमेनवर उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. यू-ट्यूब एम्बेड माहितीपूर्ण व्हिडीओ सार्वजनिक डोमेनवर उपलब्ध करून देण्यात आले आहेत. वेबसाइट W3C दर्जा (World Wide Web Consortium) सीएमएस टॅग पातळी २.१ आणि XHTML पातळीवर १.० करिता प्रमाणित आहे. यावरून असे निदर्शनास येते की इंटरऑपरबल वेब पृष्ठ निर्माण करताना योग्य ती काळजी घेतली आहे. राज्य सुवर्ण जयंती समारंभाचा एक भाग म्हणून, सन २०१० मध्ये महाराष्ट्र शासनाच्या सी-डॅक आणि डीआयटी ने संयुक्तपणे आयोजित केलेल्या खुल्या स्पर्धेमध्ये ह्या संकेत स्थळाला रुपये १०,०००/- रॉख रकमेसह दुसरा क्रमांक प्राप्त झाला आहे.

MIS च्या प्रगतीबाबत : सुरुवातीपासूनच लॉग-इन आयडी + पासवर्ड तालुकास्तरावर/जिल्हास्तरावरील कार्यालय, प्रादेशिक सह. आयुक्त कार्यालये, सर्व आहंरण व वितरण अधिकारी व पशुसंवर्धन आयुक्तालयातील सर्व कार्यासने, तसेच मंत्रालयस्तरावर देण्यात आला आहे. "गार्वनहाय माहिती फॉर्म", "महत्त्वाचा तांत्रिक घटके", "सेवा शुल्क", "रोग अन्वेषण विभागाकरिता एमआयएस फॉर्म" आणि "विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा" अधिपासूनच ऑनलाईन फॉर्म ओपन सोर्स RDBMS माय एस क्यू एल, AJAX वापरून विकसित केले आहे आणि २०१० पासून वेबसाइट वर आहेत. शासन निर्णय, निविदा दरपत्रक अपलोड करण्याची सुविधा विकसित केली आहे.

गरज आणि व्याप्ती : राज्यात "राष्ट्रीय पशु रोग अहवाल प्रणाली" (NADRS) अंतर्गत पशुसंवर्धन विभाग, कृषि मंत्रालय, भारत सरकार यांचेकडून ३५६ संगणक (मॉडेम आणि नेट कनेक्टिव्हिटी) तालुकास्तरावर उपलब्ध करून दिलेले आहेत. अधिपासूनच युजरनेम आणि पासवर्ड विभागाच्या तालुकास्तरावरील शाखांपर्यंत देण्यात आले आहे. सध्या २६ वार्षिक कार्यक्रम अंदाजपत्रके मोशन चार्टस स्कॅटर आलेख/ बार आलेख चा वापर करून जिल्हानिहाय विश्लेषण केले जाऊ शकते. तसेच जिल्हा/प्रादेशिक तसेच राज्यस्तरावरून तालुकास्तरापर्यंतच्या कामाचा आढावा/परिक्षण प्रभावीपणे "ऑनलाईन" पध्दतीने केले जाऊ शकते. यांचे सैनियंत्रण रो. अ. वि. पुणे यांचेकडे आहे.

फेज II : पूर्ण ई-गव्हर्नन्ससाठी या फेजमध्ये गाव पातळीवर असलेल्या दवाखान्यांचे संगणकीकरण होईल. ज्यामध्ये रोजच्या कामाची नोंद डेटाबेस मध्ये करण्यात येणार आहे.

फायदे : १) ऑनलाईन अहवाल प्रणाली पशुवैद्यकीय दवाखाना स्तरापासून वर पर्यंत स्थापन केली आहे.

२) २४/७ तास माहिती एका क्लिकवर उपलब्ध आहे.

३) माहिती उपलब्ध करून घेण्यासाठी कार्यालयीन वेळेचा अडथळा कमी झाला.

४) सुलभ पोर्टेबिलिटी आणि प्रवेश उपलब्ध करून देण्यात आलेला आहे.

५. मद्य प्रणालीचे कार्यक्षम सनियंत्रण व व्हरमच्या आढावाचे मुक्तपारल्या पुनरावलोकन करणे.
६. ई-गव्हर्नमेंटचा अपीलव्यवहारणे करण्यास परतत होईल
७. "भारत सरकारच्या वेबसाइट मार्गदर्शक तत्वानुसार" संकेत यशस्वी नकार केले आहे.
८. मद्यच्या संकेतस्थळाचा पर्येश रक्षक असून ती अडथळीवरहीत करण्यात आलेला आहे.

पशुसंवर्धन विभागाचे ऑनलाइन (<https://ah.maharashtra.gov.in>) .asp.net वापरून विकसित केले गेले आहे. यामध्ये आम्हापत्तेजी मॉड्यूल, माहितीच्या ऑपरेटिंगची मॉड्यूल प्रशासन विभाग, वेगळी विकास अहवाल आणि गुणवत्ता प्रयोगशाळा विभागाची मॉड्यूल समाविष्ट आहे. गुणवत्ता प्रयोगशाळाच्या घोड्यालयमध्ये अपेक्षा मान्य कंपनी नोंदणीची सुविधा आहे. ऑनलाइन जीर्ण धरून, वेबगेटचे वापरून पेशांचा भरणा करणे, चाचणीनंतर चाचणीचे निकषे भरल्यानंतर ऑनलाइन "आरोग्य प्रमाणपत्र" नकार होते.

महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ (म.प.वि.व) अकोला याचे पकत स्थळ (<https://midb.maharashtra.gov.in>) हे .asp मध्ये द्विभारिक विकसित केले आहे. या संकेतस्थळावरील मॉड्यूल सर्वसंयुक्त छाननेवर असून ती जनसंप उपलब्ध आहे. आता अनुसंधानिक मुधारणा योजने (जीआयएम) मध्ये निवडक पदवी आणि मंडळा २०१३-१४ पासून नोंदणी करण्यात आली आहे. सर्व नोंदणीकृत उपायग्रांता भारत सरकारकडून प्राप्त झालेले विशिष्ट जिल्हाळ कर्मक १३.५२ टक्के नंतर। देण्यात आले जाते. रूपा उत्पादन, SNF, कृत्रिम रक्त, जन्मलेले बायरे वा उत्पादन माहिती २०१३-१४ पासून ऑनलाइन वेबम (एम.ए.ए.ए.ए.) द्वारे देण्यायोग्यते प्रकाशित केले जाते. महाराष्ट्र राज्य पशुवैद्यक परिषद, नागपूर यांचे संकेतस्थळ <https://mvsc.maharashtra.gov.in> विकसित केले जाते. याद १ मुले, २०१२ पासून पशुवैद्यकाचा ऑनलाइन नोंदणी (Payment Gateway) मह मूळ झालेली आहे.

Performance Budget 2017-18

Introduction :

Animal Husbandry is an all year round Livelihood Source of occupation for the Livestock owners. But now a days it is emerged as a full-fledged industry. It helps in upliftment of rural socio-economic status & problems of unemployment. Therefore Animal Husbandry plays a major important public utility role and adds in the National income as the livestock, livestock rearing also & poultry produces, related products and by-products.

In Maharashtra, total estimated milk production during the year 2016-17 was 10402 thousand M.T., whereas during the year 2015-16 it was 10157 thousand M.T. It is 2.45 % more as compared to previous year. In cow milk production, the contribution of crossbreed cow's milk was 76%. Total estimated meat production during the year 2016-17 was 845 thousand M.T., whereas during the year 2015-16 it was 675 thousand M.T. It is 25.19 % more as compared to previous year. Gross value from Animal Husbandry sector at current prices is 5975167 lacs for the year 2015-16. Development & animal health coverage are two important major functions of the Animal Husbandry Department. To facilitate these major objectives, priority is given to the following programmes by the department. The Performance Budget emphasize the financial requirements as well as physical targets of technical work have been worked out for the year 2016-17 (Actual) 2017-18 (Anticipated) and 2018-19 (Target)

The administrative set up of the Department as well as the set up of Regional level has been elaborated in details in the Chart No.1. Then onwards the Programmewise financial statement of non-plan expenditure as well as the technical performance of each programme is given individually

Programme No. 1

Direction and Administration

Artificial Insemination is the main objective of the department. The Artificial Insemination Programme enhances the production of crossbreed Cattle and improved Buffaloes. This programme also underlines the guidelines regarding improved animal husbandry practices, encourage mixed livestock farming systems and management practices. All these issues automatically and indirectly help the livestock owners, agricultural labours and rural population allied business personnel's, in upliftment of their economic and social status. Programme No.1 highlights the following programmes

- 1) To facilitate Artificial Insemination by expert veterinarians with advance Frozen semen technology to produce crossbreed calves in cow class & improved calves in buffaloes.
- 2) To protect Livestock & Poultry from epidemics, control of epidemics, treatment & provision of veterinary health services
- 3) Rearing & development of improved breeds of cattle, buffaloes, poultry, sheep, goat & pigs.
- 4) Maintenance of pure desi breeds of cattle's i.e. Red Kandhari, Dangi, Deoni etc.
- 5) Training of farmers with recent advance knowledge of animal husbandry practices by the technical personnels.

The State level administration also includes the budget control and control of Disease Investigation Section, Pune-7 and Institute of Veterinary Biological Products (Vaccine Production) Pune-7 is monitored by Commissionerate of Animal Husbandry, with the help of concerned technical officers. For implementation of Animal husbandry Programme through out the State, it has been divided in seven regions. The Regional Joint Commissioner of Animal Husbandry heads each region. At district level, District Deputy Commissioner of A.H. monitors the State sector activities while the local sector activities are controlled by the District Animal Husbandry Officer, Zilla Parishad. The financial statement of Animal Husbandry Department has been given in table No. I, II & III. The financial requirement of "Direction and Administration" has been given in the table No. I.

Quality Control Laboratory :

The quality control laboratory are located at Arey Milk Colony Campus, Goregaon, Mumbai-65. This laboratory control the live-stock & poultry products and by products to be exported. Samples collected are processed in the laboratory; various tests are conducted for the quality of the product and safety for human consumption. The samples are tested and examined for certifying them as free from bacterial, viral, fungal and prion contamination. So also under or as per the Animal Preservation Act 1971, this laboratory examines and control the animals to be slaughtered at Debona station. The details of work carried out have been given in the table No. 11.

Programme No. 2

Veterinary Services and Animal Health

To increase the economical status of the livestock owner, the health status of their productive animal should be best. For this purpose veterinary dispensaries at different level are established in all district of the State. The important responsibility of these dispensaries is to diagnose the disease condition of the ill animals and to treat it properly, to prevent the animals from contagious diseases by vaccinating them and to produce high yielding progeny by artificial insemination programme. A total of 4856 veterinary dispensaries are existing in the State. The details are as under -

1. District Veterinary Polyclinics	33
2. Taluka Veterinary Mini Polyclinics	168
3. Veterinary Dispensary Grade I	1741
4. Taluka Veterinary Clinics	65
5. Veterinary Dispensary Grade II	2841
The financial requirement is given in table No. 1.	

District Veterinary Polyclinics :

Total 33 District Veterinary Polyclinics are established in 33 districts of the State. In addition to this, Community Polyclinics are run by Maharashtra Animal & Fishery Science University, (at Parbhani, Nagpur, Akola, Shirdi, Ulghat and Mumbai). As per GR No. ParaPra-2014/Prakra-387/ADF-1, Mantralaya, Mumbai dated 24-1-2018 have been Granted District Veterinary Polyclinic at Palghar District. The facilities available at these District Veterinary Polyclinics are -

1. Inpatient wards for keeping the sick animals under observation of veterinarian for 24 hrs.
2. Major operations with the help of advanced techniques.
3. Diagnosis of the complicated cases with the help of latest diagnostic machines like blood analyzer, Biochemical analyzers, x-ray machine, Sonography machine etc.
4. Planning for Artificial Insemination facilities.
5. Progress of the zoonotic diseases in the district and guide for control measure.
6. Testing of blood, urine, faecal samples for diagnosis of infectious diseases.
7. Guide and help to the animal officers in District regarding treatment against complicated diseases of animals.

The staff strength summary is given in table No. 2.

Taluka Veterinary Mini Polyclinics :

The main objective of Taluka Veterinary Mini Polyclinics is to render specialized, expertise services to the livestock owners. The diagnostic, breeding and treatment facilities which are available at District Veterinary Polyclinics are also available at 168 talukas of the State at Taluka Veterinary Mini Polyclinics. The Taluka Veterinary Mini Polyclinics are also providing guidance to other veterinary institutes in the taluka for treating the sick animals. The work-load summary is given in table No. 2.

Veterinary Dispensaries Grade I :

At remaining talukas in the State and at some other places, where the livestock population is more, the veterinary Grade I dispensaries are established. These dispensaries are manned by graduate veterinarians. Services like treatment of sick animals, artificial inseminations and surgical facilities are provided by these dispensaries. Total 1741 Grade I dispensaries are existing in the State.

Mobile Veterinary Clinics :

In hilly areas the livestock is scattered and is in less number. So it is difficult to the livestock owner to bring the animals to veterinary dispensary for treatment. In such remote and hilly areas the veterinary services are provided with the help of 65 mobile veterinary dispensaries in the State. The services provided are in the same line as of veterinary dispensary Grade I.

Veterinary Dispensaries Grade II :

Total 2841 grade II veterinary dispensaries are existing in the State. These dispensaries are manned by Para veterinarians. These Para veterinarians are providing minor services like artificial insemination, vaccinations, etc. to the animal of the livestock owners.

Check Posts :

Total 13 check posts are established in the State. These 13 check post are on the major inter State livestock transport routes. At the check post the health status of the animal is checked. The work-load summary of Grade - I & II dispensaries under Z. P. is given in table No. 2.

Institute of Veterinary Biological Products, Pune :

The Institute of Veterinary Biological Products (I.V.B.P) produces some of the Bacterial & Viral vaccines for protection of livestock and poultry. In addition some antigens, diagnostic reagents etc. are also manufactured. Vaccines are manufactured as per the provision of schedule "F" of Drugs & Cosmetics Act, 1940 at I.V.B.P and are tested for quality standards by control cell of I.V.B.P as per the updated rules of Indian Pharmacopoeia. This institute has a small animal breeding unit e.g. Rabbit, Guinea Pigs, White Albino Mice and Poultry. This unit plays a major important role & is essential for the test & quality control of vaccines produced at I.V.B.P. The work-load summary and the information of the test carried out by Test and Quality control unit has been given in table No. 3.

Disease Investigation Section, Maharashtra State, Aundh, Pune : Aims

- 1) Visits to various places in the States, where outbreaks has occurred. Collection of samples at these places, carry out various tests on these samples and diagnose the disease.
- 2) To convey the disease diagnosed and suggestions of treatment to veterinarians.
- 3) Investigation on new diseases and treatment thereof.
- 4) To carry out testing of tuberculosis, epizootic abortions, Mastitis, Poisoning, parasitic infestations, salmonella in birds to avoid economical losses in animals and birds and to enhance the productivity of animals and advice to control and contain the disease.
- 5) To control the disease so as to maintain the health of animals and birds in the State.
- 6) To develop new techniques for accurate & prompt disease diagnosis.
- 7) To guide veterinarians & farmers, regarding latest techniques in disease diagnosis and prophylaxis through meetings, summits, trainings etc.
- 8) To issue certificates regarding export of animal origin products.
- 9) To forecast the occurrence of certain disease by studying its outbreak in the past & climatic condition at that time.

Following State Level Laboratories are working under D I S., Pune.

1) Bacteriology Laboratory,	6) Virology and Cell Culture Laboratory.
2) Mycology Laboratory,	7) Poultry Disease Laboratory.
3) Parasitological Laboratory,	8) Foot & Mouth Disease Laboratory.
4) Toxicology Laboratory,	9) Surveillance Laboratory.
5) Histopathology Laboratory.	10) Cattle Disease Laboratory.

Central Govt. has also recognized this institution as referral laboratory for the States in Western part of the country. According to that guidance is given for diseases diagnosis to Goa, M.P., Gujarat and Chhattisgarh State & Dadra Nagar Haveli and Div & Deman UT's.

Regional Disease Diagnostic Labs.

There are seven regional disease diagnostic labs working at following places i.e. Chiplun, Kolhapur, Pune, Nasik, Aurangabad, Akola & Nagpur. By organizing work camps, the regional officers are being guided regarding testing of nationally important diseases, predominant diseases in that area. This work is being taken by these regional labs. At district level, district disease diagnostic labs are working at each veterinary polyclinics. L.D.O. performs the primary tests in these labs. Today 32 district level labs are working in Maharashtra. The work-load summary has been given in table Nos IV, V, VI.

Programme No. 3

Cattle and Buffalo Development

As per 19th Livestock Census 2012 there were 53.19 lacs in milk cows and buffaloes in the State. The total estimated milk production during the year 2016-17 was 10402 thousand M.T. (Source - Integrated survey scheme) Estimated in milk Cows & Buffaloes were 54196 lacs. The cattle improvement programme is implemented in order to improve the milk yield on the basis of following principles

- Improving animal health. Sexual health control.
- To increase milk production potential, cross breeding programme in cows and upgrading local buffalo.
- Training of farmers regarding, cross-breeding & animal husbandry practices.

The following schemes are implemented for bringing up the desired improvement.

- 1) Cattle breeding farms under State Sector and MLDB Akola.
- 2) District Artificial Insemination Center.
- 3) Purposive grants to Zilla Parishad.
- 4) Special Livestock Production Programme
- 5) Milk Competition.

The financial requirement is given in table No. 1.

District Artificial Insemination Centers (DAIC's)

Artificial Insemination is a major important highlighted programme of the department, for improvement of livestock through cross breeding. Throughout the State there are 34 DAIC's covering and supplying the semen doses, sheaths, guns and liquid nitrogen so as to facilitate the Artificial Insemination work. As per GR No. PasaPra-2014/Prakra-387/ADF-1, Mantralaya, Mumbai-32 dated 4-1-2018 have been Granted District Artificial Insemination Centre at Palghar District.

Maharashtra Livestock Development Board, Akola :

As per G.R. No. CDS-10-2001 4Prakra59/ADF-4, dated 24 2002, Maharashtra Livestock Development Board, Akola have been established and Maharashtra Livestock Development Board, Akola is working with 100% Central Government assistance.

The objective of establishment of Maharashtra Livestock Development Board, Akola has to work according to the National Project on Cattle and Buffalo Breeding Project with the view to provide essential specialized expertise veterinary services emphatically. It also aims to increase the area of coverage for Artificial Insemination work specially in the lagged areas of the State, where awareness regarding livestock and livestock production (cross breeding programme) is a need of the day. It will give encouragement to increase the milk production and thereby increase the opportunities of generation of employment and self employment. As per the above objectives and aims, it is expected from Maharashtra Livestock Development Board to implement the State Cattle and Buffalo breeding Programme, which is under progress. The book contains the performance for the year 2016-17, as submitted by the Board. The workload summary have been elaborated in Table Nos. II to X.

Bull Mather Farms and Bull Rearing Centers under MLDB, Akola and Cattle Breeding Farm under State Sector :-

1. Kopergaon (Ahmednagar) :	Holstein Frisian & HF x GIR cross breed bulls,
2. Tathawade (Pune) :	Pure Jersey exotic bulls,
3. Jath (Sangli) :	Gir and Gir bull x jersey
4. Junoni (Solapur) :	Pure Khillar, pure indigenous bull,
5. Aurangabad (Harsul) :	Bull Rearing Centre,
6. Hingoli :	Buffalo Bull Breeding Centre,
7. Pohara (Amravati) :	Gaulao, Tharparkar bulls,
8. Nagpur :	Bull Rearing Centre,
9. Wadsa(Gadchiroli) :	Sahiwal x Jersey bulls,
10. Hetikundi (Wardha) (State Sector) :	Pure gaulao, pure indigenous bull,

Major Objectives and Schemes of MLDB, Akola :-

1. Implementation of Artificial Insemination Programme and improvisation of livestock breeding programme
2. To formulate districtwise target of Artificial Insemination, follow-up of the Artificial Insemination work, as per the target fixed and its monitoring.
3. Systematic control on facilities for Artificial Insemination work and maintain the quality of F. S. doses as per standards and norms.
4. Production of proven sire by conducting the progeny testing programme.
5. Implementation of National Project on Cattle and Buffalo Breeding Project Scheme
6. To produce high pedigree proven bulls by providing basic infrastructure facilities and strengthening.
7. Modernization of Frozen Semen Labs (3) for production, supply and storage of quality F.S. doses.

8. Strengthening of LN2 storage capacity and supply mechanism, purchase of LN2 tanks and mobile tankers.
9. Strengthening of breeding farms for preservation and maintenance of recognized indigenous pure breed. e.g. Cow class - Khillar, Lal Kaudhari, Gaurao, Dangi and Deoni Buffalo Class - Pandharpuri, Nagpuri.
10. Monitoring of RKVY Scheme.
11. Monitoring of Centrally Sponsored Livestock Insurance Scheme

Programme No. 4 Poultry Development

Poultry Population in the Maharashtra State is 778 lacs, as per the 19th Livestock Census 2012. This shows a rise of 20% in poultry population as compared to 18th Livestock Census 2007. There is also a remarkable rise of 34.73% in the number of improved variety birds due to interest of farmers in the poultry farming with modern techniques. As per the survey report of 2016-17 under the Integrated Survey Scheme, egg production in the State is 548 crores which is 3.59% higher as compared to egg production in 2015-16. Per capita availability of eggs in the State is only 47 eggs per year against the WHO recommendation of 180 eggs, which exhibits a large scope for poultry farming business in the state.

Availability of improved quality of poultry breeds, equipments, medicines, vaccines and financial assistance to poultry farmers through 1000 broiler rearing birds scheme of the State has resulted in growth of poultry sector in the State. Following institutes of State Government are working in order to promote the poultry farming business in state.

A) Central Hatcheries :

Central Hatcheries are established at Pune, Aurangabad, Kolhapur and Nagpur in Maharashtra State. Improved Deshi Poultry birds in the form of Hatching Eggs, Day Old Chicks (DOC) & Pullets are provided to the farmers according to their demand. Breeds like Rhode Island Red, Giriraja, Black Australorp and Survaraadhari are reared and produced in these hatcheries for supply to the farmers. In the year 2012-13 these Central Hatcheries were strengthened by installation of automatic feeders and waterers.

B) Intensive Poultry Development Blocks :

There are 16 Intensive Poultry Development Blocks in the state working under Zilla Parishads.

Mumbai Region - Palghar, Chiplun, Pen	Aurangabad Region - Parbhani, Beed (Pali)
Nashik Region - Nashik, Dhule, Kopergaon	Latur Region - Osmanabad, Nanded
Pune Region - Satara, Tasgaon, Solapur	Amravati Region - Amravati, Yeshwant, Akola

Poultry training programmes are organized at these Intensive Poultry Development Blocks to create the awareness regarding poultry farming, technical management & marketing. These institutes were strengthened in the year 2012-13 and 2013-14 under Rashtriya Krishi Vikas Yojana by installing Automatic feeders and waterers at poultry sheds. Integrated Poultry Development Programme is implemented through funds received from District Planning Committee.

C) Duck Breeding Farm :

Duck Breeding Farm was established at Wadsa, District-Gadchiroli for promotion of Duck rearing. Day Old Chicks and hatching eggs of improved variety of duck (Khaki Camp Bell) are provided at low cost to Adiwasi beneficiaries in the Vidarbha region. Duck Breeding Farm is strengthened and Duck Hatchery also has been established under Rashtriya Krishi Vikas Yojana.

D) Centrally Sponsored Scheme 'Rural Backyard Poultry Farming' :

Administrative approval from GOI, was accorded to this scheme in 2011-12, but no funds were made available during the year. Hence, the scheme was implemented in the State during the year 2012-13. Under this 28 mother units were established at 17 districts in the State. Each mother unit covers 300

BPL beneficiaries. In this scheme, 45 poultry birds of 4 weeks of age are provided in 3 instalments i.e. 20 birds, 15 birds and 10 birds. During the year 1959 beneficiaries were benefited. A proposal has been submitted to G.O.I. in the last year, for providing the funds for establishment of 40 mother units under National Livestock Mission. In year 2014-15, one unit per district, 15 mother units were established in 15 districts using 75% central and 25% state share. 393 BPL beneficiaries has been attached with every mother unit. In year 2014-15 in all 5895 beneficiaries are covered.

E) Navinyapurna Yojana-Rearing of 1000 broiler poultry birds through poultry farming :

There is a large scope for production of poultry meat in the state. An administrative approval for the scheme of "Rearing of 1000 broiler birds" has been granted by State Govt. during 2012-13 for implementation of the scheme during 12th five year plan. Under this scheme, 50% subsidy (Rs. 1,12,500) is provided to general category beneficiaries whereas 75% subsidy (Rs. 1,68,750) is provided to the beneficiaries of Scheduled Caste and Scheduled Tribes towards the utilization of providing poultry houses, equipments and other related items necessary for poultry rearing. In year 2016-17 General & SCP total 923 beneficiaries were benefited.

F) District Plan Scheme -Integrated Poultry Development Programme

This scheme is being implemented through Intensive Poultry Development Blocks in the District through the funds received from District Planning Committee, to encourage backyard poultry farming in rural areas. In this scheme, 100 day old chicks of improved Deshi variety and poultry feed are provided on 50 % subsidy (Rs.8000/-). Total project cost is Rs. 16000/-. Also a unit of 25 pullets and 3 male birds is provided to beneficiaries at 50% subsidy (Rs. 3000/-). Remaining amount for equipment and shed for birds is to be arranged by beneficiaries. The total cost of project is 6000/-.

G) Establishment of New Intensive Poultry Development Blocks On PPP Model (Public Private Partnership)

As per Government Resolution No. Kulkut-2016/ C.R. 117/Padum Mantralaya, Mumbai-32 Dated-29-11-2016 and 27-12-2016 issued for Establishment of New Intensive Poultry Development Blocks in 14 districts (2 per district) (Sindhudurg, Thane, Jalna, Jalgaon, Nandurbar, Buldhana, Washim, Hingoli, Wardha & Chandrapur, Latur, Gondia, Gadchiroli, Bhandara) for the promotion of improved type of birds (Low Input Technology) suitable for backyard Poultry.

Components under this project —

Sr. No.	Details of Scheme Components	Govt./ Beneficiary part	Total Anticipated cost
1	Land -500 sq.ft. (2 sheds of 100 sq.ft., individual rooms for feed, egg storage and egg hatching unit)	Land & rooms should be arrange by beneficiary own	Nil
2	Assistance for Construction of 2 poultry sheds of 1000 sq.ft store room, water tank and electricity.	Govt. + beneficiary	Rs. 400000/-
3	Assistance for Feeder and waterer, brooder, equipments and vaccinations	Govt. + beneficiary	Rs. 50000/-
4	Assistance for Mini setter cum hatcher	Govt. + beneficiary	Rs. 180000/-
5	Assistance for 1000 mixed day old chicks (Male + Female) per bird Rs. 60/-	Govt. + beneficiary	Rs. 60000/-
6	Assistance for 500 birds of 20 weeks age (Male + Female) per bird Rs. 150/-	Govt. + beneficiary	Rs. 75000/-
7	Assistance for 400 Hatching eggs @ Rs. 10/- per egg	Govt. + beneficiary	Rs. 4000/-
8	Assistance for Supply of feed to 1000 mixed day old chicks upto 20 weeks age of bird (Total 8.50 kg. feed per birds) @ Rs. 25/- per kg.	Govt. + beneficiary	Rs. 212500/-
9	Assistance for Egg nests	Govt. + beneficiary	Rs. 30000/-
10	Assistance for Feed Grinder(single phase)	Govt. + beneficiary	Rs. 16000/-
Total :			Rs. 1027500/-
Source of Fund		State Govt. scheme	

G) Beneficiary share :

Total cost of project is Rs. 1027500/- for General beneficiary subsidy amount is Rs. 513750/- (50% subsidy) and for SC/ ST Beneficiary subsidy amount is Rs. 770625/- (75% subsidy). Remaining amount 50% or 25% beneficiary share should arrange by beneficiary as own or bank loan.

Poultry training to Beneficiaries:

5 days training of selected beneficiary will be arranged at J.P.D. Block. Rs. 450/- per day per beneficiary will be expended as per ATMA. (100% subsidy).

H) SWAYAM :

As per Government Resolution Date-29-4-2017 issued for SWAYAM (Thane, Palghar, Raigad, Pune, Nashik, Ahamadnagar, Nandurbar, Jalgaon, Dhule, Amravati, Yeasounal, Nagpur, gadchiroli, gondia, Chandrpur, Nanded) supply of eggs in children's diet of Aanganwadi in tribal (scheduled area of state and creation of self employment. The project will be implemented in collaboration with Animal Husbandry Department, Tribal Development Department, Women and Child Welfare Department.

It is proposed to establish 104 mother units in ICDS projects in scheduled area/ tribal project of state. Each mother unit will provide 45 chicks of 4 week of age on 100% subsidy to 43368 beneficiaries. These chicks will be supplied in batches of 20+15+10 (total 45) with an interval of 16 weeks. Total 43368 beneficiaries will be benefited under this project. Maharashtra State Rural Livelihood Mission will impart training to beneficiaries and implementing agencies under project.

Sr.No.	Details of Components	Unit
1	Mother units	104
2	No of beneficiaries 417 per Mother unit	43368
3	Bird shelter Rs. 1500/- per beneficiaries	Rs. 630.52 lakh
4	Mother unit will provide 45 chicks of 4 week of age (in batches of 20+15+10 (total 45) with an interval of 16 weeks) to 43368 beneficiary (Total birds-1951560)	Rs. 114.56 lakh
5	Subsidy for Mother unit Rs. 60000	Rs. 62.40 lakh
6	Training /Capacity building	Rs. 282.75 lakh
7	Quantigency/Emergency/ Evaluation of project expenditure (5% of Total project cost)	Rs. 105.51 lakh
8	State communication cell for this project	Rs. 40 lakhs
	Total Project cost	Rs. 2255.74 lakhs

Distribution of 2 cows/ buffalo and 20+2 Goat Unit in Jalna under Marathwada package :

2 cows/ buffalos and 20+2 Goat Unit distribution scheme is being implemented in Jalna, as per GR dated 15/10/2017.

Backended 50% Subsidy will be given to all beneficiaries :

1. Unit of 2 cows- Subsidy amount is Rs. 56000/-.

2. Unit of 2 buffalos- Subsidy amount is Rs. 66000/-.

3. Unit of 20+2 Goat Unit, Goat Shed (450 Sq.ft) - Subsidy amount is Rs. 114700/-.

In this scheme 1000 beneficiaries for unit of 2 cows, 1000 beneficiaries for 2 buffaloes unit and 1000 beneficiaries for 20+2 Goat Unit will be benefited under this scheme.

I) Raje Yashwantrao Holakar (Mahamesh Scheme)

For promotion of Sheep rearing, Government resolution is issued on dated 2-6-2017 for the distribution of sheep, feed and other materials under Raje Yashwantrao Holakar scheme.

The scheme is only for Nomadic Tribes-C (NT-C)

1. Distribution of 20+1 sheep unit with infrastructure -75 % subsidy.

2. Distribution of improved male sheep -75% subsidy.

3. Provision of subsidy for infrastructure for rearing of sheep- 75% subsidy.

4. Provision of subsidy for balanced feed for sheep unit- 75% subsidy.

5. Mini silage haller cum wrapper machine- 50% subsidy.

6. Installation of Animal feed Unit- 50% subsidy.

Programme No. 5 Sheep and Goat Development

According to 19th livestock census there are 25.80 laes sheep and 84.35 laes goat in the State. Recently Berari and Konkan Kanyal breeds are recognised by NBAGR, Kamal. In the State, there are 4 recognised breeds of goat viz. Osmanabadi, Sangamneri, Berari and Konkan Kanyal and 2 breeds of sheep viz. Madgyal and Deccani.

For Sheep and Goat Development Maharashtra Mendhi Va Sheli Vikas Mahamandal is established since 8 August 1978 (according to Company Act 1956). From 23-06-2003, renamed as Punyashlok Ahilyadevi Maharashtra Mendhi Va Sheli Vikas Mahamandal.

There are 10 sheep & goat farms functioning under Punyashlok Ahilyadevi Maharashtra Mendhi Va Sheli Vikas Mahamandal at Bilakhed, Padegaon, Ambejogai, Mukhed, Mahud, Tirth (B) Tuljapur, Dahivadi, Ranjani and Pohara.

Schemes being implemented by Punyashloka Ahilyadevi Sheep and Goat Development Corporation

1. Supply of Improved Rams & Bucks for breed improvement
2. Provide Sheep & Goat Management Training to sheep and goat breeders
3. Implementation of Machine Shearing Programme
4. Purchase of raw wools from the shepherds and Manufacturing of woollen products & their sale
5. Distribution of sheep / goat units under various government sponsored schemes, Supply of sheep & goats for development of new vaccines, Supply of bucks for Bakri-Id and Organization of Woolen Expo
6. Establishment of Osmanabadi Goat breeding Center under Marathwada Development Programmes and distribution of osmanabadi goat units
7. Distribution of breedable rams / bucks for breed improvement under the Breed Village Scheme (RKVY)
8. Establishment of Market yards for Sheep and Goats in the State to avoid exploitation of sheep and goat breeders at the time of trading.
9. Implementation of centrally sponsored scheme Conservation of Madgyal Sheep
10. Implementation of Shepherd Insurance scheme
11. Establish breeding farms for exotic/ local/crossbreed sheep farms.
12. To promote sale of sheep and sheep products, import-export

The financial requirement is given in table No. 1

Programme No. 6

Fodder And Feed Development

To maintain the immunity, production, reproduction capacity, and working capacity of the animals, it is necessary to feed balanced ration to the animals. To enhance the fodder production and increase the availability of nutritive fodder, as per requirement of livestock, increase the areas under fodder crops, fodder production saving in available fodder by using chaff cutters, additional fodder production during rainy season & preservation of it in the form of silage, use of unconventional fodder (Enrichment of low quality roughages by urea treatment, Hydroponic fodder production, Azolla cultivation & production etc.), these four programme are implemented by the Fodder Development Desk.

In concern with above four programmes, following various Centrally Sponsored & District Plan Fodder Development Schemes are implemented.

A) Centrally Sponsored Schemes (National Live Stock Mission)

1. Fodder production from Non-forest wasteland/rangelands/grassland/non arable land
2. Fodder production from Forest Land

3. Fodder Seed Production, Procurement and Distribution.
4. Distribution of Hand Driven-chaff-cutters.
5. Distribution of Power Driven-chaff-cutters.
6. Establishment of high capacity fodder block making units.
7. Distribution of low capacity, tractor mountable Fodder Block Making units/Hay Baling Machine/ Reaper/Forage Harvester.
8. Establishment of Silage Making Units.
9. Establishment of Bypass protein/fat making Units.
10. Establishment of area specific mineral mixture/feed processing units.
11. Establishment/modernisation of Feed testing laboratories.

B) District Plan Scheme : For cultivation of fodder crops in the farmers land & fodder production by the farmers, certified seed of improved fodder crop varieties & saplings of perennial fodder crops required for 0.10 hectore to 0.40 hectore, limited to Rs. 600/- per beneficiary are distributed among farmers under the District Plan Fodder Development Scheme.

Feed Analysis Laboratory :

Representative animal feed samples are analysed in this laboratory. Feed samples from cattle breeding farms, hatcheries and Intensive poultry development block is analysed for the proximate principles. The financial requirement & work carried out in the Laboratory has been shown in table No. II.

Programme No. 7 Extension and Training

A developing science regarding animal husbandry plays an important role in providing livelihood and income source to the rural people through encouraging livestock and poultry keeping practices. In view of propoganda and publicity of animal husbandry practices, the extension and training of farmers and technical personnel's is being conducted by the department.

Under exhibition and propoganda activity, many programmes such as, In-service training course, Artificial Insemination Training, Poultry training, Farmer's training regarding livestock and livestock keeping practices, are undertaken. Maharashtra Animal and fisheries science university is also supporting various extension education programmes. Cattle shows, work campaigns, rallies, practical training for livestock owners are organized at district level. The programme of exhibition and propoganda is effectively implemented by giving wide publicity and hasten transfer of technology regarding Animal Husbandry trends, practices and opportunities through broadcasting and telecasting media. To implement the programme effectively the scheme of exhibition and propoganda is merged in DPC schemes and the programme is conducted through district officers and local authorities from the year 2010.

State Level Training Centre, Gokhale Nagar, Pune -16

Institute for in-service Diploma Course is renamed as State Level Training Centre, after reorganization of Animal Husbandry Department in the year 2004. The institute is located in the premises of Animal Husbandry Department at Gokhale Nagar, Pune -16. Five days In-service refreshers' course were organised for technical and non technical employees of the department from the year 2007-2008. As per new training policy of the State five types of training programme are proposed at the institute of various durations. They are as follows :

1. Foundation course for newly recruited employees.
2. In-service refreshers' course for In-service employees.
3. Training after promotion for In-service employees.
4. Training after transfer for In-service employees.
5. Orientation training programme for In-service employees.

During the training programme field visits to various important and renowned institutes are arranged as per training needs. Excellent residential and boarding facility as well as library facility is available for trainees. Relevant latest knowledge and information is given to the trainees. Out of total lectures 40% lectures are delivered by experts and experienced guest lecturers. After the training programme the employees can use latest knowledge in their day to day working there by benefitting livestock owners and farmers at large of the State. At present foundation courses for newly recruited technical officers is being arranged at the institutions.

Veterinary University :

The Govt. of Maharashtra have taken the decision to establish Maharashtra Animal & Fisheries Science University. As per the proposal No. 7, in the assembly, the house has sanctioned and permitted to establish the Veterinary University at Nagpur from 1st April, 2000. The official inaugural function of the Veterinary University was commenced on 3/12/2000.

Maharashtra State Veterinary Council

The Indian Veterinary Council Act, 1984 has been implemented in the State since 1st August, 1997. As per GR No.MSIDC-1099/21337/CR-74/99/ADF-3 dated 31/3/2001 the Maharashtra State Veterinary Council has been established at Nagpur. The council is to undertake the registration of the Graduate Veterinarians in the State. As per the laws and by-laws of Indian veterinary council MSVC will keep control on the educational aspects of Veterinary Colleges in the State & implementation of rules & regulations in the State. Table No. 1 to IV indicates the financial requirements & No of persons trained under various training programmes.

Programme No. 8

Administration, Investigation and Statistics

To plan the various development schemes which are to be implemented and monitored by the office of the Commissionerate of animal husbandry, statistical information regarding available resources and present status of production potential is necessary. It is also essential to assess the actual progress about the work done by the various development schemes implemented. This assessment provides a base line for planning. The Statistical section comprise of three units -

- 1) Statistical Unit, 2) Integrated Survey Scheme, 3) Livestock Census Unit.

1) Statistical Unit :

This unit undertakes the work of consolidation of performance budget, Annual Administration Report, To provide information for Annual Administration Report of Performance Budget of Tribal Development Department and Economic Survey of Maharashtra Preparation of Animal Husbandry Statistical booklet, quarterly report on animals slaughtered, etc.

2) Integrated Survey Scheme :

The Department of Animal Husbandry Maharashtra State is implementing the Integrated sample survey scheme from the year 1970 on the guidelines given by the Government of India. The main objects of the scheme is to estimate the production of major live stock products viz. Milk, Eggs, Wool and Meat and to study the livestock and Poultry Keeping practices. The scheme was strengthened as a centrally sponsored plan scheme on 50 % central share from 1984. The work of collection of relevant statistical information was conducted throughout the State. The stratified multistage random sampling design is adopted for survey work.

As per the guidelines of Government of India, 15% of the villages will be selected for survey work in the State excluding Brihan Mumbai. The survey work is conducted during the three seasons viz. summer, rainy and winter of the year.

3) Livestock Census Unit :

Under 100% Central Govt. assistance this unit executes and consolidates Livestock Census at every five years interval. The field work of 19th Livestock Census 2012 was done between 15th September to 15th October 2012 with 15th October, 2012 as a reference date. The data entry work is done by central Government. The 19th Livestock Census Report of Maharashtra has been published by Animal Husbandry department in April 2015. It include Districtwise & Talukawise information on livestock & poultry. The report is available on the website www.ahd.maharashtra.gov.in.

Programme No. 9

Investment in Public Sector and Other Undertaking

Grant-in-aid is given to the Sheep & Goat Development Board (Mendhi-va-Sheli Vikas Mahamandal) by the Govt. The objective is to meet the recurring expenditure of sheep breeding farms working under corporation. Information of financial requirement is furnished in table No. 1.

Programme No. 10

National Co-operative Development Corporation - Assistance to Poultry Co-operative Societies

Poultry Co-operative Societies are established in the State with the financial assistance of National Co-operative Development Corporation, with the due sanction of Govt. of Maharashtra. Information is furnished in table No. I.

Programme No. 11

Veterinary Research

All India Co-ordinated Research project for epidemiological study of foot and mouth disease is established at Disease investigation section, Pune-7. The objectives of this project are as follows :-

Objectives :

- 1) Collection of epidemiological information / data.
- 2) Epidemiological data provides a base line for planning of strategy of control of FMD outbreaks.
- 3) F.M.D. virus is typed in the laboratory.
- 4) Identified typed virus in a particular outbreak or area, the vaccination strategy is decided / advocated to have desired immunity against the disease.
- 5) To attend the outbreaks and sample collection from various institutes, samples are received & being processed in the laboratory for typing of F.M.D. virus.

There are two units under this project (1) Epidemiological unit (2) Virology unit

1) Epidemiological Unit :

This unit is headed by the Deputy Commissioner of Animal Husbandry. This unit attends the outbreak & epidemiological survey is done for collection of epidemiological data and material / tissues from affected animal from foot & mouth disease. Epidemiological data collection is important factor in view of advocating the vaccination programme. It is based upon the basic reasons of occurrence of the disease, animal rearing practices, geographical distribution, seasonal occurrence, repeated incidences of outbreak and cattle movements, etc.

2) Virology Unit :

Samples / tissues / material collected and or received are processed in this unit for typing of affecting F.M.D. causing virus. This is typed by conducting the complement fixation test or by the advance technology like ELISA. The virus is typed as A, O, C, Asia, F etc. as per the characteristic features of virus. The work done under this project are given in Table No I.

Programme No. 12**Economic Development and Compatibility of Women****Schemes of Department of Animal Husbandry for economic development of women**

Individual benefit schemes are undertaken by the Dept. of Animal Husbandry. Special component scheme, tribal sub plan and schemes other than tribal area, such schemes are being implemented for individual benefit schemes. From all these schemes, according to the policy of the Govt. of Maharashtra, 30% women will be benefited. The above schemes includes the following issues

- 1) Crossbreed heifers / improved buffalo heifers - financial aids for maintenance.
- 2) Supply of milch animals units.
- 3) Feed subsidy for the milch animals.
- 4) Supply of pullers.
- 5) Supply of goat units to the scheduled cast women.
- 6) Special Livestock production programme - financial aids for feed.

After sanction of any one of the above issues (whichever is applicable) to an individual woman, according to the availability of subsidy, the feed will be supplied OR after receipt of an application, sanction of loan from the bank, as per the availability of subsidy, within the stipulated period milch animals or goat units will be supplied.

According to the above policy of the Govt. of Maharashtra, from the financial year 2002-03, Govt. has planned to execute the scheme. Workload summary is given in the statement No. 1.

Programme No. 13**Various Schemes****a) Rashtriya Krishi Vikas Yojana**

In 11th five year plan, the National Development Council has set the target of annual milk production growth rate by 4% egg production and meat production growth rate by 6%. To achieve these target, total 32 schemes were implemented in 11th five year plan by the Animal Husbandry Department. Out of these 32 approved projects, 16 projects has been implemented by Animal Husbandry Department & 16 projects has been implemented by Maharashtra Animal & Fishery Science University.

Rashtriya Krishi Vikas Yojana is continued in 12th five year plan from 2008-09 to 2017-18. Total 55 schemes has been sanctioned by State Level Sanctioning Committee and Improving A. I. delivery system is continued from 2008-09. Funds were received 2008-09 to upto October, 2017 Rs. 368.726 Crores and out of these funds, Rs. 345.676 crores expenditure were incurred.

b) Supply of Milch Animals Unit :

The scheme is implemented with the aim to increase the milk production of the State as well as providing self employment & source of income to rural farmers and livestock owners. Under this beneficiaries will be supplied with a unit of 6/4/2 crossbreed milch cows 6/4/2 milch buffalo. Beneficiaries from general category will get 30% subsidy of the unit cost whereas beneficiaries belonging to schedule cast and schedule tribe category will get 75% subsidy of the project cost. Beneficiaries from general category and SC/ST category will have to contribute 10% and 5% respectively from their own resources. Remaining 40% & 20% cost respectively will be made available through bank loan.

c) Semi Stall Fed Goat Rearing for Supplementary Source of Income

The scheme of "Stall Fed Goat Rearing" with the aim to increase meat production and meat by-products & to provide self employment & source of income to rural farmers and livestock owners. Under this scheme beneficiaries will be supplied with a unit of 10 Goats & 1 Buck. Beneficiaries from general category will get 50% subsidy of the unit cost whereas beneficiaries belonging to schedule cast and schedule tribe category will get 75% subsidy of the project cost. Beneficiaries from general category and SC/ST category will have to contribute 10% and 5% respectively from their own resources. Remaining 40% & 20% cost respectively will be made available through bank loan. In this scheme Osmanabadi and

Sangamneri breeds of goat will be supplied to the districts from western Maharashtra, Marathwada & Khandesh. The breeds which can sustain in the local climatic condition will be supplied to the districts from Konkan and Vidharbha.

d) Kamdhenu Dattak Gram Yojana :

Government has decided to implement Kamdhenu Dattak Gram Yojana to increase the milk production of cows and buffaloes in the State to substantial level. One village from jurisdiction of each veterinary institute will be selected. In the selected village work campaign will be arranged in planned manner. In the work campaign animal husbandry related all type of works e.g. De-worming, Ectoparasite eradication, fertility Treatment, Vaccination etc. will have to be undertaken altogether so that positive effect will be definitely seen & this is the main objective of this scheme. Datewise action plan will be given to all the institutes to implement this scheme. Taking into consideration the objective of this scheme to increase the milk production, data regarding no. of milch animals & their milk production will be collected prior to implementation of the scheme. After six months again data regarding milk production will be collected & fruitfulness of the scheme will be evaluated.

e) Poultry Farming on contract basis in the State :

There is a large scope for the production of poultry meat in the State. To start the poultry farming "a scheme of rearing of 1000 broiler birds" is to be implemented during 12th five year plan. Under this scheme beneficiaries from general category will get 50% subsidy (maximum upto Rs. 112500/-) whereas beneficiaries from SC/ST category will get 75% subsidy (maximum upto 168750/-) which will be utilized for providing poultry houses/cages, equipments and other related items necessary for poultry farming.

f) World Bank Assisted Maharashtra Agricultural Competitiveness Project (MACP) :

Out of many projects undertaken by Maharashtra Government for the development of Animal Husbandry, Marketing & Agriculture MACP is one of the measures. This is the part of the State Government Policy. The objective of this MACP is to increase the agricultural productivity, quality of produce and to educate farmers through ATMA. In order to get fair price for agricultural products. The present market facilities will be strengthened and modernised along with making available alternative market facilities. The project is aimed to increase marketing competitiveness in animal origin products and thereby getting remunerative prices for animal origin products.

g) National Livestock Mission :

Government of India established this mission which includes various schemes for implementation during 12th Five Year Plan. This Mission includes following sub-missions :—

- 1) Sub-mission on Livestock Development ;
- 2) Sub-mission on Pig Development in North-East Region ;
- 3) Sub-mission on Feed and Fodder Development ;
- 4) Sub-mission on Skill Development, Technology Transfer and Extension.

State Government had formulated State Level Executive Committee and District Livestock Mission Committee for scrutiny and recommendation to Government of India for sanctions and issued the resolution which includes objectives of the schemes, implementing procedure and guidelines.

h) National Gokul Mission :

Government of India established this new scheme which includes the objectives as below :—

- 1) To undertake Breed Improvement Programme for Indigenous Cattle Breeds so as to improve the genetic makeup and increase the Stock.
- 2) To enhance Milk Production and productivity of Indigenous Bovines.
- 3) To upgrade Non-Descript Cattle using Elite Indigenous breeds.
- 4) To distribute disease-free high genetic merit Bulls of Indigenous breeds for Natural Service.

The Mission will be implemented through Maharashtra Livestock Development Board, Akola in the State.

Livestock Insurance Scheme :

Livestock Insurance is a centrally sponsored scheme implemented by Maharashtra Livestock Development Board since 2006-07. The main objective of the scheme is to provide protection to the cattle holders against any eventual losses due to death animal because of natural calamity, accident or disease. Initially the scheme was implemented in six districts and was extended 18 districts in 2011. From the year 2014-15 this scheme has been implemented under National Livestock Mission in all the districts of Maharashtra State.

National Programme for Bovine Breeding :

In the Year 2014-15 this programme is started under National Programme for Bovine Breeding and Dairy Development (NPBRDD). National Programme for Bovine Breeding is a 100 % Centrally Sponsored programme implemented by Maharashtra Livestock Development Board, Akola for strengthening and expansion of animal breeding services, preservation of indigenous breed and generation of self employment for rural youth.

j) National Mission on Bovine Productivity (NMBP) :

Under this programme the following component has been implemented as per the Central Government guideline from the Year 2017-18.

1. **Pasku Sanjhvani** : An Animal Wellness Programme encompassing provision of Animal Health cards (Nakul Swasthya Patra) along with UID identification and uploading data on National Data Base.
2. **Advanced breeding Technology** : Including Assisted Reproductive Technique- IVF/MOET and sex sorted semen technique to improve availability of disease free high genetic merit female bovines.
3. **"E-Pashudhan Haat"-Nakul Prajnan Bazar** : An e-market portal for bovine germplasm for connecting breeders and farmers.
4. **National Bovine Genomic Centre for Indigenous Breeds (NBGC-IB)** : Establishment of National Centre for Bovine Breeding particularly for preservation of National Indigenous Breeds.

Programme No. 14

Information Technology Vision

Existing Status :

* **Website** : IT hub has been established for Animal Husbandry Department, at Pune. The "barrier free" website of the department (<http://ahd.maharashtra.gov.in>) has been developed using "Open Source CMS Joomla / php". The comprehensive information related to various working aspects of the department is made available in Marathi (using Unicode) and in English as well. Additionally, **Sample Survey Reports from 1972-73, Quinquennial Livestock Census Reports from 1978 upto 2012, Bird Flu action plan, Relevant Acts and Rules, Performance Budgets, Annual Reports, RTI information, Citizen Charter**, have also been made available on the public domain. Informative videos embedding You-Tube have been provided on public domain. The website has been validated with the W3C standards (World Wide Web Consortium) for level 2.1 of CSS tags and for level 1.0 for XHTML; indicating that care has been exercised in creation of interoperable web page. This website has been awarded with a cash prize of Rs. 10,000/- for obtaining Second Position in the open competition jointly organized by C-DAC Buss and DIT, Government of Maharashtra in the year 2010, as a part of Golden Jubilee Celebrations of the State.

* **MIS Development** : Login ID + Password have already been created for taluka level / district level offices, offices of Regional Joint Commissioners, all DDOs, All Desks under Commissionerate of AH as well as all desks of ADF (Mantulaya). Online forms are made available for "Villagewise information", "Important technical parameters", "Service charges", "MIS forms for Disease Investigation section" & "Regional Disease Investigation section". This online software have already been developed using open source RDBMS "My SQL, AJAX" and deployed on the website, from the year 2010. Additionally, Facility for uploading Medicine test report, Government resolution, Tenders Quotations have been developed and deployed.

* **Need and Scope** : Department of Animal Husbandry, Ministry of Agriculture, Government of India has provided 356 computers (with modem and net connectivity) at block levels of the State; under "National Animal Disease Reporting System (NADRS)". Optical fiber connectivity will also be reaching

to block levels through SWAN under NeGP, separately through DIT. User name and password have already been given up to the block level offices of the department. Presently, 26 annual performance parameters can be analyzed districtwise, using motion charts (Scatter Graph / Bar Graph). The performance upto block level offices can be effectively monitored "online" from District / Regional as well as State Level. It's monitoring at DIS, Pune.

In Phase-II the computerization of the AIID centers located at village level is planned wherein entry of daily working will be carried out in database, for ensuring complete e-governance.

Outcome -

1. The online reporting system is established from Veterinary Dispensary level upwards.
2. 24/7 availability of information at the click of mouse button.
3. Dissolving the office time barrier for accessing the information.
4. Easy portability and access of the same.
5. Efficient monitoring of the system with easy performance review.
6. Implementation of e-governance.
7. Website has been created implementing majority of the "Guidelines for Indian Government websites"
8. Accessibility barriers free website is created.

Application of Animal Husbandry Department (<http://ah.maharashtra.gov.in>) has been developed using asp.net, which contains establishment information, RTI information, Training module, Fodder development reports and Quality Control laboratory module. Reports were generated automatically only need to update the information. In QCL there is facility for (APEDA approved) company registration, filling the form online, payment gateway for payment, testing and after filling test results online, "Health Certificate" will be generated automatically. Website of Maharashtra Livestock Development Board (MLDB), Akola (<https://mldb.maharashtra.gov.in>) is developed in asp and made it bilingual. Information is available for public on public domain. Now Genetic Improvement Scheme (GIS) selected cows and buffaloes were registered since 2013-14. All registered animals were given unique identification no. (ear tag no.) allotted by Government of India. Information regarding milk yield, SNE, Artificial insemination, calf born started collecting in data base via online & SMS from 2013-14. Website of Maharashtra veterinary Council, Nagpur (<https://msvc.maharashtra.gov.in>) is developed from 1st July, 2016 online registration of graduate veterinaries is started with facility of Payment Gateway

वित्तीय विवरणपत्र

FINANCIAL STATEMENT

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धपशुवसाय विकास व पत्तयुक्तवसाय विभाग (पशुसंवर्धन)
 AGRICULTURE, ANIMAL HUSBANDRY, DAIRY DEVELOPMENT AND FISHERIES DEPARTMENT
 (ANIMAL HUSBANDRY)

एकूण प्रत्यक्ष खर्च २०१६-२०१७ अर्धसंवर्षीय अंदाज व सुधारलेले अंदाज २०१७-२०१८ आणि अर्धसंवर्षीय २०१८-२०१९

Total actual expenditure for 2016-2017, budget estimates and revised estimates for 2017-2018 and budget estimates for 2018-2019
 (रुपये हजाराना)
 (Rs. in thousands)

कार्यांचे वर्गीकरण Activity Classification	प्रत्यक्ष २०१६-२०१७ Actuals 2016-2017	अर्धसंवर्षीय २०१७-२०१८ Budget Estimates 2017-2018	सुधारलेला अंदाज २०१७-२०१८ Revised Estimates 2017-2018	अर्धसंवर्षीय २०१८-२०१९ Budget Estimates 2018-2019
1	2	3	4	5
२४०३ - पशुसंवर्धन --				
2403 - Animal Husbandry -		350	315	350
००१ -- संयोजन व प्रशासन भारीत Charged				
001 - Discharge and Admin. Subvention वसुला Voted	1016484	1056514	1058157	1105176
१०१ -- पशुवैद्यकीय सेवा व पशु आरोग्य				
101 - Veterinary Ser & Ani Health-Charged	5504850	5646887	5643852	5700575
१०२ -- गुरे व भ्रूशोषा विकास				
102 - Cattle & Buffalo Development	3023320	1318673	1559994	997511
१०३ -- कुक्कुट विकास				
103 - Poultry Development	243376	277045	269796	302192
१०४ -- शेळ व नोकर विकास				
104 - Sheep and Goat Development	388451	298792	207738	352231
१०७ -- खेपण व खाद्य विकास				
107 - Fodder and Feed Development	85906	101520	101522	66000
१०९ -- विस्तार व प्रशिक्षण				
109 - Extension and Training	1137032	1243922	1115800	1166922
११३ -- प्रशासन, अन्वेषण व सांख्यिकी				
113 - Administration Investigation & Stats	26822	273011	273011	273703
११९ -- इतर अशासकीय संस्थाने राहत्या				
119 - Assistance to other Non Govt	4973	-	-	-
७८९ -- अनुसूचित जाती उपयोजना				
789 - Scheduled Caste Sub-Plan	15130	66625	66865	58452
एकूण-२४०३ - पशुसंवर्धन भारीत		350	315	350
Total-2403-Animal Husbandry-Charged				
वसुला Voted	9241404	10283189	10396735	10022762
एकूण-२४०३ - पशुसंवर्धन भारीत + वसुला				
Total-2403-Animal Husbandry-Charged+Voted	9241404	10283539	10397050	10023112
४४०३ - पशुसंवर्धनावरील भांडवली खर्च				
4403 - Capital outlay on Animal Husbandry				
१०१ -- पशुवैद्यकीय सेवा व पशु आरोग्य पंचवर्षीय संयोजन वसुला राज्य पुरवठे योजना				
101 - Veterinary Service & Animal Health Subsides in the Five year Plan State Plan Scheme	10536	6410	5140	39365
१११ -- मांस संस्करण				
111 - Meat Processing		1800	1460	500

वित्तीय विवरण

FINANCIAL STATEMENT

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग (पशुसंवर्धन)

AGRICULTURE, ANIMAL HUSBANDRY, DAIRY DEVELOPMENT AND FISHERIES DEPARTMENT

(ANIMAL HUSBANDRY)

एकूण प्रत्यक्ष खर्च २०१६-२०१७ अर्थसंकल्पीय अंदाज व सुधारित अंदाज २०१७-२०१८ आणि अर्थसंकल्प २०१८-२०१९

Total actual expenditure for 2016-2017, budget estimates and revised estimates for 2017-2018 and budget estimates for 2018-2019
(रुपये हजारों)
(Rs. in thousands)

कार्योचे वर्गीकरण Activity Classification	प्रत्यक्ष २०१६-२०१७ Actuals 2016-2017	अर्थसंकल्प २०१७-२०१८ Budget Estimates 2017-2018	सुधारित अंदाज २०१७-२०१८ Revised Estimates 2017-2018	अर्थसंकल्प २०१८-२०१९ Budget Estimates 2018-2019
1	2	3	4	5
१९० - सार्वजनिक व इतर कार्यक्रमातील गुंतवणूक				
190 - Investment in Public Sector and Other..	10000	8000	10000
Undertakings				
१९५ - पशुसंवर्धन सहकारी संघांस मदत				
195 - Assistance to Animal Husbandry
Co-operatives				
४०० - इतर खर्च				
400 - Other Expenditure
एकूण मूल-४४०३-पशुसंवर्धनावरील भांडवली खर्च				
Total Gross-4403-Capital outlay on Animal Husbandry	.. 10536	18210	14600	40665
एकूण मूल-पशुसंवर्धन विभागाचे अर्थसंकल्पीय अंदाज				
Total Gross-Budget Estimates of Animal Husbandry	9241404	10283539	10397050	10023112
वजा यमुली				
Deduction Recoveries	.. 17057
एकूण वजा - पशुसंवर्धन विभागासाठी केली				
Total Deduct- Loan of Animal Husbandry Department
एकूण निव्वळ-पशुसंवर्धन विभागाचे अर्थसंकल्पीय अंदाज				
Total Net-Budget Estimates of Animal Husbandry	.. 9224347	10283539	10397050	10023112

वित्तीय आवश्यकताः
Financial Requirements :

योजनात्मक विकास मंडलविस्तार (अधिसूचना भागसंगत) प्रत्यक्ष खर्च वर्ष २०१६-२०१७
Boardwise (with non divisible) New Plan Actual Expenditure 2016-17

वित्तीय विवरणपत्र (Financial Statement)

(रुपये हजारों में)
(Rs. in thousands)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
प्रधान शोध-२४२३-पशुसंवर्धन Major Head 2401-Animal Husbandry	निर्णायक स्रोत (श्रेणिकोड) Source of fund (Scheme)	लेखासंकेत Budget code	अंतिम सुधारित संशुद्ध २०१६-१७ Final Modified Grant 2016-17	प्रत्यक्ष खर्च २०१६-१७ Expenditure 2016-17	(विलम्ब) Vidhanam	विकास मंडल निवारण खर्च Scheme-wise Expenditure	अविभाज्य अखिल Mahasabha Division	कुल Total २०१६-१७	
योजनात्मक योजना --राज्यस्तरीय योजना New-Plan Scheme--State Level Scheme									
भारतीय खर्च									
1 001 (01)01 Charged Expenditure	State/राज्य	2403 0015	135						
2 001 (01)02 Charged Expenditure	State/राज्य	2403 0008	200						
3 पशुसंवर्धन आयुर्विज्ञान 011 (01)01 Commissioner of Animal Husbandry	State/राज्य	2403 0029	76592	78850			78850	78850	
4 विभागीय कार्यालय 001 (01)02 Divisional Offices	State/राज्य	2403 0033	65060	64467	18640	15184	30641	64467	
5 001 (01)03 District Offices ग्रामनिवेशक प्रयोगशाला, मुंबई	State/राज्य	2403 0042	491185	484320	165820	93168	225332	484320	
6 001 (01)05 Quality Control, Mumbai रक्षणालये व दवाखाने	State/राज्य	2403 0131	10155	10936			10936	10936	
7 001 (01)01 Hospital and Dispensaries पशुचिकित्सीय सर्विकीटालये व लालुकुल लघु पशुचिकित्सीय सर्विकीटालये	State/राज्य	2403 0142	1280786	1280771	392011	249772	638989	1280771	
8 101 (02)01 Polyclinics and Mini Polyclinics प. व. जीव पदार्थ निर्मिती संस्था, पुणे	State/राज्य	2403 0151	568017	568317	410108	127888	30791	568317	
9 101 (03)01 I V B P. Pune पशुसंरक्षण/विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाला	State/राज्य	2403 0169	99407	98104			98104	98104	
10 101 (04)01 D.I.S. & R.D.I. परामेघ अन्वेषण विभागातील लघु सुरकुत रोगाचा आखिल भारतीय सन्वय प्रकल्प	State/राज्य	2403 0178	58340	49013	21368	4211	23036	49013	
11 101 (04)02 FMD-in D.I.S. फिटो पशुचिकित्सीय चिकित्सालये	State/राज्य	2403 0254	3687	3691			3691	3691	

तबला एक TABLE I--Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
12	101 (05)(01) Mobile Units	2403 0187	43972	46530	26474	3773	16283	..	46530
13	तपासणी नाके व दक्षता पथके 101 (07)(01) Check posts & Vigilance Units	2403 0202	26756	26324	14307	653	11364	..	26324
14	पशुपैदास क्षेत्रे 102 (01)(01) Cattle Breeding Farms	2403 0311	3741	3222	3222	3222
15	आधारभूत ग्राम योजना 102 (03)(01) Key Village Centres	2403 0338	41374	40993	9515	6136	25342	..	40993
16	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र 102 (04)(01) Dist. A. I. Centres	2403 0347	109127	95456	25260	29409	40787	..	95456
17	महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, अकोला 102 (06)(02) Mah. Liestock Dev. Board, Akola	2403 2288	184333	182436	182436	..	182436
18	मध्यवर्ती अंडी उबवणी केंद्र 103 (01)(01) Central Hatcheries	2403 0472	56078	53666	19626	8017	26023	..	53666
19	सधन कुक्कुट विकास गट 103 (02)(01) Int. Poultry Dev. Blocks	2403 0481	10796	10232	2417	2526	5289	..	10232
20	लोकर पृथक्करण प्रयोगशाळा 104 (01)(01) Wool Analysis Lab. Pune	2403 0572	3562	3411	3411	3411
21	पणश्लोक अहिल्यादेवी महाराष्ट्र शेळी व मैदी विकास महामंडळ, पुणे 104 (01)(02) Sheep & Goat Dev. Board Pune	2403 0641	112508	121662	121662	121662
22	राज्यस्तरीय सेवातर्गत प्रशिक्षण केंद्र 109 (01) State Level Inservice Training Centre Pune	2403 0703	6406	6882	6882	6882
23	कुक्कुट प्रशिक्षण 109 (03) Poultry Training	2403 0721	7195	7239	2635	955	3649	..	7239
24	महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर 109 (09) Mah. A. H. & Fisheries University, Nagpur	2403 2143	998222	1055570	1055570	1055570
25	महाराष्ट्र राज्य पशु वैद्यक परिषद (राज्य हिस्सा) 109 (23) Veterinary Council, Nagpur (State Share)	2403 2223	2152	2156	2156	2156
26	महाराष्ट्र राज्य पशु वैद्यक परिषद (केंद्र हिस्सा) 109 (23) Veterinary Council, Nagpur (Central Share)	2403 2232	2	1	1	1
27	प्रशासन, अन्वेषण व सांख्यिकी 113 (01) Admin. Investigation & Statistics	2403 0893	14600	14972	14972	14972
एकूण राज्य स्तर			4274658	4308723	2169530	541791	1077458	519944	4308723
Total State Sector									

वित्तीय विवरणपत्र (Financial Statement)

योजनेतर विकास मंडळनिहाय (अविभाज्य भागासह) प्रत्यक्ष खर्च सन २०१६-२०१७
Boardwise (with non divisible) Non Plan Actual Expenditure 2016-17

(रुपये हजारत)
(Rs. in thousands)

प्रधान शीर्ष-२४०३-पशुसंवर्धन Major Head-2403-Animal Husbandry	निधीचा स्रोत (राज्य/केंद्र) Source of fund (State/Css)	लेखाशीर्ष Budget code	अंतिम सुधारित तरतूद २०१६-१७ Final Modified Grant 2016-17	प्रत्यक्ष खर्च २०१६-१७ Expenditure 2016-17	विदर्भ Vidarbha	मराठवाडा Marathwada	उत्तरित महाराष्ट्र Rest of Maharashtra	अविभाज्य Non Divisible	एकूण Total २०१६-१७
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
योजनेतर--स्थानिक स्तर Non-Plan Local Sector									
जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी कार्यालये									
1 001 (01)(04) D.A.H.O. Offices रुग्णालये व दवाखाने	State/राज्य	2403 0051	361338	368837	86555	69963	209319	..	365837
2 101 (06)(01) Hospital & Dispensaries पशुवैद्यकीय दवाखाने	State/राज्य	2403 0196	2282116	2451194	499841	557620	1393733	..	2451194
3 101 (06)(02) Veterinary Hospitals भूतपूर्व जिल्हा स्थानिक मंडळाचे पशुवैद्यकीय दवाखाने	State/राज्य	2403 2635	14190	13556	..	10142	3414	..	13556
4 101 (06)(03) Veterinary Hospitals Local Board फिरते पशुवैद्यकीय नियंत्रण पथक	State/राज्य	2403 2644	75810	75656	..	47673	27983	..	75656
5 101 (06)(04) Mobile Veterinary Control Units फिरते पशुवैद्यकीय चिकित्सालये	State/राज्य	2403 2653	13249	12710	1788	7335	3587	..	12710
6 101 (06)(05) Mobile Veterinary Clinic स्थानिक क्षेत्र आस्थापना	State/राज्य	2403 2662	49944	48031	3654	34462	9915	..	48031
7 102 (05)(01) Local Sector Establishment जिल्हा वडू योजना	State/राज्य	2403 0374	9711	7902	7902	..	7902
8 102 (05)(02) District Premium Bull Scheme आधारभूत ग्राम योजना	State/राज्य	2403 2682	5635	5336	485	..	4851	..	5336
9 102 (05)(03) Key Village Schemes देवणी पशु व दुधाचा अभिलेख ठेवणे	State/राज्य	2403 2691	276752	277438	58604	72348	146486	..	277438
10 102 (05)(04) Records of Milk & Deoni Cattles गोशाळा व पांजरपोळ विकास योजना	State/राज्य	2403 2706	962	1035	808	..	227	..	1035
11 102 (05)(06) Goshala and Panjarapol Development सधन कुक्कुट विकास गट स्थानिक स्तर	State/राज्य	2403 2724	1822	1897	..	1717	180	..	1897
12 103 (03)(05) I.P.D. Blocks Local Sector फिरते प्रसारक व प्रात्यक्षिक केंद्र	State/राज्य	2403 2241	49000	55672	9211	12632	33829	..	55672
13 109 (00)(08) Mobile Demo. Unit एकूण स्थानिक स्तर	State/राज्य	2403 2742	940	857	857	..	857
Total Local Sector			3141469	3317121	660946	813892	1842283	..	3317121
एकूण राज्य + स्थानिक स्तर			7416127	7625844	2830476	1355683	2919741	519944	7625844
Total State + Local Sector									

वित्तीय विवरणपत्र (Financial Statements)

बोसपेपर विकास मंडल-विशेष (अविभाज्य भाग) प्रत्यक्ष खर्च सन् २०१५-१६
Boardwise (with non divisible) Non Plan Actual Expenditure 2015-16

(रुपये हजारतः)
(Rs. in thousands)

वित्तीय आवश्यकताः
Financial Requirements :

प्रधान शीर्ष-२४०३-प्रमुखसंकेत Major Head-2403-Animal Husbandry	निर्धारा स्त्रोता (स्तरांकः) Source of fund (Stratales)	लेखाकोड Budget code	अंतिम स्थापित ग्रन्थ २०१५-१६ Final Modified Grant 2015-16	प्रत्यक्ष खर्च २०१५-१६ Expenditure 2015-16	विद्यमान Yalambha	विकास मंडल-विशेष Boardwise Expenditure	अविभाज्य Plan Divisible	कुल Total
	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
१) ४०१ (०१)४०१) Charged Expenditure	State/राज्य	2403 0015						
२) ००१ (०१)४०२) Charged Expenditure	State/राज्य	2403 0098	242	242			242	242
३) ४०१ (०१)४०१) Commissioner of Animal Husbandry	State/राज्य	2403 0024	75447	75447		75447		75447
४) ०१ (०१)४०२) Divisional Offices	State/राज्य	2403 0053	59015	59015	15738	13526	29451	59015
५) ०१ (०१)४०३) District Offices	State/राज्य	2403 0042	459829	459829	156783	87655	215411	459829
६) ००१ (०१)४०५) Quality Control, Mumbai	State/राज्य	2403 0151	9139	9139		9139		9139
७) १०१ (०१)४०४) Hospital and Dispensaries	State/राज्य	2403 0142	1152380	1152380	347029	230639	574712	1152380
८) १०१ (०१)४०१) Polytechnics and Mini Polytechnics	State/राज्य	2403 0151	523991	523991	185151	112396	226444	523991
९) १०१ (०१)४०१) V. B. P. Pune	State/राज्य	2403 0169	59889	59889			59889	59889
१०) १०१ (०१)४०१) D.I.S. & R.D.I.L.	State/राज्य	2403 0178	49558	49558	12238	5698	31622	49558
११) १०१ (०१)४०२) FMD-in D.I.S.	State/राज्य	2403 B 254	2518	2518			2518	2518

तस्ता एक TABLE I - Contd

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
	स्वतंत्र पशुवैद्यकीय चिकित्सालय								
12	101 (05X01) Mobile Units	State/राज्य	2403 0187	39797	39797	22329	2538	14930	39797
	व्यासपी नाके न दक्षता पर्यवे	State/राज्य	2403 0202	26427	26427	14052	1381	10094	26427
13	101 (07X04) Check posts & Vigilance Units	State/राज्य	2403 0311	3650	3650	2731	919	..	3650
	पर्यवेक्षण श्रेय	State/राज्य	2403 0538	37697	37697	9091	4390	24216	37697
14	102 (01X01) Cattle Breeding Farms	State/राज्य	2403 0347	102458	102458	21925	30301	44232	102458
	आधारभूत ज्ञान केंद्र	State/राज्य	2403 2288	133582	133582	133582	133582
15	102 (03X01) Key Village Centres	State/राज्य	2403 0472	43287	43287	15091	8478	19719	43287
	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र	State/राज्य	2403 0481	10792	10792	2476	2581	5355	10792
16	102 (04X01) Dair A. I. Centres	State/राज्य	2403 0572	2286	2286	2286	2286
	महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, अकोला	State/राज्य	2403 0641	87174	87174	87174	87174
17	102 (06X02) Mch. Livestock Dev Board, Akola	State/राज्य	2403 0703	6463	6463	6463	6463
	मायवली अटी संवर्धनी केंद्र	State/राज्य	2403 0721	7389	7389	2271	1052	4066	7389
18	103 (01X01) Central Hatcheries	State/राज्य	2403 2143	828538	828538	828538	828538
	संयुक्त कुक्कुट विकास गट	State/राज्य	2403 2223	4576	4576	4576	4576
19	103 (03X01) Int Poultry Dev. Blocks	State/राज्य	2403 2232
	लोकल सुवर्धन पर्यवेक्षण	Central/केंद्र	2403 0893	13953	13953	13953
20	104 (01X01) Wood Analysis Lab. Pune	State/राज्य
	पुण्यलोक अधिव्याधवी महाराष्ट्र शेती व	State/राज्य
21	104 (01X02) Sheep & Goat Dev. Board Pune	State/राज्य
	मंदी विकास महामंडळ, पुणे	State/राज्य
22	राज्यस्तरीय सेवांतरण प्रशिक्षण केंद्र	State/राज्य
23	109 (01) State Level In-service Training Centre Pune	State/राज्य
	कुक्कुट प्रशिक्षण	State/राज्य
24	109 (03) Poultry Training	State/राज्य
	महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर	State/राज्य
25	109 (09) Mch. A. H. & Fisheries University, Nagpur	State/राज्य
	महाराष्ट्र राज्य पशु वैद्यक परिषद (राज्य हिल्स)	State/राज्य
26	109 (23) Veterinary Council, Nagpur (State Share)	State/राज्य
	महाराष्ट्र राज्य पशु वैद्यक परिषद (केंद्र हिल्स)	State/राज्य
27	109 (23) Veterinary Council, Nagpur (Central Share)	Central/केंद्र
	प्रशासन, अन्वेषण व सांख्यिकी	State/राज्य
	एकूण राज्य स्तर	State/राज्य
	Total State Sector	..	3739677	3739677	1646018	501834	590451	1201374	3739677

वित्तीय विवरणपत्र (Financial Statement)

(रुपय हजारों में)
(Rs. in thousands)

योजनात्मक विवरणपत्र (अविभाज्य भाग) प्रथम खर्च सत्र २०१५-१६
Board-wise (with non divisible) Non Plan Actual Expenditure 2015-16

वित्तीय विवरणपत्र :
Financial Requirements :

क्रमांक Sl. No.	विवरण Particulars	निधि का स्रोत (संस्था/कोष) Source of fund (Institutes)	लेखाशीर्षक Budget Code	अंतिम सुधारित नियत राशि Final Modified Grant 2015-16	प्रथम खर्च Expenditure 2015-16	विकल्प Vigilance	विकल्प में से निशुल्क खर्च Non-Plan Expenditure			कुल Total
							महाराष्ट्र Maharashtra	अविभाज्य Non-Divisible	शेष Rest of	
		(1)	(2)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
(1)										
योजनात्मक क्षेत्र - स्थानिक स्तर - Non-Plan Local Sector										
जिल्हा पशुसंरक्षण अधिकारी कार्यालय										
1	101 (01)(04) D A.H.O. Offices इजाजती द द्याखाने	राज्य	2403 0054	344392	134392	79312	53323	301757	344392	
2	101 (06)(01) Hospital & Dispensaries पशुवैद्यकीय द्याखाने	राज्य	2403 0196	2197782	2197782	5576320	499844	1140521	2197782	
3	101 (06)(02) Veterinary Hospitals मराठु जिल्हा स्थानिक अड्डाचे पशुवैद्यकीय द्याखाने	राज्य	2403 2635	13410	13410	10142		3268	13410	
4	101 (06)(03) Veterinary Hospitals Local Bond किलरी पशुवैद्यकीय निदेशन पध्दत	राज्य	2403 2644	73524	73524	47673		25851	73524	
5	111 (06)(04) Mobile Veterinary Control Units फिरते पशुवैद्यकीय विहित्यालये	राज्य	2403 2653	11374	11374	7335	1788	224	11374	
6	101 (06)(05) Multiple Veterinary Clinics स्थानिक क्षेत्र आस्थापना	राज्य	2403 2662	44410	44416	34460	3654	6300	44416	
7	102 (05)(01) Local Sector Establishment जिल्हा कर्तु योजना	राज्य	2403 0374	8341	8341			8341	8341	
8	102 (05)(02) District Premium Bull Scheme प्राथमिक ग्राम योजना	राज्य	2403 2682	6449	6449		485	5964	6449	
9	102 (05)(03) Key Village Schemes केवणी कर्तु व दुधाका अभिलेख ठेकणे	राज्य	2403 2706	866	864		808	52	860	
10	103 (05)(04) Records of Milk & Dairy Cattle गोळा व बाखरपेक विक्रीस रोजी	राज्य	2403 2724	1717	1717	1717			1717	
11	102 (05)(06) Gashala and Fairjarapol Development सबान कुणुट विक्रीस गट स्थानिक स्तर	राज्य	2403 2241	56568	56568	11632	9211	24725	56568	
12	103 (00)(05) I.P.D Blocks Local Sector किलरी प्रसारक व प्रायोगिक केंद्र	राज्य	2403 2747	1466	1466			1376	1306	
13	109 (00)(08) Mobile Demo Unit एकूण स्थानिक स्तर	राज्य	2403 2747							
Total Local Sector				3996905	2996905	823241	627714	1543959	2996905	
एकूण राज्य + स्थानिक स्तर				6736582	6736582	2469269	1129548	390451	2747324	6736582
Total State + Local Sector										

(००१) संचालन व प्रशासन
(001) Direction and Administration
खण्ड १०६

TABLE I

वित्तीय आवश्यकता : Financial Requirements :	(रुपये हजारों में) (Rs. in thousands)			
	प्रत्यक्ष २०१८-२०१७ Actuals 2016-2017	अर्थसंकल्प २०१७-२०१८ Budget Estimates 2017-2018	सुधारित अंदाज २०१७-२०१८ Revised Estimates 2017-2018	अर्थसंकल्प २०१८-२०१९ Budget Estimates 2018-2019
कार्य की श्रेणीकरण Activity Classification	१	२	३	४
(०१) योजनात्मक योजना :-				
(01) Non-Plan Scheme				
(०१)(०१) पशुसंवर्धन संचालनसमय भारत (२४०२ ००१५)		150	135	150
इसमें (२४०३ ००२४)	79850	85581	86730	83469
(01)(02) Directorate of Animal Husbandry				
1 (०१)(०२) विभागीय कार्यालय परीत (२४०३ ००१८)		200	180	200
इसमें (२४०३ ००३३)	64466	70688	70345	74970
2 (०१)(०३) Divisional Offices (०१)(०३) जिला कार्यालय (२४०३ ००४२)				
3 (०१)(०३) District Offices जिला पशुसंवर्धन अधिकारियों की कार्यालय इसमें (२४०३ ००५१)	484315	516488	515912	544627
4 (०१)(०४) Establishments Grants to Zilla Parishad Office of the District Animal Husbandry Officers (०१)(०५) प्रति निवेशन व पशु पोषण प्रयोगशाला (२४०३ ०१३१)	365835	367491	367491	396863
5 (०१)(०५) Quality Control and Animal Nutrition Laboratory (०२) Schemes in the Five Year Plan (०२)(०१) राज्य योजनात्मक योजना-आयुक्त पशुसंवर्धन, पशु याचका कार्यालयों के कार्यालयीकरण (२४०३ ००६१)	10937	10166	12779	11245
6 (०२)(०१) Five Year Schemes-Strengthening of the Office of the Commissioner Animal Husbandry, Pune (०२)(०२) जिला कार्यालय (२४०३ ०१०४)	7083	6100	4880	4002
7 (०२)(०२) District Offices (०२)(०३) जिला परिषदांना योजनात्मक अनुदाने, ३१. सहाय्यक अनुदाने (योजनात्मक) (२४०३ ०११३)				
8 (०२)(०३) Plan Grants to Zilla Parishad 31 Grants-in-aid (Non Salary)				
एकूण -००१, संचालन व प्रशासन भारत		350	315	350
एकूण -००२, संचालन व प्रशासन इसमें	1011484	1056514	1068157	1105176
एकूण -००१, संचालन व प्रशासन भारत + इसमें	1011484	1056864	1068472	1105526

तक्ता एक TABLE I
१०१- पशुवैद्यकीय सेवा व पशु आरोग्य (रुपये हजारत)
Financial Requirements : 101—Veterinary Services and Animal Health (Rs. in thousands)

कार्याचे वर्गीकरण Activity Classification	प्रत्यक्ष २०१६-२०१७ Actuals 2016-2017	अर्थसंकल्प २०१७-२०१८ Budget Estimates २०१७-२०१८	सुधारित अंदाज २०१७-२०१८ Revised Estimates 2017-2018	अर्थसंकल्प २०१८-२०१९ Budget Estimates 2018-2019
1	2	3	4	5
१०१॥०१) रुग्णालय व दवाखाने (२४०३ ०१४२)				
1 (01)(01) Hospitals and Dispensaries	1280772	1410133	1408761	1512331
१०१॥०१) पशुवैद्यकीय सर्वोपकरणालय - दत्तमत (२४०३ ०१५१)				
2 (02)(01) Veterinary Polyclinics-Voted	568824	609799	609000	602863
(०३॥०१) पशुवैद्यकीय जैव पदार्थ निमित्ती संस्था, पुणे (२४०३ ०१६९)				
3 (03)(01) Institute of Veterinary Biological Products, Pune	58104	70820	70640	71148
(०४)(०१) पशुसंशोधन तपासणी (२४०३०१०८)				
4 (04)(01) Investigation into Diseases of Livestock	49015	51490	52105	57484
(०४)(०२) क्षुरकत रोगाचा शास्त्रीय अभ्यास करण्यासाठी रोग अन्वेषण शाखेचा आंखल भारतीय समन्वय प्रकल्प (२४०३ वी २५४)				
5 (04)(02) All India Co-ordination Project of Diseases Investigation section for scientific studies of Foot and Mouth Disease (Non-Plan) (Voted)	2690	2750	3375	2498
(०५)(०१) पशुच्या रोगांचे नियंत्रण (२४०३ ०१८७)				
6 (05)(01) Control of Diseases in Livestock	46531	46721	46686	47004
(०६) जिल्हा परिषदांना संपर्क म- अनुदाने (०६)(०१) लष्कराचे व दवाखाने (भावील) (२४०३ २३०३)				
7 (06)(01) Purposive Grants to Zilla Parishads	2451194	2483430	2483430	2642540
(०६)(०२) पशुवैद्यकीय सेवा-दत्तमत (२४०३ २६३५)				
8 (06)(02) Veterinary Services-Voted	13556	17469	17469	17450
(०६)(०३) भूतपूर्व जिल्हा न्यायिक पंचशाखे पशुवैद्यकीय दवाखाने (योजनेतर/दत्तमत) (२४०३ २६४४)				
9 (06)(03) Veterinary Hospital of Ex Districts Local Board (Non-Plan)	75656	95331	95331	101179
(०६)(०४) फिरते पशुरोग पथकानी नियंत्रण पथक (योजनेतर/दत्तमत) (२४०३ २६५३)				
10 (06)(04) Mob. Vctor Con Control Unit Non Plan	12711	14073	14073	15326
(०६)(०५) फिरते पशुरोग नियंत्रण पथकानी फिरते पशुवैद्यकीय निष्काशालय (योजनेतर/दत्तमत) (२४०३ २६६२)				
11 (06)(05) Mobile Veterinary Control Unit/Mobile Clinic (Non-Plan)	48030	54132	54132	58059
(०६) आंतरराज्य सीमेवरील चौक्या व दक्षता पथक (०७) (०१) आंतरराज्य सीमेवरील चौक्या व दक्षता पथके (२४०३ ०२०२)				
12 (07) Check post and vigilance Units	26324	30443	30341	30496
(07)(01) Check-post and vigilance Units on inter State Border				

(दोन) वित्तीय आवश्यकता :

तक्ता एक-चालू
TABLE I--Contd.(रु. हजारत)
(Rs. in Thousand)

1	2	3	4	5
(०८) पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना (०८) (०१) रुग्णालये व दवाखाने-राज्य योजनांतर्गत योजना (२४०३ ०२२२)				
13. (08) Schemes in the five year plan ..	106731	112700	111950	121028
(08)(01) Hospital and Dispensaris-State Plan Sch. (०८) (०२) पशुवैद्यकीय बहु चिकित्सालयाचा विस्तार व आधुनिकीकरण करणे (जिल्हा) राज्य योजनांतर्गत योजना (२४०३ ०२११)				
14. (08)(02) Expansion and Modernization of veterinary Polyclinics (District)-State Plan Scheme ..	10239	11900	11700	12377
(०८)(२०)तालुकास्तरावरील लघु पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालयाची स्थापना- राज्य योजनांतर्गत योजना (२४०३ २३४१)				
15. (08)(20)Establishment of Mini veterinary Polyclinics-State Plan Scheme
(०८)(१४) पशुरोग अन्वेषण-केंद्र पुरस्कृत योजना (2403 2063)				
16. (08)(14) Investigation into diseases of Livestock- Centrally Sponsored Scheme ..	14522	45000	45000	29600
(०८)(०५) पशुरोग, पूर्वांनुमानाचे संनिरीक्षण (राज्य हिस्सा २५ टक्के अंकेड अंतर्गत) राज्य योजनांतर्गत योजना (२४०३ ०२५८)				
17. (08)(05)Animal diseases, Surveillance of forecasting 25% State share under ASCAD- State Plan Scheme	65	65	104
(०८)(२४) आर्थिक नुकसान होणाऱ्या पशुरोगाचे नियंत्रण व निर्मुलन (राज्य हिस्सा २५ टक्के अंकेड अंतर्गत) राज्य योजनांतर्गत योजना (२४०३ २३५९)				
18. (08) (24) Control of Eradication of Economically important Diseases 25% State share under ASCAD- State Plan Scheme ..	6820	16000	16000	7000
(०८)(०६)अंकेड अंतर्गत पशुवैद्यकीय पशुजैव पदार्थ निर्मिती संस्था पुणे चे आधुनिकीकरण व बळकटीकरण (७५% केंद्र हिस्सा) केंद्र पुरस्कृत योजना (२४०३ १६५७)				
19. (08)(06)Modernisation and strengthening of Institute of Veterinary Biological Product, Pune (under ASCAD) Centrally Sponsored Scheme ..	269	300	300	600
(०८)(२७)विभागीय पशुरोग अन्वेषण प्रयोगशाळेचे आणि जिल्हा प्रयोगशाळेचे आधुनिकीकरण व बळकटीकरण करणे (अंकेड अंतर्गत) (२४०३ २३६८)				
20. (08)(27)Modernisation and Strengthening of Regional Diseases Investigation Section Laboratories and District Laboratories (under ASCAD) ..	170	200	200	400
(०८)(२८) पशुरोग संनिरीक्षण व पूर्वांनुमान (अंकेड अंतर्गत केंद्र हिस्सा) (२४०३ २३७७)				
21. (08)(28) Animal Disease Surveillance and Forecasting (under ASCAD) Central share	195	195	156

(बोन) वित्तीय आवश्यकता :

सकल एक-दश
TABLE I-Contd.(रु. हजारों)
Rs. in Thousand

1	2	3	4	5
(०८)(२९) महत्वाच्या मानवी संसर्गधर्म अशा पशुसंवाय नियंत्रण व नियंत्रण (अॅस्केंड अंतर्गत ७५% केंद्र निहाल) (२४०३ २३८६)				
22. (08)(29) Control and eradication of Identifiable Zoonotic Disease (75% Central Share under ASCAD)	10135	24000	24000	10500
(०८)(२९) मानवी, निरक्षण व लोक सहभाग घेऊन आयोजित करणे (अॅस्केंड अंतर्गत १००% केंद्र निहाल) (२४०३ २३९५)				
23. (08)(30) Information, Education and Community Participants Campaign (100% Central share under ASCAD)	1455	2532	2532	3150
(०८)(३०) पशुसंवायन क्षेत्रातील कामकाजाकरिता पशुसंवायन विस्तार विषयक खाचांस प्रशिक्षण कार्यक्रम कार्यशाळा आयोजित करणे (१००% केंद्र पुरस्कृत योजना) (२४०३ २४०९)				
24. (08)(31) Organisation of Training programmes Workshop/Seminar for Field Staff on AAH Central Sponsored Scheme (100%)	2795	4986	4986	2000
(०८)(३१) शूरकृत योग्यता प्रदान निर्वाह करणे (१००% केंद्र पुरस्कृत) (२४०३ २४१२)				
25. (08)(32) Clearenc of Disease Freezone against Foot & Mouth Disease (100% Centrally Sponsored)	208805	23360	237360	120700
(०८)(३२) रक्तयुक्त कुठकाठी रोग निर्मूलन कार्यक्रम (१००% केंद्र पुरस्कृत योजना) (२४०३ २४२२)				
26. (08)(33) National Programme of Rinderpest Eradication (100% Centrally Sponsored)	343	5000	5000	5000
(०८)(३३) शूरकृत योग्यता निवडणामार्फत अनुदान (३५ टक्के राज्य निहाल) राज्य योजनांतर्गत योजना (जिल्हा स्तर) (२४०३ ०२८५)				
27. (08)(34) Subsidy for Foot & Mouth Disease Control (25% State share) State Plan Scheme (District Level)				
(०८)(३४) पशुसंवायन दवाखाने, प्रथमोपचार केंद्राची स्थापना करणे जिल्हा परिषदांना योजनांतर्गत अनुदाने (२४०३ २४३९)				
28. (08)(35) Establishment of Veterinary Dispensary Primary Aid Centers (Plan Grants to Zilla Parishads)				
(०८)(३५) पशुसंवायन मदत केंद्राची व आधारभूत ग्राम उपकेंद्राचा दर्जा वाढविणे (जिल्हा परिषदांना अनुदाने) (जिल्हा स्तर) (२४०३ २४४८)				
29. (08)(36) Upgradation of Veterinary Aid Center, Key Village upto All Sub centers (District)	50758	52600	51900	57782
(०८)(३६) शेतपेट्या आणि खीर कुजोर्धालीन शेतपेट्यांचा सुविधांचा पुरवठा करणे (जिल्हा स्तर) (२४०३ २४५७)				
30. (08)(37) Supply of Refrigerator and Solar Operated Refrigerator Units (District)				
(०८)(३७) पशुसंवायन दवाखाने, प्रथमोपचार केंद्र बांधणे (जिल्हा स्तर) (२४०३ २४६६)				
31. (08)(38) Construction of Veterinary Dispensaries Primary Aid centers (District)				
(०८)(३८) पशुसंवायन मदत केंद्रांना अर्थ पुरवठा करणे (जिल्हा स्तर) (२४०३ २४७५)				
32. (08)(39) Supply of Medicine to the Veterinary Institutions (District)	856			

(बी) वित्तीय आवश्यकता :
(B) Financial Requirements

संकीर्ण एक-वर्ती
TABLE I--Contd

(रु. हजारों में)
(Rs. in Thousand)

1	2	3	4	5
(०८)(४०) का अन्वेषण योजना योजना करने (राज्य योजना-संशोधन योजना) (१९०३-१९५२)				
33. (08)(40) Upgradation of Veterinary Dispensaries Grade-I (State Plan Scheme) (०८)(४२) माहिली शिक्षण लोक सभाकी योजना आयोजन करने (अंश १९ अंतर्गत राज्य हिस्सा २५ टक्के) (राज्य योजना-संशोधन) (१९०३-१९५२)				
34. (08)(42) Information Education and Communication Campaign (25% State share under ASCAD) (०८)(४२) आर्थिकदृष्ट्या महत्वाच्या पशुरोगावर नियंत्रण (२५ टक्के केंद्र हिस्सा) (अनु. जाती उपयोजना) (१९०३ से ५५५)	५७०	१०३८	१६८८	२५००
35. (08)(44) Control of Economically important Diseases (75% Central share under ASCAD) (Schedule Case Sub Plan) (०८)(५०) आर्थिकदृष्ट्या महत्वाच्या पशुरोगावर नियंत्रण (२५ टक्के राज्य हिस्सा) (अनु. जाती उपयोजना) (१९०३ से ५६४)				
36. (08)(50) Control of Economically important Diseases (25% State share under ASCAD) (Schedule Case Sub Plan) (०८)(४५) विशेष घटक योजना (राज्य योजना) अनुसूचित जातीय लाभधारकांकरीत रोजगार, रक्षा व कर्मस्थान अनुसूचित वर्गों व विशेष पूर्विके व पालीवी कौशलाने नियंत्रण करण्यासाठी उपयोजना करणे (योजना-संशोधन) (१९०३ से २६३)				
37. (08)(43) Special Component Plan (State Plan) Measures to control Parasitic Infestation Decaying in sheep, Goats and Poultry Birds owned by Scheduled Castes beneficiaries by Supplying Mineral Mixture and Deworming (Plan) (०८)(४६) घोंगाकर रोगाचे नियंत्रण करण्यासाठी राष्ट्रीय कार्यक्रम (२०० टक्के केंद्र हिस्सा) (१९०३ से ७३७)	२२१५०			
38. (08)(46) National Control Programme of P. P. R. Diseases (100% Central Share) (०८)(४७) राष्ट्रीय नृसंतोषीय नियंत्रण कार्यक्रम (१९०३ से १६२)	४११८	१०८६०	१०८६०	१०८६०
39. (08)(47) National Control Programme on Brucellosis (०८)(४८) राष्ट्रीय पशुगण अहवाल समीक्षा करणे (१९०३ से १९८)	२५००	८३४०	८३४०	८३४०
40. (08)(48) National Animal Disease Reporting System (०८)(४९) महत्वाच्या पशुरोगावर नियंत्रण निर्माण करणे (६० टक्के केंद्र हिस्सा) (१९०३ से ५५५)	७५	२०००	२०००	२०००
41. (08)(49) Control of important diseases (under ASCAD) (०८)(५०) महत्वाच्या पशुरोगावर नियंत्रण (४० टक्के राज्य हिस्सा) (१९०३ से ५६४)	४९९७	७२००	७२००	७२००
42. (08)(50) National Animal Disease Reporting System	३३३३	४३००	४६००	४६००

(दोस) वित्तीय आवश्यकता :

(II) Financial Requirements

लक्षात एक—समान
TABLE I—Contd.(रु. हजारत)
(Rs. in Thousand)

	1	2	3	4	5
(०८)(५१) राष्ट्रीय खुरकत रोगमुक्त प्रभाग निर्माण करणे (५० टक्के राज्य हिस्सा) (२४०३ सी ०८८)					
43. (08X51) Creation of Disease Free Zone against Foot & Mouth Disease (50% State share)		137940	158240	158240	80466
(०८)(५२) पीपीआर रोगावरील नियंत्रण कार्यक्रम निर्माण करणे (४० टक्के राज्य हिस्सा) (२४०३ सी ०९०)					
44. (08X52) National control programme PPR diseases (40% State share)		2745	7240	7240	7240
(०८)(५३) राष्ट्रीय मुसलंबंधित नियंत्रण कार्यक्रम निर्माण करणे (४० टक्के राज्य हिस्सा) (२४०३ सी १००)					
45. (08X53) National control programme of Brucellosis (40% State share)		1664	5560	5560	5560
(०८)(१६) आयसीएआर कडून अनुदाने (१००% केंद्र) (२४०३ २०८१)					
46. (08X16) Grants from I. C. A. R. (100% Central).		882	2000	2000	2000
(०८)(१७) पशुवैद्यकीय दवाखान्यांचा अनुसंधान कुर करणे (राज्य योजना) (२४०३ २३१२)					
47. (08X17) Removal of backlog of Veterinary Dispensaries (State Plan)		30169	32700	32600	32647
(०८)(१८) पशुवैद्यकीय दवाखान्यांचा अनुसंधान दूर करणयामाठी जिल्हा परिषदांना योजनामार्फत अनुदाने (राज्य योजना) (जिल्हा) (२४०३ २३११)					
48. (08X18) Plan grants to Zilla Parishads for removal of backlog of Veterinary Dispensaries (State Plan) (District)		6013	6800	6790	7537
एकूण -२०१, पशुवैद्यकीय सेवा व पशुजंतोष 101-Veterinary Ser. & Ani. Health		5364850	5646887	5643852	5700571

तस्मात् दान
TABLE No. 11

खानगी दिल्हा तर्फे पशुवैद्यकीय सर्वोपयोगीय तसेच नव्या पशुवैद्यकीय सर्वोपयोगीय व जिल्हा परिषदांतर्फे अस्केच्या इंग्रज रेशन इन्फॅक्टोसो कॅम्पेज दस्तऐवज

The following table shows the work load Summary of V.P. EMVP & J.P.

क्र. नं. Serial No.	विवरण Particulars	पशुवैद्यकीय सर्वोपयोगीय Veterinary Polyclinics		पशुवैद्यकीय सर्वोपयोगीय Veterinary Manipolyclinics		जिल्हा परिषद Zilla Parishads		एकूण Total	(असलेल्या दस्तऐवजात)				
		प्रत्येक Actual	लक्ष्य Target	प्रत्येक Actual	लक्ष्य Target	प्रत्येक Actual	लक्ष्य Target			प्रत्येक Actual	लक्ष्य Target		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
	कृत्रिम रेशन वेगळे गाई व डेअरी Artificial Insemination of Cows and Buffaloes	2016-17 38128	3018-19 50915	2016-17 33282	3018-19 50338	2016-17 37121	3018-19 51121	2016-17 39478	2017-18 50659	2018-19 51832	2016-17 39469	2017-18 52301	2018-19 52301
	संकरित च्यास-ब्रीड देशी Indigenious	6294	51915	25217	51915	190328	190328	220545	190328	190328	252056	1708332	1708332
	कॅम्पेज Buffalo	18712	142396	90736	142396	493933	493933	563203	386484	386484	472651	3501170	3501170
	एकूण Total	60133	290564	280248	290564	1143211	1143211	1836139	7706177	7706177	2184520	9147952	9147952
	कृत्रिम रेशन वेगळे गाई व डेअरी Na. of Calves Born by Artificial Insemination	14544	11708	66327	34748	57452	152983	375104	380796	380796	455875	419036	4312814
	संकरित च्यास-ब्रीड देशी Indigenious	20220	20299	8717	17303	8446	63443	76772	73516	488605	87509	64021	569441
	कॅम्पेज Buffalo	7644	6236	36897	47465	30245	464644	193355	187734	944047	337806	224217	1167056
	एकूण Total	24208	20045	111841	99516	96093	381070	644531	612046	2568735	781390	728174	3809811
	पशुवैद्यकीय तपासणी Pregnancy Diagnostic Cows कृत्रिम रेशन वेगळे गाई व डेअरी कृत्रिम रेशन न वेगळे गाई व डेअरी कॅम्पेज Buffalo	35775	117126	157150	117126	486959	486959	1013101	3631062	3631062	1296183	4235087	4235087
	एकूण तपासलेल्या गाई व डेअरी Total Cows Examined	17139	18853	94343	18853	103777	103777	727817	800588	800588	839789	923218	923218
	एकूण तपासलेल्या गाई व डेअरी Total Cows Examined	52862	135979	251782	135979	590736	590736	1740908	4431990	4431990	2045472	5156305	5156305
	कृत्रिम रेशन वेगळे गाई व डेअरी कृत्रिम रेशन न वेगळे गाई व डेअरी कॅम्पेज Buffalo	16724	106797	73670	106797	370150	370150	494383	2148631	2148631	574177	2624878	2624878
	एकूण तपासलेल्या गाई व डेअरी Total Cows Examined	16425	100688	66701	100688	72931	430703	481332	481332	481332	522119	574331	574331
	एकूण तपासलेल्या गाई व डेअरी Total Cows Examined	33149	124865	139971	124865	443381	443381	923776	3631963	3631963	1096896	3200299	3200299
	Total Cows & Buffaloes examined एकूण तपासलेल्या गाई व डेअरी	86011	240044	391673	240044	1034316	1034316	2664684	7063553	7063553	3142368	8358513	8358513

तक्का बीज-कर्म

TABLE No. II Continued

क्र.सं. Serial No.	भाग Particulars	वसुधैव कुटुम्बकम् Vasudhaiva Kutumbakam			जनक परिषद Zilla Parishads			एकूण Total					
		प्रत्यक्ष Actual	अंशोक्त Anticipated	लक्ष्य Target	प्रत्यक्ष Actual	अंशोक्त Anticipated	लक्ष्य Target	प्रत्यक्ष Actual	अंशोक्त Anticipated				
(1)	(2)	2016-17 (3)	2017-18 (4)	2018-19 (5)	2017-18 (6)	2018-19 (7)	2019-20 (8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
4	संवर्धन व शोध तपासणी Facility & Sterility Examination गर्भ कुत्र Cows Examined तपासलेल्या Examined उपचार केलेल्या Treated वधून दूर केलेल्या Cured शरीर Buffaloes तपासलेल्या Examined उपचार केलेल्या Treated वधून दूर केलेल्या Cured	16887 16791 9257	30523 30523 30523	30923 30523 30523	111345 105766 68050	179538 129538 129538	139538 139538 139538	802597 757654 486688	900923 900923 900923	910923 900923 900923	930829 8802408 563995	1070984 1070984 1070984	1070984 1070984 1070984
5	एकूण तपासलेल्या गर्भ व शरीर Total Cows & Buffaloes examined एकूण उपचार केलेले Total No. of cases treated	32847 64737	52803 767340	52803 813965	185153 2162754	249796 2446334	249796 2600067	1363938 15492357	1432423 16955309	1432423 18650594	1521138 18242355	1735022 21168883	1735022 22185776
6	एकूण खर्च करण Total no. of serums bills Cashated	23680	27641	27641	101135	129017	123072	407582	788984	788984	432397	939637	439637
7	केलेले रसोकरण No. of vaccinations performed	1952356	2754900	2254900	8119755	9374400	9534400	52895841	67836400	67836400	63059954	90424801	79424801
A	केलेली शस्त्रक्रिया No. of operations performed	6830	6760	6760	8882	9760	9760	32180	34408	34408	4782	50920	37920
	पोरणे Majhi खालय Majra	27554	29300	29300	48250	96850	96850	519541	610730	610730	584355	736640	736640
	एकूण सन्दर्भित Total operations	34384	36060	36060	55142	106590	106590	542721	645138	645138	632247	787780	787780
9	एकूण तपासलेले तपू Total No. of Specimens Examined	49174	55204	55204	61659	114610	114610	153336	284900	284900	269569	454700	454700
10	पोस मार्कस पोस मार्कस Diagnostic त्यापणे केलेली Marked up	4663 308	5958 1719	5958 1719	16240 4174	16240 4174	16240 4174	16240 4174	16240 4174	16240 4174	27061 6608	27061 6608	27061 6608

नवसा वीज-चावू
TABLE No. II Continued

क्रमांक Serial No.	विवरण Particulars	पशुचिकीतय एवं चिकीतसालय Veterinary Clinics				सामान्य पशु-पुलिक्लिनिक Veterinary Multi-Polyclinics				जिल्हा परिषदा Zilla Parishads				एकूण Total	
		प्रत्येक Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target	अपेक्षित Anticipated	प्रत्येक Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target	अपेक्षित Anticipated	प्रत्येक Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target	अपेक्षित Anticipated	प्रत्येक Actual	अपेक्षित Anticipated
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)
11	आयोजित पशु प्रदर्शने No. of cattle shows organised				5	1	1	1	162	162	48	163	163	48	163
12	आयोजित सैकरीय प्रदर्शने प्रत्येक No. of calf rallies organised	10	9	9	31	9	9	6	194	194	102	212	212	102	212
13	आयोजित कार्यशाळा शिबिरे No. of work camps/organised	784	1322	1322	3838	5205	5205	31328	32068	32068	15958	38595	38595	15958	38595
14	आयोजित वेगवेगळ्या विभाग शिबिरे No. of infirmity camps organised	214	400	400	1389	2151	2151	9763	11830	11830	11266	14381	14381	11266	14381
15	प्रशिक्षित वेगवेगळे सैकरीय Fodder seeds & seedlings distributed	170790	453050	453050	1217650	2854108	2854108	12156773	18095573	18095573	13744502	22003833	22003833	13744502	22003833
16	प्रशिक्षित वेगवेगळे सैकरीय (सैकरीय) Fodder seeds distributed (K.G.)	12233	34932	34932	117909	193273	193273	1241754	1345902	1345902	1373894	1574108	1574108	1373894	1574108
17	वेगवेगळे मुळीस Fodder demonstrations plots	249			379	64	64	14	22237	22237	642	22231	22231	642	22231
18	प्रशिक्षण कार्यक्रम No. of Training Programs	8	4	4	71	8	8	381	242	242	460	254	254	460	254
	संचयन समारंभ Expenditure incurred	17000	80000	80000	279290	219000	219000	657185	602790	602790	6873475	6321900	6321900	6873475	6321900
	प्रति सैकरीय खर्च (रु.) Exp. per farmer	21	200	200	65	104	104	252	324	324	220	314	314	220	314
	प्रशिक्षित सैकरीय शिबिरे No. of Farmers trained	155	50	50	220	249	249	3009	4153	4153	3384	4452	4452	3384	4452
	सामान्यपणे (a) Backward class - सैकरीय Female	491	150	150	559	96	96	7132	4682	4682	8182	4928	4928	8182	4928
	सैकरीय Male	646	200	200	779	345	345	10141	8835	8835	11566	9300	9300	11566	9300
	एकूण सामान्यपणे Total Backward Class	5	50	50	766	403	403	4115	5360	5360	4886	5813	5813	4886	5813
	(b) Other वर्ग - सैकरीय Female	142	150	150	2762	444	444	11828	4320	4320	14732	4964	4964	14732	4964
	सैकरीय Male	147	240	240	3328	847	847	15943	9730	9730	19618	10777	10777	19618	10777
	एकूण इतर वर्ग Total Other Class	793	480	480	4397	1192	1192	25084	18565	18565	31184	20157	20157	31184	20157
	एकूण प्रशिक्षित सैकरीय शिबिरे Total No. of Farmers trained Class				5	3	3	43	162	162	48	163	163	48	163
19	आयोजित प्रदर्शने शिबिरे No. of shows organised				5	3	3	43	162	162	48	163	163	48	163
20	प्रदर्शने प्रत्येक No. of animals sent for shows				169			3110			7279			7279	
21	सैकरीय प्रदर्शने प्रत्येक Animals awarded to animals				22			643			665			665	

पशुवैद्यकीय जैव पदार्थ निर्मिती संस्थेमध्ये उत्पादन केलेल्या, तसेच बाहेरून वितरणासाठी मागविलेल्या लसी

The following table indicates the figures of production of Sera and Vaccines at the Institute of Veterinary.

अनुक्रमांक Serial No.	लस आणि इतर जैव पदार्थांचे नाव Name of the Vaccines and other Biological Products	जिवाणू लस (A) Bacterial Vaccine			विषाणू लस (B) Viral Vaccine		
		प्रत्यक्ष Actual 2016-17	अपेक्षित Anticipated 2017-2018	लक्ष्य Target 2018-2019	प्रत्यक्ष Actual 2016-17	अपेक्षित Anticipated 2017-2018	लक्ष्य Target 2018-2019
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
	उत्पादन क्षमता						
1	Production Capacity (000).	13000.00	13000.00	13000.00	30400.00	30400.00	30650.00
2	१ एप्रिल रोजीची शिल्लक -- Opening balance as on 1st April	7064.35	7278.30	6309.85	100.00		
3	तयार लसींची संख्या No. of vaccine doses manufactured	9657.35	10000.00	10000.00			30650.00
4	आणलेले/खरेदी केलेल्या लसींची संख्या No. of vaccine doses brought/ purchased	2378.35	4821.19	4821.19	61632.50	46410.64	13788.19
5	लस/जैव पदार्थांची एकूण संख्या (२+३+४) Total No. of vaccine/biological doses (2+3+4)	19100.05	22099.49	21131.04	61632.50	46510.64	44438.19
6	उत्पादन प्रक्रियेमध्ये वाया गेलेल्या लस मात्रा No. of vaccine / biological doses wasted during Manufacture Process						
7	लस/जैव पदार्थ पुरवठा संख्या No. of vaccine / biological doses supplied	11821.75	15789.64	14821.19	61532.50	46510.64	44438.19
8	लस/जैव पदार्थांचो विल्हेवाट लावलेली संख्या Total No of vaccine/bio-logical doses disposed off (6+7)	11821.75	15789.64	14821.19	61532.50	46510.64	44438.19
9	३१ मार्च अखेर शिल्लक Closing balance as on 31st March	7278.30	6309.85	6309.85	100.00		
10	उत्पादित लसींची किंमत Cost of Vaccine doses manufactured	6753.38	7620.00	9040.00			13434.50
11	खरेदी केलेल्या लसींचो किंमत Cost of vaccine doses purchased	5470.08	14128.50	14128.50	258949.70	118864.30	107928.29
12	पुरवठा केलेल्या लसींचो किंमत Cost of vaccine doses supplied	10268.48	21748.50	23168.50	258651.36	118864.30	121362.79
13	उत्पादित लस तुकड्यांची संख्या केलेली संख्या No. of Test batches of Vaccine manufactured	14	20	14		18	87
14	नजतुर्काकरण चाचण्या No. of Sterility tests carried out	15	20	14		18	87
15	लसमात्रा सुरक्षितता चाचणी No. of Safty tests carried out	15	20	14		18	87
16	कार्यक्षमता चाचणी No. of Potency tests carried out	11	14	10		18	32

सीमा

111

रजिस्ट्रार एवं राज्यबाह्य के लिये निम्नलिखित कुशल नक्यापथ्य दर्शावत आहे.

Biological Products, Fine-7 & Brought/purchased and supplied to the Institutions within the State and other States :-

जीवाणु व विषाणु लस एकूण Total Bacterial and Viral Vaccine (A+B)			निदान अभिकारके Diagnostic Reagents			खिलका Diluents			लस, अभिकारके आणि खिलका एकूण Total Vaccine Reagent & Diluent		
प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target	प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target	प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target	प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target
2016-2017 (9)	2017-2018 (10)	2018-2019 (11)	2016-2017 (12)	2017-2018 (13)	2018-2019 (14)	2016-2017 (15)	2017-2018 (16)	2018-2019 (17)	2016-17 (18)	2017-18 (19)	2018-19 (20)
43400.00	43400.00	43650.00	84.00	84.00	84.00	31400.00	31400.00	31400.00	74884.00	74884.00	75134.00
7064.35	7378.30	6309.85	13.40	4.60	11.60	7077.75	7382.90	6321.45
9557.35	10000.00	40650.00	62.30	80.00	80.00	10685.00	9719.65	10080.00	51415.00
64010.85	51231.83	18609.38	64010.85	51231.83	18609.38
80731.55	68610.13	65569.23	75.70	84.60	91.60	10685.00	80808.25	68694.73	76345.83
..
73354.25	62300.28	59259.38	71.10	73.00	73.00	10685.00	73425.35	62375.28	70017.38
73354.25	62300.28	59259.38	71.10	73.00	73.00	10685.00	73425.35	62375.28	70017.38
7378.30	6309.85	6309.85	4.60	11.60	18.60	7382.90	6321.45	6328.45
6753.38	7620.00	22474.50	789.51	1077.00	1135.00	7543.89	8697.00	23609.50
264419.78	132992.79	122056.79	264419.78	132992.79	122056.79
268919.84	140612.79	144531.29	875	986	1033	269795.21	141598.59	145163.79
14	38	101	4	6	6	..	12	71	18	56	178
15	38	101	12	71	15	30	172
15	38	101	15	38	101
11	32	42	4	6	6	15	38	45

तकस चार

TABLE IV

विभागीय रोग अन्वेषण शास्त्रज्ञांचे विभागीय प्रयोगशाळेपरील सहाय्यक अनुसूक्त यादी कार्यभाराचा सारांश
Work-load Summary of Assistant Commissioner of A. II. Regional Disease Investigation Laboratories 2016-17

अनुसूची क्र. Serial No	विवरण उपरोक्त Particulars of work-load	सर्व प्रांतीय अन्वेषण प्रयोगशाळा All Regional Disease Investigation Laboratories																			
		गुरे/स्तनपाशू Cattle & Mammals					पक्षी/सस्तनेत्या Poultry and Selenomelia					गुरे/स्तनपाशू Cattle & Mammals					पक्षी/सस्तनेत्या Poultry and Selenomelia				
		प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-18 (4)	लक्ष्य Target 2018-19 (5)	प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (6)	अपेक्षित Anticipated 2017-18 (7)	लक्ष्य Target 2018-19 (8)	प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (9)	अपेक्षित Anticipated 2017-18 (10)	लक्ष्य Target 2018-19 (11)	प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (12)	अपेक्षित Anticipated 2017-18 (13)	लक्ष्य Target 2018-19 (14)	प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (15)	अपेक्षित Anticipated 2017-18 (16)	लक्ष्य Target 2018-19 (17)					
1	संस्थांना दिलेल्या घेटीची संख्या No. of days of tour	348	330	330	363	340	340	240	240	60	60	60	131	40	40	60					
2	गावांना दिलेल्या घेटीची संख्या No. of villages visited	260			105								56								
3	शेजोना/संस्थांना दिलेल्या घेटीची संख्या No. of work Camps/clinics Attended	217	255	255	205	165	165	165	165	40	40	40	46	35	35	40					
4	अवार्किन्स घेताय्यांची संख्या No. of work Camps/clinics Attended	3	4	3									2								
5	टॉपकमेत्या प्रदूषकांची संख्या No. of Deaths	29			2								1								
6	घेटी/उपेक्षित घेटीनेलें Rejected No. of postmortems H/O	16			2								2								
7	को खाती कॅल्सो Coordination No. of postmortems H/O	34			1								4								
8	गुरे/स्तनपाशू No. of postmortems H/O	1																			
9	पक्षी/सस्तनेत्या No. of postmortems H/O	3			1771								2								
10	इतर No. of postmortems H/O	18																			
11	एकूण Total	22			1773								3								

(1)	(2)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
शकविच्छेदन संख्या (फिल्टरीयर)													
No. of Post-mortems (On four)													
	गुरे Cattle	6						3					
	गेंडी व गोलो Sheep & Goat	24						13					
	डुककुट Poultry				56						5		
	इतर Other												
	एकूण Total	30			56			16			5		
एकूण शकविच्छेदन संख्या													
Total No. of Post-mortems													
	गुरे Cattle	7						3					
	गेंडी व गोलो Sheep & Goat	27						15					
	डुककुट Poultry				1827						5		
	इतर Other	18											
	एकूण Total	52			1827			18			5		
विकृती विहितसंस्थाने प्रयोगशाळेत आलेले/वधसंस्थाने													
चमुने संख्या													
7	No. of samples received/examined for Pathological examination	40465	42000	44500	15052	9100	9250						
8	No. of samples sent for Pathological examination to D.V.S. Pune इतर प्रयोगशाळांकडे विकृती निदानासाठी संख्या	32159	22500	23400	13112	2700	2800	6					
9	No. of samples sent to other Lab for Pathological Examination							28					
10	No. of animals tested for following diseases (per head)												
अ) सामाजिक रोगांचे													
a) Bacellosis - Examined													
	Affected	0/43	9800	6300				246	1000	1000			
ब) अयुग्म													
b) Tuberculosis - Examined													
	Affected	2358	2700	2700				242	300	300			
		4											

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
	क) मलेरिया वाचणी	957	1125	1125									
	c) Malaria - Examined Affected												
	ड) नीला डिङ्गलिन	208	2410	2410				242	300	200			
	d) Blue's disease - Examined Affected												
	इ) साल्मोनेला				801896	1207000	1207000				268194	300000	300000
	e) Salmonella - Examined Affected				5								
	फ) इतर तपासणी	10596	600	600	2264	800	800	183	100	100	100	100	100
	F) Other tests - Examined Affected	1159			32								
	जेवणसामानिक वाचणी संख्या	6194	95	95	64	106	100	4	15	15		20	20
	स्तनवासासाठी तपासलेल्या जनावरांची संख्या	602	350	350					50	50			
	11. No. of Biochemical tests												
	12. No. of animals tested for Mastitis												
	तपासलेल्या दुधाच्या नमुन्यांची संख्या	993	350	350				4	50	50			
	13. No. of milk samples Examined	10											
	(A) प्रत्यक्ष पद्धत Direct method												
	ब) अप्रत्यक्ष पद्धत Indirect method												
	प्रतिभौतिक संवेदनशीलता वाचणी संख्या	655	272	272	31	170	170	1	50	50		50	50
	14. No. of Antibiotic sensitivity tests conducted												
	तयार केलेल्या भास्कोसॅन्ट जिम्बापुगी संख्या	14	75	75	1	70	70		10	10		10	10
	15. No. of Bacteriophage prepared												
	साल्मोनेला रोगकारिणी तपासलेल्या पक्ष्यांची संख्या				809096	1207000	1207000				268194	300000	300000
	16. No. of birds examined/screened/tested for Salmonella disease diagnosis												
	तपासलेले आस्र नमुने/तपासणीसाठी पाठविलेले												
	जाह नमुने	65	180	180	53	160	160	14	20	20	4	20	20
	17. No. of feed samples examined or sent for Examination												
	HSADL - पॅक्ड सेवे वरून तपासणीसाठी				10279	15	15				424		
	पॅकिंगसेवे वरून												
	18. Samples sent to HSAWL Bhopal Under Bird Flu Surveillance												

(1)	(2)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
	रें.अ.वि. पृष्ठ के अंतर्गत पाठ्यक्रमों की संख्या												
	आयुर्वेदिक चिकित्सा												
19	No. Of bacterial isolates Sent in DIS for confirmation	2	70	70	1	65	65	..	10	10	..	10	10
20	मासिक नमूनों की संख्या No of samples Examined												
	अ) रक्त कावर्णो Blood smears	3341	3600	16630	91	600	600	293	100	100	..	100	100
	ब) रक्त कावर्णो Impression	613	500	520	76	600	600	75	100	100	..	100	100
	क) स्वतंत्र कावर्णो Exudate smears	43	40	40	3
	ड) स्क्रैपिंग Scrapings	203	20	20	3
	इ) हेमोलेथिन तयारी के लिए रक्त नमूनों की संख्या Blood samples for Haemoglobin estimation	1009	600	600	224
	एक) मूत्र नमूने Urine samples	68	30	30	2
	जी) फेकलिंग नमूने Faecal samples	4069	3200	3200	3429	1200	1200	211	700	700	9	100	100
	घ) वर नमूने Other samples	6814	400	400	291	600	600	228	100	100	5	100	100
	एकूण Total	16160	6410	6410	1687	3080	3080	1439	1080	1080	14	480	480

तक्ता पाच
TABLE V

सन २०१६-१७ मध्ये राज्यस्तरावरील पुणे येथील पशुरोग अन्वेषण विभागाच्या अंतर्गत प्रयोगशाळांचे कार्य दर्शविणारा तक्ता
Table indicating the work carried out by the Laboratories of Disease Investigation Section, Pune--7 during the Year 2015-16

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब Particulars (2)	प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-18 (4)	लक्ष्य Target 2018-19 (5)
जिवाणूशास्त्र व गोमयजशास्त्र प्रयोगशाळा				
1 Bacteriology & Mycology Laboratory				
	जिवाणू शास्त्रासाठी आलेल्या तपासलेल्या नमुन्यांची संख्या	
a)	No. of samples received and examined for bacteriological examination
b)	तपासलेल्या जिवाणूंची संख्या No. of cultures studied
	सोईंगम साठी तपासण्यात आलेल्या नमुन्यांची संख्या			
c)	No. of swabs (clitoral and vaginal) tested for CEM
	तपासलेल्या ठस काचपट्ट्या व रक्त काचपट्ट्या			
d)	No. of impression smears, bloodsmears examined
	कंपायलोबॅक्टेरियोसीस रोगासाठी तपासण्यात आलेल्या नमुन्यांची संख्या			
e)	No. of samples examined for compilobactor
	प्रतिजैवक संवेदनशिलता चाचण्यांची संख्या			
f)	No. of antibiotic sensitivity tests performed
g)	केलेल्या जैविक चाचण्यांची संख्या No. of biological tests performed
	केलेल्या जैव रासायनिक चाचण्यांची संख्या			
h)	No. of biochemical tests performed
	ब्रुसेला, लेप्टोस्पायरा, लिस्टीरीया, ग्लॅंडर्ससाठी तपासलेल्या रक्तजल नमुन्यांची संख्या			
i)	No. of serum samples tested by elisa/RBPT/stat for brucella, leptospira, glanders, listeriosis
	साल्मोनेला संसर्गासाठी तपासलेल्या नमुन्यांची संख्या			
j)	No. of feed samples examined for salmonella infection
	बुरशोशास्त्रासाठी आलेल्या व तपासलेल्या नमुन्यांची संख्या			
k)	No. of samples received & examined for Mycological examination
	प्रयोगशाळेत जतन करण्यात आलेल्या जिवाणूंची संख्या			
l)	Bacterial isoates maintained
2 विकृतीशास्त्र प्रयोगशाळा Pathology Laboratory -				
	पेशी विकृतीशास्त्र तपासणीसाठी गोळा केलेल्या व आलेल्या नमुन्यांची संख्या			
a)	No. of samples received for Histopathological examination
	तपासलेल्या रक्ताच्या नमुन्यांची संख्या (इ.एस.आर./पी.सो.व्ही./सी.एच.बी./आर.बी.सी. मोजणीसाठी)			
b)	No. of blood samples examined [E.S.R./P.C.V./C.B.C./RBC]
c)	तपासलेल्या रक्त काचपट्ट्या संख्या No. of blood smears examined
	एलएफटी, कॅल्शियम, फॉस्फरस अल्युमीन साठी तपासलेल्या रक्त जल संख्या			
d)	No. of serum samples tested for LFT, Ca, P, albumin
	तपासलेल्या मूत्र [भौतिक व रासायनिक] नमुन्यांची संख्या			
e)	No. of Urine samples tested for physical & chemical parameters
f)	बीएसईसाठी तपासलेल्या मेंदूची संख्या No. of Brain samples tested for BSE
3 विषशास्त्र प्रयोगशाळा Toxicology Laboratory -				
	विषबाधेच्या परिक्षणासाठी आलेल्या नमुन्यांची संख्या			
a)	No. of samples received for toxicological examination
	विषबाधेच्या परिक्षणासाठी होकारात्मक आलेल्या नमुन्यांची संख्या			
b)	No. of samples found positive for
	अॅफ्लाटॉक्सिन i) Aflatoxin

तज्ज्ञा प्ररुत-तुतु
TABLE V--Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
ii) ननुतुतु / ननुतुतुतु Nitrate / Nitrite	8
iii) तुतुतुतुतु Cyanide	24
iv) तुतुतुतुतुतु Pesticides/Insecticides	2
v) तुतुतुतुतु Oxalates	44
vi) तुतुतुतुतु Phosphides	1
vii) तुतुतुतुतु Fluorides
viii) तुतुतुतुतु Alkaloids	1
ix) तुतुतुतु Uria	1
तुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतु
x) No. of Incidence of Mineral deficiencies Studied
xi) तुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतु No. of poisoning incidences Studied
4 तुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतु Parasitology Laboratory -				
तुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतु	3829	3000	3000
a) Nu. of parasitological specimens received & examined	3829	3000	3000
तुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतु	276	50	50
b) Blood samples examined for haemoglobin	276	50	50
c) तुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतु No. of blood smears examined	381	400	500
तुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतु	3041	3000	4000
d) Prepusal washing samples/semen samples examined	3041	3000	4000
e) तुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतु	10	10
Lymph node biopsy	10	10
f) तुतुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतु	131	350	350
Other samples examined in relation with parasitology	131	350	350
g) तुतुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतु	5	5
Epidemiological study of parasitic outbreaks	5	5
5 तुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतु Vitology & Cell culture Laboratory -				
तुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतु	7433	7800	8000
a) No. of Virological Specimens Received and Examined	7433	7800	8000
b) तुतुतुतुतुतु Seller's test	23	25	25
तुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतु	580	500	500
c) Samples sent to other Laboratories of DBS and outside Laboratories	580	500	500
d) तुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतु	8098	8500	9000
No. of samples tested with sandwich ELISA for PPR & IBR disease	8098	8500	9000
e) तुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतु	805
No. of samples received under NCPFR for the 2016-17 under seromonitoring	805
f) तुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतु	440	500	500
No. of samples tested with ELISA for PPR disease	440	500	500
g) तुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतुतुतु
PPR* samples to be processed under NCPFR for the 2016-17 only.

सबसा पाठ-पालू
TABLE V.-Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	गुरांघे रोग - प्रयोगशाळा Cattle Disease - (Animal Diseases)			
	राज्यांत व राज्याबाहेरील तपासलेल्या संस्था			
a)	No. of institutes inspected (in the State & outside State)....	8	8	10
b)	तपासलेल्या गुरांघी संख्या No. of animals tested ..	2371	1800	1900
c)	क्षय रोगासाठी तपासलेली जनावरे No. of animals tested for tuberculosis ..	2371	1800	1800
d)	जॉन्स रोगासाठी तपासलेली जनावरे No. of animals tested for John's disease ..	2371	1800	1800
	संसर्गिक गर्भपातासाठी तपासलेली जनावरे			
e)	No. of animals tested for brucellosis	2236	1800	1800
	आयबोअर रोगासाठी तपासलेली जनावरे			
f)	No. of animals tested for I B R disease	2236	1800	1800
	कॉपिलोबॅक्टेर जीवाणूसाठी तपासलेली जनावरे			
g)	No. of animals tested for Copilobactor organisms	1099	1300	1300
	ट्रायकोमोनास जीवाणूसाठी तपासलेली जनावरे			
h)	No. of animals tested for Trichomonas organisms	1099	1300	1300
	शासकीय नर्सिंग पॅक्लावरील खासगी मृत्यूची अभ्यास			
i)	Study of Calf mortality in Government/MLDB Farms			
	शासकीय अंगीकृत व्यवसाय क्षेत्रातील मेंढ्या व शेळ्यांचे मृत्यूची अभ्यास			
j)	Study of Sheep & Goat mortality on the Govt. Farms			
	शासकीय पशुमेदास प्रक्षेत्रातील क्षय, जॉन्स, संसर्गिक गर्भपात तपासणी			
	पेक्षा २० वर्षातील अभ्यास निव्वर्ष			
k)	Study of incidences of J.D.,T.B. and Brucellosis on Govt Farms for last 10 years			
7	कुक्कुट रोग विधाने प्रयोगशाळा Poultry Disease Diagnostic Laboratory -			
	शासकीय प्रक्षेत्रातील कुक्कुट पक्षांचे मृत्यूची अभ्यास			
	Study of Poultry mortality on the Govt. Farms	3	16	16
8)	कुक्कुट विकृतीशास्त्र प्रयोगशाळा Poultry Pathology Laboratory			
	विकृती चिकित्सेकरिता प्राप्त, गोळा केलेले व तपासलेल्या नमुन्यांची संख्या			
1)	No. of specimens received, collected & processed for Pathology	97	100	150
	रोअरि मधील इतर प्रयोगशाळांकडे तपासणीसाठी पाठविलेले नमुने (संख्या)			
2)	No. of samples sent to other lab of DIS	97	100	150
9)	कुक्कुट जीवाणुशास्त्र प्रयोगशाळा Poultry Bacteriology laboratory			
	जीवाणुशास्त्र चाचण्याकरिता प्राप्त, गोळा केलेले व तपासलेल्या नमुन्यांची संख्या			
1)	No. of specimens received, collected & examined for bacterial examination ..	421	900	900
2)	केलेल्या वैशिक चाचण्यांची संख्या No. of Biological tests performed	160	200	200
	सवार केलेल्या जीवाणुंची अयमंशेसयी संख्या			
3)	No. of Bacterial isolates prepared	3	20	20
	सालमोनेला रोग अंत्युटिनेशन चाचणी तपासणी			
4)	Salmonella plate agglutination test	57	500	500
5)	ई. कोलाय जीवाणु चाचण्यांची संख्या No. of E. coli test			
6)	इतर जीवाणु संसर्ग Other Bacterial infections	2604	5000	5000

सकल पाठ-समाप्त
TABLE V--Concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7)	जैवरासायनिक चाचण्याची संख्या No. of biochemical test performed	23	200	200
8)	केलेल्या विद्याणू चाचण्यांची संख्या No. of Cultural test performed	..	300	200
9)	केलेल्या प्रतिजैविक संवेदनशीलता चाचण्यांची संख्या No. of antibiotic sensitivity test performed	..	200	200
10)	मायकोप्लाज्मा काचपट्टी तपासणी Micoplasmata plate agglutination test	9210	10000	10000
11)	तपासलेले पशुखाद्य नमुन्यांची संख्या No. of feed sample examined	59	60	60
12)	तपासलेल्या पाण्याच्या नमुन्यांची संख्या No. of Water sample examined	21	40	40
13)	तपासलेले नुसचे नमुने No. of liter sample examined	3	20	20
सूक्ष्मदृष्ट विद्याणूशास्त्र प्रयोगशाळा				
c) Poultry Virology Laboratory				
विद्याणू विक्री-संकरीता पान, गोळी केलेल्या व तपासलेल्या नमुन्यांची संख्या				
1)	No. of specimens received, collected & examined for Virology	5594	6000	6000
उत्तीमधून वेगळे केलेले विद्याणू (संख्या)				
2)	No. of Viral isolates prepared from tissues	16	25	25
3)	राणीद्वंत (मानधोडी) नैसर्गिक चाचण्या Ranikhet-Biological test	4675	5000	5000
एचएसएडीएल भोपाळ वेरील प्रयोगशाळेत पाठविलेल्या नमुन्यांची संख्या				
4)	Samples sent to HSADL, Bhopal	89
रोजनि पॅरॉल इतर पर्याय शाळांकडे पाठविलेल्या नमुन्यांची संख्या				
5)	Samples sent to other labs of DIS	19
पॉक्स मोगावादी केलेल्या चाचण्या				
6)	No. of test carried out for Marek's disease testing
7)	केलेल्या एच ए चाचण्यांची संख्या No. of HA test performed	732	750	750
8)	केलेल्या एजीपीटी चाचण्यांची संख्या No. of AGPT test performed	1	100	100
9)	केलेल्या एबी एलायझा चाचण्यांची संख्या No. of AB Elisa test performed	2613	500	500
10)	केलेल्या एआयएजी चाचण्यांची संख्या No. of AIAg test performed	86	750	750
11)	केलेल्या एआयएबी एलायझा चाचण्यांची संख्या No. of AIAB Elisa test performed
६. गुरांमधील रोगांचे सर्वेक्षण Animal disease surveillance				
a)	दोन्यावरील एकूण दिवस No. of days on tour	51	60	75
गुरांमधील रोगसंदर्भात पाहिले सर्वेक्षण कामगारांसाठी भेटी दिल्याची संख्या				
b)	Places visited for collection of Animal disease surveillance information	26	35	35
गुरांमधील रोगप्रदुर्भावार्थी पाहिले सर्वेक्षणासाठी भेटी दिल्याची संख्या				
c)	Places visited for collection of information regarding disease outbreaks for Animal disease surveillance	9	25	25
प्रशिक्षित केलेल्या व्यक्ती / अधिकारी यांची संख्या				
d)	No. of persons/officers trained	389	350	350
रोगप्रदुर्भावामध्ये रोग कारणाविषया करम्यासाठीचा अभ्यास				
e)	No. of outbreaks studied for Epidemiology	..	20	20

तक्ता सहा

TABLE VI

महाराष्ट्र राज्यातील मधील श्वानदंशरोग प्रतिबंधक पथकांचे कामकाज दर्शविणारा तक्ता
Table showing the workload of Rabies Control Units in Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of work-load	पिंपरी-चिंचवड Pimpri-Chinchwad			औरंगाबाद Aurangabad		
		प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-18 (4)	लक्ष्य Target 2018-19 (5)	प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (6)	अपेक्षित Anticipated 2017-18 (7)	लक्ष्य Target 2018-19 (8)
1	१ एप्रिल २०१६ रोजी शिल्लक असलेल्या कुत्र्यांची संख्या No. of dogs in balance as on 1st April 2016
2	पकडलेल्या कुत्र्यांची संख्या No. of dogs seized	14457	10000	10000	6409	6000	6000
3	एकूण कुत्र्यांची संख्या (१+२) Total No of dogs (1+2)	14457	10000	10000	6409	6000	6000
4	सोडून दिलेल्या कुत्र्यांची संख्या No. of dogs released	6409
5	नष्ट केलेल्या कुत्र्यांची संख्या No. of dogs euthanasied
6	वैद्यकीय महाविद्यालयाकडे प्रयोगासाठी पाठविण्यात आलेल्या कुत्र्यांची संख्या No. of dogs supplied to medical college for experiment
7	पळून गेलेल्या कुत्र्यांची संख्या No. of dogs escaped	176
8	एबीसी कार्यक्रमाखाली शस्त्रक्रिया केलेल्या कुत्र्यांची संख्या No. of dogs operated under ABC program	14281	10000	10000	..	6000	6000
9	विल्हेवाट लावलेल्या कुत्र्यांची एकूण संख्या Total No. of dogs disposed (4 to 8)	14457	10000	10000	6409	6000	6000
10	३१ मार्च २०१७ रोजी शिल्लक असलेल्या कुत्र्यांची संख्या Closing balance of dogs as on 31st March 2017 (3-9)
11	लसीकरण केलेल्या कुत्र्यांची संख्या No. of dogs immunised	15865	10000	10000	307	6000	6000
12	श्वानदंशोत्तर उपचार केलेल्या जनावरांची संख्या No. of animals treated with post bite ARV.--
	गुरे (a) Cattle
	कुत्री (b) Dogs
	इतर (c) Others
13	रोगनिदानाकरिता रो.अ.वि. पुणे यांचेकडे पाठविलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of specimens sent for disease diagnosis to DIS Pune-7
14	आयोजित/उपस्थित राहिलेले श्वान प्रदर्शने Dogs show organised / attended
15	मोठ्या जनावरांच्या लसीकरणाची शिबिरे Large animals vaccination camps	..	2	2	..	2	2

तकत सप्त
TABLE VII

मुंबई येथील उप-अध्यायक, पशुसंरक्षण, गुणनिर्माण प्रयोगशाळा, मुंबई यांनी केलेल्या कामाचा अहवाल ग्वाणी दरविना आहे.

The following table indicates the work carried out by the Deputy Commissioner, Animal Husbandry, Quality Control Laboratory, Mumbai-65.

अनुक्रमिक Serial No. (1)	वेगळेले काम Particulars of Workload (2)	प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 (4)	लक्ष्य Target 2018-2019 (5)
1	निर्यातसाठी दाखला दिलेले कृष्णकुटपक्षी संख्या No. of poultry birds certified for export			
2	निर्यातसाठी दाखला दिलेले चोट्यावले पदार्थ -- Chilled items certified for export -- मेंढ्या व शेळ्या यांचे रुवे संख्या (a) No. of carcasses of sheep and goat मटण (२० किलो कार्टनमध्ये) (संख्या) (b) No. Mutton cartons (Cartons of 20 Kg) गर्हाचांचे मांस (२० किलो कार्टनमध्ये) (संख्या) (c) No. of Buffalo meat cartons (Cartons of 20 Kg)			
3	निर्यातसाठी दाखला दिलेले Frozen items certified for export -- गर्हाचांचे मांस (२० किलो कार्टनमध्ये) (संख्या) (a) No. of Buffalo meat cartons (Cartons of 20 Kg) मटण (२० किलो कार्टनमध्ये) (संख्या) (b) No. of Mutton cartons (Cartons of 20 Kg) मेंढ्या व शेळ्या यांचे रुवे संख्या (c) No. of carcasses of sheep and goat अंडी (प्रत्येकी १८० अंड्यांच्या कार्टनमध्ये) (संख्या) (d) Eggs (Carton of 180 eggs each) इतर पदार्थ (e) Other items (Non edible)	4144518	4144518	4144518
4	घसूल आलेली फी (रुपये) Fees collection (Rs)	30315431	30315431	30315431
5	मॉलिन टेस्ट इन होर्स, अन्डर 'ऑफेंडर्स अन्ड फॉर्य ऑट' Mallin test in horses, under 'Offenders and forey out' पंचनाम कानूनान्वये, १९७६ च्या पशुसंरक्षण कायद्यामध्ये अंतर्भूत असल्याप्रमाणे जनावरांची तपासणी --			
6	Inspection of animals, under A.P. Act, 1976, as Decral Abattoir-- तपासलेली जनावरे (a) No. of Animals inspected वसूल झालेली फी (रुपये) (b) Fees realised (Rs.)	74937 1498740	74937 1498740	74937 1498740
7	निर्यातसाठी तपासलेले जनावरे No. of animals inspected for export मेंढ्या व शेळ्या (प्रत्येकी रु. ३० प्रमाणे) (a) Sheep and Goat (@ Rs. 30 each) चोटे मळिब (प्रत्येकी रु. १०० प्रमाणे) (b) Large buffaloes (@ Rs. 100 each) इतर जनावरे (प्रत्येकी रु. १०० प्रमाणे) (c) Other animals (@ Rs. 100 each) एक दिवसाचे चिले (प्रत्येकी रु. २ प्रमाणे) (d) One day old chicks (@ Rs. 2 each)	81	81	81

१०२-गुरे व भालुका विकास
102-CATTLE AND BUFFALO DEVELOPMENT
जम्मा-रक / TABLE-I

वित्तीय आवश्यकता : Financial Requirements :		(रुपये हजारों) (Rs. in Thousands)		
क्रियाएं वर्गीकरण Activity Classification	अवधि 2016-2017 Actuals 2016-2017	अर्थसंकल्प 2016-2018 Budget Estimates 2017-2018	सुधारित अंदाज 2016-2018 Revised Estimates 2017-2018	अर्थसंकल्प 2018-2019 Budget Estimates 2018-2019
	2	3	4	5
१ (०१) पनादास क्षेत्र				
1. (01) Cattle Breeding Farms	3272	7311	7601	7316
(०१)(०१) पनादास क्षेत्र (२४०३ ०३११)				
(01)(01) Cattle Breeding Farms				
(०२) प्रबलित पशु विकास				
2 (02) Intensive Cattle Development				
(०२)(०१) प्रबलित पशु विकास प्रकल्प (२४०३ ०३२९)				
(02)(01) Intensive Cattle Development Project				
(०३) आधारभूत ग्राम योजना				
3. (03) Key Village Schemes	40943	43869	45320	48685
(०३)(०१) आधारभूत ग्राम योजना (२४०३ ०३३८)				
(03)(01) Key Village Schemes				
(०४) कृत्रिम रेतन केंद्र				
4. (04) Artificial Insemination Centres	95457	108081	107990	109401
(०४)(०१) कृत्रिम रेतन केंद्र (२४०३ ०३४७)				
(04)(01) Artificial Insemination Centres				
(०५) निरुद्धा परिषदांना सप्रबन्धन अनुदाने				
5. (05) Purposive Grants to Zilla Parishads				
(०५)(०१) स्थानिक क्षेत्र आस्थापना (२४०३ ०३७४)				
(05)(01) Local Socite Establishments	7903	8543	8543	9436
(०५)(०२) निरुद्धा पशु योजने (योजनेतर/दत्तमान)				
(२४०३ २६८२)				
6. (05)(02) District Premium Bull (Non-Plan) Voted	5336	8706	8705	8162
(०५)(०३) आधारभूत ग्राम योजना (योजनेतर/दत्तमान) (२४०३ २६९१)				
7. (05)(03) Key Village Scheme (Non-Plan) Voted (योजनेतर/दत्तमान) (२४०३ २६०४)	277439	292348	292348	311782
8. (05)(04) Maintenance of Record of Milk and Drom Cattle (Non-Plan)	1035	1060	1060	1060
(०५)(०५) विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्रांकरिता सांख्यिक प्रणालीय योजना (योजनेतर/दत्तमान) (२४०३ २०१५)				
9. (05)(05) Mass Training Programme Under Regional Artificial Insemination (Non-Plan)				
(०५)(०६) गोशाला व पंजापोट विकास योजना (योजनेतर/दत्तमान) (२४०३ २०२४)				
10. (05)(06) Goshala and Panjarapol	1897	1876	1908	1963

वित्तीय आवश्यकता :
Financial Requirements :

(रुपये हजारों में)
(Rs. in Thousands)

	1	2	3	4	5
(०६) महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळाची स्थापना (०६)(०२) महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळाच्या स्थापना (२४०३ २२८८)					
11. (06) Maharashtra Livestock Development Board (06)(02) Establishment of Maharashtra Livestock Development Board (०६)(०४) महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळाद्वारे पंजीयन वेळीय योजना राबविणे (प्लेननामंत) (२४०३ २६३६)	182436	161810	159810	145179	
12. (06)(03) Implementation of Prime Minister's Package through Maharashtra Livestock Development Board (Plan) (०६) पंतप्रधान योजनांतर्गत योजना (०६)(०३) पशुधन क्षेत्र - राज्य योजनांतर्गत योजना (२४०३ ०३८६)					
13. (07) Schemes in the PFA Year Plan - (07)(01) Cattle Breeding Farms - State Plan Scheme (०७)(०२) प्रकल्पित पशुधन प्रकल्प - राज्य योजनांतर्गत योजना (२४०३ ०४६८)					
14. (07)(03) Intensive Cattle Development Projects - Same Plan Scheme (०७)(०३) प्रकल्पित पशुधन प्रकल्प - मंडळ पुरस्कृत योजना (२४०३ १८६२)					
15. (07)(04) Intensive Cattle Development Projects - Centrally Sponsored Scheme (०७)(०४) आघातभूत धान योजना (२४०३ ०४१७)					
16. (07)(05) Key Village Scheme-State Plan (०७)(०८) पशुधन प्रकल्प द्वारे कसबंदी कार्ये व नियंत्रण (२४०३ २६०८)					
17. (07)(08) Test of deficiency of micronutrients in Livestock and Control (०७)(०९) वीथिलीय लवणयुक्त दुग्ध संकलित गर्भधारिणीचे काढप करणे - राज्य योजना (२४०३ ०११५)					
18. (07)(09) Supply of Milch Crossbred cows / Buffaloes to individual Beneficiaries State Plan (०७)(१०) वीथिलीय लवणयुक्त दुग्ध संकलित गर्भधारिणीचे काढप करणे - राज्य योजना (विशेष घटक योजना) (२४०३ ०१०६)	71219	80000	64000	80000	
19. (07)(10) Supply of Milch Crossbred (Special Component Plan) State Plan (०७)(११) मराठवाडा क्षेत्र अंतर्गत राज्या नियंत्रणीय लवणयुक्त २ देशी/संकरित गर्भ/ धारिणीचे ५०% अनुदान काढप करणे (२४०३ ०११५)	101093	145000	116000	120000	
20. (07)(11) Distribution of 2 Deshi/Crossbred Cows/Buffaloes of 50% subsidy to bene- ficiaries under Maharashtra Package in Jalna District		20000	16000	61500	

तकता एक-चालू / TABLE—Contd

वित्तीय आवश्यकता :

(रुपये हजारों में)
(Rs. in Thousands)

1	2	3	4	5
(०८) कृषि रत्न केंद्र (०८)(०२) कृषि रत्न केंद्र-राज्य योजनागत योजना (२४०३ ०४८६)				
20. (08) Artificial Insemination in Censers (08)(01) Artificial Insemination in Censers State Plan Scheme (०८)(०२) कृषि रत्न केंद्र-केंद्र प्रकृत योजना (२४०३ १६७५)	12803	13100	12600	14452
21. (08)(02) Artificial Insemination in Censers Centrally Sponsored Scheme (०८)(०३) कृषि रत्न केंद्र - राज्य योजना (विशेष घटक योजना) (२४०३ २०९८)				
22. (08)(03) Artificial Insemination in Censers (Special Component Plan) State Plan (०९) जिला परिसरों में योजनागत अनुदान (०९)(०१) देशी गायों की अपसृष्ट व स्वधन करण (लाल कंधारी) (२४०३ ०४४५)				
23. (09) Plan grants to Zilla Panchats - (09)(01) Scheme for Development and Preservation of Indigenous Breeds (Red Kandhari) (०९)(०२) संकरित साखंडी अर्थात् सुधरीत जाती की परीक्षा परिसरों में योजना विकास हेतु विशेष प्रकृत विकास कार्यक्रम (जिला) (२४०३ २४८४)				
24. (09)(02) Special Livestock Development Programme for Rearing of Crossbreed heifers and improved breed of Buffalo calves (District) (०९)(०३) विशेष घटक योजना (जिला योजना) संकरित गायों पुरंधरी व सुधरीत जातियों की सकल साखंडी पुरंधरी करण (२४०३ २०५४)				
25. (09)(03) Special Component Plan-(District) Supply of Cross-breed Milch Cows and supply of feed to Milch Animal (०९)(०४) सुधरीत जातियों की साखंडी अर्थव्यवस्था (२४०३ २७९८)	215287			
26. (09)(04) Feed Subsidy to Milch Animals (०९)(०५) घासबाड़ा विकास कार्यक्रमगत घासबाड़ा विभाग में स्वीकृत कार्यक्रम सर्विस में योजनागत (२४०३ की २३६)				
27. (09)(05) Implementation of Breeding Programme under Milkshuda Develop- ment Programme (State Plan Scheme) (०९)(०६) विशेष घटक योजना (जिला) संकरित कालकंडी अर्थात् सुधरीत जातियों की परिसरों में योजना (२४०३ की २३७)				
28. (09)(06) Special Component Plan-(District Plan) Special Livestock Production Programme (Plan)				

हजारा एक-यासु / TABLE—Contd.

वित्तीय आवश्यकता :
Financial Requirements :(रुपये हजारों में)
(Rs. in Thousands)

1	2	3	4	5
(१०) राज्य योजनांतर्गत योजना (१०)(०३) गाई-पशुपालन उत्पादकता वृद्धिपरक- साथी एवं समन्वयक अनुवर्धनिक सुधारण कार्यक्रम (२४०३ सी५२८)				
29 (10) State Plan Scheme (10)(03) Comprehensive Scheme for increasing productivity and Genetic improvement of Cattle and Buffaloes (१०) (०४) गवधन गोवाश सेवा केंद्र (कार्यक्रम) (१००३ सी ५०७)	4000	१000	2400	३000
(10) (4) Guvadhan Govaash Seva Kendra (Scheme)			27000	1000
(१०) (४) गौधिया गडचिरोली व चंद्रपुर जिल्हे वगळून दारिद्र्य रेषेवरील लोकतांसाठी राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत पशुधन विमा योजना (२५ टक्के केंद्र हिस्सा) (१४०३ सी ८२२)				
30 (10) (4) Livestock Insurance Scheme Under National Livestock Mission for above poverty line excluding Gondia, Gadchiroli and Chandrapur Districts (25% Central Share)		5000	5000	10500
(१०)(०५) गौधिया गडचिरोली व चंद्रपुर जिल्हे वगळून दारिद्र्य रेषेवरील लोकतांसाठी राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत पशुधन विमा योजना (२५ टक्के राज्य हिस्सा) (१४०३ सी ८१२)				
31. (10)(05) Livestock Insurance Scheme Under National Livestock Mission for above poverty line excluding Gondia, Gadchiroli & Chandrapur Districts (25% State share)		5000	5000	10500
(११)(०६) गौधिया गडचिरोली व चंद्रपुर जिल्हे वगळून दारिद्र्य रेषेवरील लोकतांसाठी राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत पशुधन विमा योजना (३० टक्के राज्य हिस्सा) (१४०३ सी ८४२)				
(11)(06) Livestock Insurance Scheme Under National Livestock Mission for below povertyline for Gondia, Gadchiroli & Chandrapur Districts (30% State share)		750	750	750
(११)(०७) गौधिया गडचिरोली व चंद्रपुर जिल्हासाठी दारिद्र्य रेषेवरील असलेल्यासाठी राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत पशुधन विमा योजना (५० टक्के केंद्र हिस्सा) (१४०३ सी ८१२)				
(11)(07) Livestock Insurance Scheme Under National Livestock Mission for below povertyline for Gondia, Gadchiroli & Chandrapur Districts (50% Central share)		536	536	536

वित्तीय आवश्यकता :

Financial Requirements :

(रुपये हजारों में)
(Rs. in Thousands)

	1	2	3	4	5
(11)(00) इतिहास रेखांकित असतोल्यासाठी राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत पशुधन विमा योजना (५० टक्के केंद्र हिस्सा) (२५०३ सी ८०८)					
(11)(08) Livestock Insurance Scheme			6250	6250	3000
33 Under National Livestock Mission for below povertyline					
(80% Central share)					
(११)(०९) गोंदिया गडचिरोली व चंद्रपूर जिल्हा वगळून इतिहास रेखांकित असतोल्यासाठी राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत पशुधन विमा योजना (३० टक्के राज्य हिस्सा) (२१०३ सी ८८७)					
(11)(09) Livestock Insurance Scheme Under National Livestock Mission			4687	4687	2000
34 for below povertyline excluding Gondia, Gadchiroli & Chandrapur Districts (30% State share)					
(११)(१०) गोंदिया गडचिरोली व चंद्रपूर जिल्हासाठी इतिहास रेखांकित असतोल्यासाठी राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत पशुधन विमा योजना (३५ टक्के केंद्र हिस्सा) (२४०३ सी ८९६)					
(11)(10) Livestock Insurance Scheme Under National Livestock Mission			750	750	750
35 for Above povertyline for Gondia, Gadchiroli & Chandrapur Districts (35% State share)					
(११)(११) गोंदिया गडचिरोली व चंद्रपूर जिल्हासाठी इतिहास रेखांकित असतोल्यासाठी राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत पशुधन विमा योजना (२५ टक्के राज्य हिस्सा) (२४०३ सी ९०३)					
(11)(11) Livestock Insurance Scheme Under National Livestock Mission			535	535	535
36 for Above povertyline for Gondia, Gadchiroli & Chandrapur Districts (25% State share)					
(११)(१२) पशुधन योजनांतर्गत पशुधन विमा योजना, गोंदिया व अन्य (१००% केंद्र हिस्सा) (२४०३ सी ९८५)					
(11)(12) Honarium to Veterinaries.			1	1	5000
37 Publicity & Propaganda of Livestock Insurance Scheme (100% Centrally sponsored Scheme)					
(१२) राष्ट्रीय गुरे व दुग्धविकास कार्यक्रम केंद्र पुरस्कृत योजना (१२) (०१) राष्ट्रीय गुरे पैसाय कार्य (केंद्र पुरस्कृत योजना) (२४०३ सी ७५२)					
(12)(01) National Programme for Bovine Breeding (Centrally Sponsored Scheme)			40000	40000	1
(१३) राष्ट्रीय पशु उत्पादन अभियान केंद्र पुरस्कृत योजना (१३) (०२) पशुसजीवनी (राज्य हिस्सा ५०%) कार्यक्रम (12)(01) Pasturanjivani (State Share 50%) Scheme				20000	20000
एकूण - १०३-गुरे व दुग्धविकास -					
Total (103) -		1023320	838673	1597776	997811

तक्ता नं० TABLE II

महाराष्ट्र पशुधन विकास भंडारणा अधिपत्यखालीस वळू माता संगोपन केंद्रे (७) व राज्य शासनाचे पशुपेदास क्षेत्रांचा पशुधनाची संख्या दर्शविणारा तक्ता
The following table shows livestock strength of Bull Mother Farms (7) Under Maharashtra Livestock Development Board, Akola and Cattle Breeding Farms Under State Sector

अनु. क्रमांक Serial No.	कार्यवहारी तपसील Particulars of workload	एकूण वळू माता संगोपन केंद्र Total Bull Mother Farms			हेटाकुंडी (वर्धा) Hetikundi (Wardha)		
		प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 Cow/Buff (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 Cow/Buff (4)	लक्ष्य Target 2018-2019 Cow/Buff (5)	प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 Cow (6)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 Cow (7)	लक्ष्य Target 2018-2019 Cow (8)
(1)	(2)						
	पैदाशीच्या गावठी/गावठी						
	1 Breeding Cows/Buffaloes--						
	(अ) सुरुवातीस असलेल्या						
	(a) Opening Balance	336	305	372	32	39	39
	(ब) आंतरिक बदल						
	(b) Internal change	43	50	45	7		
	(क) एकूण (अ+ब)						
	(c) Total (A+B)	379	355	417	39	39	39
	(ड) मृत्यू संख्या						
	(d) No. of Deaths	11	5	4			
	(इ) विक्री						
	(e) Sale	57	13	13			
	(फ) पर्यायिण्या संस्थेकडे वर्ग						
	(f) Transferred to other instt. of MLDB	6					
	(ग) खरेदी						
	(g) Purchase		35	565			
	(ह) आखेरीची शिल्लक						
	(h) Closing Balance	308	372	968	39	39	39
	(आय) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणाऱे मुले						
	(i) No. of Breeding animals Meeting the Quality Standards.	258	306	917	39	36	36
	(जे) पैदाशीचे धोरणानुसार आवश्यक गावठी/गावठी						
	(j) Requirement of Breeding Cows/buffaloes as per breeding Policy	375	366	972	50	50	50
	(के) आवश्यकतेप्रमाणे कमी किंवा जादा						
	(k) More or less as per requirement	-117	-60	-55	-11	-14	-14
	कालखडी						
	2. Female Calves						
	(अ) जन्मलेल्या						
	(a) Birth	85	117	424	14	15	15
	(ब) मृत्यू संख्या						
	(b) No. of Deaths	1	10	16			
	(क) विक्री						
	(c) Sale		5				
	(ड) पर्यायिण्या संस्थेकडे वर्ग						
	(d) Transferred to other instt. of MLDB	1					
	(इ) खरेदी						
	(e) Purchase						
	(फ) आखेरीची शिल्लक						
	(f) Closing Balance	83	102	408	14	15	15
	(ग) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणाऱ्या कालखडी						
	(g) No. of Female Calves Meeting the Quality Standards.	72	86	386	14		
	(ह) पैदाशीचे धोरणानुसार आवश्यक कालखडी						
	(h) Requirement of female calves as per breeding Policy	69	86	80	10		
	(आय) आवश्यकतेप्रमाणे कमी किंवा जादा						
	(i) More or less as per requirement	3		306	4		

तक्ता दोन-(चालू) TABLE II-(Contd.)

अनु. क्रमांक Serial No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of workload	एकूण वळू माता संगोपन केंद्र Total Bull Mother Farms			हेटीकुंडी (वर्धा) Hetikundi (Wardha)		
		प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 Cow/Buf (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 Cow/Buf (4)	लक्ष्य Target 2018-2019 Cow/Buf (5)	प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 Cow (6)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 Cow (7)	लक्ष्य Target 2018-2019 Cow (8)
(1)	(2)						
	एक ते दोन वर्षांमधील कालवडी						
	3 Heifers 1 to 2 Years						
	(अ) सुरुवातीस असलेल्या						
	(a) Opening Balance	92	83	102	12	14	15
	(ब) मृत्यू संख्या						
	(b) No. of Deaths	3	..	1
	(क) विक्री						
	(c) Sale	3
	(ड) मपविमंच्या संस्थेकडे वर्ग						
	(d) Transferred to other Instt. of MLDB
	(इ) खरेदी						
	(e) Purchase
	(फ) अखेरची शिल्लक						
	(f) Closing Balance	86	83	101	12	14	15
	(ग) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणाऱ्या कालवडी						
	(g) No. of Heifers Meeting the Quality Standards	74	76	111	12	10	10
	(ह) पैदाशीचे धोरणानुसार आवश्यक कालवडी						
	(h) Requirement of Heifers as per breeding Policy	64	70	67	10	10	10
	(आय) आवश्यकतेनुसार कमी किंवा जादा						
	(i) More or less as per requirement	10	6	44	2
	२ ते ३ वर्षांमधील कालवडी						
	4 Heifers 2 to 3 Years						
	(अ) सुरुवातीस असलेल्या						
	(a) Opening Balance	193	231	249	17	27	41
	(ब) कालवडीचे गायीमध्ये झालेले परिवर्तन						
	(b) Conversion heifer to cow	43	58	51	2
	(क) मृत्यू संख्या						
	(c) No. of Deaths	5	3	3
	(ड) विक्री						
	(d) Sale	..	4	5
	(इ) मपविमंच्या संस्थांकडे वर्ग						
	(e) Transferred to other Instt. of MLDB
	(फ) खरेदी						
	(f) Purchase
	(ग) अखेरची शिल्लक						
	(G) Closing Balance	145	166	190	15	27	41
	(ह) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणाऱ्या कालवडी						
	(h) No. of Heifers Meeting the Quality Standards.	93	109	137	..	15	20
	(आय) पैदाशीचे धोरणानुसार आवश्यक कालवडी						
	(i) Requirement of Heifers as per breeding Policy	54	108	114	..	22	25
	(जे) आवश्यकतेनुसार कमी किंवा जादा						
	(j) More or less as per requirement	39	1	23	..	-7	-5

कल्याण डोंग-गाव Table II-(Contd.)

अनुक्रमिक क्रमांक Serial No.	कार्यभागाचा स्वकीय Particulars of workload	एकुल वस्तु माता संगोपन केंद्र Total Bull Mother Farms			हेदीकुंडी (बघी) Heodikundi (Wardha)		
		प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 Cow/Buff (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 Cow/Buff (4)	संक्षेप Target 2018-2019 Cow/Buff (5)	प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 Cow (6)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 Cow (7)	संक्षेप Target 2018-2019 Cow (8)
(1)	(2)						
	नर बिसासे 5 Male calves						
	(अ) जन्मलेले (a) Birth	100	111	413	17	20	25
	(ब) मृत्यू (b) Deaths	1	4	33	3
	(क) विक्री (c) Sale
	(ड) मपविभागाच्या संस्थांकडे वर्ग (d) Transferred to other Instt. of MLDB
	(इ) खरेदी (e) Purchase
	(फ) अखेरची शिल्लक (f) Closing Balance	99	187	388	14	20	25
	(ग) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणारी नर बिसासे (g) No. of Male Calves Meeting Quality Standards	83	99	101	24	20	25
	(ह) पैदाशीचे धोरणानुसार नर बिसासे (h) Requirement of Male Calves as per breeding Policy	52	76	66	10	15	20
	(आय) आवश्यकतेनुसार कमी किंवा जादा (i) More or less as per requirement	31	23	35	4	5	5
	१ ते २ वर्षांपधीस वस्तु 6 Bulls 1 to 2 Years						
	(अ) सुरुवातीस असलेले (a) Opening Balance	92	99	107	12	14	20
	(ब) मृत्यू संख्या (b) No. of Deaths	5	1	1
	(क) विक्री (c) Sale	22	30	59	..	13	..
	(ड) मपविभागाच्या संस्थांकडे वर्ग (d) Transferred to other Instt. of MLDB	9	24	37
	(इ) खरेदी (e) Purchase
	(फ) अखेरची शिल्लक (f) Closing Balance	56	35	10	12	1	20
	(ग) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणारे वस्तु (g) No. of Bulls Meeting Quality Standards	48	35	21	15	5	10
	(ह) पैदाशीचे धोरणानुसार आवश्यक वस्तु (h) Requirement of Bulls as per breeding Policy	23	23	12	8	10	10
	(आय) आवश्यकतेनुसार कमी किंवा जादा (i) More or less as per requirement	25	12	9	7	5	..

तक्ता दोन-(चालू) TABLE II-(Contd.)

अनु. क्रमांक Serial No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of workload	एकूण वळू माता संगोपन केंद्र Total Bull Mother Farms			हेटीकुंडी (वर्धा) Hetikundi (Wardha)		
		प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 Cow/Buf (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 Cow/Buf (4)	लक्ष्य Target 2018-2019 Cow/Buf (5)	प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 Cow (6)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 Cow (7)	लक्ष्य Target 2018-2019 Cow (8)
(1)	(2)						
	२ ते ३ वर्ष आणि त्यावरील वळू						
	7 Bulls 2 to 3 Years and above						
	(अ) सुरुवातीस असलेले	36	66	67	3	15	16
	(a) Opening Balance	36	66	67	3	15	16
	(ब) बेल / टिझर वळू रूपांतरण	2	6	4
	(b) Conversion bull to bullock / Teaser	2	6	4
	(क) मृत्यू संख्या	..	1
	(c) No. of Deaths	..	1
	(ड) विक्री	19	19	6
	(d) Sale	19	19	6
	(ई) मपविमंच्या संस्थांकडे वर्ग	5	8
	(e) Transferred to other Instt. of MLDB	5	8
	(फ) खरेदी
	(f) Purchase
	(ग) अखेरची शिल्लक	12	32	57	3	15	16
	(g) Closing Balance	12	32	57	3	15	16
	(ह) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणारे वळू	4	24	25	..	4	4
	(h) No. of Bulls Meeting Quality Standards	4	24	25	..	4	4
	(आय) पैदाशीचे धोरणानुसार आवश्यक वळू	2	14	14
	(i) Requirement of Bulls as per breeding Policy	2	14	14
	(जे) आवश्यकतेनुसार कमी किंवा जादा	2	10	11	..	4	4
	(j) More or less as per requirement	2	10	11	..	4	4
	पैदाशीचे वळू						
	8 Breeding Bulls						
	(अ) सुरुवातीस असलेले	1	2	1	1	1	2
	(a) Opening Balance	1	2	1	1	1	2
	(ब) अंतर्गत बदल
	(b) Internal Change
	एकूण (अ+ब)	1	2	1	1	1	2
	Total (A+B)	1	2	1	1	1	2
	(क) मृत्यू संख्या
	(c) No. of Deaths
	(ड) विक्री	..	1	1
	(d) Sale	..	1	1
	(ई) मपविमंच्या संस्थांकडे वर्ग
	(e) Transferred to other Instt. of MLDB
	(फ) खरेदी	1	1	2
	(f) Purchase	1	1	2
	(ग) अखेरची शिल्लक	2	1	..	1	2	4
	(g) Closing Balance	2	1	..	1	2	4
	(घ) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणारे पैदाशीचे वळू	2	1	..	1	1	2
	(h) No. of Breeding Bulls Meeting Quality Standards	2	1	..	1	1	2
	(आय) पैदाशीचे धोरणानुसार आवश्यक पैदाशीचे वळू	1	1	..	2	2	2
	(i) Requirement of Breeding Bulls as per breeding Policy	1	1	..	2	2	2
	(जे) आवश्यकतेनुसार कमी किंवा जादा	1	-1	-1	..
	(j) More or less as per requirement	1	-1	-1	..

तकला बाब- (चालू) TABLE II-(Contd.)

अनु. क्रमांक Serial No.	कार्यधाराचा तपशील Particulars of workload	एकूण बळू माता संगोपन केंद्र Total Bull Mother Farms			हटीकुडी (वार्डा) HetiKudi (Wardha)		
		प्रत्यक्ष Actual 2015-2016 Cow/Bull	अपेक्षित Anticipated 2016-2017 Cow/Bull	लक्ष्य Target 2017-2018 Cow/Bull	प्रत्यक्ष Actual 2015-2016 Cow	अपेक्षित Anticipated 2016-2017 Cow	लक्ष्य Target 2017-2018 Cow
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
9 बळू / Bulls							
	(अ) सुरुवातीस असलेले						
	(a) Opening Balance	5	4	4	2	2	2
	(ब) अंतर्गत बदल						
	(b) Internal change	2	..	2
	एकूण (अ+ब) / Total (A+B)	7	4	6	2	2	2
	(क) मृत्यू संख्या						
	(c) No. of Deaths
	(ड) विक्री						
	(d) Sale	3
	(इ) मपविमंघ्या संस्थांकडे वर्ग						
	(e) Transferred to other Inst. of MLDB
	(एफ) खरेदी						
	(f) Purchase
	(जी) अखेरची शिल्लक						
	(g) Closing Balance	4	4	6	2	2	2
	(ह) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणारे बळू						
	(h) No. of Bulls Meeting Quality Standards	2	2	2	..	2	2
	(आय) पैदाशीचे धोरणानुसार आवश्यक बळू						
	(i) Requirement of Bulls as per breeding policy	2	2	2	..	2	2
	(जे) आवश्यकतेनुसार कमी किंवा जादा						
	(j) More or less as per requirement
10 एकूण कळप स्थिती / Total Herd Position							
	(अ) सुरुवातीस असलेल्या (अंतर्गत बदलासह सर्व जातवारीची संख्या)						
	(a) Opening Balance of all categories (Including Internal Change)	755	790	902	79	112	135
	(ब) अंतर्गत बदल						
	(b) Internal change	45	50	47	7
	एकूण (अ+ब) / Total (A+B)	800	840	949	86	112	135
	(क) जन्मलेली खरेदी						
	(c) Calves born	185	228	837	31	35	40
	(ड) वर्ष अखेरपर्यंतची खरेदी						
	(d) Purchased during the year	1	35	565	..	1	2
	(इ) मृत्यू संख्या						
	(e) No. of Deaths	26	24	58	3
	(फ) विक्री						
	(f) Sale	104	81	84	..	13	..
	(ग) मपविमंघ्या संस्थांकडे वर्ग						
	(g) Transferred to other Inst. of MLDB	21	32	37
	(ह) परिवर्तन						
	(h) Conversions	45	64	55	2
	(आय) अखेरची शिल्लक						
	(i) Closing Balance	790	902	2117	112	135	177
	(जे) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणारी गुरे						
	(j) No. of Animals Meeting the Quality Standards	636	738	1700	95	93	109
	(के) पैदाशीचे धोरणानुसार आवश्यकता						
	(k) Requirement as per breeding Policy	642	746	1327	90	111	119
	(एल) आवश्यकतेनुसार कमी किंवा जादा						
	(l) More or less as per requirement	-6	-8	373	5	-18	-10

तक्ता तीन TABLE III
महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, अकोला अंतर्गत वटूमाता संगोपन केंद्र (७) राज्यस्तरीय पशू पैदास प्रकेंद्र व वटू संगोपन केंद्र यांचा कार्यभाराचा तपशील
Work load Summary of Bull mother farms (7) under M.L.D.B., Akola Cattle Breeding Farms and Bull Rearing Centre under State Sector

अ.क्र. कामाची तपशील S. No. Particulars of Workload	एकूण वटू माता केंद्र (७) Total bull mother farms (7)				हेटीकुंडी (वर्धा) Hetikundi (Wardha)				एकूण बीआरसी Total BRC	
	प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target	एकूण वटू माता केंद्र (७) Total bull mother farms (7)	प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target	हेटीकुंडी (वर्धा) Hetikundi (Wardha)	प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated
(1)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
प्रकेंद्रावरील सरासरी गाय व म्हशी Average No. of Cow and Buffalo on the farm										
(अ) विदेशी Exotic	16	19	50							
(ब) संकरित Cross bred	33	37	43							
(क) देशी Indigenous	40	43	42							
(ड) म्हैस Buffalo	28	32	225							
एकूण/Total	44	52	146							

दूध देण्याच्या कालावधीत दिलेले

सरासरी दूध (लिटर्स)

2. Average Milk yield during the lactation period (Litres)

(अ) विदेशी Exotic

(ब) संकरित Cross bred

(क) देशी Indigenous

(ड) म्हैस Buffalo

दूध देण्याचा सरासरी कालावधी (दिवसात)

3. Average length of lactation (Days)

(अ) विदेशी Exotic

(ब) संकरित Cross bred

(क) देशी Indigenous

(ड) म्हैस Buffalo

पहिल्या वेताचे सरासरी वय (दिवसात)

4. Average age at first Calving (Days)

(अ) विदेशी Exotic

(ब) संकरित Cross bred

(क) देशी Indigenous

(ड) म्हैस Buffalo

सकल क्षेत्र-प्रवाह TABLE III—(Contd.)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
5.	औसत कैल्सीवॉलिंग अवधि (दिवसों में) Average calving interval (Days)									
	(अ) स्थानीय Exotic	548	506	450						
	(ब) संकरांग Cross bred	817	468	435						
	(क) देशी Indigenous	737	478	467	475					
	(ड) बैस Buffalo	563	432	415	475					
6.	एकूण वार्षिक दूध उत्पादन (लिटर में हजारों में) Total Milk production during the year (Lacs '000)	179.82	219.76	122.41						
7.	एकूण वार्षिक दूध विक्री (लिटर में हजारों में) Total Milk sold during the year (Lacs '000)	148.77	184.50	1084.23						
8.	दूध विक्री से प्राप्त विक्रयों की कुल रकम (रु. हजारों में) Receipt realised by sale of milk (Rs. '000)	4748.84	5907.17	42198.56						
9.	पैदाशियों की कुल संख्या (संख्या) No. of Males sold for breeding									
	(अ) स्थानीय Exotic	6	1	10				4		
	(ब) संकरांग Cross bred	10	10	5				6		
	(क) देशी Indigenous	4	3	5		13	15	9		
	(ड) बैस Buffalo			280				7		
	एकूण/Total	20	14	306		13	15	26		4
10.	पैदाशियों की कुल संख्या (एफ.एस.लैब/सीआरसी) (F. S. Lab/ICRC)									
	(अ) स्थानीय Exotic	9	13	10				9		2
	(ब) संकरांग Cross bred	14	23	23				8		6
	(क) देशी Indigenous	19	14	15		13	15	11		16
	(ड) बैस Buffalo			33				5		4
	एकूण/Total	42	52	81		13	15	33		28
11.	प्रयोग के लिए उपलब्ध भूमि (हैक्टरों में) Total land of the farm (in H)	2489.19	2489.19	2489.19	40.80	40.80	40.80	67.31	67.32	67.32
	(अ) खेती के लिए उपलब्ध (b) Land under cultivation	487.64	486.64	486.64	10.00	10.00	10.00	31.28	31.28	31.28
	(क) खेती के लिए उपलब्ध क्षेत्र (c) Gross Cropped area	557.88	557.88	564.88				28.46	26.00	26.00
	(द) सड़कें, झरना, तालाबें व अन्य भूमि (d) Land under roads, buildings, lakes, etc	242.99	243.99	243.99	6.00	6.00	6.00	21.19	21.30	21.20
	(e) भूमि का उपयोग (हैक्टरों में) (e) Land reserved for hay (H)	473.89	473.89	473.89	10.80	10.80	10.80			
	(f) चराई भूमि (हैक्टरों में) (f) Grazing land (H)	1284.67	1284.67	1284.67	14.00	14.00	14.00	14.84	14.84	14.84

सकता सैन्य-चालू TABLE III—(Contd.)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
12.	वैरण उत्पादन (टन)									
	Fodder production (Ton)									
	(अ) हरिया (a) Green	3936.20	3767.65	6820.56	..	20.00	25.00	233.07	420.00	550.00
	(ब) सूख (b) Dry	919.78	899.00	1514.00	..	50.00	60.00	57.28	14.00	25.00
	(क) वैरण उत्पादन प्रति हे. (टन)	15.34	14.72	25.48	17.93	18.85	23.96
	(c) Fodder production per hectare (Ton)
13.	बाटाप केलेले चारा बिज (कि.)									
	Fodder seeds disributed (Kg)									
	बाटाप केलेले चा-यांचे संच (हजार)	6436.13	1662.05	3950	890.41	150.00	250.00
	Grass seeds distributed ('000)
14.	सिक्ता येवलेली वाकलेली वैरण (टन)	276.23	123.74	..	14.25	20.00	20.00	58.74	24.50	20.00
	Dry fodder purchased (Ton)
15.	वैरण खरेदीसाठी केलेला खर्च (र. हजार)	2310.86	1380.46	42.00	153.15	200.00	250.00	530.81	510.10	400.00
	Expenditure incurred on purchase of fodder (Rs. '000)
16.	सर्वसाथे क्षेत्राकडून मिळालेली वैरण/बाटा (टन)									
	Fodder received from other farm of MLDB (Ton)
17.	सर्वसाथे क्षेत्राकडून मिळालेल्या वैरण/बाटा सिक्ता (र. हजार)									
	Cost of fodder received from other farm of MLDB (Rs. '000)
18.	बाटा व जंतूंचे खरेदी (टन)	353.87	411.50	922.00	31.95	40.00	45.00	21.75	16.00	26.00
	Feed and concentrates purchased (Ton)
19.	बाटा व जंतूंचे खरेदी केलेला खर्च (र. हजार)	6451.14	7665.99	18945.00	771.65	450.00	460.00	392.97	340.00	490.00
	Feed and concentrates purchased (Rs. '000)
20.	बाटा व जंतूंचे खरेदी केलेला खर्च (र. हजार)	13817.80	16346.51	736470.00	..	30.00	32.00	2586.78	600.00	750.00
	Expenditure incurred on purchase of feed and concentrates (Rs. '000)
21.	बाटा व जंतूंचे खरेदी केलेला खर्च (र. हजार)	23751.13	22655.29	29175.50	2207.36	2000.00	2300.00
	Notional Receipt (Rs. '000)	37548.92	39201.80	765645.59	..	30.00	33.00	3794.14	2650.00	3050.00
	Total Receipt सूचना सभा
22.	बाटा व जंतूंचे खर्च (र. हजार)	62298.63	59694.39	68536.74	1695.00	1600.00	1650.00	6942.39	7460.00	10800.00
	Expenditure incurred (Rs. '000)
	(अ) बाटा व जंतूंचे खर्च (र. हजार)	29095.21	15459.15	53385.00	555.50	175.00	180.00	8112.16	1500.00	1775.00
	(ब) बाटा व जंतूंचे खर्च (र. हजार)	91993.84	75154.54	131921.74	2250.50	1775.00	1830.00	15854.55	8964.00	12576.00
	एकूण/Total

समस्त पंक्त
TABLE IV

महाराष्ट्र पशुधन विकास बोर्ड, अकोला अंतर्गत गवू संगोपन केंद्रेतील (२) पशुधनाची संख्या दर्शविणारा तक्ता
Table showing Livestock strength of Bull Rearing Centres (2) under Maharashtra Livestock Development Board, Akola.

अनु क्रमांक Serial No.	कार्यमात्राचे स्वारील Particulars of workload	एकूण बीभास्ती Total BRC					
		वर्षात Actual 2016-2017		अपेक्षित Anticipated 2017-2018		संकेत Target 2018-2019	
		Cattle (3)	Buff (4)	Cattle (5)	Buff (6)	Cattle (7)	Buff (8)
(1)	(2)						
	एक वर्षाचे आतील नरवासरे						
1.	Male Calves (Within one year)						
	(अ) सुरुवातीची शिल्लक						
	(a) Opening Balance	7	..	8	..	10	1
	(ब) प्राप / (b) Receipt	1	..	3	1
	(क) खरेदी / (c) Purchase	6	4
	एकूण / Total	8	..	11	1	16	5
	(ड) मृत्यू / (d) Death
	(इ) विक्री / (e) Sale
	(फ) परिवर्तन
	(ग) मर्यादित हतर संस्थांकडे वार्ग
	(g) Transferred to other Inst. of MLDB
	एकूण / Total
	(ह) अखेरची शिल्लक (h) Closing Balance	8	..	11	1	16	5
	(आ) गुणवत्तेचे निष्कष पूर्ण करणारी नरवासरे						
	(i) No. of male calves Meeting Quality Standards	8	..	10	1	16	5
	(ज) पैदाशील्ये धोरणानुसार आवश्यक नरवासरे						
	(j) Requirement male calves as per breeding Policy	11	14	48	20	46	20
	(क) आवश्यकतेनुसार कधी किती जास्त						
	(k) More or less as per requirement	-3	-14	-38	-20	-32	-24
	१ व २ वर्षांमधील नरवासरे						
2.	Male Calves 1 to 2 years						
	(अ) सुरुवातीची शिल्लक						
	(a) Opening Balance	7	12	16	11	29	13
	(ब) अंतर्गत बदल						
	(b) Internal change
	(क) प्राप / (c) Receipt	12	2	12	2	10	2
	(ड) खरेदी / (d) Purchase	1	..	13	3	16	4
	एकूण / Total	20	14	41	16	55	19
	(इ) मृत्यू / (e) Death	..	1	1
	(फ) विक्री / (f) Sale	4	2
	(ग) परिवर्तन
	(ग) Conversion
	(ह) मर्यादित हतर संस्थांकडे वार्ग
	(h) Transferred to other Inst. of MLDB	11	3	10	5
	एकूण / Total	4	3	12	3	18	8
	(आव) अखेरची शिल्लक (i) Closing Balance	16	11	29	13	45	14
	(ज) गुणवत्तेचे निष्कष पूर्ण करणारी नरवासरे						
	(j) No. of Male Calves Meeting the Quality Standards	12	5	42	15	52	14
	(क) पैदाशील्ये धोरणानुसार आवश्यक नरवासरे						
	(k) Requirement of male calves as per breeding Policy	11	10	38	19	38	19
	(आ) आवश्यकतेनुसार कधी किती जास्त						
	(l) More or less as per requirement	1	-5	4	-4	14	-5

तक्ता ४--चालू
TABLE IV--(Contd.)

अनु क्रमांक Serial No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of workload	एकूण बीआरसी Total BRC					
		प्रत्यक्ष Actual 2016-2017		अपेक्षित Anticipated 2017-2018		लक्ष्य Target 2018-2019	
(1)	(2)	Cattle (3)	Buff (4)	Cattle (5)	Buff (6)	Cattle (7)	Buff (8)
२ ते ३ वर्षावरील वळू							
3. Bulls 2 to 3 years and above							
	(अ) सुरवातीची शिल्लक (a) Opening Balance	13	..	1	1
	(ब) अंतर्गत बदल (b) Internal change
	(क) प्राप्त / (c) Receipt	2
	(ड) खरेदी / (d) Purchase	7	1	10	1
	एकूण / Total	15	..	8	1	10	2
	(इ) मृत्यू / (e) Death
	(फ) विक्री / (f) Sale	2
	(ग) परिवर्तन / (g) Conversion
	(ह) मपविमंचे इतर संस्थांकडे वर्ग (h) Transferred to other Instt. of MLDB	12	..	8	..	4	2
	एकूण / Total	14	..	8	..	4	2
	(आ) अखेरची शिल्लक (i) Closing Balance	1	1	6	..
	(ज) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणारे वळू (j) No. of Bulls Meeting Quality Standards.	12	..	6	1	12	..
	(क) पैदाशीच्या धोरणानुसार आवश्यक वळू (k) Requirement of Bulls as per breeding Policy	13	8	18	14	18	14
	(आय) आवश्यकतेनुसार कमी किंवा जादा (l) More or less as per requirement	-1	-8	-12	-13	-6	-14
पैदाशीचे वळू							
4. Breeding bulls							
	(अ) सुरवातीची शिल्लक (a) Opening Balance	7	2	7	2	7	2
	(ब) अंतर्गत बदल (b) Internal change
	(क) प्राप्त / (c) Receipt
	(ड) खरेदी / (d) Purchase
	एकूण / Total	7	2	7	2	7	2
	(ई) मृत्यू / (e) Death
	(फ) विक्री / (f) Sale
	(ग) परिवर्तन / (g) Conversion
	(ह) मपविमंचे इतर संस्थांकडे वर्ग (h) Transferred to other Instt. of MLDB
	एकूण / Total
	(आय) अखेरची शिल्लक (i) Closing Balance	7	2	7	2	7	2
	(ज) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणारे पैदाशीचे वळू (j) No. of Bulls Meeting Quality Standards.	5	2
	(क) पैदाशीच्या धोरणानुसार आवश्यक पैदाशीचे वळू (k) Requirement of breeding Bulls as per breeding Policy	4	1
	(आ) आवश्यकतेनुसार कमी किंवा जादा (l) More or less as per requirement	1	1

तक्ता ४--चालू
TABLE IV--(Contd.)

अनु क्रमांक Serial. No	कार्यभारचा तपशील Particulars of workload	एकूण बीआरसी Total BRC					
		प्रत्यक्ष Actual 2016-2017		अपेक्षित Anticipated 2017-2018		लक्ष्य Target 2018-2019	
(1)	(2)	Cattle (3)	Buff (4)	Cattle (5)	Buff (6)	Cattle (7)	Buff (8)
बैल							
5. Bullocks							
	(अ) सुरुवातीची शिल्लक (a) Opening Balance
	(ब) अंतर्गत बदल (b) Internal change
	(क) प्राप्त / (c) Receipt
	(ड) खरेदी / (d) Purchase
	एकूण / Total
	(इ) मृत्यू / (e) Death
	(फ) विक्री / (f) Sale
	(ग) परिवर्तन / (g) Conversion
	(ह) मपविमंचे इतर संस्थांकडे वर्ग (h) Transferred to other Instt. of MLDB
	एकूण / Total
	(आ) अखेरची शिल्लक (i) Closing Balance
	(ज) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणारे बैल (j) No. of Bullocks Meeting Quality Standards.
	(के) पैदाशीच्या धोरणानुसार आवश्यक बैल (k) Requirement of Bullocks as per breeding Policy
	(आय) आवश्यकतेनुसार कमी किंवा जादा (l) More or less as per requirement
	एकूण कळप स्थिती
6. Total Herd Position							
	(अ) सुरुवातीची शिल्लक (a) Opening Balance	34	14	32	13	46	17
	(ब) अंतर्गत बदल (b) Internal change
	(क) प्राप्त / (c) Receipt	15	2	15	3	10	2
	(ड) खरेदी / (d) Purchase	1	..	20	4	32	2
	एकूण / Total	50	16	67	20	88	28
	(इ) मृत्यू / (e) Death	..	1	1
	(फ) विक्री / (f) Sale	6	2
	(ग) परिवर्तन / (g) Conversion
	(ह) मपविमंचे इतर संस्थांकडे वर्ग (h) Transferred to other Instt. of MLDB	12	..	19	3	14	7
	एकूण / Total	18	3	20	3	14	7
	(आय) अखेरची शिल्लक (i) Closing Balance	32	13	47	17	74	21
	(ज) गुणवत्तेचे निकष पूर्ण करणारी गुरे (j) No. of Animals Meeting Quality Standards.	37	7	58	17	80	19
	(के) पैदाशीच्या धोरणानुसार आवश्यक गुरे (k) Requirement as per breeding Policy	39	33	104	62	104	62
	(आय) आवश्यकतेनुसार कमी किंवा जादा (l) More or less as per requirement	-2	-26	-46	-45	-24	-43

तक्ता ५
TABLE V

ब.प.वि.सं. अंतर्गत असलेल्या गोठीत रेलप्रयोगशाळा (३) यांचे गोठीत रेल बीस सात्रांचा हिशोब बरविजेला तक्ता (जाल-रकत पालकी निहाय)
Table showing Number of breeding Bull and Semen Collection at F. S. Lab under MLDB, Akola.

अनुक्रमक Bull's Serial No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of workload	पैदाशीचे एकूण बळू No. of breeding bulls			बळुंच्या मार्फत मिळालेले रेल संकलने No. of semen collections obtained from		
		प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 (4)	सकय Target 2018-2019 (5)	प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (6)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 (7)	सकय Target 2018-2019 (8)
(1)	(2)						
	विदेशी जर्सी a) Exotic Jersey	25	28	29	1859	2702	2788
	विदेशी होल्स्टीन b) Exotic-Holstein	8	11	11	1050	861	1034
	A) एकूण विदेशी Total Exotic (a+b)	33	39	40	2909	3563	3822
	संकरित जर्सी ५०% c) Jersey cross bred-50%	19	14	20	1895	1452	1734
	संकरित जर्सी ६२.५% d) Jersey cross bred-62.5%						
	संकरित जर्सी ७५% e) Jersey cross bred-75%		3	3		110	300
	B) एकूण जर्सी संकरित Total Jy Cross (c+d+e)	19	17	23	1895	1562	2034
	संकरित होल्स्टीन ५०% f) Holstein cross bred-50%	4	3	8	363	251	744
	संकरित होल्स्टीन ६२.५% g) Holstein cross bred-62.5%	9	8	9	931	902	1184
	संकरित होल्स्टीन ७५% h) Holstein cross bred-75%	40	41	43	5815	6527	7248
	C) एकूण संकरित होल्स्टीन Total HF Cross (f+g+h)	53	52	60	7109	7680	9176
	D) एकूण संकरित जर्सी Total Cross bred (b+c)	72	69	63	9004	9242	11218
	i) देवणी Deoni	5	5	5	401	428	480
	ii) दागी Daagi	1	1	3		20	196
	iii) गवडाऊ Gavda	6	6	10	221	540	900
	iv) खिलार Khillar	8	9	16	1500	1430	2096
	v) लाल कंधारी Lalkandhari	9	8	8	791	646	768
	vi) गिर Gir	1		10			886
	vii) सहिवाल Sahiwal	5	3	13	94	270	1160
	viii) इतर Other						
	E) एकूण देशी Indigenous Total (i to viii)	35	32	63	3087	3334	6086
	i) पंढरपुरी Pandharpuri	8	6	6	1450	1300	1200
	ii) नागापुरी Nagpur						
	iii) सुस्ती Susti						
	iv) मुंबा Mumbai	57	50	63	8465	7438	8608
	v) जाफतबादी Jafatabadi						
	vi) इतर Other						
	F) एकूण बॅलर्ड Bullard Total (i to vi)	65	56	69	9915	8738	9808
	एकूण Total (A+D+E+F)	205	196	257	24834	24877	31326
2	Requirement of breeding Bulls as per Breeding Policy	284	285	285			
3	जावज्याकडेनुसार कमी किंवा जास्त More or less as per requirement	.79	-.89	-.28			
4	Requirement of breeding bulls of F Lab as per Breeding Policy	284	285	285			
5	जावज्याकडेनुसार कमी किंवा जास्त More or less as per requirement	.79	-.89	-.28			

तक्ता-६

TABLE—VI

महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, अकोला अंतर्गत अतिशित वळूबीज घेबीच्या (३) व राज्यातील एकूण जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्रांच्या द्रवनाचा हिशोब दर्शविणारा तक्ता

Table showing the account of Liquid Nitrogen & LN₂ production plants of District Artificial Insemination Centres in the State Frozen semen Laboratory(3)

अनु क्रमांक Serial No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of workload	एकूण गो. रं. प्र. शा. (द्रवनात्र) Total FS Lab LN ₂			एकूण जि. कृ. रं. कें. (द्रवनात्र) Total DAIC [LN ₂]		
		प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 (4)	लक्ष्य Target 2018-2019 (5)	प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (6)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 (7)	लक्ष्य Target 2018-2019 (8)
(1)	(2)						
	१ एप्रिल रोजी द्रवनाचा आरंभीची शिल्लक (लिटर्स)						
1	Opening balance of LN ₂ as on 1st April (Ltrs.) मुख्यालयी उत्पादित द्रवनात्र (लिटर्स)	390.00	628.7	290.5	23204.6	27836.6	43523.6
2	LN ₂ Produced at HQ (Ltrs.) म.प.वि.मं. यांचेकडून प्राप्त झालेले एकूण द्रवनात्र (लिटर्स)
3	Quantity of LN ₂ Received from MLDB एकूण द्रवनात्र खरेदी (लिटर्स)	149048
4	Quantity of LN ₂ purchased (Ltrs.) खात्याच्या इतर संस्थेकडून घेतलेले/ उसनवार दिलेले द्रवनात्र (लिटर्स)	117689.1	140797.00	160000.00	2140680.1	3734735	383933.6
5	LN ₂ Received/borrowed from other Instt. of Department (Ltrs.) District एकूण द्रवनात्र (लिटर्स)	25878.0
6	Total quantity LN ₂ प्रयोगशाळेसाठी वापरलेले द्रवनात्र (लिटर्स)	118079.1	141425.7	160290.5	2338810.06	3762571.6	3882859.6
7	Quantity of LN ₂ used for Laboratory द्रवनात्राचा थंड करणेसाठी वापरलेले द्रवनात्र (लिटर्स)	115098.00	138635.2	156570.4	100892.1	160562	167465
8	LN ₂ used for cooling of LN ₂ containers पुरवठा केलेले द्रवनात्र (लिटर्स)	..	100.00	100.00	48508.4	221677.00	224773.00
9	Quantity of LN ₂ supplied इतर संस्थांना उसनवार दिलेले द्रवनात्र (लिटर्स)	1905705.3	3074039	3152550
10	LN ₂ borrowed to other Instt. of Dept./District बाष्पीभवन झालेले द्रवनात्र (लिटर्स)	27133.00
11	Quantity of LN ₂ evaporated द्रवनात्र बाष्पीभवनाची टक्केवारी	2352.4	2400.00	3150.00	228735.3	262667	269585
12	Percentage of evaporation of LN ₂ एकूण विनियोग केलेले द्रवनात्र (लिटर्स)	2.00	1.70	1.97	9.90	7.06	7.07
13	Total Quantity of LN ₂ disposed off ३१ मार्च रोजी शिल्लक द्रवनात्र (लिटर्स)	117450.4	141135.2	159820.4	2310974	3718945	3814373
14	Closing balance LN ₂ as on 31st March एक कृत्रिम रेतन करण्यासाठी लागणारे द्रवनात्र (लिटर्स)	628.7	290.5	470.1	27836.6	43626.6	68486.6
15	LN ₂ required to perform one Insemination (Litre) एक कृत्रिम रेतन करण्यासाठी एक LN ₂ ची किंमत (रुपये)	1.06	0.41	0.42
16	Cost of LN ₂ required perform one Insemination २०१६-१७ मध्ये केलेली कृत्रिम रेतने	13.82	5.34	5.59
17	A. 1: done in 2016-17 २०१६-१७ मध्ये जन्मलेली वासरे	2184520	9147952	9147952
18	Calves born 2016-17 एक लिटर द्रवनाचा खरेदी किंमत (रुपये)	781280	728176	3049315
19	Purchase cost of LN ₂ Per litre (Rs.) एक अतिशित वळूबीजमात्रा तयार करण्यास लागलेल्या द्रवनाचा किंमत (रुपये)	11.42	12.21	12.73	13.06	13.14	13.41
20	Cost of LN ₂ required to produce one F S. Dose (Rs.)	0.97	0.95	0.93

(रु. हजार)
(Rs. in 000)महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, अकोला अंतर्गत वळूमाता संगोपन केंद्रे व वळू संगोपन केंद्रे आणि
Operating Cost of Bull Mother Farms and Bull Rearing Centres

अनु. क्रमांक Serial No.	मपविमं. व राज्यस्तरीय अंतर्गत पशुपैदास प्रक्षेत्राचे नाव Name of farm under Maharashtra Livestock Development Board, Akola and State Sector	प्रत्यक्ष Actual 2016-2017				
		एकूण आवक Total Receipt			पगार आणि भत्ते सोडून खर्च Expenditure Exclusive of pay & allowances	खर्चाचे एक रु. आवकेशी गुणोत्तर Expenditure Ratio to receipt of Rs.One
		महसुली Revenue	काल्पनिक Notional	एकूण Total		
1	2	3	4	5	6	7
1	वळू माता संगोपन केंद्र, ताथवडे (पुणे) Bull Mother Farm, Tathwade (Pune)	6466	3183	9649	2752	0.29
2	वळू माता संगोपन केंद्र, जत (सांगली) Bull Mother Farm, Jat (Sangli)	1063	890	1953	2200	1.13
3	वळू माता संगोपन केंद्र, जुनोनी (सोलापूर) Bull Mother Farm, Junoni (Solapur)	166	2656	166	1700	10.24
4	वळू माता संगोपन केंद्र, कोपरगाव (अ.नगर) Bull Mother Farm, Kopergaon (A. Nagar)	957	4606	5563	2731	0.49
5	वळू माता संगोपन केंद्र, हिंगोली Bull Mother Farm, Hingoli	1981	3544	5525	1900	0.34
6	वळू माता संगोपन केंद्र, पोहरा (अमरावती) Bull Mother Farm, Pohara (Amrawati)	1384	4139	5522	16762	3.04
7	वळू माता संगोपन केंद्र, वडसा (गडचिरोली) Bull Mother Farm, Wadasa (Gadchiroli)	1801	4734	6535	1650	0.25
वळू माता संगोपन केंद्रांची एकूण आवक (एकूण १ ते ७) Total Receipt of Bull Mother Farm (Total 1 to 7)		13818	21095	34913	29695	0.85
8	वळू संगोपन केंद्र, औरंगाबाद Bull Rearing Centre, Aurangabad	188	1237	1425	800	0.56
9	वळू संगोपन केंद्र, नागपूर Bull Rearing Centre, Nagpur	2399	1970	4369	7312	1.67
वळू संगोपन केंद्रांची एकूण आवक (एकूण ८ ते ९) Total Receipt of Bull Rearing Centres (Total 8 to 9)		2587	3207	5794	8112	1.40
सर्व मपविमं ची एकूण आवक (एकूण १ ते ९) Total Receipt of All M L D B (Total 1 to 9)		16405	24302	40707	37807	0.93
10	राज्य स्तरीय पशुपैदास प्रक्षेत्र हेटीकुंडी (वर्धा) State Sector Cattle breeding farm Hetikundi-Wardha	556	..
एकूण एमएलडीबी आणि सीबीएफ (राज्यस्तरीय) Total of MLDB and CBF (State Sector)		16405	24302	40707	38363	0.94

TABLE-VII

राज्यस्तरीय पशु पैदास प्रक्षेत्रांचे रु. एक आवकेशी खर्चाचे गुणोत्तर दर्शविणारा तक्ता (पगार व भत्ते वगळून)
under MLDB & Cattle breeding farm under State Sector in ratio with Rs. One [Excluding Pays Allowances]

अपेक्षित Anticipated 2017-2018					लक्ष्य Target 2018-19				
एकूण आवक Total Receipt			पगार आणि भत्ते सोडून खर्च Expenditure Exclusive of pay & allowances	खर्चाचे एक रु. आवकेशी गुणोत्तर Expenditure Ratio to receipt of Rs. One	एकूण आवक Total Receipt			पगार आणि भत्ते सोडून खर्च Expenditure Exclusive of pay & allowances	खर्चाचे एक रु. आवकेशी गुणोत्तर Expenditure Ratio to receipt of Rs. One
महसुली Revenue	काल्पनिक Notional	एकूण Total			महसुली Revenue	काल्पनिक Notional	एकूण Total		
8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
2850	180	3030	1920	0.63	720000	500	720500	2000	..
1275	1140	2415	2275	0.94	1290	1240	2530	2285	0.90
275	4480	4755	1700	0.36	280	4930	5210	1700	0.33
1052	5000	6052	2500	0.41	1200	7000	8200	2300	0.28
1494	1280	2774	877	0.32	2500	4000	6500	2500	0.38
6800	3000	9800	3688	0.38	7700	3500	11200	40000	3.57
2801	7576	10376	2500	0.24	3500	8006	11506	2600	0.23
16547	22655	39202	15459	0.39	736470	29176	765646	53385	0.07
300	850	1150	904	0.79	350	900	1250	975	0.78
300	1200	1500	600	0.40	400	1400	1800	800	0.44
600	2050	2650	1504	0.57	750	2300	3050	1775	0.58
17147	24705	41852	16963	0.41	737220	31476	768696	55160	0.07
30	..	30	175	5.83	32	..	32	180	5.63
17177	24705	41882	17138	0.41	737252	31476	768728	55340	0.07

तक्ता ८
TABLE VIII

म.प.वि.मं. अंतर्गत असलेल्या गोठीत रेतप्रयोगशाळा (३) यांचे गोठीत रेत बीज मात्रांचा हिशोब दर्शविलेला तक्ता (जात-रक्त घातकी निहाय)
Table showing the account of Frozen Semen Laboratories (3) under Maharashtra Livestock
Development Board Akola in the State (Breed-blood level wise)

अनु क्रमांक Serial No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of workload	एकूण गो. रे. प्रयोगशाळा Total FS Lab (MLDB)			एकूण जि. कृ. रे. कें Total DAIC		
		प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target	प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target
		2016-17 (3)	2017-2018 (4)	2018-2019 (5)	2016-17 (6)	2017-2018 (7)	2018-2019 (8)
१	एप्रिल रोजी शिल्लक असलेल्या अतिशित बळबीज मात्रा Opening balance of F.S. doses as on 1st April	102298	235489	228129	78802	128747	101719
	A) विदेशी Exotic	161699	364470	431095	173915	204496	130036
	B) संकरित Crossbred	2735	13517	23667	4393	4187	4522
	देवणी Deoni	7526	5671	4651	3327	2143	1580
	डांगी Dangi	5907	5402	26402	5387	5455	8221
	गवळाऊ Gavlau	9156	48183	73033	21531	22550	22587
	खिलार Khillar	52387	60239	24389	15227	15563	7880
	लाल कंधारी Lalkandhari	4933	14254	5254	2511	10379	16085
	गीर Gir	1840	6260	23260	1233	5430	4306
	साहिवाल Sahival	105
	इतर Other
	C) एकूण देशी Total Indigenous	84484	153526	138676	53609	65707	65279
	पंढरपूरी Pandharpuri	10877	68334	130684	25010	23908	24083
	नागपूरी Nagpuri	30545	29145	14145	1953	940	1981
	सुरती Surati	66791	66791	61691	8663	5502	4307
	मुरा Murrha	323278	411621	390681	85101	139897	90230
	जाफराबादी Jafrajadi	3791	2164	1975	2381	2039	5282
	इतर Other	20	..	120
	D) एकूण म्हैस Total Buffalo	435282	578055	599176	123128	172286	125003
	एकूण / Total (A+B+C+D)	783763	1331540	1397076	429454	571236	422038
२	एकूण अतिशित बळबीज मात्रा उत्पादन Total No. of F.S. doses produced	517214	685000	734000
	A) विदेशी Exotic	1285828	1294900	1537000
	B) संकरित Crossbred	75107	100000	75000
	देवणी Deoni	15000
	डांगी Dangi	37790	108000	180000
	गवळाऊ Gavlau	131950	135000	255000
	खिलार Khillar	119596	105100	120000
	लाल कंधारी Lalkandhari	131000
	गीर Gir	8950	54000	231000
	साहिवाल Sahival
	इतर Other
	C) एकूण देशी Total Indigenous	373393	502100	1007000
	पंढरपूरी Pandharpuri	125915	100000	110000
	नागपूरी Nagpuri
	सुरती Surati
	मुरा Murrha	923973	907800	1025000
	जाफराबादी Jafrajadi
	इतर Other
	D) एकूण म्हैस Total Buffalo	1049888	1007800	1135000
	एकूण / Total (A+B+C+D)	3226323	3489800	4413000
३	एकूण अतिशित बळबीज मात्रा तयार करण्यासाठी आलेला खर्च (लाख) Expenditure incurred to produce Total No. of F.S. doses (lakh)	422.52	839.45	918.96	0.00	0.00	0.00

सूचना ६-घालू
TABLE VIII—Contd.

अनु क्रमांक Serial No.	कार्यभरणाचा तपस्रोत Particulars of workload	एकूण गो. रे प्रयोगशाळा Total FS Lab (MLDB)			एकूण वि. कृ. रे. कें. Total DAIC		
		प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	संख्या Target	प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	संख्या Target
		2016-17 (3)	2017-2018 (4)	2018-2019 (5)	2016-17 (6)	2017-2018 (7)	2018-2019 (8)
	एक अतिरिक्त यशुवीज मात्र तयार करण्यसाठी आलेख खर्च						
4	Expenditure incurred to produce one F.S. dose	54.37	76.10	62.59			
	अतिरिक्त यशुवीज मात्र खरेदी/इतर संस्थांकडून प्राप्त						
5	F.S. doses purchased/Received from other institutes						
	A) विदेशी Exotic	24354	26548	27808			
	B) संकरित Crossbred	54657	24218	29888			
	देवणी Deoni	200	150	200			
	डंगी Dangi	5400	12000	12500			
	गवळणूक Gavlan	7538					
	खिलार Khillar	23310	18000	18000			
	लाल कंधारी Lalkandhari	100	100	200			
	गौर Gir	36466	91000	62000			
	साहिवाल Sahival	12529	32000	35000			
	इतर Other						
	C) एकूण देशी Total Indigenous	85543	108298	98400			
	पंढरपूरी Pandharpuri	1320	5000	5000			
	नागपूरी Nagpuri						
	सुरती Surati	100					
	मुरा Murda		3260				
	जाफराबादी Jafrajadi	172	1990	2000			
	इतर Other						
	D) एकूण गैर Total Buffalo	1592	18250	7808			
	एकूण / Total (A+B+C+D)	146146	170298	143408			
	अतिरिक्त यशुवीज मात्र खरेदी/ व.प.वि.स.कडून प्राप्त						
6	F.S. doses purchased/Received from MLDB						
	A) विदेशी Exotic				386276	1691951	1758986
	B) संकरित Crossbred				1080244	2164149	2242157
	देवणी Deoni				31622	60030	62220
	डंगी Dangi				7055	93530	93540
	गवळणूक Gavlan				32035	319595	332715
	खिलार Khillar				112100	347750	348750
	लाल कंधारी Lalkandhari				79430	298720	312920
	गौर Gir				35077	487416	492441
	साहिवाल Sahival				16653	112731	120381
	इतर Other					340	355
	C) एकूण देशी Total Indigenous				313973	1720113	1763322
	पंढरपूरी Pandharpuri				60320	448640	450590
	नागपूरी Nagpuri				1400	78950	83360
	सुरती Surati					103070	103020
	मुरा Murda				722359	2802299	2860899
	जाफराबादी Jafrajadi				1908	30970	30920
	इतर Other				635	160	115
	D) एकूण गैर Buffalo Total (ii to vi)				786822	3463089	3528904
	एकूण/Total (A+B+C+D)				2567314	9099361	9283118

संलग्न ८-पासू
TABLE VIII—Contd.

क्रम Serial No	कार्यवाही काव्य Particulars of workload	एकूण पी. डी. प्रयोगशाळा Total PS Lab (MLDB)			एकूण सि. कृ. डी. कें. Total DAIC		
		प्राप्त Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target	प्राप्त Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target
		2016-17	2017-2018	2018-2019	2016-17	2017-2018	2018-2019
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
एकूण जलियातिल चक्रीयीय मात्रा (१+२+५+६)							
7 Total No. of F.S. doses (1+2+5+6)							
A) विदेशी Exotic	643866	947029	989129	465078	1820698	1857705	
B) संकरित Crossbred	1502184	1683888	1997095	1284159	2368645	2372193	
देवणी Deoni	78042	113667	98867	36015	64217	66742	
डुंगी Dangi	12926	17671	32151	10382	95673	95120	
गवळाक Gavliu	51235	113402	206402	37422	325050	340936	
खिलार Khilbar	164416	201183	346033	133631	379300	371337	
लाल कंधारी Lalkandhari	172083	165439	144589	94657	314283	320800	
गीर Gir	41399	105254	198254	37588	497795	508526	
सहियान्त Sahival	23319	92260	289260	17886	118161	124687	
इतर Other	340..	460..	
C) एकूण देशी Total Indigenous	543420	764876	1226876	367581	1785819	1828681	
पंढरपूरी Pandharpuri	138112	173334	245684	85330	472548	474673	
नागपूरी Nagpuri	30545	29145	14145	3393	79890	85341	
सुरती Surati	66891	66791	61691	8663	108572	107327	
मुरा Murah	1247251	1322681	5415681	807460	2942196	2951129	
जाफराबादी Jafrahad	3963	4154	3975	4289	33009	36202	
इतर Other	655	160	235	
D) एकूण म्हैस Buffalo Total (i to vi)	1486762	1596185	1741176	909950	3435375	3653907	
एकूण/Total (A+B+C+D)	4176232	4991598	5953476	2996768	9618537	9705156	
इतर संस्थांना पुरवठा केलेल्या जलियातिल चक्रीयीय मात्रा							
8 No. of F.S. doses supplied to other Institutes							
A) विदेशी Exotic	394714	682000	713065	334588	1708332	1708332	
B) संकरित Crossbred	1100201	1216735	1330320	1046115	2230119	2230119	
देवणी Deoni	57426	78000	88000	31828	59690	59690	
डुंगी Dangi	7255	13000	11500	8196	94006	94006	
गवळाक Gavliu	45383	85000	160000	31242	311148	311148	
खिलार Khilbar	115676	127000	200000	110732	346896	346896	
लाल कंधारी Lalkandhari	103757	130050	134050	78836	305796	305796	
गीर Gir	27145	100000	166000	27015	478997	478997	
सहियान्त Sahival	16929	67000	203000	12297	111573	111573	
इतर Other	220	220	
C) एकूण देशी Total Indigenous	373571	600058	962550	368144	1788333	1787789	
पंढरपूरी Pandharpuri	69120	42050	46300	61541	447455	447455	
नागपूरी Nagpuri	1400	15000	10000	2270	76681	76681	
सुरती Surati	100	3100	10000	3159	104240	104240	
मुरा Murah	804366	903000	1047000	666037	2845049	2845050	
जाफराबादी Jafrahad	1799	2179	2050	2248	27704	27704	
इतर Other	655	40	40	
D) एकूण म्हैस Buffalo Total (i to vi)	876985	969329	1115358	735910	3581169	3581169	
एकूण/Total (A+B+C+D)	2743471	3468114	4121285	3416757	9147952	9147952	

तक्ता ८--चालू
TABLE VIII—Contd.

अनु क्रमांक Serial No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of workload	एकूण गो. रे. प्रयोगशाळा Total FS Lab (MLDB)			एकूण जि. कृ. रे. कें Total DAIC		
		प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 (4)	लक्ष्य Target 2018-2019 (5)	प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 (6)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 (7)	लक्ष्य Target 2018-2019 (8)
एकूण अतिशीत वळुबीज मात्रा जिल्हा बाहेरील इतर संस्थाना पुरवठा							
9 No. of F.S. doses supplied to other institutes out side District							
A)	विदेशी Exotic
B)	संकरित Crossbred
	देवणी Deoni
	डांगी Dangi
	गवळाऊ Gavlau
	खिलार Khillar
	लाल कंधारी Lalkandhari
	गीर Gir
	साहिवाल Sahival
	इतर Other
C)	एकूण देशी Total Indigenous
	पंढरपूरी Pandharpuri
	नागपूरी Nagpuri
	सुरती Surati
	मुरा Murra	500
	जाफराबादी Jafra-badi
	इतर Other
D)	एकूण भैस Buffalo Total (i to vi)	500
	एकूण/Total (A+B+C+D)	500
तपासणीसाठी/चाचणीसाठी वाया गेलेल्या एकूण							
10 No. of F.S. doses used for testing/wasted							
A)	विदेशी Exotic	13663	36900	45260	1743	10647	10928
B)	संकरित Crossbred	37513	35750	41130	3548	8490	8823
	देवणी Deoni	7099	12000	10000	..	5	5
	डांगी Dangi	..	20	270	43	87	87
	गवळाऊ Gavlau	450	2000	5000	725	5681	6051
	खिलार Khillar	557	1150	3050	349	817	817
	लाल कंधारी Lalkandhari	8087	11000	10000	258	607	657
	गीर Gir	300	196	2713	3047
	साहिवाल Sahival	130	2000	4000	159	2282	2462
	इतर Other	15	16
C)	एकूण देशी Total Indigenous	16323	26150	28350	1730	12207	13142
	पंढरपूरी Pandharpuri	658	600	700	81	1010	1010
	नागपूरी Nagpuri	143	1228	1298
	सुरती Surati	2	25	25
	मुरा Murra	31064	27000	31500	1026	6917	7309
	जाफराबादी Jafra-badi	2	23	23
	इतर Other
D)	एकूण भैस Buffalo Total (i to vi)	31722	27600	32200	1254	9203	9645
	एकूण/Total (A+B+C+D)	99221	126400	146940	8275	40547	42578

तक्ता ८--समाप्त
TABLE VIII—Concl'd.

अनु क्रमांक Serial No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of workload	एकूण गो. रे. प्रयोगशाळा Total ES Lab (MLDB)			एकूण जि. कृ. रे. कें Total DAIC		
		प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 (4)	लक्ष्य Target 2018-2019 (5)	प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 (6)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 (7)	लक्ष्य Target 2018-2019 (8)

एकूण विनियोग केलेल्या अतिशित वळूबीज मात्रा (८+१०)

11 Total No. of F.S. doses disposed (8 to 10)

A) विदेशी Exotic	408377	718900	758325	336331	1718979	1719260
B) संकरित Crossbred	1137714	1252485	1371450	1049663	2238609	2238942
देवनी Deoni	64525	90000	98000	31828	59695	59695
डांगी Dangi	7255	13020	11770	8239	94093	94093
गवळाऊ Gavlau	45833	87000	165000	31967	316829	317199
खिलार Khillar	116233	128150	203050	111081	347713	347713
लाल कंधारी Lalkandhari	111844	141050	144050	79094	306403	306453
गीर Gir	27145	100000	166300	27209	481710	482044
साहिवाल Sahival	17059	69000	207000	12456	113855	114035
इतर Other					235	236
C) एकूण देशी Total Indigenous	389894	626200	990900	301874	1720540	1720931
पंढरपूरी Pandharpuri	69778	42650	47000	61622	448465	448465
नागपूरी Nagpuri	1400	15000	10000	2413	77909	77979
सुरती Surati	100	5100	10000	3161	104265	104265
मुरा Murra	835630	932000	1078500	667563	2851966	2852369
जाफराबादी Jafrabadi	1799	2179	2050	2250	27727	27727
इतर Other				655	40	40
D) एकूण भेस Buffalo Total (i to vi)	908707	996929	1147550	737664	3510372	3510834
एकूण/Total (A+B+C+D)	2844692	3594514	4268225	2425532	9188499	9190530

३१ मार्च रोजी शिल्लक असलेल्या अतिशित वळूबीज मात्रा (७-११)

12 Closing balance of F. S. doses as on

31st March (7-11)

A) विदेशी Exotic	235489	228129	230804	128747	101719	138445
B) संकरित Crossbred	364470	431095	625645	204496	130036	133251
देवनी Deoni	13517	23667	867	4187	4522	7047
डांगी Dangi	5671	4651	20381	2143	1580	1027
गवळाऊ Gavlau	5402	26402	41402	5455	8221	23737
खिलार Khillar	48183	73033	142983	22550	22587	23624
लाल कंधारी Lalkandhari	60239	24389	539	15563	7880	14347
गीर Gir	14254	5254	31954	10379	16085	26482
साहिवाल Sahival	6260	23260	82260	5430	4306	10652
इतर Other					105	224
C) एकूण देशी Total Indigenous	153526	138676	235176	65707	65279	107670
पंढरपूरी Pandharpuri	68334	130684	198684	23908	24083	26208
नागपूरी Nagpuri	29145	14145	4145	940	1981	7362
सुरती Surati	66791	61691	51691	5502	4307	3062
मुरा Murra	411621	390681	337181	139897	90230	98770
जाफराबादी Jafrabadi	2164	1975	1925	2039	5282	8475
इतर Other					120	195
D) एकूण भेस Buffalo Total (i to vi)	578055	599176	593626	172286	125903	143073
एकूण/Total (A+B+C+D)	1331540	1397076	1685251	571236	422038	514626

१०३-- कुक्कुट विकास
103-- Poultry Development
तक्ता-एक / TABLE-I

वित्तीय आवश्यकता :

Financial Requirements :

(रुपये हजारतः)

(Rs. in Thousands)

वर्गीकरण Classification	प्रत्यक्ष २०१६-१७ Actual 2016-2017	अर्थसंकल्प २०१७-१८ Budget Estimates 2017-2018	सुधारित अंदाज २०१७-१८ Revised Estimates 2017-2018	अर्थसंकल्प २०१८-१९ Budget Estimates 2018-2019
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(०१) कुक्कुट पैदास क्षेत्रे व उबवणी केंद्रे (०१)(०१) कुक्कुट पैदास क्षेत्रे व उबवणी केंद्रे (२४०३ ०४७२)				
1. (01) Poultry Breeding Farms and Hatcheries	53665	48445	48328	50153
(01)(01) Poultry Breeding Farms and Hatcheries				
(०२) प्रकर्षित कुक्कुट विकास गट (०२)(०१) प्रकर्षित कुक्कुट विकास गट (२४०३ ०४८१)				
2. (02) Intensive Poultry Development Blocks	10232	30631	27637	31716
(02)(01) Intensive Poultry Development Blocks				
(०३) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद (०३)(०५) जिल्हा परिषदांना सप्रयोजन अनुदाने (२४०३ २२४१)				
3. (03) Purposive grants to Zilla Parishads.	55672	36969	51391	40018
(03)(05) Purposive grants to Zilla Parishads				
(०४) प्रकर्षित कुक्कुट विकास गट (०४)(०६) कुक्कुट वर्गीय पक्ष्यांचे वितरण राज्य योजना (विशेष घटक योजना) (२४०३ १७८२)				
4. (04) Intensive Poultry Development Blocks				
(04)(06) Distribution of Poultry Birds -Special Component Scheme- (State Plan)				
(०४) (१६) बर्डफ्ल्यूमुळे नुकसान झालेल्या कुक्कुट पालकांना नुकसान भरपाई अदा करणे (२४०३ सी १८१)				
5. (04)(16) Ex-Grantia Payment to the Poultry Breeding Farms on account of loans due to bird flue				

वित्तीय आवश्यकता :

Financial Requirements :

(रुपयें हजारों में)
(Rs. in Thousands)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(०४)(०९) स्वयंरोजगार निर्मितो कार्यक्रमोंगत कुक्कुट गट पुर्वविधवासाठी जर्नालगाय (२४०२ २०३६)				
6. (04)(09) Subsidy for supply poultry units under Self-Employment Creation Programme				
(०४)(१०) उच्चवर्गीय व मदक पैसा लेखी आधुनिकीकरण व मजकरीकरण (केंद्र पुरस्कृत योजना) (२४०३ २२९७)				
7. (04)(10) Modernisation and Strengthening of Hatcheries and Duck Farms Breeding (Centrally Sponsored)				
(०४)(११) पध्यावती अंडी उच्चवर्गीय केंद्र मदक पैसा लेखी मजकरीकरण (२० टक्के राज्य हिस्सा) (२४०३ २८०४)				
8. (04)(11) Strengthening of Central Hatcheries and Duck Rearing Farm State Plan Scheme (20% State share)				
(०४)(१२) केंद्रीय पध्यावती मॉडल पक्षी कलन करणे (२४०३ वी ८८२)				
9. (04)(12) Broiler Poultry Farming Business with the help of Private Entrepreneur	63901	80000	64000	80000
(०४)(१३) केंद्रीय सहाय्यीय योजना कुक्कुटपालन व्यवसाय (विलोच घटक योजना) राज्य योजना (२४०३ वी ८९२)				
10. (04)(13) Broiler Poultry Farming Business with the help of Private Entrepreneur (S.C.P.) (State Scheme)	59906	80000	64000	70000
(०४)(१४) विलोच घटक योजनाओंगत ग्रामीण भागात परस्परतः कुक्कुटपालन योजना (२४०३ वी १६२)				
11. (04)(14) Backyard Poultry Farming in Rural Areas (SCP)				

जिल्हा-एक-संगण / TABLE-I-Contd

वित्तीय आवश्यकता :

Financial Requirements :

(रुपये हजाराने)

(Rs. in Thousands)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(०४)(१५) ग्रामीण भागातील परसोतील कुक्कुटपालन योजना (२४०३ सी १७२)				
12. (04)(15) Backyard Poultry Farming in Rural Areas				
(०४)(१७) राज्यस्तरीय सार्वजनिक खाजगी भागीदारी तत्वावर सधन कुक्कुट विकास गटांची स्थापना करणे (२४०३ सी २४८)				
(04)(17) Establishment of Intensive Poultry Development Blocks on Public Private Partnership Mode (Scheme)			13440	10300
(०५) राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत कें.पु.यो. (०५)(०२) ग्रामीण भागातील परसोतील कुक्कुटपालन योजना (७५ % केंद्र हिस्सा) (२४०३ सी १७८९)				
(05) Centrally Sponsored scheme under National Livestock Mission - Poultry Development				
13. (05)(01) Rural Backyard Poultry Development Scheme (75% Central Share)		600	600	3
(०५)(०२) ग्रामीण भागातील परसोतील कुक्कुटपालन योजना (२५ % राज्य हिस्सा) (२४०३ सी ८५१)				
14. (05)(02) Rural Backyard Poultry Development Scheme (25% State Share)		400	400	2
एकूण - २०९, कुक्कुट विकास (ग्रामीण + परसो)				
Total -183, Poultry Development	243376	277845	269796	302192

तबला
TABLE

महाराष्ट्र राज्यातील कुक्कुट पौदास क्षेत्रे तथा अंडी उबवणीक
Table showing the Poultry strength (All Breed) on the Poultry Breeding Farm / Central

अनुक्रमांक Serial No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of workload	Central Hatchery / अंडी उबवणी केंद्रे					एकूण Total (8)
		प्रत्यक्ष २०१६-२०१७ Actual 2016-2017					
		पिल्ले Chicks (3)	तलंगा Pullets (4)	कोंबड्या Hens (5)	लहान नर Cockrells (6)	नर कोंबडे Cocks (7)	
(1)	(2)						
१	१ एप्रिल रोजी असलेली पक्ष्यांची संख्या Opening Balance as on 1st April	6221	5522	4607	2385	744	19479
२	अंतर्गत हस्तांतरणामुळे वर्षात झालेली वाढ Additions due to internal transfers etc.	..	16648	10937	10617	2183	40385
३	जन्मलेली पिल्ले Chicks hatched	546326	546326
४	खात्याच्या इतर संस्थांकडून आणलेल्या- पक्ष्यांची संख्या Stock received from other Inst. of the Dept.
५	खरेदी केलेले पक्षी Stock purchased	9983	9983
६	वर्षात झालेली एकूण वाढ-- (२ ते ५ बेरीज) Total addition during the year (Total of 2 to 5)	556309	16648	10937	10617	2183	596694
७	वर्षातील एकूण कुक्कुट संख्या (एकूण १ + ६) Total Poultry during the year (Total of 1+ 6)	562530	22170	15544	13002	2927	616173
८	अंतर्गत हस्तांतरणामुळे वर्षात झालेली घट Reduction due to internal transfers	27265	10937	..	2183	..	40385
९	मृत्यूसंख्या-- Mortality	6771	569	1502	442	159	9443
१०	खात्याच्या इतर संस्थांकडे हस्तांतरण केलेल्या पक्ष्यांची संख्या Stocks transferred to other Inst. of the Dept.
११	पैदाशीसाठी विकलेल्या-- पक्ष्यांची संख्या Stock sold for breeding	519581	3457	2	4339	259	527638
१२	इतर उपयोगासाठी विकलेल्या--(खाण्यास वगैरे) पक्ष्यांची संख्या Stocks sold for other purposes (for table purpose etc.)	29	10	8304	277	1621	10241
१३	वर्षातील एकूण घट--(८ ते १२ ची बेरीज) Total Reductions during the year (Total of 8 to 12)	553646	14973	9808	7241	2039	587707
१४	३१ मार्च रोजी शिल्लक असलेल्या पक्ष्यांची संख्या-- (अ. नं. ७ वजा अ. नं. १३) Closing balance as on 31st March (7-13)	8884	7197	5736	5761	888	28466
१५	मृत्युची टक्केवारी Mortality percentage	1.20	2.57	9.66	3.40	5.43	1.53

प्रकारक होल

No. II

केंद्रीय चिकन पैदाव केंद्र, पारंपरिक पक्षी संरक्षण एवं विकास केंद्र

Hatcheries, Intensive Poultry Development Blocks & Duck breeding farm

Central Hatchery / अग्रणी प्रजनन केंद्र

अधीनस्थ २०१७-२०१८ Actuals-2017-2018						लक्ष्य २०१८-२०१९ Target-2018-2019					
पिल्ले Chicks (9)	लक्षणा Pullets (10)	कोबड्या Hens (11)	लक्षणा नर Cockrels (12)	नर कोबडे Cocks (13)	एकूण Total (14)	पिल्ले Chicks (15)	लक्षणा Pullets (16)	कोबड्या Hens (17)	लक्षणा नर Cockrels (18)	नर कोबडे Cocks (19)	एकूण Total (20)
8884	7197	5736	5761	888	28466	8942	6923	3575	3468	892	23800
4700	18378	11133	17584	8503	60313	4700	15820	12230	15840	8735	57325
1055187					1055187	1064760					1104762
6500					6500	6500					6500
1066387	18378	11133	17584	8503	1122005	1115967	15820	12230	15840	8735	1168587
1075271	25575	16889	23345	9391	1150471	1124904	22743	15805	19708	9625	1492187
35992	11133		8503		55618	31660	12230		8735		32923
3644	1008	1686	3067	806	8211	3520	877	1600	843	946	7786
8750		1171		537	10458					338	338
1017973	5662		3983	39	1031657	1084887	1145		4555		1090587
	829	10457	2324	7147	20737		570	11046	2456	7208	21280
1066329	18652	13314	19877	8499	1126671	1120067	14822	12646	16589	8492	1172616
8942	6923	3575	3468	892	23800	4837	7921	3159	2719	1135	19771
0.34	3.94	9.98	4.57	8.58	0.71	0.31	3.36	10.12	4.37	9.83	0.65

[MOB/ मखन कुक्कुट विकास गट]

प्रत्यक्ष २०१६-२०१७ Actual 2016-2017

अनुक्रमांक Serial No.	आर्थिक/वर्षातील Particulars of workload	प्रत्यक्ष २०१६-२०१७ Actual 2016-2017					एकूण Total
		चिक्के Chicks (21)	पुल्ले Pullets (22)	फ्लेन्स Fleas (23)	सहान पत्र Cockrels (24)	पत्र फ्लेन्स Cocks (25)	
१	१ एप्रिल रोजी अस्तित्वातील पक्ष्यांची संख्या Opening Balance as on 1st April	12020	2878	6821	1567	854	24140
२	अंतर्गत हस्तांतरणामुळे वर्धात झालेली बाब Additions due to internal transfers etc	..	13973	9773	10477	3785	38008
३	जन्मलेली चिक्के Chicks hatched	15036	15036
४	इतर खात्यांच्या इतर संस्थांकडून आणलेल्या पक्ष्यांची संख्या Stock received from other Dept. of the Dept.	152	152
५	खरेदी केलेले पक्षी Stock purchased	126535	126535
६	वर्षात झालेली एकूण जोड-- (२ ते ५ बेरीज) Total addition during the year (Total of 2 to 5)	141723	13973	9773	10477	3785	179731
७	वर्षातील एकूण कुक्कुट संख्या (एकूण २ + ६) Total Poultry during the year (Total of 1+ 6)	151752	16851	16594	12044	4639	203880
८	अंतर्गत हस्तांतरणामुळे वर्धात आलेली पक्षी Reductions due to internal transfers	24450	9773	..	3785	..	38008
९	मृत्यूसंख्या-- Mortality	5618	837	1968	471	604	9458
१०	खात्याच्या इतर संस्थांकडे हस्तांतरण केलेल्या पक्ष्यांची संख्या Stocks transferred to other Dept of the Dept	7455	7455
११	वैद्यकीयसाठी विकलेल्या पक्ष्यांची संख्या Stock sold for breeding	99561	3382	2680	4276	1692	117551
१२	इतर उपयोजनासाठी विकलेल्या (सहकार्यार्थी) पक्ष्यांची संख्या Stocks sold for other purposes (for table purpose etc.)	5540	42	5483	2639	1492	15216
१३	वर्धातील एकूण पक्षी--(८ ते १२ बी बेरीज) Total Reductions during the year (Total of 8 to 12)	142624	14034	10131	11111	3788	161688
१४	३१ मार्च रोजी शिल्लक असलेल्या पक्ष्यांची संख्या-- (अ. नं. १३ वगळ अ. नं. १३) Closing balance as on 31st March (7-13)	11128	2817	6463	933	851	22192
१५	मृत्यूची टक्केवारी Mortality percentage	3.65	4.97	11.86	3.58	13.02	4.64

बजटांक हाकिम-घालू
No. II - Contd.

IMDB/ सघन कुक्कुट विकास गट

अपेक्षित २०१६-२०१७ Anticipated-2016-2017						लक्ष्य २०१७-२०१८ Target-2017-2018					
किल्ले Chiccas (27)	सलंगण Pulleis (28)	कांबड्या Hens (29)	सहान नर Cockrels (30)	नर कोबडे Cocks (31)	एकूण Total (32)	किल्ले Chicks (33)	सलंगण Pulleis (34)	कांबड्या Hens (35)	सहान नर Cockrels (36)	नर कोबडे Cocks (37)	एकूण Total (38)
11128	2817	6401	933	851	22192	4763	3930	15890	1804	3127	31494
	28329	14568	20905	2914	68716		27002	16219	23134	2895	69230
30400		913		1265	52580	62400			1105		63525
227100					227100	241300					241300
277500	28329	17483	20905	4179	348396	305700	27002	16219	24239	2895	374053
288628	31146	23446	23848	5030	370588	308447	52932	32109	26343	6022	401349
49234	18568		2914		68716	50146	16219		2895		69230
18037	1314	1935	989	330	22605	18569	1519	2449	1021	301	23659
208614	7334	398	8564	60	224970	225500	9798	748	9558	646	245250
8006		5723	7367	1513	22803	8500		13283	8922	2537	31244
283885	25216	8050	20034	1403	339094	302685	27316	16092	22396	3484	372383
	5930	15890	1804	3127	31494	5758	4596	15627	3647	2558	33166
0.25	4.22	8.06	4.53	6.36	6.10	6.02	4.01	7.63	3.92	5.00	5.83

		DBF / बदक पैदास केंद्र					
		प्रत्यक्ष २०१७-२०१८ Actual 2017-2018					
अनुक्रमांक Serial No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of workload	बदक पिल्ले Ducklings (39)	लहान माद्या Grower F. (40)	बदक माद्या Ducks F. (41)	लहान नर Grower M. (42)	बदक नर Drakes (43)	एकूण Total (44)
(1)	(2)						
1	१ एप्रिल रोजी असलेली पक्ष्यांची संख्या Opening Balance as on 1st April	730	730
2	अंतर्गत हस्तांतरणामुळे वर्षात झालेली वाढ Additions due to internal transfers etc.	..	374	359	350	60	1143
3	जन्मलेली पिल्ले Chicks hatched	2385	2385
4	खात्याच्या इतर संस्थांकडून आणलेल्या- पक्ष्यांची संख्या Stock received from other Inst. of the Dept.
5	खरेदी केलेले पक्षी Stock purchased
6	वर्षात झालेली एकूण वाढ-- (२ ते ५ बेरीज) Total addition during the year (Total of 2 to 5)	2385	374	359	350	60	3528
7	वर्षातील एकूण कुक्कुट संख्या (एकूण १ + ६) Total Poultry during the year (Total of 1+ 6)	3115	374	359	350	60	4258
8	अंतर्गत हस्तांतरणामुळे वर्षात झालेली घट Reduction due to internal transfers	724	359	..	60	..	1143
9	मृत्यूसंख्या-- Mortality	31	4	13	1	..	49
10	खात्याच्या इतर संस्थांकडे हस्तांतरण केलेल्या पक्ष्यांची संख्या Stocks transferred to other Inst. of the Dept.
11	पैदाशीसाठी विकलेल्या-- पक्ष्यांची संख्या Stock sold for breeding	2030	2030
12	इतर उपयोगासाठी विकलेल्या--(खाण्यास वगैरे) पक्ष्यांची संख्या Stocks sold for other purposes (for table purpose etc.)	..	11	65	289	48	413
13	वर्षातील एकूण घट--(८ ते १२ ची बेरीज) Total Reductions during the year (Total of 8 to 12)	2785	374	78	350	48	3635
14	३१ मार्च रोजी शिल्लक असलेल्या पक्ष्यांची संख्या-- (अ. नं. ७ वजा अ. नं. १३) Closing balance as on 31st March (7-13)	330	..	281	..	12	623
15	मृत्युची टक्केवारी Mortality percentage	1.00	1.07	3.62	0.29	..	1.15

क्रमांक दोन--समाप्त
No. 11--Concl'd.

DBF / बदक पैदास केंद्र												
अपेक्षित २०१७-२०१८ Anticipated-2017-2018						लक्ष्य २०१८-२०१९ Target-2018-2019						
बदक पिल्ले Ducklings (45)	लहान मादया Grower F. (46)	बदक मादया Ducks F. (47)	लहान नर Grower M. (48)	बदक नर Drakes (49)	एकूण Total (50)	बदक पिल्ले Ducklings (51)	लहान मादया Grower F. (52)	बदक मादया Ducks F. (53)	लहान नर Grower M. (54)	बदक नर Drakes (55)	एकूण Total (56)	
330	..	281	..	12	623	350	350	
..	280	280	50	50	660	..	300	300	50	50	700	
5000	5000	6000	6000	
..	
..	
5000	280	280	50	50	5660	6000	300	300	50	50	6700	
5330	280	561	50	62	6283	6350	300	300	50	50	7050	
330	280	..	50	..	660	350	300	..	50	..	700	
50	..	10	..	2	62	80	..	15	..	2	97	
..	
4600	4600	5570	5570	
..	..	551	..	60	611	285	..	48	333	
4980	280	561	50	62	5933	6000	300	300	50	50	6700	
350	350	350	350	
0.94	..	1.78	..	3.23	0.99	1.26	..	5.00	..	4.00	1.38	

तक्ता तीन TABLE III

सन २०१४-१५ मधील महाराष्ट्र राज्यातील अंडी उद्येच्या केंद्रे सधन कुक्कुट विकास प्रकल्प व बदक पैवास केंद्र येथील कार्यभार दर्शविणारा तक्ता
Workload Summary of CH, IPDB & DBF-Account of Feed and Eggs, 2014-15

अनुक्रमिक Sr. No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Workload	अंडी उद्येच्या केंद्रे (सर्व जाती)					सधन कुक्कुट विकास प्रकल्प					बदक पैवास केंद्र		
		Central Hatcheries (all breed)					Intensive poultry Development blocks					Duck Breeding Farm		
		प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-18 (4)	लक्ष्य Targets 2018-19 (5)	प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (6)	अपेक्षित Anticipate 2017-18 (7)	लक्ष्य Targets 2018-19 (8)	प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (9)	अपेक्षित Anticipated 2017-18 (10)	लक्ष्य Targets 2018-19 (11)				
(1)	(2)													
१	एप्रिल रोजी शिल्लक असलेले खाद्य (टन)	८७.९१७	१६८.०२३	७५.६६९	१३१.४९२	२१३.६१७	१८६.७८३	०.२१०	०.०९८	१८.०००	१८.०००	१७.०००	१७.०९८	१८.०००
२	खरेदी केलेले खाद्य (टन) Feed Purchased (Tons)	६९२.७००	७५५.५००	८१९.०००	८१०.०२३	९५७.०३५	११९५.०००	२०.४२५	१७.०००	१८.०००	१८.०००	१७.०००	१७.०९८	१८.०००
३	एकूण खाद्य (टन) Total feed (Tons)	७८०.६१७	९२३.५२३	८९४.६६९	९४१.५१५	११७०.६५२	१३८१.७८३	२०.६३५	१७.०९८	३६.०००	३६.०००	३४.०९८	३५.०९८	३६.०००
४	प्रयोगावर वापरलेले खाद्य (टन)	६१२.५९४	८४७.८५४	८०६.०००	६८०.३४८	९८३.८६९	११२५.०००	२०.५३७	१७.०९८	१८.०००	१८.०००	१७.०९८	१७.०९८	१८.०००
५	खात्यातील इतर संस्थाना पुरवठा केलेले खाद्य (टन)													
६	खालविलेले खाद्य (टन) Feed supplied to the other inst. of the Dept. (Tons)				४७.५५०									
७	कुक्कुट पालकांना विकलेले खाद्य (टन)													
८	एकूण विनियोग केलेले खाद्य (टन) Total feed disposed off (Tons)	६१२.५९४	८४७.८५४	८०६.०००	७२७.८९८	९८३.८६९	११२५.०००	२०.५३७	१७.०९८	१८.०००	१८.०००	१७.०९८	१७.०९८	१८.०००
९	३१ मार्च रोजी शिल्लक असलेले खाद्य (टन)	१६८.०२३	७५.६६९	८८.६६९	२१३.६१७	१८६.७८३	२५६.७८३	०.०९८	०.०९८	१८.०००	१८.०००	१७.०९८	१७.०९८	१८.०००
१०	वर्षातील अंड्यावरील कोंबड्यांची सरासरी संख्या	९३६८	१२३८५	११९००	१२९६९	१३६८१	१४५२२	३३३	२८०	३००	३००	२८०	२८०	३००
११	वर्षामध्ये एक कोंबडीने दिलेली सरासरी अंड्यांची संख्या	११३	१३९	१४७	६२	१३७	१५९	१६३	२८०	२८०	२८०	२८०	२८०	२८०
१२	एक एप्रिल रोजी शिल्लक अंड्यांची संख्या	३२४	१०८५९	८४५०	८४५०	६६९२	३९६६५	१६३	२८०	२८०	२८०	२८०	२८०	२८०
१३	प्रयोगावर उत्पादित अंड्यांची संख्या	१०६०८१७	१७२३६५७	१७४३५००	८०९८४९	१८८०३००	२३०४७००	५४१८७	७८४००	८४०००	८४०००	७८४००	७८४००	८४०००
१४	इतर स्रोत/संस्थांकडून मिळालेल्या अंड्यांची संख्या	२०१५९३			३४२०									
१५	एकूण अंडी Total Eggs	१२६२७३४	१७३४५१६	१७४३५००	८२३१७९	१८८६९९२	२३४४३६५	५४१८७	७८४००	८४०००	८४०००	७८४००	७८४००	८४०००

संकेत विवरण-संख्या TABLE III—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
15	कुल अंडाखंडों की उपरोक्त योग्य अंडाखंडी संख्या No. of Hatchable eggs out of Total No. of eggs	1131037	1445594	1395417	754554	1542066	1842611	48040	62000	61000
16	अधिकतमसम्मति विफलत्व अंडाखंडी संख्या (समाप्ती निरूपणकारी 1% केम कमी) No. of eggs sold for Hatching (Desirably Nil Average less than 1%)	298305	26603	69817	539104	891673	1088722	722	1500	3000
17	अधिकांश अंडाखंडों का खराब उल्लेखनीय कारणों से कारणपूर्वक निरूपणकारी साक्ष्यों पर अंडाखंडी संख्या (समाप्ती > 75%) No. of eggs sold for same purpose/bankers' account on hatchable (Avg. 1%)	122212	207095	236833	83000	321052	422578	47901	66900	70000
18	अधिकतमसम्मति खराबलेखनीय अंडाखंडी संख्या (समाप्ती < 25%) No. of eggs not for hatching (Avg. < 25%)	833354	1500818	1416850	172714	636600	725300	5564	10000	12000
19	कुल निरूपणकारी साक्ष्यों पर अंडाखंडी संख्या Total No. of eggs disposed off	1251879	1794516	1743508	819927	3887327	2236689	54187	78000	84000
20	एप्रिल-मार्च निरूपणकारी अंडाखंडी संख्या (31 मार्च तक की) Closing balance of Eggs as on 31st March	18859	-	-	6692	39665	107765	-	-	-
21	अधिकतमसम्मति खराबलेखनीय अंडाखंडी संख्या (समाप्ती > 75%) Average Hatching Percentage of eggs Layed by hens	51.62	50.13	66.14	17.21	37.65	43.48	44.41	76.71	76.71
22	अधिकतमसम्मति खराबलेखनीय अंडाखंडी संख्या (समाप्ती < 75%) Total No. of eggs hatched	594463	1083581	1017518	67444	172000	196860	2335	5000	6000
23	अधिकतमसम्मति खराबलेखनीय अंडाखंडी संख्या (समाप्ती > 75%) Average Hatching Percentage	65.69	12.26	71.83	39.05	27.48	37.14	42.86	50.06	50.06
24	कुल अंडाखंडों की उपरोक्त योग्य अंडाखंडी संख्या No. of poultry birds vaccinated on the farm	716448	1238106	1178000	219812	360140	381000	724	330	350
25	अधिकतमसम्मति खराबलेखनीय अंडाखंडी संख्या (समाप्ती > 75%) Revenue Receipts (Rs. '000)	17582528	21918032	21451000	9741315	12151049	14079450	240000	300000	320000
26	अधिकतमसम्मति खराबलेखनीय अंडाखंडी संख्या (समाप्ती < 75%) National Receipts (Rs. '000)	-	-	-	2500	-	-	-	-	-
27	कुल अंडाखंडों की उपरोक्त योग्य अंडाखंडी संख्या (समाप्ती) Total Receipts (Rs. '000)	17582528	21918032	21451000	9349815	12151049	14079450	240000	300000	320000
28	अधिकतमसम्मति खराबलेखनीय अंडाखंडी संख्या (समाप्ती > 75%) Total Expenditure incurred (Rs. '000)	33802982	33360326	31115000	26968350	25143000	29915100	-	-	-

वित्तीय आवश्यकता : **सूचना एक TABLE I**
१०४ शेर व मोहर विकास (रुपये हजारों में)
Financial Requirements : 104 Sheep and Wool Development (Rs. in Thousand)

वर्गीकरण Classification	प्रचलित व्यय २०१६-१७ Actual Expenditure 2016-17	अनुमानित व्यय २०१७-१८ Revised Esti. 2017-18	सुधारित अनुमान २०१७-१८ Budget Esti. 2017-18	अनुमानित व्यय २०१८-१९ Revised Esti 2018-19
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(०२) शीकर पृथक्करण (०२)(०२) शीकर पृथक्करण प्रयोगशाला व शीकर उपयोग केंद्र (२४०२ ०५७२)				
1. (01) Wool Analysis (01)(01)Wool Analysis Laboratory and Wool Utilisation Centre	3412	3456	4702	3816
(०२)(०२) पुण्यश्लोक अहिल्याबाई महाराष्ट्र मेंढी व शेडो विकास महामंडळाच्या आर्थिक सहाय्य (२४०३ ०६३१)				
2. (01)(02) Assistance to Panyashlok Ahilyadevi Maharashtra Sheep and Goat Development Board	12162	107086	106436	116115
(०४) पंचवर्षीय योजनामधील योजना (०४)(०२) शेडो फार्म क्षेत्र-पैदाशीसाठी सुधारित जातीचे शेडो पुरवणे (१०० टक्के राज्य योजनामधील योजना) (२४०३ १८२६)				
3. (04) Schemes in the Five Year Plan (04)(01)Sheep Breeding Farms Schemes for locating buck for breeding State Plan Scheme (2403 1826)	399	650	520	800
(०४)(०५) शेडो पैदास क्षेत्र-पैदाशीसाठी सुधारित जातीचे शेडो पुरवणे (किसीय घटक योजना) राज्य योजना (२४०३ १९४२)				
4. (4)(05) Sheep Breeding Farms-Schemes for locating buck for breeding (Special Component Plan (State Plan)	151056
(०४)(०८) अहमदनगर जिल्हा शेडो परिपालन व प्रक्रिया सहाय्यी संघाला सहाय्य (२४०३ २२०७)				
5. (04)(08)Assistance to Ahmednagar District Goat Rearing and processing Sahakar Sangh
(०४)(०९) मराठवाडा विकास कार्यक्रमांतर्गत अहमदनगर शेडो पैदास विकास केंद्राची स्थापना (राज्य योजनामधील योजना) (२४०३ बी २४५)				
6. (04)(09)Marathwada Development Programme to Establish Qazimabad Goat Breeding Development Centre
(०४)(१०) नासरीप क्षेत्र आलेख्य पशुपालन जतन (१०० टक्के केंद्र हिस्सा) (२४०३ बी ६०१)				
7. (04)(10) Conservation of Threatened Livestock Breeds (100% Central share)	..	300	300	..
(०४)(११) शेर व मोहर क्षेत्र-पैदाशीसाठी सुधारित जातीचे विकसित करणे पुण्यश्लोक अहिल्याबाई महाराष्ट्र मेंढी व शेडो विकास महामंडळाच्या योजना कार्यन्वित करणे (२४०३ बी ६१२)				
8. (04)(11) Development of Small Ruminants and Rabbits by Panyashlok Ahilyadevi Maharashtra Sheep and Goat Development Board (100 % Central Share)	..	7300	7300	..

वित्तीय आवश्यकता :

संख्या एक-समाप्त

(रुपये हजारों)

Financial Requirements :

TABLE I-Contd

(Rs. in Thousand)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(०४)(१२)अन्न: उपबन्ध पद्धतीने लाभार्थ्यांना १०+१ गॅट्टी गटाचे वाटप करणे (२४०३ बी ८६२)				
9. (04)(12) Stall Feeding Supply of 10+1 Goat unit to beneficiaries	47970	70000	35000	70000
(०४)(१३)अन्न: उपबन्ध पद्धतीने लाभार्थ्यांना १०+१ गॅट्टी गटाचे वाटप करणे (विशेष घटक योजना) (२४०३ बी १४२)				
10. (04)(13) Stall Feeding Supply of 10+1 Goat unit to beneficiaries (Special Component Plan)	63952	90000	72000	70000
(०४)(१२) परराज्यीय पॅकेज अंतर्गत जावन्य निस्सहजतील लाभार्थ्यांना २० गॅट्टी+२ बोकड गटाचे ५०% अनुदानावर वाटप करणे (२४०३ डी २०१)				
11. (04)(12) Distribution of 20 Goats+2 Bucks on 50% subsidy to beneficiaries under Maharashtra Package in Jalna District (2403 D 201)		20000	16000	51500
(०५) राजे यशवंतराव होळकर महामेश योजना (०५)(०१) राजे यशवंतराव होळकर महामेश योजना मंद्या गट, नर पेट, खाद्य व पाकभूत सुविधेसाठी साहित्याचे ७५% अनुदानावर वाटप (वर्षाव्या) (२४०३ डी २०५)				
(05) Raja Yashwantrao Holkar Mahamesh Scheme 12. (05)(01) Raja Yashwantrao Holkar Mahamesh Scheme			44480	40000
Distribution of Sheep unit, Ram, Feet & Essential Infrastructure Material on 75% Subsidy (Scheme)				
एकूण १९४, मेघ न लोक विकास	385451	298792	307738	352231
Total-104 Sheep & Wool Development				

वित्तीय आवश्यकता :

Financial Requirements :

तक्का एक TABLE I

२०१७ वेवरा व खार ववकल

107 Fodder and Feed Development

(रुपये हजारान)

(Rs. in Thousands)

वर्गीकरण Classification	अवधुत खर्च २०१६-१७ Actual Expenditure 2016-17	अवधुतकल २०१७-१८ Revised Esti 2017-18	सुधारल अंशुत २०१७-१८ Budget Esti. 2017-18	अवधुतकल २०१८-१९ Revised Esti. 2018-19
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
पंचवारववक वववववववववव ववववव				
(००) (०३) वललु वववववववव वववववववव ववववव- ववव वववववववव ववववव (२४०३ ०६९७)				
1. (0) (03) Schemes in the Five Year Plan- Grants to Zilla Parishad-State Plan Scheme				
(००) (०५) एकवतवक वववव वववव ववववव (रुवव ववववववव ववववव) (२४०३ २१०५)				
2. (00) (05) Integrated fodder Development Programme (State Plan Scheme)		4000	4000	
1. केंद्र पुरसुत ववववव				
(००) (०६) ववववव वववव वववव (७५% केंद्र वववव) (२४०३ २२१४)				
3. (03) (06) Centrally Sponsored Scheme Distribution of Fodder Seed (75% Central share)		6000	6000	
(००) (०६) ववववव ववववव वववव ववववव ववववव (१०० टवक केंद्र वववव) (२४०३ २४९३)				
4. (00) (07) Developments of grass Land including grass reserves (100% Central share)				
(००) (०८) ववववव वववव वववव वववव ववववव ववव (२४०३ स० ००९)				
5. (03) (08) Establishment of silage making Unit under Centrally Sponsored Scheme				
(००) (०९) ववववव व ववववववव वववव वववव ववववव वववव ववव (७५% केंद्र पुरसुत ववववव) (२४०३ स० १०७)				
6. (00) (09) Introduction of Hand & Power driven Chaff cutter (75% centrally Sponsored Scheme)				
(2403 C II.)				
(००) (११) ववववव वववव वववव वववव वववव (२५% केंद्र पुरसुत ववववव) वववव ववव (२४०३ स० १७५)				
7. (00)(11) Establishment of Bypass Protein Production Unit Scheme (25% Centrally Sponsored Scheme)				
(००) (१२) ववववव वववववववव/ववव ववववववव/ववव वववव वववव वववव वववव (२५% केंद्र पुरसुत ववववव) (२४०३ स० १३४)				
8. (00)(12) Establishment of Area Specific Mineral Mixture/Feed Pelleting/Feed Manufacturing Unit (25% Centrally Sponsored Scheme)		20000	20000	
(००) (१३) ववववव वववव ववववववव ववववववव (५०% केंद्र वववव) (२४०२ स० १४३)				
9. (10) (13) Strengthening of Feed Testing Laboratories (50% C.S.S.)				
(००) (१४) ववववव वववव ववववववव ववववववव (५०% ववव वववव) (२४०३ स० १५२)				
10. (00) (14) Strengthening of Feed Testing Laboratories (50% State Share)				

वित्तीय आवश्यकता :

तक्ता एक-समाप्त

(रुपये हजारत)

Financial Requirements :

TABLE I-Concl'd

(Rs. in Thousand)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(०१) राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत वैरण व पशुखाद्य विकास (के. पू. यो.)				
(०१)(०१) राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत मुरलेला चारा तयार करणाऱ्या युनिटाची स्थापना (७५ टक्के केंद्र हिस्सा) (२४०३ सी ८१३)				
11. (01) Fodder and Feed Development under National Livestock Mission (CSS)	49608	19200	19200	20000
(01)(01) Establishment of Silage making unit under National livestock Mission (75% Central Share)				
(०१)(०३) विजेवर चालणारे कटाई यंत्राचे वितरण (५० टक्के केंद्र हिस्सा) (२४०३ सी ९२२)				
12. (01)(03) Distribution of Power driven Chaff cutter (50% Central Share)	36358	16000	16000	20000
(०१)(०४) ओसाड जमीन /परिक्षेत्र जमीन/मवताळ जमीन लागवड योग्य नसलेली जमीन अशा वनंतर जमिनीमधून वैरण उत्पादन (७५ टक्के केंद्र हिस्सा) (२४०३ सी ९३१)				
13. (01)(04) Fodder production from non forest waste land/Range land/Grass land/Non Arable land (75% Central Share)		9792	9792	3000
(०१)(०५) ओसाड जमीन /परिक्षेत्र जमीन/गवताळ जमीन लागवड योग्य नसलेली जमीन अशा वनंतर जमिनीमधून वैरण उत्पादन (२५ टक्के राज्य हिस्सा) (२४०३ सी ९४९)				
14. (01)(05) Fodder production from non forest waste land/Range land/Grass land/Non Arable land (25% State Share)		6528	6528	2000
(०१)(०६) खाद्य विश्लेषण प्रयोगशाळेची स्थापना/बळकटीकरण करणे (७५ टक्के केंद्र हिस्सा) (२४०३ सी ९५८)				
15. (01)(06) Establishment/Modernization of Feed Testing Laboratory (75% Central Share)		12000	12000	600
(०१)(०७) खाद्य विश्लेषण प्रयोगशाळेची स्थापना/बळकटीकरण करणे (२५ टक्के राज्य हिस्सा) (२४०३ सी ९६७)				
16. (01)(07) Establishment/Modernization of Feed Testing Laboratory (25% State Share)		8000	8000	400
(०२) राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेअंतर्गत वैरण विकास कार्यक्रम (०२)(०१) म.प.वि.मं. अकोला व पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी महाराष्ट्र मॅट्री व शेळी विकास महामंडळ पुणे अंतर्गत प्रक्षेत्रावरील लागवडी योग्य पडीक जमिनीचा विकास करून वैरण उत्पादन कार्यक्रम (२५% राज्य हिस्सा) (२४०३ डी ०७९)				
17. (02)(01) Development of Cultivable barren land belonging to MLDB & PAMM & SVM for fodder production (25% State Share)				
(००)(१२) क्षेत्रनिहाय विवक्षित प्रभागानुसार क्षारमिश्रण, पशुखाद्य कोंडी व खाद्य निर्मिती केंद्राची स्थापना करणे (सहकारी संस्था) (केंद्र हिस्सा २५ टक्के) (२४०३ डी २९३)				
18. (00)(12) Establishment of Area Specific Mineral Mixture.. Feed Pelienting/Feed Manufacturing Unit (Co-operative Agencies) (Central Share 25%) Scheme			1	10000
(००)(१२) क्षेत्रनिहाय विवक्षित प्रभागानुसार क्षारमिश्रण, पशुखाद्य कोंडी व खाद्य निर्मिती केंद्राची स्थापना करणे (सहकारी संस्था) (केंद्र हिस्सा ६० टक्के) (२४०३ डी ३१९)				
19. (00)(12) Establishment of Area Specific Mineral Mixture.. Feed Pelienting/Feed Manufacturing Unit (Co-operative Agencies) (Central Share 60%) Scheme			1	10000
एकूण-१०७, वैरण व पशुखाद्य विकास	85966	101520	101522	66000
Total-107 Fodder & Feed Development				

तक्ता दोन

TABLE II

पुढील तक्त्यात पशुखाद्य विश्लेषण प्रयोगशाळा, राज्यस्तरीय पुणे येथे झालेले कामकाज दर्शविले आहे.
The following table indicates the work done by State Level Animal Feed Analysis Laboratory, Pune-16.

अनुक्रमांक Sr. No.	कार्यभाराचा तपशील Particulars of Workload	प्रत्यक्ष -Actual 2016-2017 (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 (4)	लक्ष्य Target 2018-2019 (5)
(1)	(2)			
1.	विविध गुणधर्मांसाठी विश्लेषण केलेल्या लोकर नमुन्यांची संख्या No of Wool samples analysed for various attributes
2.	विश्लेषण केलेल्या खाद्यपदार्थ नमुन्यांची संख्या Number of feed samples analysed	761	600	600
3.	धान्याची गुणवत्ता तपासणी Gradation of Godown Grains	7	25	25
4.	विश्लेषण करून मिळालेली रक्कम (रुपये हजारात) Fees realised for analytical work & other sources (Rs.'000)			
	अ) महसुली जमा रक्कम a) Revenue Receipt	462900	150000	150000
	ब) काल्पनिक जमा रक्कम b) Notional Receipt	90850	50000	50000
	एकूण जमा रक्कम (अ + ब) Total Receipt (a + b)	553750	200000	200000
5.	एकूण खर्च (रुपये हजारात)-- Total expenditure (Rs. in thousand)			
	अ) वेतन व भत्ते a) Pay and allowances	3216042	3500000	3500000
	ब) प्रवास भत्ता b) Travelling allowance	5000	5000
	क) इतर खर्च c) Expenditure incurred for purchase of chemicals and Laboratory reagents, contingency expenditure (Plan + Non Plan Exp.)	155318	457000	457000
	एकूण खर्च रक्कम (अ + ब + क) Total Expenditure (a+b+c)	3371360	3962000	3962000
6.	प्रात्यक्षिके/कृतीचे प्रशिक्षण Practicals/Demonstrations given for in service Trainees
7.	प्रशिक्षणार्थींना दिलेले व्याख्यान Lectures give to the in service trainees

तक्का एक TABLE I

१०१ विस्तार आणि प्रशिक्षण

(रुपये हजाराने)

वित्तीय आवश्यकता :

Financial Requirements :

109 Extension and Training

₹ Lacs. in Thousands)

वर्गीकरण Classification	प्रत्यक्ष खर्च 2016-17 Actual Expenditure 2016-17	अर्थसंकल्प 2017-18 Revised Esti 2017-18	सुधारित अंशान 2017-18 Budget Esti 2017-18	अर्थसंकल्प 2018-19 Revised Esti 2018-19
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(००) (०१) सेवावर्गीय प्रशिक्षण (२४०३ ०७०४)				
1. (01) (01) Inservice Training	6882	6928	6926	6852
(००) (०३) कुक्कुट पालन प्रशिक्षण (२४०३ ०७२१)				
2. (03) (03) Poultry Training	7139	6862	8000	7433
(००) (०७) महाराष्ट्र जिल्हापरिषद व पंचायत समिती अधीनस्थ १९६२ यांच्या कलम १८२ अन्वये जिल्हा परिषदांना सहाय्यीय अनुदान प्रदर्शन व प्रचार (२४०३ ०८५७)				
3. (07) (07) Exhibition and Propaganda (07) (07) Purposive grants to Zilla Parishads under Section 182 of the Maharashtra Zilla Parishads and Panchayat Samiti Act, 1961 Exhibition and Propaganda				
(००) (०८) फित्वा प्रसारक व प्रात्यक्षिक केंद्राची स्थापना योजनेतर्गत (२४०३ २७४१)				
4. (08) (08) Mobile Demonstration Unit Non-plan Voted	856	1212	1212	844
(००) (०९) महाराष्ट्र पशु व पक्षी विज्ञान विद्यापीठाची स्थापना योजनेत (२४०३ २२५२) दलमत (२४०३ २१४३)				
5. (09) (09) Establishment of Maharashtra Animal and Fisheries Science University Charged Voted	105570	1133225	1016265	1124467
(००) (२३) महाराष्ट्र पशुवैद्यकीय परिषदेची स्थापना ५० टक्के राज्य हिस्सा (२४०३ २२२३)				
6. (23) (23) Establishment of Maharashtra Veterinary Council (State share 50%)	2156	2393	2627	3324
(००) (२४) महाराष्ट्र पशुवैद्यकीय परिषदेची स्थापना ५० टक्के (केंद्र हिस्सा) (२४०३ २२३२)				
7. (24) (24) Establishment of Maharashtra Veterinary Council Central Share 50%	1	2	2	2
(००) (२०) प्रदर्शन व प्रचार (१०० टक्के राज्य योजनेत) (२४०३ ०८७५)				
8. (20) (20) Exhibition and Propaganda (State Plan 100%)	4172	1180	9100	9198
(००) (२७) प्रदर्शन व प्रचार (केंद्र पुरविलेले योजनेत) (२४०३ २२२४)				
9. (27) (27) Exhibition and Propoganda Centrally Sponsored Scheme				
(००) (२१) जिल्हा परिषदांना योजनेतर्गत अनुदाने राज्य योजनेतर्गत योजनेत (२४०३ ०८८४)				
10. (21) (21) Plan Grants to Zilla Parishads State Plan Schemes				

वित्तीय आवश्यकता :

तकना एक-समान

(रुपये हजारों में)

Financial Requirements :

TABLE I-Contd

(Rs in Thousand)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(००) (१८) जिल्हा परिषदांना योजनांतर्गत अनुदाने (विशेष पटव्य योजना) राज्य योजना (२४०३-१९७१)					
12. (00)(18) Plan Grants to Zilla Parishads (Special Component Plan) State Plan		6218			
(००) (१९) महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाची स्थापना (१००% राज्य योजनांतर्गत योजना) (२४०३-२०१३)					
12. (00)(19) Establishment of Maharashtra Animal and Fisheries Science University (100% State Plan Scheme)		39560	70800	56000	13000
(००) (२१) महाराष्ट्र पशुवैद्यकीय परिषदेची स्थापना राज्य योजनांतर्गत योजना (२४०३-२२५२)					
13. (00)(21) Establishment of Maharashtra Veterinary Council State Plan Scheme					
(००) (२२) महाराष्ट्र पशुवैद्यकीय परिषदेची स्थापना केंद्र पुरवठा योजना (२४०३-२२६१)					
4. (00)(22) Establishment of Maharashtra Veterinary Council Centrally Sponsored Scheme					
प्रत्येकिक योजनांतर्गत योजना राज्य योजनांतर्गत योजना					
(००) (२६) शेतकऱ्यांना प्रशिक्षण (२४०३-२६१७)					
15. Schemes in Five Year Plan State Plan Scheme (00)(26) Training for Farmers					
(००) (२७) राज्यस्तरीय प्रशिक्षण केंद्र, गोकुलनगर, पुणे या क्षेत्रातील याचे बळकटीकरण करणे. (२४०३-२७५५)					
16. (00)(27) Strengthening of State Level Training Centre, Gokhale Nagar, Pune		13978	11200	9200	5000
(००) (२८) राज्य स्तरीय शेतकरी महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ अंतर्गत (कार्यक्रम) (२४०३-२९१)					
17. (00)(28) Rajarshi Chhatrapati Shahu Maharaj Fee Reimbursement Scheme (Maharashtra Animal and Fisheries Science University Internal) (Scheme)				2688	1
(००) (२९) डॉ. पंजाबराव देशमुख कर्मालय निवास योजना (महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ अंतर्गत) (कार्यक्रम) (२४०३-३०२)					
18. (00)(29) Dr. Panjabrao Deshmukh Hostel Maintenance Allowances Scheme (Maharashtra Animal and Fisheries Science University Internal) (Scheme)				2510	1
एकूण १०९ विस्तार व प्रशिक्षण Total 109 Extension and Training		1137032	1243922	1115800	1166922
एकूण भारीत+दत्तपत्र					

कक्षा-द्वय TABLE-II

पब्लिसिटी व प्रचार याचाली प्रकल्पाचा कार्यप्रकाराचा सारांश

Work load summary of publicity work load similarity of Publicity & Propaganda

क्र.सं. Sl. No.	वितरण विभाग Name of District	उद्योग आणि स्वयं-उद्योगासाठी प्रसिद्धता प्रकल्प No. of Training Programs & self employment under Employment & self employment	प्रकल्प Programme		अर्थव्यय Expenditure		अंशिक Anticipated		वस्तु Actuals		वर्षा संचालनी खर्च (₹) Expenditure per learner (₹)					
			अंशिक Anticipated	वस्तु Actuals	अंशिक Anticipated	वस्तु Actuals	पुरुष Male	स्त्री Female	अंशिक Anticipated	वस्तु Actuals	अंशिक Anticipated	वस्तु Actuals				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
मुंबई विभाग-																
11	Mumbai Region नाशिक विभाग	66	52	1080000	1510000	1510000	2815	2112	2112	1727	1809	8079	4542	3921	3921	
12	Mumbai Region पुणे विभाग	47	14	255530	330000	330000	2264	476	476	464	09	109	2658	385	585	
13	Pune Region औरंगाबाद विभाग	110	63	736350	373000	373000	6909	2735	2735	2548	2407	2407	8457	5142	5142	
14	Ahmednagar Region नाशूर विभाग	26	18	808000	725000	725000	1021	1557	1557	467	706	766	1488	2323	2323	
15	Latur Region अमरावती विभाग	37	39	446980	308500	308500	3458	630	630	557	2864	2864	3615	3494	3494	
16	Marathwada Region नाशूर विभाग	95	17	1012000	800000	800000	2205	490	490	1975	210	330	4180	690	690	
17	Nashik Region महाराष्ट्र राज्य	79	51	2534995	2275000	2275000	4642	1892	1892	1402	2110	2110	6344	4002	4002	
18	Ahmednagar State	469	254	6873475	6321500	6321500	22914	9892	9892	8278	18265	18265	31184	28157	28157	

संलग्न-तैल
TABLE-II

खालील सक्ताना खाल्याने अर्पणित केलांवा वरिष्ठताया प्रशिक्षण पठशाळांमधून प्रशिक्षण घेतलेला व्यक्तींची संख्या दर्शविली आहे :-
The following table indicates the number of persons trained under various courses conducted by the Department :-

प्रशिक्षित व्यक्तींची संख्या
Number of persons trained

अनुक्रमांक Serial No.	प्रशिक्षणाचे वर्णन Description of the courses	प्रशिक्षणाचा कालखंड Period of Training	प्रत्यक्ष Actual 2016-2017				अर्पणित Anticipated, 2017-2018				लक्ष्य Target, 2018-2019		
			पुरुष Male		स्त्री Female		पुरुष Male		स्त्री Female		पुरुष Male	स्त्री Female	
			(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)		
(अ) सेवासंज्ञक प्रशिक्षण-- (A) In Services Training--													
i) पशुधन विकास अधिकारी Livestock Development Officer	शुभसंस्थान प्रशिक्षण केंद्र, पुणे State level Training Centre, Pune	Refresher's Technical Training											
ii) सहा. अनुसंधान वि. अ.स.प.वि. अ.प.प. Assistant Commissioner/D.O/V.A.I./D.O/V.S.S		MACP											
iii) जि.प.ड.वि.अ.स.प.वि.प.अ.प.वि.अ. District Deputy Commissioner/Assistant Commissioner District Annual Husbandry Officer/D.O		MACP Workshop											
iv) नवनिर्भरणा सहा. अनुसंधान Newly appointed Assistant Commissioner		Foundation Technical Training	1		3	1							
v) नवनिर्भरणा पशुधन विकास अधिकारी Newly appointed LDO		Foundation Technical Training	276	93	369	276	92	368	364	60	490		
vi) सहा. अनुसंधान/प.वि.अ. Assistant Commissioner/Livestock Development Officer		ASCAD Training											
vii) सहा. अनुसंधान/प.वि.अ. Assistant Commissioner/D.O		ASCAD Workshop	110	6	116	110	6	116	100	20	130		
एकूण (अ) Total (A)			387	99	486	387	98	485	400	80	540		

As per GR No. Muz 1007/9.7. -1996/ADP-4/Agri, A.H. Dairy Development and Pasture Management (Extension) Mumbai-32 dated 5th April, 2007, the five days, period of an Service Orientation Training has been fixed during the year 2006-2007. The period of training was 15 days.

समस्त कुक्कुट विकसक गट, अंती उजवणी केंद्रे व कुक्कुट विस्तार केंद्रे यांनी राबविहिलेले कुक्कुट पालन परिशिक्षण
Poultry Training for Poultry Keepers-Conducted by IPDR, CEI & PFC

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
(ब) सर्वोच्च पाठ्या-यासनिता, कुक्कुट पालन प्रशिक्षण.. (b) Poultry Training for Poultry Keepers..											
	कुक्कुट विस्तार केंद्र, पुणे										
(1) (i) Poultry Extension Centre, Pune	1 Month	333	47	380	375	35	474	410	65	475	
	6 Months				8	4	12	10	4	14	
(ii) Central Hatchery, Kolhapur	1 Month	89	32	121	100	10	110	100	10	110	
	7 Days	301	15	216	200	10	210	200	10	210	
	15 Days	69	9	78	60	10	70	60	10	70	
(iv) Central Hatchery, Nagpur	1 Month	2	1	3	577	43	620	635	48	683	
	6 Months				2	1	3	2	1	3	
(v) Poultry Extension Centre, Kankavali	7 Days										
	7 Days										
(vi) Poultry Extension Centre, Mumbai	7 Days	131	17	148	90	30	120	90	30	120	
	1 Month	6		6	20	20	40	20	20	40	
		831	121	972	1432	193	1615	1527	198	1725	

एकूण व Total (B)

(क) समस्त कुक्कुट विकसक गट अंतर्गत कुक्कुट पालन परिशिक्षण

(C) Poultry Training under I. P. D. Blocks

मुंबई विभाग

(i) Mumbai Region

नरिसर विभाग

(ii) Nashik Region

पुणे विभाग

(iii) Pune Region

औरंगाबाद विभाग ..

(iv) Aurangabad Region

खतवूर विभाग

(v) Latur Region

अमरावती विभाग

(vi) Amravati Region..

एकूण क / Total (C)

एकूण B + क / Total B + C

एकूण सर्व / Grand Total (A+B+C)

		2026	574	2600	3200	761	3961	3483	1252	4735
		2877	695	3572	4632	944	5576	5010	1430	6460
		3264	794	4058	5019	1042	6061	5470	1530	7000

तक्ता क्र. १४
TABLE No. 14

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर यांचेकडील कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा सारांश
Workload Summary of Maharashtra Animal and Fisheries Science University, Nagpur

अनु क्रमांक Serial No	कार्यभाराचे विवरण Particulars of workload	प्रत्यक्ष Actual 2016-2017			अंतिम Anticipated 2017-2018			एकूण Total 2016-2019		
		पदवी Graduation	पदव्यंतर Post Graduation	आचार्य Acharya	पदवी Graduation	पदव्यंतर Post Graduation	आचार्य Acharya	पदवी Graduation	पदव्यंतर Post Graduation	आचार्य Acharya
		(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1	पशुवैद्यक शास्त्र विभाग, उजनी PDS Graduation Animal Science Institute, Akola		24	3		54	18		24	18
2	पशुवैद्यकीय महाविद्यालयामध्ये प्रवेश दिलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या No. of Students admitted in Veterinary College									
	(अ) मुंबई Mumbai	107	49	3	104	55	52	104	55	32
	(ब) शिंदड Shindad	68	25	2	64	27	0	64	37	6
	(क) पारधी Parधी	81	37	3	81	54	12	81	54	12
	(ड) उदगीर Udgir	65	10	1	65	32	6	65	32	6
	(इ) नागपूर Nagpur	81	34	2	81	53	25	81	53	25
	एकूण (अ ते इ) Total (A to E)	402	194	10	394+10*	276+10*	99+10*	393+10*	276+10*	99+10*
3	अ) दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर A) College of Dairy Science Udgir	32			36			36		
	ब) दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरड (मुंबई) B) College of Dairy Science Warad (Mumbai)	33			36			36		
	एकूण (अ + ब) Total (A + B)	65			72+10*			72+10*		
4	अ) मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर A) Animal and Fisheries Science University, Nagpur	72			36			36		
	ब) मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उजनी B, Animal and Fisheries Science University, Akola	32			36			36		
	एकूण (अ + ब) Total (A + B)	64			72+10*			72+10*		

पदव्यंतर पदवीसमेत व आचार्य २०१७-१८ च्या प्रवेशा प्रक्रियेक संधा मूढ आहे.

The No. of students includes seats reserved for J&K candidates. Govt. state ICAR (over and above the intake capacity)

* १० जागा आंध्रप्रादेशी नागरीय/बाहेरील विद्यार्थ्यांकरिता राखिले आहेत.

* 10 seats over and above intake capacity are reserved for NRI/Foreign and such candidates are not likely to take admission any constituent college under this University.

तक्का एक TABLE I

वित्तीय आवश्यकता :

११३. प्रशासन, अन्वेषण व सांख्यिकी

(रुपये हजारत)

Financial Requirements : 113. Administration, Investigation and Statistics

(Rs. in Thousand)

वर्गीकरण Classification	प्रत्यक्ष खर्च २०१६-१७ Actual Expenditure 2016-17	अर्थसंकल्प २०१७-१८ Revised Est. 2017-18	सुधारित अंदाज २०१७-१८ Budget Est. 2017-18	अर्थसंकल्प २०१८-१९ Revised Est. 2018-19
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(००) (०१) पशुधन जतन व पशुधन उत्पादन या संबंधीची सांख्यिकी आधारसामग्री गोळा करणे व तिचे पृथक्करण (२४०३-०८१३)				
1. (00) (01) Collection and Analysis of statistical data about livestock keeping and live-stock production	14972	26025	26025	28804
(००) पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना (००)(०२) पशुधन जतन व पशुधन उत्पादन या संबंधीची सांख्यिकी आधारसामग्री गोळा करणे व तिचे पृथक्करण राज्य योजनांतर्गत योजना (२४०३-०९०१)				
2. (00)(02) Schemes in the Five Year Plan Collection and Analysis of statistical data about livestock keeping and live-stock production. State Plan Scheme				
(००) (०३) पशु शिरणवली कम १००% (केंद्र पुरस्कृत) (२४०३-१७२८)				
3. (00) (03) Livestocks census 100% C. S	165	232095	232095	226699
(००) (०४) एकात्मिक सर्वेक्षण योजनेचे दळवडीकरण (केंद्र पुरस्कृत योजना) (२४०३-२५०१)				
4. (00) (04) Strengthening of Integrated Sample Survey Scheme (Centrally Sponsored Scheme)	11685	14891	14891	18200
एकूण-११३ प्रशासन, अन्वेषण व सांख्यिकी	26822	273011	273011	273703

सकल क्रमांक-दोन

TABLE No. II

महाराष्ट्र राज्यातील पशुपक्षींची अंदाजित संख्या व पशुजन्य पदार्थांचे अंदाजित वार्षिक उत्पादन
Estimated number of livestock and poultry and estimated livestock production

अनु- क्रमांक	पशुजन्य पदार्थ Livestock Production	बाब Particulars	अन्यतः २०१६-२०१७ Actual २०१६-२०१७		अपेक्षित २०१७-२०१८ Anticipated २०१७-२०१८		लक्ष्य २०१८-२०१९ Target २०१८-२०१९			
			संख्या (लाखात) No. (in lakhs)	उत्पादन ('०००' मॅट्रिक टन) Production (in '000' T)	संख्या (लाखात) No. (in lakhs)	उत्पादन ('०००' मॅट्रिक टन) Production (in '000' T)	संख्या (लाखात) No. (in lakhs)	उत्पादन ('०००' मॅट्रिक टन) Production (in '000' T)		
			४	५	६	७	८	९		
१	दुग्ध Milk	१) ११ वर्षांपेक्षा जास्त Cows above 11 years	४२.१७		३२.८९		५१.४१			
		दुग्ध उत्पादन Cows in Milk	३२.०९	६१६६.४३	३२.४१	६३०५.९४	३२.७३	६५६६.००		
		२) ३ वर्षांपेक्षा जास्त Buffaloes over 3 years	३३.४०		३३.६१		३३.९३			
		दुग्ध उत्पादन Buffaloes in Milk	२२.३१	४०१५.५९	२२.२५	४१६६.७६	२२.४०	४३५७.८४		
		एकूण दुग्धनी उत्पादक (गाई व भूडली) Total Cows and Buffaloes in Milk	५४.२०	१०१८२.०२	५४.६६	१०५३२.७०	५५.६६	१०९२३.८४		
		३) ११ वर्षांपेक्षा जास्त Goats over 11 years	५३.१७		५३.७१		५४.२६			
		दुग्ध उत्पादन Goats in Milk	२६.५८	२२०.२८	२६.६५	२२०.९४	२६.७५	२२१.६८		
		एकूण दुग्ध (गाई+भूडली+कोळी) Total Milk (Cows+Buffaloes+Goats)		१०४०२.३०		१०७७३.३६		१११४६.३२		
		२	अंडे Eggs	देशी कोबळी Deshi Layers	७५.४०	३७.३५	७६.३३	९५.६६	७७.६८	१००.०८
				सुधार्थित कोबळी Improved Layers	१५४.८६	४१९.३९	१६२.६०	४६७.५३	१७०.७३	४३६.१३
एकूण कोबळी (देशी+सुधार्थित) Total Layers (Deshi+Improved)	२३०.२६			५४७.७४	२३९.९३	५६३.१९	२४८.४१	५३६.२१		
३	सांबर Wool	एकूण सांबर Total Sheep	२६.१३		२६.२१		२६.३०			
		सांबर कापणे केल्याने मिळवण्याची संख्या No. of Sheep shorn	२१.४६	१४०६.६५	२१.७३	१४१८.००	२२.००	१४२४.३४		
४	पशु Animals	१) गुरे Cattle								
		२) भेंड Buffaloes	९.६१	१६५.४३	९.९०	१७२.७६	१०.२०	१९६.२०		
		३) गोलो Goats	८६.९८	१०२.५०	८८.७०	१०४.८०	९०.४७	१०५.८५		
		४) गेंडी Sheep	१२.०२	१४.४७	१२.११	१५.१४	१२.२०	१५.२५		
		५) सुकर Pigs	३०.७०	४४.६५	३०.८४	४७.२०	३१.९६	४९.९६		
		६) देशी कोबळी Deshi Poultry	५७.९७	४.७५	५९.३३	४.८५	६०.७०	४.९४		
		७) सुधार्थित कोबळी Improved Poultry	३०३२.११	५१२.७०	३१८४.००	५७५.३८	३२४२.७६	६३५.१३		
		एकूण Total		३१०६.७९		३३६४.६३		३५२६.६३		
					६४६.६१		९३०.१३		१००७.३२	

टीप :- अंड्यांचे उत्पादन '०००' मॅट्रिक टन आणि सांबर उत्पादन मॅट्रिक टनमध्ये आहे.
Note :- The eggs production is in '000' metric ton. Wool production is in metric ton.

वित्तीय आवश्यकता :

Financial Requirements :

तक्ता एक TABLE I

१९९ इतर अशासकीय संस्थांना सहाय्य

199. Assistance to other N. G. O.

(संख्ये हजाराने)

(in thousands)

वर्गीकरण Classification	प्रत्यक्ष खर्च	अंशसंकल्प	सुधारित अंदाज	अंशसंकल्प
	२०१६-१७	२०१७-१८	२०१७-१८	२०१८-१९
	Actual Expenditure 2016-17	Revised Est 2017-18	Budget Est 2017-18	Revised Est. 2018-19
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(००) पंचवर्षीक योजनातील योजना				
(००)(०१) पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी महाराष्ट्र मेंढी व शेळी विकास परियोजनाकडून मिळून पशु आणि मसे यांसाठी एकत्रितवृत्त विकास करणाऱ्या योजनेची अंमलबजावणी (२४०३ सौ ६६६)				
1. (00) Schemes in the five Year Plan				
(00)(01) Implementation of Integrated Devp. of Small Ruminants and Rabbits by Puniyashlok Ahilyadevi Maharashtra Mendhi Va Sheji Vikas Mahamandali				
(००)(०२) रवय करणारे छोटे प्राणी व रवय वांचा एकत्रितवृत्त विकास केंद्र पुरस्कृत योजना-निमकर अंतर्गतपरिचरित (इन्स्टिट्यूट ऑन मलायका अनुदान (२४०३ सौ ८९१)				
2. (00) (02) Integrated Development of Small Ruminants and Rabbits 100% Centrally Sponsored Scheme Gram-in-aid to Nigkar Agriculture Research Institute, Phalan	4973			
एकूण -१९९ इतर अशासकीय संस्थांना सहाय्य		4973		
७८९. अनुसूचित जाती उपयोजना				
(०२) राष्ट्रीय पशुधन अधिदेशानंतर्गत के.पू.ये.				
(०२)(०२) गोंदिया गडचिरोली व चंद्रपूर जिल्हे वाचून अनुसूचित जाती उपयोजनेसाठी राष्ट्रीय पशुधन अधिदेशानंतर्गत पशुधन विभा योजना-४० टक्के केंद्र हिस्सा (२४०३ सौ ९७६)				
789. Scheduled Caste Sub-Plan				
1. (02) Centrally Sponsored Scheme under National Livestock Mission Livestock Insurance Scheme.		25000	25000	25000
(02)(01) Livestock Insurance Scheme under National Livestock Mission for Schedule Caste Sub Plan. 40% Central share excluding Gondia, Cankhiroli and Chandrapur district				
(०२)(०२) गोंदिया, गडचिरोली व चंद्रपूर जिल्हे वाचून अनुसूचित जाती उप योजनेसाठी राष्ट्रीय पशुधन अधिदेशानंतर्गत पशुधन विभा योजना ३० टक्के राज्य हिस्सा (२४०३ सौ ९८५)				
2. (02)(02) Livestock Insurance Scheme Under National Livestock Mission for Schedule Caste Sub Plan excluding Gondia, Cankhiroli and Chandrapur district. 50% State share		18750	18750	18750
(०२)(०३) गोंदिया, गडचिरोली व चंद्रपूर जिल्हे वाचून विशेष घटक योजनेअंतर्गत पशुधन विभा योजना ५० टक्के केंद्र हिस्सा (२४०३ सौ ०३२)				
3. (02)(03) Livestock Insurance Scheme UCP 50% Central Share for Gondia, Cankhiroli and Chandrapur district.		3500	3500	3500
(०२)(०४) गोंदिया, गडचिरोली व चंद्रपूर जिल्हे वाचून अनुसूचित जाती उप योजनेसाठी राष्ट्रीय पशुधन अधिदेशानंतर्गत पशुधन विभा योजना ३० टक्के राज्य हिस्सा (२४०३ सौ ०४१)				
4. (02)(04) Livestock Insurance Scheme Under National Livestock Mission for Schedule Caste Sub Plan. Gondia, Cankhiroli and Chandrapur district. 30% State share		2100	2100	2100

वित्तीय आवश्यकता :

Financial Requirements :

तक्ता एक-चालू
TABLE I-Contd.(रुपये हजारत)
(Rs. in Thousand)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(०३) राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत वैरण व पशुखाद्य चिकन (केंद्र पुरस्कृत योजना)				
(०३) (०१) मुरलेला चारा बनविणारे युनिट स्थापन करणे ७५ टक्के केंद्र पुरस्कृत योजना (२४०३ सी ९९४)	9010	4800	4800	3200
5. (03) Fodder and Feed Development under National Livestock Mission. (03)(01) Establishment of Silage Making unit 75% Centrally sponsored scheme				
(०३)(०२) वनक्षेत्र नसलेल्या नापीक जमिनी/गायराण गवती कुरणक्षेत्र व पडीक जमिनी क्षेत्रातून वैरण उत्पादन करणे (७५ टक्के केंद्र हिस्सा) (२४०३ डी ००५)		2448	2488	1620
6. (03)(02) Fodder production from non-forest/waste land/ Range land/Grass land Non Areadble land (75% Central Share)				
(०३) (०३) वनक्षेत्र नसलेल्या नापीक जमिनी/गायराण जमिनी/गवती कुरणक्षेत्र व पडीक जमिनी क्षेत्रातून वैरण उत्पादन करणे (२५ टक्के राज्य हिस्सा)(२४०३ डी ०१४)		1632	1632	1080
7. (03)(03) Fodder production from non-forest/waste land/ Range land/Grass land Non Areadble land (25% State Share)				
(०३)(०४) राष्ट्रीय पशुधन अभियान अंतर्गत वीजेवर चालणाऱ्या चाराकापणी यंत्राचे वितरण (२४०३ डी ०२३)	6120	4000	4000	3200
8. (03)(04) Distribution of Power Chaff Cutters under National Livestock Mission				
(०५) राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत कुक्कुट विकास (कें.पु.यो.)				
9. (05) Poultry Development under National Livestock Mission (CSS)				
(०५)(०१) राष्ट्रीय पशुधन अभियान अंतर्गत ग्रामीण परसबाग कुक्कुट पालन विकास अनुसूचित जाती उपयोजना ७५ टक्के केंद्र हिस्सा (२४०३ डी ७९८)		2757	2757	1
10. (05)(01) Rural Backyard Poultry Development under National Livestock Mission. Schedule Caste Sub Plan 75%				
(०५)(०२) अनुसूचित जाती उपयोजनांतर्गत राष्ट्रीय पशुधन अभियानांतर्गत राष्ट्रीय परसबाग कुक्कुट पालन विकास २५ टक्के राज्य हिस्सा (२४०३ डी ८०४)		1838	1838	1
11. (05)(02) Rural Backward Poultry Development scheme under National Livestock Mission under Schedule Caste Sub Plan State Share 25%				
एकूण ७८९, अनुसूचित जाती उपयोजना	15130	66825	66865	58452

वित्तीय आवश्यकता :

सकल एक-समान

(रुपये हजारत)

Financial Requirements :

TABLE I-Contd

(Rs. in Thousand)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(००) (८००) इतर खर्च				
(०१) तोट्याची रक्कम/रुज रक्कम निरंकित करणे (२४०३ २२९९)				
1 (80)(800) Other Expendure				
(01) Write off loss of Amount Debit Amount				
पंचवर्षिक योजनांतर्गत खर्च				
(०७) एकात्मिक दुग्धविकास प्रकल्प (पर्यावरण) केंद्र पुरस्कृत योजना (२४०३ १९०६)				
2. (07) Schemes in the five Year Plan Integrated Dairy Development Project (Animal Husbandry) Centrally Sponsored Scheme				
एकूण - ८००, इतर खर्च				
(००) (११९) अतिप्रदानाची वसुली				
Recoveries of Overpayments				
(०१) (०१) अतिप्रदानाची वसुली (योजनांन्यतः)				
3. Recoveries of Overpayments (Non Plan) (2403 D 121)	17057			
(०१) (०२) अतिप्रदानाची वसुली (योजनांतर्गत)				
4. Recoveries of Overpayments (Plan) (2403 D 132)				
एकूण (११९) अतिप्रदानाची वसुली	17057			
Total Recoveries of Overpayments				
एकूण-२४०३, पर्यावरण भारीत+दत्तपत्र	9241484	10242539	10397050	10023112

तस्माद्-द्वय TABLE-II

वित्तीय आवश्यकता : ४४०३ पशुसंवर्धनवर्गीय मांडवली खर्च (रुपयें हजारान्।)
 Financial Requirements : 4403-Capital outlay on animal Husbandry (Rs. in Thousand)

वर्गीकरण Classification	प्रचलित वर्ष २०१६-१७ Actual Expenditure 2016-17	अधिसंकल्प २०१७-१८ Revised Esti 2017-18	मूधारीत अंश २०१७-१८ Budget Esti. 2017-18	अधिसंकल्प २०१८-१९ Revised Esti. 2018-19
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(01) Write off loss of Annual Debt Amount
१०१, पशुसंवर्धन सेवा व पशु आरोग्य				
100) पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना				
राज्य पुरस्कृत योजना				
(00) (0३) पशुसंवर्धन सेवा व पशु आरोग्य यांचे जाणवणी/ग्रीनफी मानकनुसार बळकटीकरण कार्ये (४४०३ १८१२)				
1. (101) Veterinary Services and Animal Health Schemes in the Five Year Plan State Plan Scheme	11536	6350	5080	4350
(00)(03) Strengthening of institute of Veterinary Biological Products. Pure as per CLP/GMP Norms				
(00)(0४) राज्य शासकीय पशुसंवर्धन संस्थांचे बळकटीकरण कार्ये (केंद्र हिस्सा ७५ टक्के) (४४०३ १८२१)				
2. (00)(04) Strengthening State Level Veterinary Dispensaries Central share 75%		30	30	2100
(00)(0५) राज्य शासकीय पशुसंवर्धन संस्थांचे बळकटीकरण कार्ये (राज्य हिस्सा ७५%) (४४०३ १८३९)				
3. (00)(05) Strengthening of State Level Veterinary Dispensaries State share 75%		30	30	14005
एकूण-१०१, पशुसंवर्धन सेवा व पशु आरोग्य	11536	6410	5140	39365
(00) १११, मांस संस्करण				
(00)(11) Meat Processing				
पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना				
राज्य योजनांतर्गत योजना				
(00) (०१) पशुसंवर्धन संशोधन केंद्रातील गुणनिबंधन प्रयोगशाळा (१०० टक्के राज्य योजनांतर्गत योजना) (४४०३ ०४११)				
4 Schemes in the Five Year Plan State Plan Scheme		1700	1360	500
(00)(01) Quality Control Laboratory at Animal Nutrition Research Centre				
(00) (०२) पशुसंवर्धन संशोधन केंद्रातील गुणनिबंधन प्रयोग शाळा (केंद्र पुरस्कृत योजना) (४४०३ ०४२२)				
5 (00)(02) Quality Control Laboratory at Animal Nutrition Research Centre (Centrally Sponsored Schemes)		100	100	
एकूण १११ मांस संस्करण		1800	1460	500

वित्तीय आवश्यकता :

तक्का एक-समाप्त
TABLE 1-Contd

(रुपये हजारों में)
(Rs. in Thousand)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(००)१९०, सार्वजनिक क्षेत्रों में व इतर उपक्रमों में निवेश				
उपक्रमों में निवेश				
(00)(190) Investments in Public Sector and Other Undertakings				
पंचवार्षिक योजनात्मक योजना				
राज्य योजनात्मक योजना				
(००)(१०१) महाराष्ट्र संस्था व लोक विकास महामंडळाचा भाग भांडवली अंशदान (१००% राज्य योजनात्मक योजना)				
(१४४०३ ०१५५)				
6 Schemes in the Five Year Plan State Plan Schemes		10000	8000	1000
(00)(01) Share Capital contribution to Maharashtra Sheep and Wool Development Corporation				
केंद्र पुरस्कृत योजना				
महाराष्ट्र संस्था व लोक विकास महामंडळाचा भाग भांडवली अंशदान (१४४०३ ०२९८)				
7 (00)(02) Share Capital contribution to Maharashtra Sheep and Wool Development Corporation Centrally Sponsored Schemes				
एकूण-१९०, सार्वजनिक क्षेत्रों में व इतर उपक्रमों में निवेश		10000	8000	1000
(००) (१९५) पशुसंवर्धन सहकारी संस्थांना सहाय्य पंचवार्षिक योजनात्मक योजना				
(००)(०१) सहकारी कुक्कुटपालन संस्थाना भाग भांडवली अंशदान (रा.स.वि.म.) (१४४०३ ०२४२)				
8 (00)(195) Assistance to Animal Husbandry Co-operatives Schemes in the Five Year Plan (00)(01) Share Capital contribution to Poultry Co-operatives (N.C.D.C.)				
(००)(०२) सहकारी कुक्कुटपालन संस्थांना भाग भांडवली अंशदान (राज्य हिस्सा) (१४४०३ ०५०२)				
9 (00)(02) Share Capital contribution to Poultry Co-operatives (State Share)				
एकूण-१९५, पशुसंवर्धन सहकारी संस्थांना सहाय्य				
एकूण ८००, इतर खर्च Total				
१९९, अतिप्रदानाची वसुली	17057			
एकूण-४४०३, पशुसंवर्धनासाठी भांडवली खर्च	10536	18210	14600	49565
१४०३ पशुसंवर्धनासाठी कर्जे 6403 Loans for Animal Husbandry				
(००)(१९०) सार्वजनिक क्षेत्रों में व इतर उपक्रमों में निवेश				
(१९५) पशुसंवर्धन सहकारी संस्थांना कर्जे (८००) इतर कर्जे				
10 (00)(190) Loans to Public Sector and Other Undertaking (195) Loans to Animal Husbandry Co-operatives (800) Other Loans				
एकूण-६४०३, पशुसंवर्धनासाठी कर्जे				

कार्यक्रम क्रमांक १०
पशुसंवर्धन सहकारी संस्थांना मदत

राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम पुरस्कृत कुक्कुट पालन सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य

कुक्कुट पालन--

भारत राष्ट्र राज्यात सन १९८५-८६ पासून सहकारी तत्वावर राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम, नवी दिल्ली, यांचे अर्थसहाय्याने कुक्कुट पालन सहकारी संस्था स्थापन करण्यासंबंधी योजना कार्यान्वीत झाली. या योजने अंतर्गत सहकारी शेजार राज्यांतून अंडी उत्पादनाचे प्रमाण वाढविणे व शैतीस पूरक व्यवसायास चालना देणे ही प्रमुख धोरणे आहेत. प्रचलित धोरणानुसार फक्त अंडी उत्पादन करणाऱ्या पक्ष्यांच्या सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य उपलब्ध करून दिले जाते. न्यायिकाणी उत्पादित अंड्यांना बेजारपेठ, पिलांचा पुरवठा, यक्षी तंत्रशुद्ध पध्दतीने पाठवण्याचे काम आणि दरमहा नफ्य-तोटा पत्रकंवर लक्ष देवून निश्चित कार्यक्रमां आधून त्याप्रमाणे कुक्कुट पालन सहकारी संस्था चालविण्याची क्षमता असे. त्या संख्येच्यावर विचार होतो.

१९८५-८६ ते १९९६-९७ या काळात एकूण ७३ सहकारी कुक्कुट पालन संस्थांचे प्रकल्पास शासनाने मंजूरी दिली. त्यापैकी १९ उत्पादनात, २९ बंद व २५ अस्वस्थतात पोलेल्या आहेत. तसेच ७ खेळा कर्तव्यता झालेल्या आहेत. त्यातील ३० प्रकल्प म्हणजे ३०,००० (अंड्यांवरील) पक्षांचे आहेत, ३६ प्रकल्प ६०,००० (अंड्यांवरील) पक्षांचे आहेत व ४ प्रकल्प २०,००० (अंड्यांवरील) पक्षांचे होते. त्यांचा अर्थसहाय्याचे प्रमाण पुढीलप्रमाणे आहे.

संख्या क्रमांक-१एक
TABLE No. I

	भाग भंडवली टक्के	कर्म टक्के	संस्थेचे भाग पांडवल टक्के	एकूण टक्के
अ	जून आकृतीबंध २३ संख्या (प्रकल्प किंमत रु. ४७.०० व ५० लाख)	८०	५	१००
ब	जून आकृतीबंध १३ संख्या (प्रकल्प किंमत रु. ७१.५० लाख)	३५	६०	१००
क	जून आकृतीबंध २९ संख्या (प्रकल्प किंमत रु. ९०.०० लाख)	४५	५०	१००
द	जून आकृतीबंध ५ संख्या (प्रकल्प किंमत रु. ५८.०० लाखांचे ४ व प्रकल्प किंमत रु. ३०.०० लाखांचे १)	४५	५०	१००

संख्या क्रमांक-दोन
TABLE No. II

(रुपये लाखांत)

संख्या	भागपांडवल	कर्म	अनुदान	एकूण
७३	२०५.०६	३९८०.९३	१०७.२२	५,२९३.२१

कार्यक्रम क्र. -११ एपिडेमिओलॉजिकल संशोधन

लाळ व खुरकूत रोगांच्या सांमग्रीकरीतिकयक अध्यासासाठी 'अखिल भारतीय समन्वित रशोधन प्रकल्प', पुणे या प्रकल्पाचं कामकाज पुढील तक्त्यात दर्शविले आहे.

The following table indicates the out turn of work by the 'All India Co-ordinated Project for Epidemiological Studies of Foot and Mouth Disease', Pune-7.

तक्त्या एक
TABLE I

अनुक्रमांक Sr. No	कार्यभाराचा तफरील Particulars of Work-load	ठरविलेली प्रमाणदंडे Norms Fixed (3)	प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 (4)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 (5)	लक्ष्य Target 2018-2019 (6)
(1)	(2)				
1	उपस्थित रशोधनेल्या लाळ व खुरकूत रोगांच्या प्रकल्पांची संख्या No. of Foot and Mouth disease outbreaks attended	..	2		
2	अधिकाऱ्यांची संस्थेना विलेकृत्य घेती Institutions visited by the Officers				
	व्यवस्थापित क्षेत्रांत विलेकृत्य घेतीची संख्या (a) No. of farms paid to organised Farms			10	10
	संस्थांत विलेकृत्य घेतीची संख्या (b) No. of Veterinary Institutes visited		154	125	125
	एगुवेदास प्रकल्पाना विलेकृत्य घेतीची संख्या (c) No. of visits given to Cattle Breeding farms		1	10	10
	खेड्यांत विलेकृत्य घेतीची संख्या (d) No. of villages visited		32	30	30
	आठवड्याचे बाजार व दुर्गच्या प्रदर्शनांत विलेकृत्य घेतीची संख्या (e) Weekly markets and cattle shows attended.			4	5
3	पिढालेल्या व प्रशिक्ष्या केलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of tissue samples received, processed and tested		12		
4	लाळ व खुरकूत रोग निरीक्षण कार्यक्रमांतर्गत न्यासणेच्या नमुन्यांची संख्या No. of tissue samples examined under FMDCP		4		
5	वर्गीकरण केलेल्या नमुन्यांची संख्या No. of samples classified		230	150	150
6	मध्यवर्ती लाळ, खुरकूत रोग संशोधन प्रयोगशाळा मुसोश्वर घेणे व्हाविलेल्या नमुन्यांची संख्या Number of samples sent to CFMDR Lab Mukreshwar		165	300	300
7	लाळ खुरकूत रोग नियंत्रण कार्यक्रमांतर्गत प्रशिक्ष्या व उपकरण केलेल्या रक्तजल नमुन्यांची संख्या Number of serum samples processed and tested under FMD control program		4467	36800	36800
8	लाळ खुरकूत रोग नियंत्रण कार्यक्रमांतर्गत रोगकारण निर्माण केलेले रोग प्रकल्प No. of outbreaks studied for Epidemiology under Foot and Mouth Disease Control Program		2	2	2

कार्यक्रम क्र. १२

महिलांचा आर्थिक विकास व सक्षमीकरण

खालील तक्त्या विविध योजनांमध्ये राज्यातील एकूण लाभधारक व त्यापैकी महिला लाभार्थी यांची संख्या दर्शवितो.

Following table indicates total beneficiaries & No. of women beneficiaries under various Schemes in the state.

अनु क्रमांक Serial No.	योजनांचे नाव Name of Scheme	क्षेत्रातील लाभधारकांची एकूण संख्या Total beneficiaries under Scheme			एकूण लाभधारकांपैकी लाभ घेतलेल्या महिला लाभार्थी Out of Total beneficiaries No. of women		
		प्रत्यक्ष Actual 2016-2017	अपेक्षित Anticipated 2017-2018	लक्ष्य Target 2018-2019	प्रत्यक्ष Actual 2016-2017	अपेक्षित Anticipated 2017-2018	लक्ष्य Target 2018-2019
1	2	3	4	5	6	7	8
१.	शंकरान काजनेरुडीकरांची सुधारित घारडणीची जोपासना योजना Scheme of Rearing of Cross bred cow and improved Buffaloes heifers	12328	109	12195	3532	30	30
२.	दुग्धसज्जत जनावरांच्या गटाचा पुर्णवसा योजना Scheme of supply of Milk Animals	3965	3923	3988	977	1099	1039
३.	दुग्धसज्जत जनावरांना खाद्याधानाचा सहाय्य Scheme of Feed subsidy to the Milk Animals	10834	10633	11459	2851	2941	3243
४.	तलागाचे गट वाटप योजना Scheme of Pullets distribution	5450	5083	5785	2401	2352	2619
५.	अनुसूचित जातीचे कुटुंबांचे शेळ्यांचे गट वाटप योजना Scheme of Goat Unit distribution to scheduled Caste Families	4219	4476	4561	1150	1247	1264
६.	विशेष नसूधन उत्पादन योजना Scheme of S.L.P.P.	5030	5332	5332	1422	1524	1524
एकूण Total -		41826	29556	43270	12333	9153	9719

परिशिष्ट एक ANNEXURE No. I

महाराष्ट्र राज्यस्य ३१ मार्च २०१६ रोजी असलेल्या पशुसंरक्षण विभागातील संस्थांची संख्या दर्शविणारा तालिका

Table showing number of Institutes as on 31st March, 2016 under the Animal Husbandry Department in Maharashtra State

(एक) पशुवैद्यकीय सेवा व पशुसंरक्षण— (i) Veterinary Services and Animal Husbandry--	संख्या No
पशुवैद्यकीय सर्व विधिकल्पानये (राज्यस्तर ३३+६ महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विश्वविद्यालय)	39
1. Veterinary Polyclinics (State Sector 33+6 under Maharashtra Animal & Fisheries Science University)	..
7. पशुवैद्यकीय दवाखाने ग्रेड-१ (स्थानिक पातळीवर+राज्य स्तरीय) Veterinary Dispensaries Grade-I (Local Sector+State Sector)	1741
3. पशुवैद्यकीय दवाखाने ग्रेड-२ (स्थानिक पातळीवर +राज्य स्तरीय) Veterinary Dispensaries Grade-II (Local Sector+State Sector)	2841
फिराने पशुवैद्यकीय दवाखाने (पुणे अर्धन सक्तांग टेम्पेल तसेच/एक फिराने प्रथम/प्राथमिक पथक धरून)	
4. Mobile Veterinary Clinics (Including two Mobil Extension and Demonstration Units, Pune/Satara)	65
5. तपासणी नाके Check Posts	13
6. पशुवैद्यकीय जैव पदार्थ निर्मिती संस्था, पुणे Institute of Veterinary Biological Products, Pune	1
(a) विषाणू विषयक अस तज्ज्ञ करणारे विभाग Bacterial Vaccine Production sections	7
(b) विषाणू विषयक अस तज्ज्ञ करणारे विभाग Viral Vaccine Production sections	8
7. रोग अन्वेषण Disease Investigation	
(a) राज्यस्तरीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा, पुणे State Level Disease Investigation section, Pune..	1
विभागीय पशुरोग अन्वेषण प्रयोगशाळा (गुरे व गव्हेस्तनदाह/शेंदळा पेंड्या व इतर)	
(b) Regional Level Disease Investigation Laboratories (Cattle and Mastitis/Sheep & Goat and others).	6
विभागीय पशुरोग अन्वेषण प्रयोगशाळा (कुक्कुट/सालमोनिला)	
(c) Regional Level Disease Investigation Laboratories (Poultry/Salmonella)	6
(d) पशुरोग अन्वेषण प्रयोगशाळा (सुकर), कलहणपुर Disease Investigation Laboratory, Piggery, Kolhapur.	1
(दोन) गुरे व गव्हांच्या विकास— (ii) Cattle and Buffaloes Development--	
1. पशुवैद्यकीय क्षेत्रे (हॉर्टि कुट्टे-राज्यस्तरीय) Cattle Breeding Farms (State level Herdbook)	1
2. वडू पाता संशोधन केंद्रे (महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, अकोला अंतर्गत) Bull mother farms (under M.L.D.B., Akola.)	7
3. वडू संशोधन केंद्रे, (महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, अकोला अंतर्गत) Bull Rearing Centers (under M.L.D.B., Akola)..	2
4. तालुका पशुवैद्यकीय राघु सर्व विधिकल्पानये (मुख्यालय) Taluka Veterinary Multipolyclinics (HQ)	168
5. जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्रे District Artificial Insemination Centres	34
6. अतिशुद्ध वडूसुत्रे निर्मिती प्रयोगशाळा महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, अकोला अंतर्गत Frozen Semen Lab Under M.L.D.B., Akola.	1
7. अतिशुद्ध वडूसुत्रे वापरणारी केंद्रे (कार्यरत) Centres using Frozen Semen (Functioning)	4847
8. लाल कंगारी गुरासाठी पैदास केंद्र स्थानिक स्तर Breeding Centre for Red Kandiari (Local Sector)	1
(तीन) कुक्कुट विकास— (iii) Poultry Development--	
1. कुक्कुट पैदास क्षेत्रे व उन्नयनी केंद्रे Poultry Breeding Farms and Central Hatcheries	3
2. सधन कुक्कुट विकास गट (स्थानिक स्तर) Intensive Poultry Development Blocks (Local Sector)	16
3. बंदक पैदास प्रयोग, वडगा, गव्हांपरंतो Duck Breeding Farm, Wadga, Gadchiroli.	1
(चार) शेंब व सोकर विकास— (iv) Sheep and Wool Development--	
1. पशुशास्त्र विश्लेषण प्रयोगशाळा, पुणे Animal Feed Analysis Laboratory, Pune	1
(पाच) विस्तार व प्रशिक्षण— (v) Extension and Training--	
1. राज्य स्तरीय प्रशिक्षण केंद्र, पुणे State Level Training Centre, Pune.	1
2. कुक्कुट विकास केंद्रे Poultry Extension Centres	2
(सहा) इतर संस्था— (vi) Other Institutes--	
1. गुणवत्ता नियंत्रण प्रयोग शाळा, मुंबई Quality Control Laboratory, Mumbai	1
2. एकात्मिक पथक योजना, पुणे Integrated Survey Scheme Pune	1

Artificial Insemination and calves born for the NGO's under Rashtriya

क्र. सं. Sr. No.	जिल्हा विभागाचे नाव (2)	कृषीय विभागात A.I. Department			कृषीय विभागात A.I. Sevadala			राज्य ट्रस्ट कृषीय विभागात A.I. JK Trust		
		प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target	प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target	प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	लक्ष्य Target
		2016-17 (3)	2017-18 (4)	2018-19 (5)	2016-17 (6)	2017-18 (7)	2018-19 (8)	2016-17 (9)	2017-18 (10)	2018-19 (11)
*	मुंबई	..	32506	32506
१.	ठाणे	15259	107310	107310	131	3850	3850
२.	पालघर	17194	143499	143499	98	5950	5950
३.	रत्नागिरी	18572	104204	104204	119	3500	3500
४.	रत्नागिरी	23844	106355	106355	274	2450	2450
५.	सिंधुदुर्ग	18113	69450	69450
एकूण मुंबई विभाग		92982	563324	563324	622	15750	15750
६.	नाशिक	129300	518715	518715	15233	29050	29050
७.	बुलढे	35044	169234	169234	2904	19950	19950	9630	19950	19950
८.	मिर्जापूर	17354	136421	136421	510	16450	16450	3126	11200	11200
९.	जळगाव	63518	323068	323068	..	39900	39900	37154	35000	35000
१०.	उस्मानाबाद	208448	900405	900405
एकूण नाशिक विभाग		453664	2047843	2047843	18647	105350	105350	50110	66150	66150
११.	पुणे	222145	593293	593293	..	5250	5250
१२.	सातारा	191970	418816	418816
१३.	सांगली	142384	507146	507146	..	5950	5950
१४.	सोलापूर	175090	655937	655937
१५.	कोल्हापूर	118101	570096	570096
एकूण पुणे विभाग		849690	2745288	2745288	..	11200	11200
१६.	औरंगाबाद	75825	253543	253543	10170	23100	23100	15890	11900	11900
१७.	जालना	35640	156134	156134	3445	14350	14350	8929	12250	12250
१८.	परभणी	29060	160185	160185	3256	28000	28000	5777	15050	15050
१९.	बीड	68278	326904	326904	6829	43750	43750	30149	21350	21350
एकूण औरंगाबाद विभाग		208803	896856	896856	23694	109200	109200	60745	60550	60550
२०.	लातूर	77505	255258	255258	4202	36750	36750	47380	36400	36400
२१.	उस्मानाबाद	87673	237119	237119	4570	42700	42700	36341	29050	29050
२२.	नांदेड	53377	339612	339612	4390	40250	40250	18300	36250	36250
२३.	हिंगाळी	72681	126212	126212	2853	11200	11200	4871	8050	8050
एकूण लातूर विभाग		241236	958201	958201	16815	130900	130900	106692	99750	99750
२४.	अमरावती	44490	258290	258290	..	26250	26250	27184	24500	24500
२५.	अकोल	23924	123563	123563	..	13650	13650	12512	12250	12250
२६.	वाशिम	13001	121160	121160	..	9800	9800	10742	12950	12950
२७.	बुलढाणा	44604	225800	225800	..	26250	26250	27459	20650	20650
२८.	यकामाळ	39117	294555	294555	..	19250	19250	12905	19600	19600
एकूण अमरावती विभाग		165136	1023368	1023368	..	95200	95200	90402	89050	89050
२९.	नागपूर	50033	207857	207857	..	25200	25200	10914	17150	17150
३०.	वर्धा	23513	128854	128854	4279	23800	23800	7107	8050	8050
३१.	भंडारा	44619	124576	124576	..	23100	23100	20051	19250	19250
३२.	गोंदिवळ	23063	128958	128958	..	19250	19250	9276	13650	13650
३३.	छंदपूर	20241	168531	168531	1307	16100	16100	1716	11200	11200
३४.	गडचिरोली	11240	154296	154296	40	43750	43750	637	5950	5950
एकूण नागपूर विभाग		173409	913072	913072	5426	151200	151200	49701	75250	75250
एकूण-महाराष्ट्र राज्य		2184420	9147952	9147952	63782	603050	603050	358672	407400	407400

ANNEXURE No. II

कृषि रेतन केंद्रामध्ये झालेल्या कृषि रेतन व जन्मलेल्या वासरांची माहिती

Krishi Vikas Yojana & AI Centres of department

जन्मलेली वासरे खात्यांतर्गत CB Department			जन्मलेली वासरे सेवादाता C.B. Sevadata			जन्मलेली वासरे जेके ट्रस्ट CB J.K. Trust			Name of District/ Region
प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (12)	अपेक्षित Anticipated 2017-18 (13)	लक्ष Target 2018-19 (14)	प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (15)	अपेक्षित Anticipated 2017-18 (16)	लक्ष Target 2018-19 (17)	प्रत्यक्ष Actual 2016-17 (18)	अपेक्षित Anticipated 2017-18 (19)	लक्ष Target 2018-19 (20)	
..	..	10835	* Mumbai
4294	5086	35770	16	44	1283	Thane
6124	5731	47833	10	33	1983	Palghar
7288	6191	34733	40	1167	Raigad
11256	7948	35450	91	817	Ratnagiri
7310	6038	23150	Sindhudurg
36272	30994	187771	26	207	5250	Total Mumbai Region
52279	43100	172905	5967	5078	9683	Nashik
12410	11682	56412	1159	968	6650	2302	3277	6650	Dhule
4855	5784	45475	211	170	5483	653	1042	3733	Nandurbar
17937	21172	107689	39	..	13300	9428	12385	11667	Jalgaon
86682	69482	300134	Ahmednagar
174163	151220	682615	7376	6216	35117	12383	16703	22050	Total Nashik Region
72629	74048	197764	1750	Pune
70572	63990	139604	Satara
57709	47462	169049	1983	Sangli
65529	58363	218645	Solapur
46563	39369	190032	Kolhapur
313002	283232	915094	3733	Total Pune Region
26643	25275	84513	2528	3390	7700	2761	5297	3967	Aurangabad
9446	11880	52045	451	1148	4783	1753	2976	4083	Jalna
9276	9687	53395	976	1083	9333	948	1926	5017	Parbhani
17638	22759	108998	2334	2276	14583	6203	10050	7117	Beed
63003	69601	298951	6289	7898	36400	11665	20248	20183	Total A. bad Region
29202	25836	85085	776	1401	12250	7435	15793	12133	Latur
26699	29224	79040	1809	1523	14233	8316	12114	9683	Osmanabad
15228	17792	113206	1211	1463	13417	3511	6100	8750	Nanded
6685	7559	42071	641	951	3733	999	1557	2683	Hingoli
77814	80411	319402	4437	5338	43633	20261	35564	33250	Total Latur Region
14611	14830	86097	8750	5044	9061	8167	Amravati
8916	7975	41188	4550	2500	4171	4083	Akola
4102	4332	40386	197	..	3267	3476	3581	4317	Washim
14553	14868	75266	96	..	8750	5547	9153	6883	Buldhana
11272	13040	98186	108	..	6417	1599	4302	6533	Yavatmal
53454	55045	341123	401	..	31733	18166	30267	29983	Total Amravati Region
19649	16679	69286	8400	1671	3638	5717	Nagpur
9164	7838	42951	1972	1426	7933	1066	2369	2683	Wardha
16478	14873	41525	7700	3145	6684	6417	Bhandara
7996	7788	42986	6417	2130	3092	4550	Gondia
7635	6748	56179	548	369	5367	348	572	3733	Chandrapur
2650	3747	51432	31	13	14583	144	212	1983	Gadchiroli
63572	57673	304359	2551	1809	50400	8504	16567	25083	Total Nagpur Region
781280	728176	3049315	21054	21261	201017	71005	119557	135800	Total-Maha. State

परिशिष्ट तीन
ANNEXURE III
रोगनिहाय लसीकरण
Disease-wise Vaccinations

अनु क्रमांक Serial No.	रोगाचे नाव Name of Disease	पसचि, तालपसचि, जि.प., सधन कुककुट विकास गट व अंडी उबवणी केंद्र यापध्ये झालेले लसीकरण Vaccination done by VP, MVP, ZP, IPDB & CH.	पशुवैद्यकीय जैवपदार्थ निर्मिती संस्थेच्या मागणीनुसार एकूण लसीकरणाचे उद्दिष्ट Target as per indent received by IVBP for Total Vaccination	
(1)	(2)	प्रत्यक्ष Actual 2016-2017 (3)	अपेक्षित Anticipated 2017-2018 (4)	लक्ष्य Target 2018-2019 (5)
1	घटसर्प Haemorrhagic Septicemia	3906726	4470988	4470988
2	फन्त्या Black Quarter	2665368	3467035	3467035
3	घटसर्प + फन्त्या HS + BQ Combined	1995230	4759052	4759052
4	पीपीआर Pestides Petits Ruminents	1221659	3907692	3907692
5	काळपुळी Anthrax	3724239	12000	12000
6	लाळ खुरकत Foot & Mouth Disease	31062519	29985707	29985707
7	संसर्गिक गर्भपात Brucellosis	143765
8	हळवा Botulisms
9	गोचीड ज्वर Spirochaetosis	27260
10	कोंबड्यांच्या देवी Fowl pox	140654	8726010	8726010
11	मेंढ्या शेळ्यांची देवी Sheep & Goat Pox	24767	20000	20000
12	सुरा Surra	452207
13	आंत्रविषार Enterotoxaemia	3555998	4456844	4456844
14	मानमोडी Ranikhet	10065169	13102271	13102271
15	लासोटा Lasota	5158534	6447200	6447200
16	मॅरेक्स Marek's	607493
17	आयबीडी/गंबोरो Infectious Bursal Disease/Gumboro	131565
18	श्वानदंश Antirabies	21395	10000	10000
19	सुकरताप Swine Fever	401	50000	50000
20	थायलेरीऑसिस Thileriasis	14300	10000	10000
21	इतर रोग (नाव) Other diseases (Specify)	21727
एकूण Total		64940976	79424800	79424800

परिशिष्ट चार
ANNEXURE IV

अधिकारी व कर्मचारीविवरण सार
Officer and Personnel Summary

अनुक्रमिक Serial No.	उपनाम	पुनर्रचनांतर संजुट पदे Sanctioned Posts after Reorganisation	वेतन बैंड (रुपये) Pay Band Rupees	ग्रेड वेतन Grade Pay	Designation
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
रजिस्ट्रार					
१.	आयुक्त पशुसंवर्धन	1	37400-67000	10000	Commissioner Animal Husbandry
२.	अतिरिक्त आयुक्त पशुसंवर्धन	2	37400-67000	8700	Additional Commissioner of Animal Husbandry
३.	सह आयुक्त पशुसंवर्धन	12	15600-39100	7600	Joint Commissioner of Animal Husbandry
४.	उप आयुक्त पशुसंवर्धन	53	15600-39100	6600	Dy Commissioner of Animal Husbandry
५.	उपसंचालक वीरण विकास	1	15600-39100	6600	Dy Director Fodder Dev.
६.	सहा. आयुक्त पशुसंवर्धन	370	15600-39100	5700	Assistant Commissioner of Animal Husbandry
७.	सहा. संचालक वर्ग-१ (लेखा)	1	15600-39100	5400	Asst. Director Class-I (Accounts)
८.	उपसंचालक सांख्यिकी	1	15600-39100	5400	Dy Director (Statistics)
९.	पशुधन विकास अधिकारी	2189	15600-39100	5400	Livestock Dev. Officer
१०.	वरिष्ठ प्रशासन अधिकारी, गट-अ	4	15600-39100	5400	Senior Administrative Officer Group-A
११.	सहा. संचालक वीरण विकास	2	15600-39100	5400	Asst. Director Fodder Dev.
१२.	स्वीय सहायक	3	9300-34800	4400	Personnel Assistant
१३.	लेखा अधिकारी	1	9300-34800	4600	Accounts Officer
१४.	लेखा परीक्षा अधिकारी	1	9300-34800	4400	Audit Officer
१५.	प्रशासन अधिकारी, गट-ब	15	9300-34800	4400	Administrative Officer Group-B
१६.	संशोधन विकास अधिकारी	3	9300-34800	4400	Research Dev. Officer
१७.	संशोधन अधिकारी पशुगणना	1	9300-34800	4400	Research Officer Animal Census
१८.	पशुधन विकास अधिकारी गट-ब	386	9300-34800	4400	Livestock Development Officer Gr-B
१९.	वीरण विकास अधिकारी	8	9300-34800	4400	Fodder Development Officer
२०.	उप अभियंता प्रशिक्षण	1	9300-34800	4400	Dy. Refrigeration Engineer
एकूण पदसंख्या		3055			Total Gazetted

परिशिष्ट चार-चालू
ANNEXURE IV--Contd.

अनुक्रमांक Serial No. (1)	पदनाम (2)	पुनर्रचनाकेतव मन्तु परे Sanctioned Posts after Reorganisation (3)	वेतन बैंड Pay Band Rupees (4)	ग्रेड वेतन Grade Pay (5)	Designation (6)
	अज्ञातपत्रिका-कक्षा-३				Non-Gazetted Class III
१	सप्लेखाक (उच्च श्रेणी)	८	९३००-३४८००	४४००	Stenographer(Higher Grade)
२	अधीक्षक	४८	९३००-३४८००	४३००	Superintendent
३	सांख्यिकी अनुसंधान/संशोधन सहायक/ (समकक्ष परे)	१०	९३००-३४८००	४३००	Research Assistant Statistical or Investigator (Equivalent post)
४	सपथ अभियंता	६	९३००-३४८००	४३००	Plant Engineer
५	सप्लेखाक (निम्नश्रेणी)	३२	९३००-३४८००	४३००	Stenographer (Low Grade)
६	सहायक बैतन विकास अधिकारी	१३	९३००-३४८००	४२००	Assistant Fodder Development Officer
७	वरिष्ठ सहायक/लेखापाल	७४	९३००-३४८००	४२००	Senior Assistant/ Accountant
८	प्रयोगशाला तंत्रज्ञ	९	९३००-३४८००	४२००	Laboratory Technician
९	सांख्यिकी सहायक (सांख्यिकी)	६	३२००-२०२००	२८००	Statistical Assistant (Statistics)
१०	सहायक पशुधन विकास अधिकारी	२७४	३२००-२०२००	२८००	Assistant Livestock Development Officer
११	सप्लेखाक	१	३२००-२०२००	२४००	Stenotypist
१२	वरिष्ठ लिपिक/लेखापाल/रोखपाल	२६०	३२००-२०२००	२४००	Senior Clerk/Accountant/ Cashier
१३	पशुधन पर्यवेक्षक	७७३	३२००-२०२००	२४००	Livestock Supervisor
१४	सांख्यिकी सहायक	१२	३२००-२०२००	२४००	Statistical Assistant
१५	प्रमितन यंत्रिक	१	३२००-२०२००	२४००	Refrigeration Mechanic
१६	वरिष्ठ बाष्पक परिचर	१	३२००-२०२००	२४००	Senior Boiler Attendant
१७	संवेग चालक	२४	३२००-२०२००	२४००	Plant Operator
१८	विजस्त्री तथा विस्त्री	१	३२००-२०२००	२४००	Electrician-cum-Mistri
१९	दूरधनी चालक	१	३२००-२०२००	२३००	Telephone Operator
२०	मालाघोडार/वर्षिक चालक	१२	३२००-२०२००	२०००	Truck/Tractor Driver
२१	प्रयोगशाला सहायक	१३	३२००-२०२००	२०००	Laboratory Assistant

परिशिष्ट चार-समस्त
ANNEXURE IV--Concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
२२.	प्रमुख तम्बोरी	1	5200-20200	2000	Head Wiremen
२३.	फेडरती	2	5200-20200	2000	Fiter
२४.	अनिष्ट सिव्हीक/लिपीक टंकलेखक	176	5200-20200	1900	Junior Clerk/ Clerk cum Typist
२५.	सहज चालक	116	5200-20200	1900	Driver
२६.	बोयलर परिचर	3	5200-20200	1900	Boiler Attendant
२७.	सुतार	2	5200-20200	1900	Carpenter
२८.	तारलंभी	6	5200-20200	1900	Wireman
२९.	यंत्रिक	4	5200-20200	1900	Mechanic
एकूण वर्ग तीस					
		1391		Total Class-III	
असंगठित-वर्ग-IV					
<i>Non-Gazetted Class-IV</i>					
१.	मुकादम	9	5200-20200	1800	Mukadam
२.	दण्डपत्रकार	127	5200-20200	1800	Dresser
३.	नाईक/दुधरबंद/धरमपुराज कीरकलक/मुख्य फसरोकारी	47	4440-7440	1600	Nail/Dupharband/Rocio Operator/Head Watchman
४.	आसेकरी/राजपवारोकारी/बोकीदार गोदा परिचर/प्रयोगशाला परिचर/ मजूर/स्वच्छक/माछी/सफाई कामगार	1713	4440-7440	1300	Watchman/Night Watchman/Chowkidar/ Cante Attendant/ Laboratory Attendant/ Mazdoor/Cleaner/Mali/ Sweeper
एकूण वर्ग-IV		1896			Total Class IV
एकूण बेरीज		6942			Grand Total

क्यूए ४२३-५०० पु.*-३.२०१८

शासकीय मुद्रणालय, कोल्हापूर